HALLITUKSEN VUOSIKERTOMUS 2019

Liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2020:5 **vn.fi**

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

K 1/2020 vp

Valtioneuvoston julkaisuja 2020:5

Hallituksen vuosikertomus 2019 liite 3

Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta

Valtioneuvosto, Helsinki 2020

Valtioneuvosto

ISBN: 978-952-287-889-2

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

YMPÄRISTÖMERKKI
MILJÖMÄRKT
Painotuotteet
4041-0619

PEFC™
PEFC/02-31-151

PEFC-sertifioitu

Tähän painopaperiin käytetty puu on peräisin kestävästi hoidetuista metsistä ja valvotuista kohteista

www.pefc.fi

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtioneuvosto		20.5.2020
Tekijät	Valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö		
Julkaisun nimi	Hallituksen vuosikertomus 2019 liite 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtioneuvoston julkaisuja 2020:5		
Diaari/hankenumero	VN/13080/2019		
ISBN painettu	978-952-287-885-4	**ISSN painettu**	2490-0613
ISBN PDF	978-952-287-889-2	**ISSN PDF**	2490-0966
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-889-2		
Sivumäärä	212	**Kieli**	suomi
Asiasanat	vuosikertomus, tilinpäätös, valtioneuvosto		

Tiivistelmä

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen vuosikertomuksen perustuslain 46 §:ssä säädettynä kertomuksena hallituksen toiminnasta, valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta sekä niistä toimista, joihin hallitus on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt.

Hallituksen vuosikertomuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 9 a §:ssä sekä valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 17 ja 18 §:ssä. Talousarviolain 18 §:ssä edellytetään, että hallituksen vuosikertomukseen otettavien valtiontalouden ja valtion taloudenhoidon sekä toiminnan tuloksellisuuden kuvausten tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot talousarvion noudattamisesta, valtion tuotoista ja kuluista, valtion taloudellisesta asemasta sekä tuloksellisuudesta (oikea ja riittävä kuva). Säädöstasolla kertomuksen sisältöä määrittävät erityisesti myös valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) vaatimukset.

Hallituksen vuosikertomus vuodelta 2019 muodostuu viidestä osasta: vuosikertomuksesta sekä liitteestä 1 Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset, liitteestä 2 Tilinpäätöslaskelmat, liitteestä 3 Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta sekä liitteestä 4 Valtion yhtiöomistus, liikelaitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot.

Alkuvuodesta 2020 Euroopassa levisi Kiinasta alkunsa saanut uuden koronaviruksen aiheuttama COVID-19-tartuntatautiepidemia. Suomessa ensimmäiset viruksen leviämisen rajoittamista koskevat toimet tehtiin maaliskuussa 2020. Sekä epidemialla että sitä koskevilla rajoitustoimilla on merkittäviä toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia yhteiskunnan eri osa-alueilla niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä. Tässä vuoden 2019 hallituksen vuosikertomuksessa ei käsitellä tilannetta epidemian aikana tai arvioida tilannetta sen jälkeen. Kertomus on kuvaus vuoden 2019 tilanteesta, COVID19-epidemian vaikutukset eivät tässä kertomuksessa näy esimerkiksi riskiarvioissa tai talouden kokonaiskuvassa.

Kustantaja	Valtioneuvosto
Painopaikka ja vuosi	PunaMusta Oy, 2020
Julkaisun jakaja/ myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi

Presentationsblad

Utgivare	Statsrådet		20.5.2020
Författare	Statsrådets kansli, finansministeriet		
Publikationens titel	Regeringens årsberättelse 2019 bilaga 3 Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden		
Publikationsseriens namn och nummer	Statsrådets publikationer 2020:5		
Diarie-/ projektnummer	VN/13080/2019		
ISBN tryckt	978-952-287-885-4	**ISSN tryckt**	2490-0613
ISBN PDF	978-952-287-889-2	**ISSN PDF**	2490-0966
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-889-2		
Sidantal	212	**Språk**	finska
Nyckelord	årsberättelse, statsrådet, bokslut		

Referat

Enligt i 46 § i grundlagen ska statsrådet lämna en berättelse till riksdagen om regeringens verksamhet, skötseln av statsfinanserna och om hur budgeten har följts samt om regeringens åtgärder med anledning av riksdagens beslut.

Närmare bestämmelser om regeringens årsberättelse finns i 9 a § i lagen om statsrådet (175/2003) och i 17 och 18 § i lagen om statsbudgeten (423/1988). I 118 § i lagen om statsbudgeten förutsätts det att de redogörelser för statsfinanserna och skötseln av statsfinanserna samt resultat av statens verksamhet som tas in i regeringens årsberättelse ska ge riktiga och tillräckliga uppgifter om hur budgeten följts och om statens intäkter och kostnader, om statens ekonomiska ställning och resultat (rättvisande bild). På författningsnivå fastställs årsberättelsens innehåll i synnerhet i förordningen om statsbudgeten (1243/1992).

Regeringens årsberättelse för 2019 består av fem delar: den egentliga årsberättelsen samt bilaga 1) Ministeriernas resultatöversikter, bilaga 2) Bokslutskalkyler, bilaga 3) Åtgärder med anledning av riksdagens uttalanden och ställningstaganden och bilaga 4) Uppgifter om statens bolagsinnehav, affärsverk och fonder utanför statsbudgeten.

En ny coronavirussjukdom, covid-19, med ursprung i Kina, spred sig i början av 2020 i Europa. I Finland vidtogs de första åtgärderna för att hindra virusets spridning i mars 2020. Såväl epidemin som begränsningsåtgärderna har betydande praktiska och ekonomiska följder för alla samhällsområden, både på lång och på kort sikt. I regeringens årsberättelse för 2019 tas inte läget under eller efter coronaepidemin upp. Årsberättelsen beskriver läget år 2019 och därför beaktas inte följderna av covid-19 i till exempel riskbedömningen eller i helhetsöversikten av ekonomin.

Förläggare	Statsrådet
Tryckort och år	PunaMusta Ab, 2020
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi

Sisältö

1 Perustuslakivaliokunta ... 11
Vaalijärjestelmän kehittäminen ... 11
Viittomakieltä käyttävien oikeudet ... 11
Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen ... 13

2 Ulkoasiainvaliokunta ... 14
Valtioneuvoston selonteko; Suomen kehityspolitiikka ... 14
Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen ... 14

3 Valtiovarainvaliokunta ... 16
Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa ... 16
Nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta sekä sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettujen lakien liitteiden muuttaminen ... 16
Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely ... 17
Hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen lähdeverotuksen muutos ... 18
Virvoitusjuomaveron veropohja ... 18
Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä verotuksen alalla koskeva lainsäädäntö ... 19
Yritysten arvonnousuvero ... 19
Hallituksen vastaukset eduskunnan talousarviolausumiin ... 20
Hallituksen esitys vuoden 2012 talousarvioksi ... 20
Hallituksen esitys vuoden 2017 lisätalousarvioksi ... 21
Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019 ... 22
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2019 talousarvioesityksen täydentämisestä ... 22
Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ... 23
Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 talousarvioesityksen täydentämisestä ... 23

4 Tarkastusvaliokunta/tilimuistutusvastaukset ... 30
Harmaa talous ... 30
Ohjaus, valvonta ja raportointi ... 32
ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt ... 33
Nuorten syrjäytyminen ... 34
Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta ... 38
Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta ... 39
Eduskunnan kirjelmä hallituksen vuosikertomuksesta 2016 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta ... 40
Rakennusten kosteus- ja homeongelmat ... 40
Kokemukset nykyisestä toimeentulotukijärjestelmästä ... 42
Eduskunnan budjetti- ja valvontavalta ... 42
Eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista ... 44

Kotouttamisen toimivuus 47
Hallituksen vuosikertomus 2017 56
Valtiotalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018 58
Hallituksen vuosikertomus 2018 59

5 Hallintovaliokunta 66
Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen 66
Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset 67
Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset 68
Todistajansuojeluohjelmaa koskeva lainsäädäntö 69
Kuntiin kohdistuvien uudistushankkeiden valmistelu 69
Viranomaisyhteistyö uhkan arvioinnissa ja uhkaavan teon estämisessä 70
Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain uudistamistarpeet 71
Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta 71
Tietosuojan valvontaviranomaisen organisointi 75
Nuohousta koskevan lainsäädännön muuttaminen 76
Siviilitiedustelulainsäädännön seuranta 77
Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 77
Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttaminen 78

6 Lakivaliokunta 79
Vaikutusvallan väärinkäyttö 79
Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen 79
Vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen 80
Identiteettivarkaudet 80
Oikeudenhoidon uudistamisohjelma 81
Rattijuopumuksen rangaistukset 81
Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen 82
Tuomarien koulutusta koskeva uudistus 83
Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta 83
Summaaristen riita-asioiden keskittäminen 83
Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta 84
Lapsenhuoltolain uudistus 84
Tuomioistuinviraston perustaminen 86
Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen 86
Avioliittolain muuttaminen 87
Rikoslain 20 luvun uudistaminen 87
Ympäristövastuut konkurssissa 88

7 Liikenne- ja viestintävaliokunta 89
Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus 89
Tietoyhteiskuntakaari 90
Uudet liikkumisvälineet 91
Luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta 92

Ajoneuvolain, ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain ja ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annetun lain toimivuus ... 94
Lex Malmi, Laki Helsinki-Malmin lentopaikasta ... 95
Ajokorttilain kokonaisuudistus ... 95
Uusi tieliikennelaki ... 96
Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annettuun lakiin tehtyjen muutosten toimivuus ... 97
Liikenteen palveluista annetun lain kolmas vaihe ... 97
Kevytautojen käyttöönotto ... 98
Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen ... 99
Moottorikelkkailureittien avaaminen raskaille moottorikelkoille ... 100
Liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskeva sääntely ... 101
Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen ... 101

8 Maa- ja metsätalousvaliokunta ... 103
Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi, valtioneuvoston selonteko ... 103
Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki ... 105
Viljelylohkojen hyväksytty pinta-ala ... 105
Satovahinkovakuutusten vakuutusmaksuvero ... 107
Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano ... 107
Uudistetun maatalouspolitiikan toimeenpanoon liittyvät lausumat ... 109
Yhteisaluelain muutostarpeiden arviointi ... 111
Maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttaminen ... 112
Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus ... 113
Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta;
Ruoka 2030 Suomi-ruokaa meille ja maailmalle ... 114
Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttaminen ... 117
Huoneistotietojärjestelmän uudistuksen siirtymäjärjestelyjen toimivuus ... 117
Koskitilojen kalastusoikeudet ... 117
Kasvinterveyslain toimivuuden seuranta ... 118

9 Puolustusvaliokunta ... 120
Asevelvollisten taloudelliset etuudet ... 120
Valtioneuvoston puolustusselonteko ... 120
Lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunta ... 121
Sotilastiedustelua koskevan sääntelyn toimivuus ... 121
Kansallisen turvallisuuden huomioon ottaminen alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa ... 122

10 Sivistysvaliokunta ... 123
Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen ... 123
Oppimisen tukeminen ... 123
Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa ... 124
Ammattikorkeakoululaki ja laki yliopistolain 49 pykälän muuttamisesta ... 125
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhuollon palvelut ... 127
Opintotukilain uudistaminen ... 128
Erikoistumiskoulutusta koskeva tiedonkeruu ... 129

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla ... 129
Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutukset ... 130
Nuorisolain tavoitteiden toteutuminen ... 131
Kiusaamisen ehkäisy ja koulurauha ... 132
Organisaatiouudistuksen vaikutukset ... 133
Opintotukineuvonta Kansaneläkelaitoksen toiminnassa ... 133
Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta ... 134
Maksuton toisen asteen koulutus kaikille ... 137
Varhaiskasvatuslain uudistus ... 138
Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta ... 143
Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä ... 145
Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksien seuraaminen ... 148
Tekijänoikeuslain muuttaminen ... 148
Tilauskoulutusta koskeva uudistus ... 149
Opintolainan nostaminen osana opintotukea ... 149
Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen ... 150
Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne ... 151
Paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatusikäisten oikeus vuorohoitoon ... 152

11 Sosiaali- ja terveysvaliokunta ... 153
Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen ... 153
Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus ... 153
Palveluseteli ... 154
Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus ... 155
Vanhuspalvelulain toteutuminen ... 157
Perhehoitolain vaikutukset ... 157
Toimeentulotukilain uudistuksen vaikutukset ... 158
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta ... 159
EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus ... 160
Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut ... 160
Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen ... 161
Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutukset ... 162
Erikoissairaanhoidon työnjaon uudistuksen ja terveydenhuoltolain tarkoittamien kielellisten oikeuksien seuranta ... 163
Perhevapaiden yhdenvertaisuus ... 164
Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen ... 165
Työttömyysturvan omavastuupäivin toteutettava aktiivimalli ... 166
Kansalaisaloite; Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta ... 166
Terveydenhuoltolain 50 pykälän 3 momentti on muutettava ... 168
Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen ... 169
Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018 ... 170

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus 170
Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen 171
Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi 172

12 Talousvaliokunta 173
Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset 173
Veroviranomaisen tiedonsaanti 174
Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö 175
Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 177
Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen 180
Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen 183

13 Tulevaisuusvaliokunta 185
Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda 2030:sta
Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti 185
Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa 192

14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 196
Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus 196
Tasa-arvoselonteko 197
Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö 197
Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018 198
Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018 200
Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain mahdolliset muutostarpeet 202
Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaissa 202
Työaikalain tarkennukset 203

15 Ympäristövaliokunta 204
Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit 204
Matkaviestinverkkojen sisätilakuuluvuus asuinrakennuksissa 204
Asumistuen uudistuksen vaikutusten seuraaminen 205
Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030 206
Jätelain muuttaminen 211

1 Perustuslakivaliokunta

Vaalijärjestelmän kehittäminen

HE 55/2014 vp – EK 14/2015 vp

> Eduskunta edellyttää, että suomalaisen vaalijärjestelmän kehittämiseksi ja vaalilainsäädännön uudistamiseksi käynnistetään parlamentaarinen valmistelu, jossa otetaan huomioon perustuslakivaliokunnan kannanotot. Eduskunta painottaa, että valmistelun tulee olla avointa ja siinä tulee laaja-alaisesti ja ennakkoluulottomasti selvittää erilaisia vaihtoehtoja, joilla parhaiten voidaan lisätä vaalijärjestelmämme toimivuutta ja nostaa äänestysaktiivisuutta, parantaa vaalien suhteellisuutta, pienentää ns. piilevää äänikynnystä ja turvata alueellinen edustavuus.

Oikeusministeriön tarkoitus on alkuvuodesta 2020 asettaa pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelmassa (10.12.2019, liite 9) tarkoitettu parlamentaarinen työryhmä selvittämään vaalilain, puoluelain ja vaalirahoituslain sekä tarvittaessa muuta poliittista toimintaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita. Työryhmän yhdeksi tehtäväksi on tulossa nyt puheena olevassa eduskunnan lausumassa tarkoitettu valmistelu.

Arto Jääskeläinen, vaalijohtaja, oikeusministeriö

Viittomakieltä käyttävien oikeudet

HE 294/2014 vp – EV 346/2014 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.

Edellisen viittomakielen yhteistyöryhmän toimikausi päättyi 31.12.2018 ja oikeusministeriö on asettanut uuden yhteistyöryhmän toimikaudelle 27.5.2019–31.12.2020. Yhteistyöryhmän tehtävänä on edellisten yhteistyöryhmien tavoin käsitellä valtioneuvoston piirissä ajankohtaisia, viittomakieleen liittyviä asioita ja varmistaa hyvää tiedonkulkua keskeisten toimijoiden välillä. Lisäksi yhteistyöryhmä seuraa viittomakielilain toteutumista sekä pyrkii lisäämään eri toimijoiden tietoisuutta lain sisällöistä ja soveltamisesta. Yhteistyöryhmä kokoontui kerran syyskaudella 2019.

Valtioneuvoston kanslia julkaisi keväällä 2019 suosituksen viittomakielten käytöstä valtioneuvoston viestinnässä. Suosituksen taustalla on viittomakielilain mukainen velvollisuus huomioida viittomakielisten tarve saada tietoa omalla kielellään. Suositus asettaa ministeriöille yhtenäiset kriteerit tiedotustilaisuuksien

tulkkaamiselle viittomakielillä ja verkkosivujen sisällön kääntämiselle viittomakielille. Suositus täydentää jo olemassa olevia valtioneuvoston viestintäsuosituksia, ja se koskee sekä suomalaista että suomenruotsalaista viittomakieltä.

Oikeusministeriön yhteydessä toimiva kieliasiain neuvottelukunta järjesti lokakuussa 2019 yhteistyössä Kuurojen liiton kanssa tilaisuuden viittomakielestä. Tilaisuus oli tarkoitettu kieliasiain neuvottelukunnalle sekä viittomakielen yhteistyöryhmän jäsenille. Sen tarkoituksena oli luoda yleiskatsaus viittomakielten tilanteeseen Suomessa mutta myös laajemmin Euroopan neuvostossa sekä kuulla Uuden Seelannin kokemuksia viittomakielisten oikeuksien ja aseman edistämisestä.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma sisältää useita viittomakielisten oikeuksia edistäviä kirjauksia eri hallinnonaloilla. Kielellisten oikeuksien toteutumista käytännössä turvataan muun muassa viittomakielellä ja kielellisen oikeuksien toteutumista vahvistetaan käytännössä myös sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmässä. Hallituskaudella perustetaan laaja-alainen viittomakieliasiain neuvottelukunta arvioimaan viittomakielilain ja viittomakielisten perusoikeuksien sekä yhdenvertaisuuden toteutumista.

Oikeusministeriön tutkimusrahoista on varattu 30 000 euroa viittomakielibarometrin toteuttamiseen. Barometri on tarkoitus toteuttaa vuonna 2020 siten, että raportti julkaistaisiin syksyllä 2020. Barometri tulee olemaan keskeinen tietolähde viittomakieltä käyttävien osalta hallituksen seuraavan kielikertomuksen 2021 valmistelussa. Lisäksi barometria voidaan käyttää muun muassa tausta-aineistona viittomakielilain arvioinnissa, kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreissa sekä viittomakieliin liittyvien hallitusohjelmakirjauksien toteuttamisessa.

Oikeusministeriössä on julkaistu lokakuussa 2018 seurantajärjestelmä kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreista. Oikeusministeriö käynnisti vuonna 2019 tiedonkeruun kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreiden seurantakohteista (rakenne-, prosessi ja lopputulosindikaattorit) ja lähetti tätä varten vuoden loppupuolella kyselyn kieliryhmien, ml. viittomakieltä käyttävien edustajille sekä eräille viranomaisille. Tavoitteena on julkaista oikeusministeriön verkkosivuilla kerätyn aineiston pohjalta kevään 2020 aikana julkaisualusta, josta löytyy kootusti tietoa kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreista eri kieliryhmien osalta. Julkaisualustaa tullaan jatkossa päivittämään säännöllisesti sitä mukaa, kun tietoa kerätään kielellisten oikeuksien toteutumisesta eri kieliryhmien osalta.

Maija Iles, hallitussihteeri, oikeusministeriö

Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen

HE 320/2018 vp – EV 259/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan Ahvenanmaan itsehallintoa kehitetään ja vaalitaan hyvässä yhteistyössä Ahvenanmaan kanssa. Hallitusohjelmassa todetaan, että Ahvenanmaan itsehallinnon uudistaminen jatkuu. Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistusta on valmisteltu oikeusministeriössä syksystä 2013 alkaen. Vuonna 2019 oli sekä eduskuntavaalit että maakuntapäivien vaalit Ahvenanmaalla, ja vaalit ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että kokonaisuudistus ei ole virallisesti edistynyt vuoden 2019 aikana. Oikeusministeriössä on kuitenkin tehty työtä asian edistämiseksi, ja koottu materiaalia jatkovalmistelun tueksi. Vuonna 2019 eduskunta hyväksyi Ahvenanmaan talousjärjestelmän uudistuksen (HE 320/2018 vp). Vuoden 2020 alussa ryhdytään yhdessä Ahvenanmaan maakunnan kanssa suunnittelemaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen jatkovalmistelua.

Kristel Englund, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

2 Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko; Suomen kehityspolitiikka

VNS 1/2016 vp – EK 9/2016 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kerran vaalikaudessa selonteon Suomen kehityspolitiikasta antamaan poliittista, strategisen tason ohjausta kehitysyhteistyöhön sekä vahvistamaan kehityspoliittista johdonmukaisuutta.

1. Edellisen vaalikauden kattava valtioneuvoston selonteko Suomen kehityspolitiikasta valmistui heinäkuussa 2016.

2. Valtioneuvosto toimeenpannessaan kehityspoliittista ohjelmaa ottaa huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot ja raportoi niistä osana vuonna 2018 valmisteltavaa selvitystä selonteon toteutumisesta ja kehitysyhteistyön tuloksista.

2. Valtioneuvosto on ottanut huomioon mietinnössä esitetyt, mm. kehitysyhteistyön tuloksellisuutta koskevat havainnot. Kehityspolitiikan tulosraportti 2018 annettiin eduskunnalle pääministerin ilmoituksena 13.11.2018. Raportin mukaan Suomen kehityspolitiikka on saanut aikaan myönteistä kehitystä, joka edistää globaalia vakautta ja hyvinvointia.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Emilia van Veen, virkamiessihteeri, ulkoministeriö

Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen

HE 149/ 2017 vp – EK 41/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi kaivoslain uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan tällä vaalikaudella.

Ulkoasiainvaliokunta esitti mietinnössään CETA-sopimuksen hyväksymisestä UaVM 2/2018 seuraavan lausuman, jonka myös eduskunta hyväksyi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi kaivoslain

uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäviksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan tällä vaalikaudella."

Valiokunta on saanut työ- ja elinkeinoministeriöltä selvityksen ponnessa esitetystä kaivoslain uudistamistarpeesta. Selvityksessä on tarkasteltu kaivoslain uudistamistarpeita erityisesti CETA-sopimuksen voimaantulo huomioiden. Selvityksen rajaus tehtiin lausuman sisältämän aikataulun noudattamisen mahdollistamiseksi, ja huomioiden hallituksen esityksille asetetut aikarajat budjettilaki- ja muiden lakiesitysten osalta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota selvityksen suppeuteen ja useat asiantuntijat identifioivat asioita, jotka voisivat edellyttää kaivoslain ja muun kaivostoimintaan vaikuttavan lainsäädännön tarkistamista. Täyttä varmuutta siitä, vaikuttaisiko CETA-sopimus tällaisten tarkistusten käsittelyyn ei kuulemisessa saatu. Valiokunta katsoo, että hallituksen tulisi jatkaa kaivoslain ja muun kaivostoimintaan vaikuttavan lainsäädännön uudistamisen arviointia niin, että siinä kuullaan laajasti kaikkia sidosryhmiä ja että arvioinnin tulokset ovat seuraavan hallituksen käytettävissä.

Elinkeinoministeri Mika Lintilä pyysi helmikuussa 2019 OTT Pekka Vihervuorta selvityshenkilöksi arvioimaan kaivostoimintaa ohjaavan lainsäädännön toimivuutta. Vihervuoren keskeiset havainnot olivat hallitusneuvottelijoiden käytettävissä. Lopullinen raportti julkaistiin 17.6.2019.

Riikka Aaltonen, kaivosylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

3 Valtiovarainvaliokunta

Eduskunnan finanssivallan huomioon ottaminen EU-lainsäädäntöuudistuksissa

HE 155/2012 vp – EV 174/2012 vp

> Eduskunta edellytti 18.12.2012, että vaiheittaisten muutosten kumulatiivinen vaikutus eduskunnan budjettivaltaan sekä kansalliseen suvereniteettiin on otettava korostetun huolellisesti huomioon, jos EU-sääntelyä jatkossa aiotaan edelleen vahvistaa kansallista päätöksentekoa rajoittavalla tavalla.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

Komissio julkaisi 6 päivänä joulukuuta 2017 talous- ja rahaliiton kehittämistä koskevan laajan uudistuspaketin. Komission lainsäädäntöehdotuksiin sisältyy ehdotus neuvoston direktiiviksi jäsenvaltioiden finanssipolitiikan vastuullisuutta ja julkisen talouden keskipitkän aikavälin linjausta vahvistaviksi säännöksiksi (COM (2017) 824 final). Direktiiviehdotuksen käsittely EU:n piirissä ei ole edennyt.

Komissio arvioi EU:n nykyisen finanssipoliittisen sääntökehikon toimivuutta vuonna 2019 osana vakaus- ja kasvusopimusasetusten lakisääteistä määräaikaistarkastelua.

Valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota eduskunnan budjettivaltaan siihen liittyvien EU-sääntelyehdotusten valmistelussa.

Niko Ijäs, budjettineuvos, valtiovarainministeriö

Nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta sekä sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettujen lakien liitteiden muuttaminen

HE 138/2017 vp – EV 145/2017 vp; HE 191/2018 vp – VaVM 22/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää maatalouden energiatuotteiden valmisteveron palautusjärjestelmän neutraalisuuden suhteessa maataloudessa käytettäviin eri polttoaineisiin. Selvityksessä on otettava huomioon nestekaasun ja bionestekaasun lisääntyvä käyttö maataloudessa.

Hallitusohjelman mukaiseen kestävän kehityksen verouudistukseen kuuluu energiaverotuksen uudistus. Tähän kokonaisuuteen sisältyy myös maatalouden energiatuotteiden valmisteveron palautus. Energiaverotuksen uudistamisen selvittämiseksi on asetettu työryhmä, jonka toimikausi päättyy syyskuussa 2020.

Krista Sinisalo, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Korkovähennysrajoitusta koskeva sääntely

HE 150/2018 vp – EV 146/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa välittömästi komission kanssa selvitystä ns. Mankala-yhtiöiden toteuttamien, ydinvoiman rakentamista ja käyttämistä koskevien voimalaitoshankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle direktiivissä tarkoitettuna pitkän aikavälin julkisena infrastruktuurihankkeena.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa lisäksi välittömästi komission kanssa selvitystä muiden rajattujen, yhteiskunnalle tärkeiden infrastruktuurihankkeiden rajaamiseksi korkovähennysrajoitusten ulkopuolelle.

1.–2. Yhteisöjen korkovähennysoikeuden rajoitusta koskevaa sääntelyä on sovellettu ensimmäisen kerran verovuoden 2014 verotuksessa. Säännöstä on 1.1.2019 alkaen muutettu veron kiertämisen estämistä koskevan EU:n direktiivin (EU) 2016/1164 johdosta lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018). Muutoksilla on laajennettu sääntelyn soveltamisalaa. Muutoksia koskevan hallituksen esityksen valmistelussa tarkasteltiin sääntelyn soveltamista yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita toteuttavien yritysten sekä ns. Mankala-yhtiöiden verotuksessa. Hallitus on vuonna 2019 jatkanut sen selvittämistä, voitaisiinko Mankala-yhtiöiden ydinvoimalaitoshankkeet säätää säännökseen sisältyvän pitkän aikavälin julkisia infrastruktuurihankkeita koskevan poikkeuksen piiriin. Samassa yhteydessä on vastaavasti jatkettu selvitystä mainitun poikkeuksen laajentamisesta niin, että se kattaisi myös muita yhteiskunnallisia infrastruktuurihankkeita. Selvityksiä tehtäessä ollaan oltu yhteydessä Euroopan unionin komissioon, jonka kanssa jatketaan neuvotteluja.

Anu Rajamäki, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen lähdeverotuksen muutos

HE 282/2018 vp – EV 301/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee vielä muutosten vaikutuksia ja arvioi niiden pohjalta mahdollisia muutostarpeita ennen soveltamisajan alkua.

Laeilla muutettiin hallintarekisteröidyistä osakkeista saatujen osinkojen verotusmenettelyä. Ennakkoperintälain (1118/1996) uuden 4 a pykälän mukaan Suomessa asuvan verovelvollisen hallintarekisteröidyistä osakkeista saamasta osingosta toimitettaisiin 50 prosentin ennakonpidätys, jos verovelvollisen loppusaajatietoja ei anneta. Lainmuutoksen soveltaminen alkoi 1.1.2020. Eduskunnan lausuman ensisijaisesti tarkoittamia rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain (627/1978) muutoksia hallintarekisteröidyistä osakkeista saaduista osingoista sovelletaan 1.1.2021 tai sen jälkeen jaettuihin osinkoihin. Ensimmäiset uuden järjestelmän mukaiset vuosi-ilmoitukset on annettava 31.1.2022 mennessä. Muutoksia on esitelty OECD:ssä ulkomaisille säilyttäjille sekä kesäkuussa 2019 että lokakuussa 2019. Verohallinnon on tarkoitus antaa kuluvan vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana ulkomaisille säilyttäjille tarkempaa ohjausta järjestelmästä, rekisteröitymisestä sekä sen tuomista oikeuksista ja velvollisuuksista. Tämän jälkeen on tarkoitus selvittää suoraan ulkomaisilta säilyttäjiltä sekä näiden edunvalvontaa OECD:ssä harjoittavalta BIAC:lta ulkomaisten säilyttäjien näkemystä muutoksesta sekä heidän kiinnostuksesta rekisteröityä uuteen säilyttäjärekisteriin. Selvityksen kohdistaminen avainasemassa oleviin ulkomaisiin säilyttäjiin on paras tapa selvittää muutosten vaikutuksia ja mahdollisia muutostarpeita.

Harri Joiniemi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Virvoitusjuomaveron veropohja

HE 27/2019 vp – EV 35/2019 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtiovarainministeriö tekee hallitusohjelmassa tarkoitetun selvityksen siitä, voidaanko virvoitusjuomaveron rakennetta muuttaa siten, että marja- ja hedelmämehut rajataan pois veron piiristä. Selvitys tulee toimittaa eduskunnalle kevätistuntokauden 2020 aikana.

Valtiovarainministeriö kartoittaa eri vaihtoehdot virvoitusjuomaveron veropohjan muuttamiseksi sekä selvittää vaihtoehtojen toteuttamiskelpoisuutta ja vaikutuksia kevään 2020 aikana. Sen jälkeen käynnistettävä mahdollinen lainsäädäntöhanke veropohjan muuttamiseksi voi vaatia yhteydenpitoa Euroopan komissioon valtiontukikysymysten takia.

Merja Sandell, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä verotuksen alalla koskeva lainsäädäntö

HE 69/2019 vp – EV 78/2019 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää viimeistään keväällä 2022 julkaistavan seurantaraportin raportoinnin kokemuksista sekä raporteista ilmenneistä verojärjestelyjä koskevista tiedoista ja niiden perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

Raportoitavia rajat ylittäviä järjestelyjä koskevaa sääntelyä sovelletaan 1.7.2020 alkaen. Hallitus käynnistää tämän jälkeen työn, jossa kartoitetaan raportoinnista kertyneitä kokemuksia ja tietoja yhteistyössä Verohallinnon kanssa.

Anu Rajamäki, erityisasiantuntija, valtiovarainministeriö

Yritysten arvonnousuvero

HE 76/2019 vp – EV 77/2019 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa esityksen vaikutuksia ja maastapoistumisverotuksen kansainvälistä kehitystä ja arvioi sääntelyn mahdollisia kehittämistarpeita sekä ryhtyy tarvittaessa lainsäädäntötoimiin. Arvio tulee tehdä vuoden 2020 loppuun mennessä ja siinä tulee arvioida muun muassa se, voitaisiinko ja olisiko veropohjan turvaamisen kannalta tarpeen laajentaa arvonnousuvero henkilöyhtiöiden Suomen kiinteästä toimipaikasta harjoittamaan liiketoimintaan.

Yritysten maastapoistumisverotusta koskevat uudet säännökset ovat tulleet voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020 ja niitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2020 toimitettavassa verotuksessa. Verovuotta 2020 koskevat tiedot ovat käytettävissä vasta verotusta toimitettaessa, joka tapahtuu seuraavan verovuoden aikana. Lainsäädännön mahdollisia kehittämistarpeita arvioidaan eduskunnan edellyttämällä tavalla vuoden 2020 loppuun mennessä tuolloin käytettävissä olevien tietojen pohjalta.

Tarja Järvinen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö

Hallituksen vastaukset eduskunnan talousarviolausumiin

Hallituksen esitys vuoden 2012 talousarvioksi

EK 31/2011 vp – HE 59/2011 vp, HE 119/2011 vp, HE 128/2011 vp, VaVM 26/2011 vp

Säätutkaverkon laajentaminen

Momentti 31.50.01

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin säätutkaverkoston laajentamiseksi siten, että säävaroitustoiminnasta voidaan huolehtia alueellisesti kattavasti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Ilmatieteen laitoksella on tällä hetkellä yksitoista säätutkaa.

Vuoden 2020 talousarvioon sisältyy milj. euron lisäys säätutkaverkoston uusimiseen. Vuosien 2020–2023 kehyspäätökseen sisältyy määräraha säätutkaverkoston uusimiseen jokaiselle kehysvuodelle. Määräraha on 1,1 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja 1,2 miljoonaa euroa vuosina 2022–2023.

Uusien tutkien hankinnan jälkeen verkoston huomattavimmat katveet ovat maan pohjoisosassa. Pohjoisimpaan Suomeen tarvittaisiin vielä uusia tutkia (Koillismaa, Meri-Lappi, Käsivarren alue). Kasvavan matkailuelinkeinon lisäksi luotettavaa sääpalvelua alueella tarvitaan muun muassa ilmailun tarpeisiin. Kiireellisin investointi on kuitenkin Vantaan tutka-aseman siirto Länsi-Uudellemaalle vuokrasopimuksen päättymisestä johtuen. Siirto parantaa myös tutkamittausten laatua meren tuottamien ja korkeiden rakennusten aiheuttamien häiriöiden ja kaupungissa kasvavien taajuushäiriöiden vuoksi. Vanhimpia tutkia koko Suomen alueella on lähivuosina myös uusittava. Säätutkan elinkaari on noin 15 vuotta, mikä tarkoittaa, että 2000-luvun loppupuolella ja 2010-luvun alussa pystytettyjä tutkia on korvattava uusilla alkavan vuosikymmenen aikana.

Hallituksen esitys vuoden 2017 lisätalousarvioksi

EK 24/2017 vp – HE 60/2017 vp, VaVM 5/2017 vp

Kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut ja jälkihoito

Momentti 35.10.20

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivosten jälkihoidosta huolehtimisen jo niiden toiminnan aikana, jotta kaivosten sulkemisiin liittyvät vastuut eivät jää valtion kannettavaksi, ja arvioi myös kaivostoiminnalle asetettavien vakuuksien optimaalista tasoa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Kaivostoiminnalta edellytettävät vakuudet koostuvat ympäristönsuojelulain (YSL 527/2014) mukaisesta jätehuollon varmistamiseksi asetettavasta vakuudesta sekä kaivoslain (621/2011) mukaisesta kaivostoiminnan lopettamista varten asetettavasta vakuudesta. Näillä vakuuksilla rahoitetaan mainituissa säädöksissä erikseen määritellyt toiminnan päättymiseen liittyvät lopetus- ja jälkihoitotoimet tilanteissa, joissa toiminnanharjoittaja ei itse pysty maksukyvyttömyyden vuoksi niitä hoitamaan. Vakuuksilla katetaan vain lupaharkinnassa ennakoitavissa olevia, asianmukaisesta toiminnan lopettamisesta seuraavia jälkihoitotoimia. Ympäristöministeriössä laaditaan vuoden 2020 aikana hallituksen esitys ympäristönsuojelulain muuttamiseksi, jonka osana täydennetään tarvittavilta osin ympäristönsuojelulain vakuussääntelyä. Lisäksi tarkastellaan vakuussäännösten toimeenpanoa. Euroopan komissio on alkuvuodesta hyväksynyt kaivannaisjätedirektiivin (2006/21/EY) 17 artiklan mukaisen täytäntöönpanopäätöksen teknisistä suuntaviivoista kaivannaisjätealueiden koko elinkaaren aikaisista toimivaltaisen viranomaisen tarkastustoimista, mutta päätöstä ei ole vielä julkaistu (tilanne 4.2.2020). Päätös edellyttäisi muun muassa vakuuksien määrän ja muodon yhdenmukaisuuden tarkastelemista luvan mukaisista velvoitteista aiheutuvien kustannusten kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut kaivoslain mukaisten vakuuksien riittävyyttä ja määrittelyperusteita koskevan selvityksen, jonka tarkoituksena on yksilöidä kaivoslain mukaisten vakuuksien konkreettiset määrittelyperusteet eli ne velvoitteet ja niistä johtuvat toimenpiteet, jotka kaivosvakuuden on katettava. Selvityksen tuloksia hyödynnetään, kun valmistellaan vakuutta koskevia täsmennysesityksiä vuonna 2020 annettavaan hallituksen esitykseen kaivoslain muutoksiksi.

Lisäksi ympäristöministeriö on asettanut lainsäädäntöhankkeen ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien kehittämiseksi. Hankkeen tavoitteena on luoda nykyistä kattavammat vastuujärjestelmät, joilla varaudutaan ympäristöriskien hallintaan, ympäristövahinkojen korvaamiseen ja ennallistamistoimien toteuttamiseen, kun vastuutaho on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa. Kehittämisen tueksi on vuoden 2019 aikana tehty kansainvälistä vertailua hyödyntävä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintahanke Toissijaisen ympäristövahinkovastuun rahoitusmallien vertailu, jonka tulokset valmistuvat alkuvuodesta 2020.

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2019 talousarvioesityksen täydentämisestä

EK 31/2018 vp - HE 123/2018 vp – HE 232/2018 vp – VaVM 28/2018 vp

Taiteen valtionosuusuudistus

Lausuma 1

Luku 29.80

Eduskunta edellyttää, että esittävän taiteen valtionosuusuudistuksen valmistelu etenee laaja-alaisesti ja että valmistelun yhteydessä arvioidaan huolellisesti eri mallien vaikutukset esittävän taiteen rahoitukseen ja toiminnan kehitykseen ja turvataan uudistukselle riittävät resurssit.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Ministeri Kosonen asetti elokuussa 2019 työryhmän jatkovalmistelemaan esittävän taiteen valtionosuusuudistusta vuonna 2018 ministeriölle luovutetun, samaa asiaa koskeneen ehdotuksen pohjalta. Uuden työryhmän työ keskittyi edellisen ehdotuksen lausuntokierroksella esiin nousseisiin ongelmakohtiin. Työryhmä luovutti esityksensä opetus- ja kulttuuriministeriölle helmikuussa 2020. Työryhmä kuuli työnsä aikana laajasti toimijakenttää ja hyödynsi verkkoaivoriihen tuloksia. Uudistuksen toimeenpanoon on julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2020-2023 varattu 10 miljoonaa euroa (+1 miljoonaa euroa 2020, +1,5 miljoonaa euroa 2021, +7 miljoonaa euroa 2022 ja +10 miljoonaa euroa 2023; lisäksi esittävän taiteen rahoitukseen Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2019 - 2022 + 3 miljoonaa euroa, josta + miljoona euroa budjettivaroista ja +2 miljoonaa euroa jakamattomista voittovaroista). Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2022 ja tästä johtuen vuosia 2021-2024 koskevan julkisen talouden suunnitelmassa hallitus esittää vuodelle 2022 +3 miljoonan euron lisämäärärahaa esittävän taiteen valtionosuusuudistuksen toteuttamiseen.

Hyvitysmaksujärjestelmän uudistaminen

Lausuma 2

Momentti 29.80.41

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen vaihtoehdot siten, että asia voidaan ottaa huomioon seuraavassa hallitusohjelmassa ja järjestelmän vaatima rahoitus vuosia 2020—2023 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Hallitusohjelman mukaan: ”Kehitetään toimiva yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmä.” Kevään 2019 aikana on virkamiesvalmisteluna selvitetty yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän uudistamisen ratkaisuvaihtoehtoja sekä muita kysymyksiä, joita uudistamisessa on syytä tarkastella. Selvitystyön tulokset on esitelty ministerille.

Vuoden 2020 talousarviossa hyvityksen taso on säilytetty 11 miljoonassa eurossa.

Ratkaisun toimivasta hyvitysjärjestelmästä on tarkoitus valmistua vuoden 2020 aikana.

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 talousarvioesityksen täydentämisestä

EK 24/2019 vp - HE 29/2019 vp - HE 89/2019 vp – VaVM 20/2019 v

Pakolaisneuvonta ry:n rahoitus

Lausuma 1

Momentti 25.01.50

Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdentaa 0,3 miljoonan euron lisärahoituksen Pakolaisneuvonta ry:lle vuoden 2020 ensimmäisen lisätalousarvioesityksen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Valmistellessaan vuoden 2020 lisätalousarvioesitystä ja päättäessään siitä hallitus ottaa huomioon Pakolaisneuvonta ry:n taloudellisen tilanteen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

Sisäministeriö ja oikeusministeriö selvittävät parhaillaan sitä, kumman ministeriön momentilta lisärahoitus maksetaan. Eduskunta on lausumassaan esittänyt avustusta oikeusministeriön momentille 25.01.50 perusteena se, että oikeusministeriö on tukenut toimintaa myös aikaisemmin. Momentilla on samantapaisia avustuksia, mutta sen käyttöperusteita olisi laajennettava. Pakolaisneuvonnan toiminnan yleinen turvaaminen on

sisäministeriön näkemyksen mukaan lähempänä oikeusministeriön toimialaa. Sisäministeriön pääluokassa ei myöskään ole momenttia, joka mahdollistaisi avustuksen maksamisen ilman muutoksia.

Syyttäjälaitoksen lisäresurssitarpeiden huomioiminen

Lausuma 2

Momentti 25.30.01

Eduskunta edellyttää, että jo vuoden 2020 lisätalousarviossa otetaan huomioon syyttäjälaitoksen toimintaan tarvittavat lisäresurssitarpeet ja varmistetaan henkilöstön riittävyys.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta oikeusministeriö on todennut seuraavaa:

Valmistellessaan vuoden 2020 lisätalousarvioesitystä ja päättäessään siitä hallitus ottaa huomioon syyttäjälaitoksen taloudellisen tilanteen ja henkilöstön riittävyyden.

Eduskunnan tekemä pysyvä talousarviolisäys

Lausuma 3

Momentti 30.10.50

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa eduskunnan tekemän, momenttia 30.10.50 koskevan määrärahalisäyksen huomioon pysyvänä lisäyksenä. Tämän tulee siten sisältyä vuoden 2021 talousarvioesitykseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta maa- ja metsätalousministeriö yhdessä ympäristöministeriön kanssa on todennut seuraavaa:

Maa- ja metsätalousministeriö on esittänyt kehysehdotuksessaan vuosille 2021-2024 momentin 30.10.50 Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (3 v. siirtomääräraha) määrärahalisäyksen 1,86 miljoonaa euroa pysyvänä.

Kestävien liikkumismuotojen lisääminen ja joukkoliikennehankkeet

Lausuma 4

Momentti 31.10.20

Eduskunta edellyttää, että kestävien liikkumismuotojen kulkutapaosuutta nostetaan ja MAL-sopimusten osalta varmistetaan panostukset kaupunkiseutujen ja pääkaupunkiseudun joukkoliikennehankkeisiin, kävelyyn ja pyöräilyyn sekä kaupunkiseutujen liityntäpysäköinnin kehittämiseen. Lisäksi eduskunta edellyttää, että Keravan liityntäpysäköinnin asemakeskuksen suunnittelu käynnistetään pikaisesti, että muutkin pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen houkuttelevuutta lisäävät hankkeet saadaan liikkeelle viivytyksettä ja että joukkoliikenteen tukea nostetaan tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö yhdessä ympäristöministeriön kanssa on todennut seuraavaa:

Vuonna 2019 osoitettiin vuoden 2020 talousarvioon 108,474 miljoonan euron määräraha julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen. Määrärahaan sisältyy hallitusohjelman mukainen 20 miljoonan euron ilmastoperusteinen tasokorotus joukkoliikennetukeen, jonka tarkempi käyttö ja kohdentaminen päätetään vuoden 2020 aikana. Liikenne- ja viestintäministeriö ja VR sopivat taajamajunaliikenteen lisätarjonnasta vuodelle 2020 sisältäen muun muassa alueelliset junaliikennekokeilut Etelä-Pohjanmaalla, Pirkanmaalla ja Kymenlaaksossa.

Vuoden 2020 talousarviossa kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen on varattu 24,9 miljoonaa euroa. Momentille 31.10.31 Eräät avustukset on myönnetty 14,9 miljoonaa euroa, joka on tarkoitettu kunnille ja muille toimijoille kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelman ja edistämisohjelman toimeenpanemiseksi. Kävelyn ja pyöräilyn rahoituksen kokonaismäärästä 10 milj. euroa on osoitettu valtion verkolla toteutettaviin perusväylänpidon hankkeisiin.

Valtioneuvoston sopimusosapuolet ovat käyneet vuoden 2019 aikana maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimusneuvotteluita Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen kuntien kanssa. Valtio ja kunnat ovat neuvotelleet muun muassa yhteistyöstä joukkoliikenneinvestoinneista ja osapuolet arvioivat parhaillaan hankkeiden rahoittamismahdollisuuksia. Tavoitteena on saattaa MAL-sopimusneuvottelut päätökseen alkuvuodesta 2020. Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen käynnisti syyskuussa 2019 selvityksen, jonka tehtävänä oli kartoittaa MAL-sopimusmenettelyn hallitusohjelman mukaisen laajentamisen edellytyksiä Jyväskylän, Kuopion ja Lahden kaupunkiseuduille. Selvitys valmistui ja luovutettiin ympäristöministerille tammikuussa 2020. Selvityshenkilö suositteli selvityksen pohjalta, että MAL-sopimusneuvottelut käynnistetään valtion ja mainittujen uusien kaupunkiseutujen kesken mahdollisimman pian.

Keravan kaupunki ja Väylävirasto ovat valmistelleet aiesopimusta Keravan asemanseudun kehittämisestä vuoden 2019 aikana. Keravan kaupunki on käynyt neuvotteluita liityntäpysäköintilaitoksen kustannusjaosta hyötyvien kuntien ja valtion kanssa. Keravan liityntäpysäköinnin toteutus on sisällytetty Pasila–Riihimäki

kehittämishankkeen toiseen vaiheeseen, josta ei ole toteutuspäätöstä. Helsingin seutu on esittänyt Keravan liityntäpysäköintiä MAL-sopimuksen 2020–2023 yhdeksi kohteeksi.

Väylähankkeiden kiireellisyys ja suunnitelmien vanheneminen

Lausuma 5

Momentti 31.10.77

Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee yhdessä Väyläviraston kanssa niiden hankkeiden kiireellisyyttä ja käynnistämismahdollisuuksia, joita koskevat hankesuunnitelmat vanhenevat vuosien 2020—2023 aikana.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut seuraavaa:

Vanhenevien hankesuunnitelmien kokonaisuutta sekä yksittäisten hankkeiden kiireellisyyttä sekä käynnistämismahdollisuuksia tarkastellaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelun yhteydessä vuoden 2020 aikana. Hankkeille tehdään kattavat vaikutusten arvioinnit suunnitelman tavoitteiden mukaisesti ja vaikutusten arvioinnin perusteella valikoituvien hankkeiden osalta huomioidaan ajoituksen osalta myös olemassa olevien suunnitelmien vanhenemisaika.

Keliakiakorvaukset

Lausuma 6

Momentti 33.40.60

Eduskunta edellyttää, että keliakiakorvauksen palauttamiseen liittyvä selvitys tehdään pikaisesti ja keliakiakorvauksen palauttamisen vaatimat kustannukset otetaan huomioon seuraavassa julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021—2024.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Palvelujärjestelmän, etuuksien ja kustannuskorvausten tavoitteena on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia, terveyttä, toiminta- ja työkykyä ja sosiaalista turvallisuutta sekä kaventaa hyvinvointi-ja terveyseroja. Ruokavaliokorvauksen tarpeellisuuden selvittäminen on mainittu erikseen hallitusohjelmassa palvelujärjestelmän kehittämisen ja uudistushankkeiden käynnistämisen yhteydessä.

Ruokavaliokorvausta maksettiin keliakiaa sairastaville gluteenittoman ruokavalion kustannuksia varten vuoden 2015 loppuun. Korvausta maksettiin Kelasta, ja lakkauttamisen kohdalla vuodenvaihteessa 2015–2016

korvauksen määrä oli 23,60 e/kk. Korvaus oli veroton, ja sitä myönnettiin 16 vuotta täyttäneille. Alle 16-vuotiaiden vammaistuen myöntämisen yhteydessä keliakia huomioidaan edelleen.

Ruokavaliokorvaus lakkautettiin valtiontalouden tasapainottamiseksi, mutta myös eri sairauksia sairastavien yhdenvertaisuuteen liittyvistä syistä. Keliakian lisäksi on myös muita sairauksia, joissa ruokavalion noudattaminen tai ruoka-aineen välttäminen hoitomuotona on välttämätöntä.

Ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen yhteydessä eduskunnassa katsottiin, että vaikka keliakia ja esimerkiksi ruoka-aineallergiat eivät ole samanlaisia sairauksia, yhdenvertaisuuden näkökulmasta ei ole ongelmatonta, että yhtä sairautta sairastavat saavat korvausta ruokavalion noudattamiseksi. Keliakiaa, mutta myös esimerkiksi ruoka-aineallergiaa sairastava, voi toisaalta rakentaa ruokavalionsa myös siten, ettei vältettäviä ruoka-aineita korvata kalliimmilla ruoka-aineilla, vaan tarvittavat ravintoaineet saadaan muista ruoka-aineista.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää ruokavaliokorvauksen tarpeellisuutta ottaen huomioon muun muassa eri sairauksia sairastavien yhdenvertaisuus, sosiaaliturvan kokonaisuus, sairauden diagnosointi ja hoito sekä toimeenpanoon liittyvät kysymykset.

Tutkimusrahoitus terveydenhuollon yksiköille ja rahoituksen riittävyys sote-ratkaisussa

Lausuma 7

Momentti 33.60.32

Eduskunta edellyttää, että valtion tutkimusrahoitusta terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen vahvistetaan ja saatetaan takaisin kasvu-uralle väestön terveyttä ja hyvinvointia edistävän, korkeatasoisen ja vaikuttavan tutkimuksen varmistamiseksi. Lisäksi eduskunta edellyttää, että tutkimusrahoituksen riittävyys varmistetaan myös uudessa sote-rakenteessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Erillisen harkinnanvaraisen valtion erillisrahoituksen, VTR:n, tulevaisuus ja tutkimusrahoituksen taso kliiniseen ja terveystieteelliseen tutkimukseen arvioidaan myös osana sote-uudistusta ja tulevien itsehallinnollisten alueiden rahoitusta. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimeenpanon tueksi tarvitaan nykyistä tutkimuksellisempaa ja pitkäjänteisempää otetta palvelujen kehittämiseen sekä tiiviimpää yhteistyötä tutkimuksen, käytäntöjen kehittämisen ja opetuksen välille. On välttämätöntä, että tulevaisuudessa kliinisen tutkimuksen tulokset siirtyvät palvelujärjestelmään nykyistä tehokkaammin, ja että käytänteet perustuvat tutkittuun tietoon.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaa on rahoitettu VTR:n lisäksi sairaanhoitopiireissä kovin vaihtelevasti. VTR:n laskemista on kompensoitu joillakin erva-alueilla kuntien verorahalla. Osa rahoituksesta on tullut kuntien maksuosuuksilla suoraan sairaanhoitopiirin budjetista, kuntien verorahoista tai kustannuksiin jyvitettyinä

sekä ulkopuolisella rahoituksella. Ulkopuolinen tutkimusrahoitus on tullut EU:sta muun muassa rakennerahastoista, Horisontti2020:sta, Business Finland -innovaatiorahoituksesta sekä yksityisiltä sekä erityisvastuualueiden (erva:t) säätiöiltä. Kliinisiä lääketutkimuksia rahoitetaan myös yritysrahoituksella. Yliopistosairaaloiden tutkimukseen käytettävä kokonaisvolyymin on arvioitu olevan 5–11 prosenttia yliopistosairaalan kokonaisbudjetista.

Sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmässä tehtävästä tutkimuksesta voidaan jatkossakin korvata erillisellä harkinnanvaraisella valtion erillisrahoituksella (VTR) tai liittää korvaus osaksi sote-uudistusta ja sen tulevaa rahoitusmallia. Tämän hetkinen monikanavainen rahoitus ei anna yksiselitteistä kokonaiskuvaa palvelujärjestelmässä tehtävästä tutkimuksesta, sillä valtion erilliskorvausjärjestelmä on vain pieni osa kliinisen ja terveystieteellisen tutkimuksen kokonaisrahoitusta. Kokonaisarvioita nyt kunnilta saatavasta rahoituksesta tutkimukseen ja kehittämiseen ei ole, koska sitä on kompensoitu verorahoilla, maksuosuuksilla ja sairaanhoitopiirin budjetista.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Lääke- ja terveystieteiden tutkimuksen toimintaedellytyksen vahvistaminen ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistaminen ovat tärkeä lähtökohta. Hallitusohjelman mukaisesti Suomeen laaditaan tiekartta TKI-panostusten nostamiseksi neljään prosenttiin BKT:sta ja Suomen kehittämiseksi maailman parhaaksi innovaatio- ja kokeiluympäristöksi. Tiekartta valmistuu keväällä 2020. Tavoitteena on, että Suomeen syntyy kansainvälisiä, eri toimijoita yhdistäviä tutkimus- ja innovaatiokeskittymiä ja ideoista syntyy tuotteita ja palveluita. Ottaen huomioon tavoitteet julkisen ja yksityisen T&K-panostusten nostamisesta, on myös kliiniseen lääketieteeseen, terveystieteisiin ja sosiaalityön tutkimukseen osana palvelujärjestelmää panostettava vahvemmin ja rahoituksen vaikuttavuuden edellytyksiä on kasvatettava osana TKI-toiminnan kokonaisuutta. Valtion tutkimusrahoitus eli VTR on valtion varoista tehtävä korvaus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoisesta terveystieteellisestä tutkimustoiminnasta aiheutuvista kustannuksista (terveydenhuoltolaki 1326/2010; järjestämislaki HE 15/2017). Rahoitusmuodolla on tuettu kliinistä hoitoa ja palvelujärjestelmää koskevaa tutkimusta. Kliinisen lääketieteen tutkimuksen menot olivat Opetushallinnon tilastopalvelun mukaan korkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa ja yliopistosairaaloissa vuonna 2018 yhteensä noin 121 miljoonaa euroa, josta yliopistoissa käytettiin noin 63 miljoonaa euroa ja yliopistollisissa keskussairaaloissa noin 50 miljoonaa euroa. Suurimmat rahoituslähteet olivat opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) perusrahoitus, sosiaali- ja terveysministeriö (VTR) ja Suomen Akatemia. Lisäksi alan tutkimusta rahoitetaan myös kuntarahoituksella.

Asuntorahaston korkotukivaltuuden nostaminen

Lausuma 8

Momentti 35.20.60

Eduskunta edellyttää, että Valtion asuntorahaston korkotukilainavaltuutta nostetaan siten, että hallitusohjelmassa asetettu tavoite valtion tukemasta asuntotuotannosta saadaan täytettyä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asuntotuotanto on säilynyt korkealla tasolla viimeisten vuosien aikana ja sen odotetaan säilyvän suhteellisen hyvällä tasolla myös tänä vuonna. Korkotukilainavaltuus pysyi vuonna 2020 aikaisemmalla tasollaan 1410 miljoonassa eurossa. Hallitusohjelmassa asetettua tavoitetta valtion tukeman asuntotuotannon määrässä tavoitellaan hallituskauden aikana.

4 Tarkastusvaliokunta

Harmaa talous

EK 42/2010 vp – M 8/2010 vp – TrVM 9/2010 vp

4. Tilaajavastuulain kokonaisarviointi

> Eduskunta edellyttää hallituksen ottavan tilaajavastuulain kokonaisarvioinnin ja uudistuksen kohteeksi. Lain kehittämistarpeita on eriteltävä käytännössä saatujen kokemusten pohjalta ja laille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Vuoden 2019 aikana työ- ja elinkeinoministeriö ei tehnyt erityisiä toimenpiteitä asian johdosta. Tilaajavastuulain muutostarpeiden selvittäminen aloitetaan osana Sanna Marinin hallitusohjelman harmaan talouden liitteen 4 hanketta koskien yleisöjulkisuuden lisäämistä. Erikseen tulee selvitettäväksi se, miten tilaajavastuulain velvoitteiden täyttäminen ja yleisöjulkisuuden lisääminen voitaisiin toteuttaa mahdollisimman kustannustehokkaasti harmaan talouden torjumiseksi YTJ-järjestelmän kautta saatavilla tiedoilla.

23. Veronkiertämisen luonteisen verosuunnittelun ehkäiseminen lainsäädännössä

> Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan lainsäädäntöä valmisteltaessa siitä, ettei lainsäädäntö mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön vuonna 2013 aloittamassa veropohjan rapautumista ja voittojen siirtoja koskevassa hankkeessa (BEPS) on selvitetty toimenpiteitä yritysten verosuunnittelun aiheuttaman veropohjan rapautumisen ehkäisemiseksi. Vuonna 2016 Euroopan Unionissa hyväksyttiin veronkiertämisen estämistä koskeva direktiivi (EU) 2016/1164, jota laajennettiin vuonna 2017 hyväksytyllä muutosdirektiivillä (EU) 2017/952. Verolainsäädäntöä on muutettu ja täydennetty direktiivin perusteella seuraavasti. Korkojen vähentämistä koskevia rajoituksia on tarkennettu lailla elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta (1237/2018). Väliyhteisölainsäädäntöä on muutettu direktiivin mukaiseksi lailla ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta (1364/2018, 28.12.2018). Vuoden 2020 alusta voimaan on saatettu laki maastapoistumisverotuksesta, kansainvälisiä hybriditilanteita koskeva lainsäädäntö sekä pakollista rajat ylittävää verosuunnittelua koskevaan ilmoittamismenettelyyn velvoittava laki. Vuonna

2020 valmistellaan hallituksen esitys, jolla saatetaan vuoden 2021 alusta lukien voimaan veronkiertodirektiivin edellyttämä ns. käänteisiä hybridejä koskeva lainsäädäntö. Tämän jälkeen veronkiertodirektiivi on pantu kokonaisuudessaan täytäntöön.

Euroopan unionin neuvoston verotyöryhmässä käsiteltävänä olevalla Euroopan unionin yhteistä yritysveropohjaa koskevalla direktiiviehdotuksella tavoitellaan muun ohella myös veronkiertämisen estämistä. Ehdotuksen käsittely jatkuu neuvoston verotyöryhmässä.

Hallitus huolehtii jatkossakin hallitusohjelman ja EU -lainsäädännön mukaisesti siitä, että verolainsäädäntö ei mahdollista veronkiertämisen luonteista verosuunnittelua.

24. Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

> Eduskunta edellyttää hallitukselta voimavarojen kohdentamista merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan. Huomiota on kiinnitettävä myös lainsäädäntöön, joka kasvattaa riskiä harmaan talouden laajenemisesta. Jälkiseurannan tulosten perusteella on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntakeinojen kehittämiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö ja valtionvarainministeriö ovat yhdessä todenneet seuraavaa:

Valtioneuvosto antoi 28.4.2016 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2016–2020. Periaatepäätöksen edellytyksenä oli, että talousrikostorjunnan johtoryhmä laati erillisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelman.

Toimenpideohjelmassa on 20 hanketta, jotka on jaoteltu strategian kärkihankkeiden mukaisesti. Toimenpideohjelmaan on valittu kansallisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian tavoitteiden kannalta keskeisimmät, vaikutuksiltaan merkittävimmät hankkeet. Osa hankkeissa olevista toimenpiteistä tulee vaikuttamaan ennaltaehkäisevästi, osa suoraan operatiiviseen toimintaan ja joidenkin hankkeiden vaikutuksia voidaan arvioida vasta pidemmällä aikavälillä.

Jokaiselle hankkeelle on nimetty päävastuutahot/hankkeen käynnistysvastaava. Toimenpideohjelman seuranta perustuu vastuutahoilta saataviin ilmoituksin ja sisäministeriö vastaa seurantaraportin päivittämisestä. Hankkeiden etenemisestä raportoidaan neljä kertaa vuodessa talousrikostutkinnan johtoryhmälle.

Parlamentaariselle seurantaryhmälle on raportoitu niin ikään neljä kertaa vuodessa. Asioiden edistymisestä on viimeksi raportoitu 20.2.2019.

Kaikki hankkeet ovat käynnistyneet. Täysin valmistuneita hankkeita 26.11.2019 mennessä on 15 kpl. Kaksi hankkeista on raportoitu olevan 95 prosenttisesti valmiina, yksi hankkeista 85 prosenttisesti valmiina ja 2 hankkeista 70 prosenttisesti valmiina.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmaa ja strategiaa jatketaan myös vuoden 2020 jälkeen. Hallitusohjelman mukaan toimenpideohjelman toteuttamiseen varataan vaalikauden aikana yhteensä 20 miljoonan euron lisärahoitus. Virkamiesvalmistelu toimenpideohjelman ja strategian uudistamiseksi on käynnistynyt.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021-2024 on suunnattu harmaan talouden torjuntaan eri ministeriöiden (oikeusministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö) pääluokkiin vuosille 2021-2023 yhteensä 13,95 miljoonaa euroa.

Ohjaus, valvonta ja raportointi

EK 26/2015 vp – K 9/2015 vp, K 15/2015 vp – TrVM 5/2015 vp

Hallituksen vuosikertomuksen kehittäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus edelleen kehittää vuosikertomusta ottaen huomioon mietinnössä aiempana esitetyt näkökohdat. Vuosikertomukseen sisältyvän aineiston tulee olla aiempaa lukijaystävällisempää ja informatiivisempaa sekä sisältää analysoitua tietoa toiminnan ja toimintamuutosten tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta, erityisesti yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Vuosikertomuksesta tulee muodostua toimiva osa valtionhallinnon ja hallituksen suunnittelu- ja seurantajärjestelmää, mikä edellyttää muun muassa tavoitteiden asettamien selkeyttämistä budjettia laadittaessa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat yhdessä todenneet seuraavaa:

Hallituksen vuosikertomusta koskeva lakitasoinen sääntely tuli voimaan helmikuun 2014 alussa lailla 17/2014. Valtion talousarviosta annettua asetusta muutettiin (118/2016) helmikuussa 2016 siten, että siinä säädetään vuosikertomuksen sisällöstä kokonaisuutena. Asetuksen muutoksessa muun ohella ministeriöiden toimialan toiminnan tuloksellisuuden kuvausta koskevaa sääntelyä karsittiin ja yksinkertaistettiin. Tavoitteena on, että tuloksellisuuden kuvausten pääpaino on yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa ja vaikuttavuuden kehityksessä.

Hallituksen kertomuksessa vuodelta 2016 laadinnassa kehitettiin sisällöllisesti yhteiskunnallisten vaikuttavuuden tavoitteiden saavuttamisen ja toiminnan tuloksellisuuden esittämistä ja analysointia. Informatiivisuutta ja

luettavuutta on parannettu lisäämällä havainnollistavia taulukoita ja kaavioita sekä sisällyttämällä kertomukseen linkityksiä verkkosivuille. Tätä kehitystyötä on jatkettu kaikissa seuraavissa kertomuksissa.

Vuosikertomusprosessissa raportoidaan valtion talousarvioesityksessä asetetuista tavoitteista, joita ei vuosikertomusprosessissa enää voida muuttaa. Talousarvioon otettujen tavoitteiden muuttaminen vaikuttaa viiveellä. Valtiovarainministeriö on päivittämässä määräystään, jolla ohjeistetaan ministeriöitä toiminta- ja taloussuunnittelussa, julkisen talouden suunnitelman valmisteluun liittyvien kehys- ja muiden ehdotusten sekä valtion talousarvioehdotusten laadinnassa. Määräyksen uudistamisessa olisi mukana myös tavoitteiden asettamista koskevia seikkoja.

ICT-hankkeiden tuottavuushyödyt

EK 37/2014 vp – K 12/2014 vp, K 16/2014 vp – TrVM 7/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi merkittävien ICT-hankkeiden tuloksia, kustannuksia ja tuottavuushyötyjä osana hankesalkun seurantaa ja raportoi tuloksista eduskunnalle.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö antoi vuonna 2019 yhteensä 14 lausuntoa julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011, tietohallintolaki) ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen (1249/2014) mukaisesti merkittävistä hankkeista tai hankinnoista. Lausunnoissa on nostettu esiin ehdotuksien hyötyjen arviointiin ja niiden toteutumisen seurantaan liittyviä täydennystarpeita. Lisäksi ministeriöiden kesken sovitun yhteisen käytännön mukaisesti valtiovarainministeriö on kommentoinut vuoden 2019 aikana yhdeksää yli miljoonan euron ICT-hankkeen hyötyarviointia.

Tilannekuvaa valtionhallinnon merkittävistä tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämistä sisältävistä hankkeista ylläpidetään Väestörekisterikeskuksen, vuodesta 2020 lähtien Digi- ja väestötietoviraston hallinnoimassa yhteisessä hankesalkkujärjestelmässä. Vuoden 2019 lopussa hankesalkussa oli 120 käynnissä olevaa ja 40 päättynyttä yli miljoonan euron hanketta. Näistä 32 (20 prosenttia) on arvioinut hankkeen tavoitteena olevia euromääräisiä hyötyjä, jotka muodostavat yhteenlaskettuna noin 1,7 miljardin euron kumulatiivisen hyötypotentiaalin vuoteen 2024 mennessä.

Käynnissä olevista hankkeista euromääräinen hyötypotentiaali on arvioitu suurimmiksi ympäristöministeriön Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio -hankkeesta (997 miljoonaa euroa), Ulosottolaitoksen Ura ulosoton rakenteellinen uudistus -hankkeessa (noin 33,5 miljoonaa euroa), Maanmittauslaitoksen Kansallinen maastotietokanta -ohjelmassa (n. 30 miljoonaa euroa), opetus- ja kulttuuriministeriön Kansallinen digitaalinen kirjasto sekä Avoin tiede ja tutkimus -hankkeessa (noin 27 miljoonaa euroa), Suomen Metsäkeskuksen Uudistuva metsä- ja luontotieto ja palvelualusta -hankkeessa (n. 27 miljoonaa euroa),

Oikeusrekisterikeskuksen järjestelmien tehostaminen digitalisaation avulla -hankkeessa (n. 25,5 miljoonaa euroa), Rikosseuraamuslaitoksen Roti Rikosseuraamusalan toiminnan kehittämis- ja asiakastietojärjestelmä -hankkeessa (noin 25 miljoonaa euroa) sekä Luonnonvarakeskuksen MENU Metsälaskelma-ohjelmiston nykyaikaistaminen ja uudistaminen (noin 23 miljoonaa euroa). Hankkeista vastaavien virastojen ja laitosten ilmoittamien seurantatietojen perusteella hankkeiden hyötyjen arvioidaan toteutuvan pääosin suunnitellusti. Valtiovarainministeriöllä ei ole ollut vakiintunutta käytäntöä, jolla olisi mahdollista todentaa kattavasti hankesalkussa olevien hankkeiden hyötyjen toteutuminen. Valtiovarainministeriöllä ei ole ollut vakiintunutta käytäntöä, jolla olisi mahdollista todentaa kattavasti hankesalkussa olevien hankkeiden hyötyjen toteutuminen. Valtiovarainministeriö on valmistellut toimia, joilla luodaan parempi kokonaiskuva valtion kehittämissalkusta sekä kuntien ja muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen keskeisistä kehittämishankkeista. Valmistelu liittyy vuoden 2020 alusta voimaan tulleen tiedonhallintalain (Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 906/2019) täytäntöönpanoon ja valtiovarainministeriön velvollisuuteen järjestää julkisen hallinnon tiedonhallinnan sekä tieto- ja viestintäteknisten palvelujen tuottamisen yhteistyö. Käynnistettävän jäsentyneen yhteistyön yhtenä tavoitteena on myös arvioida julkisen hallinnon kehittämistyöllä aikaan saatavaa kustannuskehitystä ja vaikuttavuutta.

ICT-hankkeiden sekä hallinnollisten uudistusten vaikutusten arvioinnin ja seurannan parantamiseksi valtiovarainministeriö on osana julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) täytäntöönpanoa uudistanut aikaisempaa valtion virastojen ja laitosten ICT-hankintoja ja -hankkeita koskevaa lausuntomenettelyä. Lausuntomenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (1301/2019) mukaan jatkossa valtion virastojen ja laitosten tulee toimittaa valtiovarainministeriölle lausuttavaksi yhteisiä ICT-palveluja tai tietovarantoja koskevat hankkeet, joiden taloudellisten vaikutusten arvioidaan ylittävän miljoona euroa. Vastaavasti virastojen ja laitosten omat hankkeet on saatettava valtiovarainministeriön lausunnolle, kun niiden taloudellisten vaikutusten arvioidaan ylittävän viisi miljoonaa euroa. Lausuntokohteiden määrän lisäksi lausuntomenettelyn ajankohtaa on aikaistettu valtion kehys- ja talousarviovalmistelun yhteyteen ja hankkeessa arvioitavissa asioissa taloudellisten vaikutusten arvioinnin laajuutta ja tarkkuustasoa suunnataan paremmin saavutettavien hyötyjen etukäteisarviointia tukevaksi.

Nuorten syrjäytyminen

EK 12/2014 vp – M 3/2014 vp – TrVM 1/2014 vp

Painopiste ennalta ehkäisevään toimintaan

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää uudistaessaan siirtää painopisteen korjaavasta toiminnasta ennalta ehkäisevään toimintaan ja puuttuu lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Käytettävissä olevien voimavarojen uudelleen suuntaaminen on sekä inhimillisesti että julkisen talouden kestävyyden kannalta välttämätöntä. Olemassa olevien hyvien käytäntöjen levittäminen, jalostaminen ja uusien kokeileminen tulee toteuttaa suunnitelmallisesti uudistuksen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa toimeenpannaan Tulevaisuuden sote-keskusohjelman yhteydessä. Tärkeänä kehittämisen painopisteenä ovat perhekeskukset ja varhainen tuki arjessa. Lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen tukipalveluja sekä varhaisen tuen ja hoidon saatavuutta myös varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteydessä vahvistetaan. Tämä toteutetaan muun muassa kehittämällä perhe- ja eroneuvontaa, parisuhdetyötä, vanhemmuuden tukea, kotipalvelua sekä perhesosiaalityötä ja sosiaaliohjausta. Painopisteenä on neuvolan ja sosiaalipalvelujen sekä neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyön systemaattinen tiivistäminen ja osana sitä lasten ohjaaminen varhaiskasvatukseen.

Apua suurimmassa syrjäytymisvaarassa oleville

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joiden avulla ensiksi suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevat mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät henkilöt saavat tarvitsemansa avun.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen saatavuutta ja laatua kehitetään Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa, jonka yhteydessä toimeenpannaan myös Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa sekä mielenterveysstrategian linjauksia. Painopisteen siirtäminen korjaavasta toiminnasta ennalta ehkäisevään toimintaan sekä lasten, nuorten ja perheiden tukeminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ovat ohjelman keskeisiä tavoitteita. Mielenterveyteen suunnattujen voimavarojen ja henkilöstön mielenterveysosaamisen lisääminen erityisesti perusterveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa on olennaisen tärkeää. Tavoitteena on myös varmistaa, että opiskeluhuollon psykologeilla ja kuraattoreilla sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimijoilla on käytössään yhteiset mielenterveyden edistämisen ja varhaisen tuen toimintatavat. Erilaisia menetelmiä on kehitetty ja testattu kouluympäristöissä, ja niitä levitetään kouluihin, oppilaitoksiin, perhekeskuksiin ja muihin sote-palvelupisteisiin.

Myös nuorisotakuun osana on kehitetty toimintoja ja palveluja, jotta erityisesti nuorten psykososiaalisen tuen tarpeisiin voitaisiin vastata nykyistä nopeammin ja paremmin. Ohjaamojen matalan kynnyksen palveluja ovat menestyksekkäästi syventäneet ohjaamoiden psykososiaalisen tuen hanke (Onni) ja Arki haltuun-kehittämisinterventiot.

Tietosuoja ja salassapitoasiat sekä moniammatillisen yhteistyön esteiden poistaminen

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lasten, nuorten ja perheiden palveluja koskevissa tietosuoja- ja salassapitoasioissa. Valmistelu on määrättävä yhdelle ministeriölle. Ministeriölle tulee antaa toimintaedellytykset ja toimivalta koota ja yhtenäistää viranomaisten tietosuoja- ja

salassapitosäännökset mainittuja palveluja koskien. Ministeriön tulee ryhtyä tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin sähköisen asiakirjahallinnon ja moniammatillisen yhteistyön esteiden poistamiseksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja syrjäytyneiden nuorten auttamisessa.

Tiedonhallintaa ja tietosuojaa koskevat säädösmuutokset edellyttävät usean eri ministeriön hallinnonalaan tehtäviä lainsäädäntömuutoksia, jotka tulisi yhdessä suunnitella ja valmistella. Yksi yhteinen tilannekuva -malli voisi olla yksi käytännön työvälineistä, mutta se edellyttäisi eri ministeriöiden tietosuojasääntelyn yhtenäistämistä. Sosiaalihuollon asiakasasiakirjalakiin on luotu vuonna 2015 säädökset moniammatillisesta yhteistyöstä, ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on julkaissut moniammatillisen yhteistyön tueksi Luo luottamusta, Suojele lasta -verkkokoulun. Opas sisältää ohjeistusta lainsäädännöstä ja tietosuojasta. Ohjeistuksen kehittämis- ja levittämistyö jatkuu, kuten myös siihen liittyvät esimiesvalmennukset.

Tiedonkulku

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus edellä kannanottokohtaan neljä pohjautuen varmentaa tiedonkulun ja yhtenäiset tietosuoja- ja salassapitokäytännöt viranomaisyhteistyössä määräyksin, ohjein ja koulutuksella. Lainsäädännössä, käytännön esimiestyössä ja johtamisessa on korostettava viranomaisen velvollisuutta ottaa vastuu lapsen ja nuoren ongelmista ja etsiä niihin ratkaisuja yhteistyössä perheen ja muiden toimijoiden kanssa. Puuttumisessa tulee lähtökohtana olla aina lapsen etu ja lapsen oikeus tulla autetuksi, eikä vastuullisen toiminnan esteenä tulkintatilanteessa pidä olla pelko tietosuoja- ja salassapitosäännösten rikkomisesta ja sen seurauksista.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Tiedonkulun toimivuus viranomaisyhteistyössä lasten, nuorten ja perheiden ongelmia ratkottaessa on tärkeä kehittämisalue. Sektorikohtaista sääntelyä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa syntyneiden henkilötietojen käsittelystä on voimassa olevassa lainsäädännössä runsaasti, ja tiedonsaantioikeudet muilta viranomaisilta vaihtelevat paljon eri toimialojen välillä. Tällä hetkellä ei ole olemassa lainsäädäntöä, joka koskisi laajasti erilaisissa moniammatillisissa toiminnoissa syntyneiden tietojen yhteistä tallettamista tai käsittelyä. Lainsäädännöstä löytyy kyllä esimerkkejä moniammatillisesti laadittavista henkilöä koskevista suunnitelmista. Moniammatillisessa työssä syntyneiden tietojen ja suunnitelmien tallettaminen tapahtuu joko yhteistyöhön osallistuneen organisaation omaan tietojärjestelmään tai moniammatillista yhteistyötä varten erikseen perustettuun rekisteriin. Yleisesti käytännön työtä tekevillä työntekijöillä on tarve sille, että lapsen, nuoren ja perheen tilanteesta sekä heidän asioidensa hoidosta saataisiin luotua aiempaa kattavampi kokonaiskuva. Tällä hetkellä se voi jäädä vaillinaiseksi, minkä vuoksi oikeanlaista apua ja tukea ei osata aina tarjota. Toisaalta olemassa olevaa tiedonhallintaa koskevaa lainsäädäntöä ei myöskään osata aina hyödyntää riittävästi ja sitä tulkitaan käytännössä kirjavasti. Moniammatillista yhteistyötä voisi lisätä ja laadullisesti parantaa myös yhtenäisillä tietosuojaa koskevilla ohjeistuksilla ja koulutuksilla, jotka edistäisivät eri viranomaisten välistä tiedonvaihtoa nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä ja nuorten auttamisessa.

Monikanavaisen rahoituksen uudistaminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaista rahoitusjärjestelmää uudistaessaan ottaa huomioon, että rahoitus jatkossa ohjaa järjestämään nuorten syrjäytymisen ehkäisyn vaatimat ennalta ehkäisevät ja korjaavat palvelut kokonaisuutena matalalla kynnyksellä, yhdeltä luukulta ja moniammatillista yhteistyötä hyödyntäen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen uudistaminen linkittyy sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sosiaaliturvan laajoihin uudistuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama kuntoutuksen uudistamiskomitea on tehnyt ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi[1]. Komitean ehdotuksiin sisältyvät myös nuorten kuntoutusprosessia, lääkinnällisen, sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen järjestämistä sekä tietojärjestelmien ja kannustinten kehittämistä koskevat ehdotukset. Myös kuntoutuksen uudistaminen linkittyy osaksi palvelu- ja etuusjärjestelmien laajoja uudistuksia.

Yhtenäinen toimintatapa ongelmiin puuttumisessa

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja ottaa käyttöön yli hallinnonrajojen ulottuvan yhtenäisen toimintatavan, jonka avulla voidaan käytännön työssä tehokkaasti toteuttaa lasten ja nuorten ongelmiin varhainen puuttuminen, tiedonkulku ja toimenpiteiden seuranta sekä estää ongelmien paheneminen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Syrjäytymisen torjumisen onkin oltava kaikkien toimijoiden ja kaikkien hallinnonalojen yhteinen tehtävä, ei pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon, kuten liian usein ajatellaan. Tukea lapsille, nuorille ja perheille on viime vuosina tuotu entistä vahvemmin heidän arkiympäristöihinsä ja palveluja on kehitetty monialaisiksi ja -toimijaisiksi esimerkiksi Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman ja Nuorisotakuun toimeenpanon myötä. Nuorisotakuun kärkenä on ollut erityisesti monialaisten matalan kynnyksen Ohjaamojen vakiinnuttaminen ja kehittäminen. Parhaiden tulosten ja toimintamallien toimeenpanoa jatketaan ja vahvistetaan kuluvalla hallituskaudella.

1 Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2015 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

EK 14/2016 vp – K 10/2016 vp – K 15/2016 vp – TrVM 2/2016 vp

1. Harmaan talouden torjunnan keskeiset hankkeet

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa toimenpideohjelmaan ne keskeiset hankkeet, joilla on harmaan talouden torjunnan kannalta merkittävää vaikutusta ja varmistaa hankkeiden toteutukseen ja toimeenpanoon riittävät voimavarat.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö, oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sisäministeriö ovat todenneet seuraavaa :

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021-2024 on suunnattu harmaan talouden torjuntaan eri ministeriöiden (oikeusministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö) pääluokkiin vuosille 2021-2023 yhteensä 13,95 miljoonaa euroa.

Valtioneuvosto antoi 28.4.2016 periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi vuosille 2016–2020 (Valtioneuvoston periaatepäätös).

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma valmistui 7.6.2016 (Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan torjuntaohjelma).

Talousrikostorjunnan johtoryhmä seuraa toimenpideohjelman etenemistä, arvioi sen muutostarpeita ja raportoi hankkeiden etenemisestä talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle vuosittain. Toimenpideohjelmaa voidaan päivittää sen voimassaolon aikana toimeenpanon tarkastelun yhteydessä sekä hallituksen tekemien päätösten mukaisesti.

Valtioneuvosto on lisäksi asettanut 28.4.2016 harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa koskevan parlamentaarisen seurantaryhmän toimikaudeksi 1.5.2016–31.3.2019. Seurantaryhmän tehtävänä on seurata harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian 2016–2020 toteutumista.

Toimenpideohjelmassa on 20 hanketta, jotka on jaoteltu strategian kärkihankkeiden mukaisesti. Toimenpideohjelmaan on valittu kansallisen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian tavoitteiden kannalta keskeisimmät, vaikutuksiltaan merkittävimmät toimenpiteet.

Yksi merkittävimmistä toimenpideohjelman hankkeista on ollut harmaan talouden talousrikollisuuden tilannekuvatoiminnan luominen. Harmaan talouden tilannekuvatoiminnan päälinjaukset hyväksyttiin talousrikostorjunnan johtoryhmässä 7.2.2017. Tilannekuvan toimituskunta on aloittanut toimintansa 3.4.3017. Toimituskuntaan kuuluu 21 viranomaista ja ministeriötä. Tilannekuvasivusto Harmaa talous ja talousrikollisuus on

otettu käyttöön 12.12.2017. Ensimmäisessä vaiheessa sivustolla on kuvattu ajankohtaisia ja harmaan talouden ja talousrikollisuuden ilmiöitä ja viranomaisten torjuntaa. Hanke katsottiin valmistuneeksi 29.6.2018, jolloin siirryttiin tilannekuvasivuston ylläpitovaiheeseen.

Muita harmaan talouden ja talousrikostorjunnan kannalta vaikutuksiltaan merkittäviä hankkeita ovat myös selvitykset velvoitteidenhoitoa koskevien tietojen yleisöjulkisuuden lisäämisestä (valmistunut 19.11.2018), kansallinen tulorekisteri (valmistumisaste arvioitu 70 prosenttia), selvitys tyyppihyväksyttyjen kassajärjestelmien soveltuvuudesta Suomeen (valmistunut elokuussa 2019) ja viranomaisten toimintavaltuuksien ja tietojenvaihtosäännösten kehittäminen (valmistumisaste arvioitu 85 prosenttia).

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmaa ja strategiaa jatketaan myös vuoden 2020 jälkeen. Hallitusohjelman mukaan toimenpideohjelman toteuttamiseen varataan vaalikauden aikana yhteensä 20 miljoonan euron lisärahoitus. Virkamiesvalmistelu toimenpideohjelman ja strategian uudistamiseksi on käynnistynyt.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021-2024 on suunnattu harmaan talouden torjuntaan eri ministeriöiden (oikeusministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö) pääluokkiin vuosille 2021-2023 yhteensä 13,95 miljoonaa euroa.

Finavia ja valtionyhtiöiden riskienhallinta

EK 4/2017 vp - O 72/2016 vp –– TrVM 1/2017 vp

Yleinen ohjeistus valtio-omisteisille yhtiöille riskien hallinnasta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ja antaa riskien hallintaa koskevan yleisen ohjeistuksen valtio-omisteisille yhtiöille.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Keväällä 2020 annetussa valtioneuvoston omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä annettiin riskien hallintaa koskeva yleinen ohjeistus valtio-omisteisille yhtiöille. Periaatepäätöksessä valtio-omistaja edellyttää, että riskienhallinta on järjestetty yhtiöissä näiden tarpeita vastaavalla tavalla osakeyhtiölain mukaisesti. Samoin periaatepäätöksessä edellytetään, että yritysten on tunnistettava liiketoiminnan yritysvastuuriskit sekä omassa toiminnassaan että arvoketjussaan ja liitettävä yritysvastuuriskit osaksi riskienhallintajärjestelmää.

Riskienhallinta kuuluu olennaisena osana yhtiön hallituksen ja johdon osakeyhtiölain ja hyvän hallintotavan mukaisiin tehtäviin sekä vastuisiin. Hallitukset ja johto vastaavat riskienhallinnan periaatteista ja järjestämisestä sekä raportoivat merkittävistä havainnoista edelleen omistajalle.

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteiden tarkentaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkentaa valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita erityisesti valtion kokonaan omistamissa yhtiöissä vuoden 2017 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia on todennut seuraavaa:

Valtion omistajaohjauksen toimintaperiaatteita kehitetään ja tarkennetaan säännöllisesti sekä osana jatkuvaa omistajaohjaus -työtä että kulloinkin asetettavassa valtioneuvoston omistajapoliittisessa periaatepäätöksessä. Uusin periaatepäätös asetettiin keväällä 2020, jonka mukaisesti jatketaan pitkäjänteistä, dynaamista ja valtion strategiset intressit turvaavaa omistajapolitiikkaa. Omistuksia arvioidaan kansantalouden kokonaisedun, omistettujen yhtiöiden toiminnan ja arvon kehittämisen sekä resurssien tehokkaan allokaation näkökulmasta.

Valtio hoitaa yhtiöomistuksiaan sovittaen yhteen omistajastrategiset tavoitteensa, lainsäädännön vaatimukset sekä muiden omistajien oikeudet. Valtion omistajapolitiikka on avointa ja johdonmukaista, ja valtio tukee omistamiensa yhtiöiden kasvua ja kehitystä vastuullisen omistajan keinoin kilpailuneutraliteetin vaatimukset huomioiden. Yritysvarallisuus synnyttää tuloja valtion talousarvioon, joita koskevat odotukset määritellään erikseen vuosittain.

Omistamisen ja regulaation eriyttämistä jatketaan ja valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston koordinaatio- ja tukifunktioroolia vahvistetaan. Valtion yhtiöomaisuuden hoidossa tavoitellaan mahdollisimman hyvää yhteiskunnallista ja taloudellista kokonaistulosta. Tavoitteena on myös elinkeinorakenteen monipuolistuminen ja vahvistuminen myönteistä ja kestävää rakennemuutosta edistämällä. Lisäksi tavoitteena on valtio-omisteisten yhtiöiden edelläkävijyys hiilineutraaliin kiertotalouteen siirtymisessä, digitalisaation hyödyntämisessä ja vastuullisuudessa.

Eduskunnan kirjelmä hallituksen vuosikertomuksesta 2016 ja Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomuksesta eduskunnalle valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen ja hallituksen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Rakennusten kosteus- ja homeongelmat

EK 36/2017 vp – K 14/2017 vp – K 9/2017 vp

Julkisten rakennusten kosteus- ja homevaurioiden vastuukysymysten selkeyttäminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja selkeyttää lainsäädännöllisesti vastuukysymykset niissä tilanteissa, joissa julkisten rakennusten kosteus- ja homevaurioista aiheutuu terveyshaittoja mm. tutkimusten, korjaustoimien tai tiedottamisen viivästymisen tai puutteiden vuoksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia yhdessä valtiovarainministeriön, oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja ympäristöministeriön on todennut seuraavaa:

Esitettyjä lainsäädännöllisiä ja muita selvityksiä vastuukysymyksistä voidaan toteuttaa Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman aikana yhteistyössä eri hallinnonalojen kanssa. Valtioneuvoston kanslia, ympäristöministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtionvarainministeriö osallistuvat tällä hetkellä toimenpideohjelman toteutukseen. Tarvittavista lainsäädännön muutoksista vastaavat ministeriöt hallinnonalojensa mukaisesti.

Nykylainsäädännön mukaisesti työntekijöiden ja tilojen käyttäjien olosuhteista on vastuussa työnantaja ja toiminnan järjestäjä. Kiinteistön omistajan vastuu tulee huoneenvuokralaista, jonka periaatteita sovelletaan myös julkishallinnossa, kun kyseessä ovat esimerkiksi valtion tai kuntien sisäiset vuokraustilanteet. Vuokranantajan tulee pitää tilat käyttökelpoisessa kunnossa. Ellei näin ole, vuokralaisella on oikeus purkaa vuokrasopimus. Monet julkisessa käytössä olevat tilat ovat yksityisten omistamia. Julkista rakentamista ja kiinteistönpitoa ei tule eriyttää muusta rakentamisesta. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää lisäksi, että rakennus ympäristöineen pidetään sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää terveellisyyden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset eikä aiheuta ympäristöhaittaa tai rumenna ympäristöä. Rakennuksen kunnon kehittymistä on seurattava ja pyrittävä tekemään korjaavia toimenpiteitä ennen kuin kosteus- ja homevaurioista tai muusta sisäilmaongelmasta aiheutuva haitta pääsee syntymään. Terveydensuojelulaissa todetaan, että jos haitta aiheutuu asuinhuoneiston tai muun oleskelutilan rakennuksen rakenteista, eristeistä tai rakennuksen omistajan vastuulla olevista perusjärjestelmistä, haitan poistamisesta vastaa rakennuksen omistaja, ellei muualla laissa toisin säädetä. Jos terveyshaitta aiheutuu kuitenkin asunnon tai muun oleskelutilan käytöstä, joka ei ole tavanomaista, terveyshaitan poistamisesta vastaa asunnon tai muun oleskelutilan haltija.

Vahingonkorvauslainsäädäntö on vastuukysymysten osalta selkeä, eikä vaadi muutoksia rakennusten aiheuttamien terveyshaittojen osalta. Ympäristöministeriössä on parhaillaan käynnissä maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus, jonka puitteissa tarkastellaan rakentamisen vastuukysymyksiä. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistämässä terveydensuojelulain ja sen nojalla annetun asumisterveysasetuksen päivityksen.

Eri toimijat ovat tuottaneet laajasti ohjeistusta kosteus- ja homevaurioiden ja muiden sisäilmaongelmien selvittämiseen ja korjaamiseen liittyen. Sekä lainsäädännössä että ohjeistuksissa painotetaan ongelmien ripeää havaitsemista, selvittämistä ja korjaustoimenpiteisiin ryhtymistä. Ongelmatilanteisiin liittyvän viestinnän oikea-aikaisuutta ja selkeyttä on erityisesti korostettu.

Kokemukset nykyisestä toimeentulotukijärjestelmästä

EK 36/2017 vp – K 14/2017 vp – K 9/2017 vp

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi kokemukset nykyjärjestelmästä, jossa Kela vastaa perustoimeentulotuesta ja kunnat täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta sekä sosiaalityöstä, ja raportoi eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimeentulotuen oikeudellinen asiantuntijatyöryhmä sai työnsä päätökseen 30.1.2020. Työryhmä asetettiin selvittämään sosiaalihuollon ja perustoimeentulotuen välistä suhdetta, perustuslain 19 pykälän 1 momentin tarkoittaman viimesijaisen vastuun kohdentumista sekä muita toimeentulotukilainsäädännön erityiskysymyksiä. Tässä yhteydessä on käsitelty kokemuksia nykyjärjestelmästä ja lainsäädännön kehittämistarpeita. Toimeentulotukilainsäädännön uudistamista jatketaan työryhmän esiin nostamien selvitystarpeiden pohjalta.

Eduskunnan budjetti- ja valvontavalta

EK 36/2017 vp – K 14/2017 vp – K 9/2017 vp – TrVM 8/2017 vp

Euroalueen vakauteen liittyvistä valtiontalouden vastuista ja riskeistä

Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja selkeyttää tavoitteenasettelua euroalueen tulevaisuudesta sekä selkeyttää kokonaiskuvan antamista eduskunnalle. Suomen valtion vastuusitoumuksista sekä niihin liittyvistä riskeistä tulee raportoida hallituksen vuosikertomuksessa kaikilta osin ajantasaisesti ja kattavasti.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriö raportoi vuosittain Hallituksen vuosikertomuksessa euroalueen vakauteen liittyvistä valtiontalouden vastuista ja riskeistä.

Lisäksi valtiovarainministeriö on julkaissut puolivuosittain selvityksen niistä Suomen valtion vastuista, sitoumuksista ja saatavista, jotka aiheutuvat euroalueen rahoitustukiohjelmista. Kreikan rahoitustukiohjelman päätyttyä elokuussa 2018 euromailla ei ole enää käynnissä olevia rahoitustukiohjelmia. Selvitys on julkaistu vuodesta 2018 alkaen vuosittain.

Valtioneuvosto toimitti eduskunnalle heinäkuussa 2019 selvityksen Euroopan vakausmekanismin (EVM) vuoden 2018 vuosikertomuksesta ja tilintarkastuslautakunnan kertomuksesta ja Euroopan

rahoitusvakausvälineen (ERVV) vuoden 2018 tilinpäätöksestä, johdon kertomuksesta ja tilintarkastajan kertomuksesta (E 25/2019 vp). Selvityksessä kuvataan euroalueen tilannetta, ja kriisinhallintaan liittyviä taloudellisia vastuita, mukaan lukien Euroopan keskuspankkijärjestelmän kautta syntyviä vastuita. Selvitystä käsiteltiin lokakuussa 2019 eduskunnan tarkastusvaliokunnassa.

Valiokunta hyväksyi 5.11.2019 kannanoton, jossa se muun muassa pitää edelleen tarpeellisena, että eduskunta saa käsiteltäväkseen EVM:n vuosikertomuksen ja tilintarkastuslautakunnan kertomuksen sekä ERVV:n tilinpäätöksen, johdon kertomuksen ja tilintarkastajan kertomuksen mahdollisimman pian niiden julkistamisen jälkeen.

EK 37/2017 vp – O 21/2016 vp – TrVM 9/2017 vp

EVM-rahoitustukiohjelmasta päättäminen

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää tarpeen lakimuutoksille, joiden perusteella uusista Euroopan vakausmekanismin (EVM) rahoitustukiohjelmista päättäminen on koko eduskunnalla, mikäli Euroopan vakausmekanismin rooli säilyy nykymuotoisena ja sen päätöksentekoon kuuluvat jäsenmaiden kannanotot.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Euroopan komissio teki 6. päivänä joulukuuta 2017 ehdotuksen neuvoston asetukseksi Euroopan valuuttarahaston perustamisesta. Komissio esittää euroalueen maiden keskinäisellä hallitusten välisellä sopimuksella vuonna 2012 perustetun Euroopan vakausmekanismin muuttamista Euroopan valuuttarahastoksi. Euroopan valuuttarahasto olisi unionin lainsäädännön alainen oikeushenkilö ja Euroopan vakausmekanismin seuraaja siten, että Euroopan vakausmekanismin nykyiset taloudelliset ja institutionaaliset rakenteet olennaisilta osin säilyvät ennallaan. Sen oikeudellinen asema vastaisi Euroopan unionin elintä.

Euroopan vakausmekanismin kehittämistä ja Euroopan valuuttarahastoksi muuttamista koskevat neuvottelut käynnistyivät tammikuussa 2018. Neuvottelut eivät ole perustuneet komission ehdotukseen vaan Euroopan vakausmekanismia kehitetään hallitustenvälisen sopimuksen pohjalta. Euroopan vakausmekanismin kehittäminen edellyttää sen perustamisesta tehdyn valtiosopimuksen muuttamista. Laajennettu euroryhmä saavutti yhteisymmärryksen 4 päivänä joulukuuta 2019 Euroopan vakausmekanismista tehdyn sopimuksen muuttamisesta muutamia yksityiskohtia lukuun ottamatta. Euroryhmän odotetaan pääsevän sopuun auki olevista yksityiskohdista keväällä 2020. Sopimusmuutoksiin sisältyy asioita, joiden voimaan saattaminen edellyttää eduskunnan hyväksyttää. Tässä yhteydessä voidaan arvioida tarvetta muuttaa uusista rahoitustukiohjelmista päättämistä koskevaa menettelyä.

Eduskunnan kirjelmä asuntopolitiikan kehittämiskohteista

EK 26/2018 vp – O 61/2016 vp – TrVM 3/2018 vp

Asuntopolitiikan kahdeksan vuoden kehittämisohjelma selontekona eduskunnalle

1. Eduskunta edellyttää, että asuntopolitiikasta laaditaan kokonaisvaltainen ja tavoitteellinen kahdeksan vuoden kehittämisohjelma. Ohjelman perustana tulee olla selvitys asuntopolitiikan keskeisistä kehittämiskohteista, ja ohjelma tulee antaa selontekona eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asuntopoliittista kehittämisohjelmaa valmistelemaan on asetettu työryhmä ja parlamentaarinen seurantaryhmä. Asuntopoliittinen kehittämisohjelma annetaan eduskunnalle selontekona syysistuntokaudella 2020. Kehittämisohjelman valmistelussa kuullaan aktiivisesti alan toimijoita, etujärjestöjä ja muita sidosryhmiä. Asuntopoliittisen kehittämisohjelman työryhmän tehtävänä on valmistella hallitusohjelmakirjausten, eduskunnan hyväksymän tarkastusvaliokunnan mietinnön ja parlamentaarisen seurantaryhmän linjausten pohjalta asuntopoliittinen kehittämisohjelma vuosille 2021–2028. Työryhmä vastaa valmistelutyön aikataulutuksesta, tarvittavien asiantuntijoiden ja sidosryhmien kuulemisesta, vaikutusten arvioinnista sekä tarvittavien selvitysten laatimisesta tai hankkimisesta. Asuntopoliittiselle kehittämisohjelmalle asetetun parlamentaarisen seurantaryhmän tehtävänä on tukea asuntopoliittisen kehittämisohjelman valmistelua, ottaa kantaa ohjelman päälinjauksiin, arvioida ohjelman valmistelutyötä ja edistää ohjelman valmistelua palvelevaa vuorovaikutusta erityisesti poliittisten toimijoiden kesken.

Asuinalueiden kehittäminen

2. Eduskunta edellyttää, että kahdeksan vuoden kehittämisohjelman osana laaditaan asuinalueiden myönteisen kehityksen tueksi ja eriytymisen ennaltaehkäisemiseksi yli hallinnonalarajojen ulottuva asuinalueiden kehittämisohjelma, jolla turvataan pitkäjänteisesti palveluiden ja asumisen hyvä taso ja vahvistetaan asuinalueiden elinvoimaisuutta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Eriytymisen ennaltaehkäisemistä ja asuinalueiden myönteisen kehityksen vahvistamista tarkastellaan osana asuntopoliittista kehittämisohjelmaa. Tällä hetkellä ollaan käynnistämässä hallitusohjelmaan perustuvaa poikkihallinnollista Lähiöohjelmaa vuosille 2020-2022, jolla pyritään segregaation vähenemiseen ja lähiöiden hyvinvoinnin parantamiseen. Kestävä kaupunki -ohjelma edistää kaupunkien ja kuntien kestävää kehitystä sekä käytännön kaupunkikehittämisen että strategisen johtamisen tasolla. Ohjelman pääteemat ovat vähähiilisyys, älykkyys, terveellisyys ja sosiaalinen kestävyys. Lähiöohjelman tavoitteena on lähiöiden kilpailukyvyn lisääminen sekä myönteiseen mielikuvaan perustuvan alueiden identiteetin vahvistaminen.

Taantuvien alueiden ongelmien ratkaiseminen elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla

3. Eduskunta edellyttää, että kahdeksaksi vuodeksi laadittavan asuntopolitiikan kehittämisohjelman yhteydessä selvitetään, kuinka elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla voidaan ennaltaehkäistä taantuvien alueiden asumisen ongelmia.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asuntopoliittista kehittämisohjelmaa valmisteleva työryhmä selvittää kehittämisohjelmassa ja eduskunnalle annettavassa selonteossaan yhtenä käsiteltävänä kokonaisuutena, kuinka elinkeino-, alue- ja koulutuspolitiikalla voidaan ennaltaehkäistä taantuvien alueiden asumisen ongelmia. Asuntopoliittinen kehittämisohjelma annetaan eduskunnalle selontekona syysistuntokaudella 2020.

Asumistukijärjestelmän kehittämistarpeiden arviointi

4. Eduskunta edellyttää, että asumistukijärjestelmän kehittämistarpeet arvioidaan ensi vaalikaudella sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta valmistelevaan parlamentaariseen komiteaan, joka asetettiin 19.3.2020 ajaksi 23.3.2020 – 31.3.2027, asetettiin asumisen jaosto. Sen vastuulla on asumisen tukien kehittäminen. Jaoston tehtävänä on selvittää asumisen tukien uudistamistarpeita erillisenä tukena, mutta osana sosiaaliturvajärjestelmää ja ottaen huomioon toimeentulotukiriippuvuuden vähentämisen. Työssä otetaan huomioon lasten, nuorten ja perheiden toimeentuloedellytykset.

Julkisesti tuettu asuntotuotanto

5. Eduskunta edellyttää, että kohtuuhintaista valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa lisätään pääkaupunkiseudulla ja niillä kasvavilla seuduilla, joilla vuokra-asunnoista on kysyntää pitkällä tähtäyksellä. Julkisesti tuetussa asuntorakentamisessa on perusteltua huomioida suhdannetekijät siten, että matalasuhdanteessa julkista rakentamista voidaan lisätä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvosto on ottanut lausuman tiedoksi ja tarkastelee toimenpiteitä sen johdosta. Asumisen rahoitus- ja tuottamiskeskuksen (ARA) tuotanto oli vuonna 2019 kokonaisuudessaan noin 7816 asuntoa, joista asumisen rahoitus ja tuottokeskusten kasvukeskuksissa yhteensä noin 7 190 asuntoa (92 prosenttia). Helsingin seudun

maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyö-kunnissa (MAL) asumisen rahoitus ja tuottokeskuksen tuotanto oli noin 4300 asuntoa.

MAL-sopimukset

6. Eduskunta edellyttää, että maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyösopimuksia kehitetään entistä pitkäaikaisemmiksi ja sitovimmiksi ja että valtio on valmis laajentamaan maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteistyösopimuksia (MAL) myös uusille kaupunkiseuduille.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Vuosille 2016-2019 solmittujen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimusten (MAL-sopimus) voimassaolo on päättynyt vuoden 2019 lopussa. Neuvottelut uusien maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimusten solmimiseksi nykyisillä sopimusseuduilla (Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun kaupunkiseudut) ovat käynnissä. Tavoitteena on, että uudet 12-vuotiset MAL-sopimukset astuvat voimaan kevään 2020 kuluessa, kun valtion liikennekokonaisuuden rahoituksesta on saatu selvyys. Keväällä 2020 on tarkoitus käynnistää neuvottelut kolmen uuden kaupunkiseudun (Jyväskylän, Lahden ja Kuopion kaupunkiseudut) kanssa MAL-sopimuksen solmimiseksi valmistuneen selvityksen tulosten mukaisesti.

Valtion asuntorahaston aseman itsenäisyys

7. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee säilyttää Valtion asuntorahaston asema itsenäisenä ja riippumattomana ja lisäksi rahaston varallisuu den käyttö tulee suunnata asumiseen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Valtion asuntorahasto on tällä hetkellä valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka varoja käytetään asumisen, erityisesti valtion tukeman asuntotuotannon rahoituksen tukemiseen.

Sosiaalisen asumisen osuuskuntamalli

9. Eduskunta edellyttää, että lainmuutoksilla edistetään ns. sosiaalisen asumisen osuuskuntamallin käyttöönottoa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Vuoden 2020 talousarvion mukaan Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaisia avustuksia asukaslähtöiseen

asunto-osuuskuntakokeiluhankkeeseen yhteensä enintään 400 000 euroa. Hankkeessa kehitetään mallisääntöjä asukaslähtöiselle asunto-osuuskuntamuotoiselle asumiselle, tuetaan tällaisten kokeilukohteiden käynnistymistä, tarjotaan neuvontaa ja kerätään seurantatietoa niiden toimivuudesta.

Asumisoikeusasuntojärjestelmän uudistaminen

10. Eduskunta edellyttää, että ensi vaalikaudella uudistetaan asumisoikeusasuntojärjestelmää koskeva lainsäädäntö, jotta tarpeellisen järjestelmän asema yhtenä kohtuuhintaisen asumisen vaihtoehtona olisi entistä parempi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asumisoikeusasuntojärjestelmää koskevan lainsäädännön uudistusta valmistellaan ympäristöministeriössä. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2020 syysistuntokaudella.

Kotouttamisen toimivuus

EK 35/2018 vp – O 10/2017 – TrVM 6/2018 vp

Toimenpideohjelma kotouttamistoimien uudistamistarpeesta

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisvaltaisen toimenpideohjelman kotouttamistoimien uudistamistarpeesta ja toteutettavista uudistuksista. Toimenpideohjelma tulee antaa selontekona eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Selonteon valmistelu on aloitettu ja se annetaan eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä. Selonteko valmistellaan laajasti eri sidosryhmät osallistaen.

1. Kotouttamispolitiikan ja sitä koskevien uudistusten on tärkeä perustua mahdollisimman kattavaan, luotettavaan ja pitkäkestoiseen tutkimustietoon. Selonteon valmistelun tueksi on käynnissä tutkimuksia maahanmuuttajien palveluiden toimivuudesta, mm. VNTEAS-hankkeena toteutettava tutkimus Maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispoluista (Maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolut (MAKO).

Kotouttamislain uudistus

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus uudistaa kotoutumislain kokonaisuudessaan ja tarvittavan muun lainsäädännön selonteon eduskuntakäsittelyn pohjalta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

2. Eduskunta edellyttää, että selonteon hyväksymisen pohjalta esiin nousevat mahdolliset lainmuutostarpeet arvioidaan ja valmistellaan eduskuntakäsittelyn jälkeen. Ministeriö korostaa lisäksi, että lain uudistustarpeet on välttämätöntä kytkeä muihin hallituskaudella mahdollisesti tehtäviin rakenteellisiin uudistuksiin, jotka vaikuttavat oleellisesti kotouttamista koskeviin ratkaisuihin, keskeisesti työ- ja elinkeinopalveluiden ja sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun määrittelyä koskevat ratkaisut samoin kuin mahdollinen sosiaaliturva-uudistus ja koulutusta koskevat uudistukset.

Kotouttamisprosessin nopeuttaminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kotouttamisen merkittävästä nopeuttamisesta siten, että kotoutumisjakso määritellään pääsääntöisesti yhden vuoden pituiseksi. Toimintoja tulee tehostaa nykytilanteeseen verrattuna kaikissa vaiheissa siitä lähtien, kun maahanmuuttaja saapuu Suomeen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

3. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että kotoutumisajan lyhentäminen yhden vuoden mittaiseksi ei todennäköisesti nopeuta maahanmuuttajien kotoutumista. Yksi vuosi ei ole monille riittävä aika kielitaidon ja työllistymisen edellytysten hankkimiseksi. Tarvittava osaaminen määritellään aina työmarkkinoilla työnantajien toimesta ja monissa ammateissa vaaditaan tiettyä ammatillista osaamista ja työelämän tuntemusta. Työikäisen väestön väheneminen on yksi keskeisistä suomalaisia työmarkkinoita tulevina vuosina kohtaavista uhista, ja jo tällä hetkellä työmarkkinoilla on pulaa osaavasta työvoimasta. Onkin tärkeää panostaa työssä, työttöminä ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien, ml. maahanmuuttajat, osaamisen kehittämiseen. Kieli- ja yhteiskuntatiedolla on myös merkitystä sille, miten yhteiskuntaan kiinnittäydytään ja miten vanhemmat pystyvät tukemaan lapsiaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kotoutumislaissa säädetään henkilön kotoutumisajasta varsin yksilöllisesti. Kotoutumislaissa ei säädetä määrämuotoisesti kotoutumisajasta. Kotoutumislain mukaan ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden pituiseksi. Maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti hänen omien tavoitteidensa, työ- ja koulutushistoriansa sekä hänelle suunniteltujen ja tarjottujen toimenpiteiden perusteella. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kuitenkin kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Tätä voidaan laissa säädetyin edellytyksin pidentää enintään viiteen vuoteen.

Edellä mainitunkin perusteella tavoitteena on se, että esimerkiksi työelämään siirrytään niin pian kuin maahanmuuttajalla on siihen edellytykset. Kotoutumisprosessin pituuteen vaikuttaa kuitenkin vahvasti maahanmuuttajan lähtökohdat eikä pelkästään kotoutumisajan lainsäädännöllisellä määrittelyllä pystytä vaikuttamaan yksilöllisiin ominaisuuksiin ja elämäntilanteisiin. On myös huomioitava, että yhteiskunnan ja työmarkkinoiden rakenteet sekä vastaanottavuus vaikuttavat osaltaan kotoutumiseen.

Kotoutumisajan pituutta ja kotouttamisen nopeuttamista koskevat uudistamistarpeet käsitellään osana kotouttamisen uudistamistarpeita koskevaa selontekoa ja kotoutumislain kokonaisuudistusta.

Kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun siirto kunnille

4. Eduskunta edellyttää, että kotouttamisen toimivuuden parantamiseksi ja nopeuttamiseksi hallitus siirtää kotouttamispalveluiden kokonaisvastuun kunnille sekä selvittää ne keinot, joiden avulla kotouttamispalveluita on riittävästi tarjolla muuallakin kuin kasvukeskuksissa.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

4. Kotoutumislain nykyisenä lähtökohtana on se, että kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinopalveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Maahanmuuttajien kotoutumispalveluita ei ole tarkoituksenmukaista irrottaa yleisestä palvelu- ja koulutusjärjestelmästä. Kotouttamispalveluiden järjestäminen osana työ- ja elinkeinopalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää ja sosiaali- ja terveyspalveluita mahdollistaa jo olemassa olevien rakenteiden ja palveluiden osaamisen hyödyntämisen kustannustehokkaasti. Päällekkäisten ja erillisten järjestelmien luomista tulee välttää toimivan kokonaisuuden luomiseksi.

Pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti kotouttamispalveluiden laatua, velvoittavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan, ja otetaan käyttöön kotouttamistyön malli, jolla tuetaan maahanmuuttajien työllistymistä ja mukaanpääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan. Mallia kehitetään osana kotouttamisen uudistamistarpeista laadittavaa kokonaisvaltaista toimenpideohjelmaa, jonka laatiminen on käynnistetty työ- ja elinkeinoministeriössä. Toimenpideohjelmassa, joka annetaan eduskunnalle selontekona vuoden 2020 loppuun mennessä, arvioidaan myös kotouttamispalveluiden kokonaisvastuuta. Arvioinnin yhteydessä huomioidaan myös asiaan liittyvät muut keskeiset valmistelut, jotka liittyvät muun muassa työvoimapolitiikan palvelurakenteeseen, sote-uudistukseen ja koulutuspolitiikkaan.

Mietittäessä kokonaisvastuun siirtämistä kunnille on huomioitava myös toiminnan rahoitus. Valtiovarainministeriö on todennut, että perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään korostanut, että kunnalle annettavista tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan. Valtionosuuslain 55.2 pykälässä säädetyn rahoitusperiaatteen mukaisesti uusissa ja laajentuvissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä vahvistetaan. Työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan hallituksen esitystä julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista koskevasta kokeilusta. Kokeilu koskee myös maahanmuuttajia ja vieraskielisiä.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien ja kolmannen sektorin roolia kotouttamisessa vahvistetaan. Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu valtionavustushaku kuntien moniammatillisten osaamiskeskusten toimintaan ja kehittämiseen. Valtionavustusta myönnetään kunnille, joissa asuu yli 8 000 vieraskielistä. Kuntien maahanmuuttajien moniammatillinen toimintamalli yhdistää koulutuksen, työllistymisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja aikuisille maahanmuuttajille. Osaamiskeskuksissa tehdään monialaista yhteistyötä maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseksi ja vahvistamiseksi sekä ohjauksen tehostamiseksi.

Seutukaupungeissa ja maaseudulla tulee turvata kotoutumispalveluiden riittävyys sekä vahvistaa alueellista yhteistyötä ja ottaa käyttöön uusia palveluiden järjestämisen malleja, esimerkiksi etäopiskelu. Myös seutukaupungeissa ja maaseudulla kotouttamisen toimivuus on yhteydessä vahvoihin peruspalveluihin.

Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat palvelut

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että maahanmuuttajien työllistymistä tukevien palvelujärjestelmien ja -rakenteiden toimivuutta parannetaan vastaamaan myös työllistävien yritysten tarpeita.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

5. Työmarkkinoille suuntaavat maahanmuuttajat ovat muiden työttömien työnhakijoiden tavoin työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaina. Maahanmuuttajien työllisyyden edistämisessä voidaan täten hyödyntää työ- ja elinkeinotoimistojen osaamista työvälitys- ja yrityspalveluista ja yrityskontakteja. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan tukea myös maahanmuuttajien yrittäjyyttä.

Jatkossa tulisi entisestään vahvistaa maahanmuuttajien työllisyyden edistämistä työ- ja elinkeinotoimistoissa, sillä tutkimusten mukaan työelämää lähellä olevat palvelut ovat maahanmuuttajien työllisyyden edistämisen kannalta vaikuttavia. Työ- ja elinkeinopalveluiden avulla voidaan räätälöidä työelämään joustavia reittejä, joita tulisi hyödyntää nykyistä aktiivisemmin maahanmuuttajien ja työnantajien tarpeiden kohtaannossa.

Palveluiden yhteensovittamisen rinnalle tarvitaan palveluintegraation malleja, esimerkiksi toimialakohtaisia työllistymispaketteja työvoimapula-aloille, sekä palveluiden vahvempaa räätälöintiä eri ryhmille. Työ- ja elinkeinohallinnon, kunnan ja oppilaitosten yhdyspintaa tulisi vahvistaa myös niiden ryhmien osalta, jotka eivät ole työttöminä työnhakijoina, esimerkkinä kotona lapsia hoitavat maahanmuuttajanaiset.

Yritysyhteistyön toimeenpanon kannalta työ- ja elinkeinotoimiston sekä koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten yritysyhteistyö on keskeisessä roolissa. Tarvitaan välityömarkkinoiden vahvempaa hyödyntämistä sekä

uudenlaisia malleja osaamisen ja työelämäkontaktien hankkimiseksi rinnakkain, jotta voidaan sovittaa yhteen nopean työllistymisen ja kestävien työurien tavoitteet.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut yhteistyössä sidosryhmien kanssa Työelämän monimuotoisuusohjelman, jonka tavoitteena on työelämän vastaanottavuuden lisääminen sekä työn ja osaamien kehittämisen yhdistävien mallien valmistelu.

Maahanmuuttajien työllisyyden edistämiseen ja työmarkkinoiden kohtaannon parantamiseen tähtääviä toimia valmistellaan mm. työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän Työperäinen maahanmuutto ja kotouttaminen -alatyöryhmässä sekä osana kotouttamista koskevaa selontekoa.

Työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyn nopeuttaminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii siitä, että työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaikaa nopeutetaan. Hakemusten käsittely saa kestää enintään kaksi kuukautta.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

6. Selvitystyö työnteon perusteella myönnettävien oleskelulupahakemusten käsittelyaikojen nopeuttamiseksi käynnistettiin syksyllä 2018. Niin sanottu pullonkaulaselvitys on valmistunut ja työryhmätyöskentelyä on jatkettu selvityksessä nousseiden asioiden jatkovalmistelemiseksi. Syyskuussa 2019 on valmistunut myös vastaavantyyppinen selvitys tutkijoiden ja opiskelijoiden osalta. Molempien selvitysten tarkoituksena on tehostaa prosesseja kokonaisvaltaisesti. Oleskelulupien lisäksi kehitetään työntekijöiden, tutkijoiden, opiskelijoiden ja näiden perheenjäsenten houkuttelua Suomeen sekä toimintoja, jotka liittyvät Suomessa asumiseen ja Suomeen jäämiseen. Selvityksissä tavoitellaan oleskelulupahakemusten käsittelyaikojen lyhentämistä kauttaaltaan. Tähän pyritään muun muassa kehittämällä yhteistä neuvontaa oleskeluluvan hakemiseen liittyen, kehittämällä oleskeluluvan hakemista sähköisesti sekä lisäämällä automatisaatiota lupaprosesseissa. Selvityksissä myös kartoitettiin prosessien muutostarpeita, jotka edellyttävät lainsäädännön muuttamista, tavoitteena osaltaan selkeyttää prosesseja ja lyhentää käsittelyaikoja.

Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa määrättiin, että työperusteinen maahanmuutto siirrettiin 1.1.2020 alkaen työ- ja elinkeinoministeriöön käsittelyn tehostamiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä sisäministeriön sekä muiden ministeriöiden, kuten ulkoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö, kehittää koko hallinnonalan kanssa työntekoa koskevien oleskelulupahakemusten käsittelyprosesseja tavoitteena myös lyhentää käsittelyaikoja. Hallitusohjelmassa tavoitteeksi on asetettu yksi kuukausi, mikä on kehittämistoimenpiteiden tavoitteena. Maahanmuuttovirasto pääsi vuoden 2019 lopussa erityisasiantuntijoiden oleskelulupahakemusten käsittelyssä keskimäärin alle yhden kuukauden käsittelyaikaan.

Hallitus on budjetoinnilla pyrkinyt varmistamaan, että Maahanmuuttoviraston resurssit on turvattu suhteessa vireille tuleviin lupa-asioihin. Maahanmuuttovirastolle lisättiin 10 miljoonaa euroa päätöksentekoresurssien

turvaamiseen sekä valtion talousarviossa vuodelle 2020 että vuodelle 2021 syksyllä 2019 Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021 - 2023.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

Työn perusteella myönnettävien oleskelulupahakemusten käsittelyaikojen nopeuttamiseksi on syksyllä 2018 valmisteltu arviointi ns. työntekijän oleskelulupajärjestelmän pullonkaulaselvitys, minkä pohjalta valmistellaan parhaillaan sekä nopean tähtäimen toimia, että esityksiä pidemmän tähtäimen toimiksi, joiden tavoitteena on työntekijän oleskelulupahakemusten käsittelyaikojen nopeuttaminen. Keskeisiä kehittämiskohtia ovat sähköisen järjestelmän ja yhtenäisen neuvonnan kehittäminen sekä puutteellisesti täytettyjen hakemusten vähentäminen.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti työperäinen maahanmuutto siirrettiin 1.1.2020 alkaen sisäministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. Oleskelulupien käsittelyaikojen nopeuttamiseksi työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti vuoden 2020 alussa työperusteisten oleskelulupien käsittelyn kokonaisuudistuksen sekä toimenpiteet sähköisen oleskelulupajärjestelmän kehittämiseksi. Hallitusohjelman tavoitteena on lyhentää työn perusteella haettavien oleskelulupien käsittelyaikoja keskimäärin yhteen kuukauteen.

Kotoutumiskoulutuksen kieliopinnot

7. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kotoutumiskoulutuksen kieliopintojen uudelleen järjestämiseksi, jotta opetuksen laatu turvataan ja oppimistulokset paranevat vastaamaan niille asetettuja oppimistavoitteita sekä työelämän kielitaitovaatimuksia.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

7. Kotoutumiskoulutuksen järjestämistä koskevia uudistuksia arvioidaan osana laajempaa, työ ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyönä toteutettavaa maahanmuuttajien työllisyyden ja koulutuksen edistämisen kokonaisarviointia. Arviointi on käynnistetty vuoden 2020 alussa (Maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolut (MAKO).

Kotoutumiskoulutuksen uudistamista koskevat esitykset käsitellään osana kotouttamisen uudistamistarpeita koskevaa selontekoa ja kotoutumislain kokonaisuudistusta.

Kielikoulutuksen velvoittavuus

8. Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää oleskeluluvan saaneen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan sisältyvän kielikoulutuksen velvoittavuutta siten, että kielikoulutukseen sisältyy kielitaitoa mittaava koe.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

8. Kotoutumiskoulutuksen osuvuuden parantamiseksi ja tarvetta vastaavaan koulutukseen ohjaamiseksi on kehitetty ja otettu käyttöön kielitaidon lähtötason ja opiskeluvalmiuksien testaus (Testipiste). Testausta tehdään eri tavoin eri puolilla Suomea. Tyypillisesti TE-toimisto ostaa testaamisen palveluntuottajalta. Kotoutumiskoulutuksessa kielitaitoa arvioidaan koko koulutuksen ajan. Kielitaitoa ei arvioida pelkästään testeillä, vaan arviointi on jatkuvaa ja perustuu muun muassa opiskelijan tekemiin tehtäviin ja edistymiseen. Testipiste-projektissa kehitettiin myös aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen suomen kielen lopputesti, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, missä määrin opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelmassa suomen kielen taidolle asetetut tavoitteet. Lopputesti ei kuitenkaan ole yleisten kielitutkintojen kaltainen virallinen testi, mutta tehtävät on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikkoihin. Lopputestin käyttäjän tueksi on julkaistu käyttöopas, jossa annetaan ohjeita testin järjestämiseen sekä kuvataan tarkemmin osakokeiden sisältöä ja kielitaidon eri osa-alueiden arviointia. Lopputesti ja käyttäjän opas ovat tilattavissa oppilaitoksiin Testipisteestä ja niiden saamisen edellytyksenä on yksipäiväiseen, maksulliseen käyttäjäkoulutukseen osallistuminen.

Etenkin mikäli kielikoulutukseen sisältyvällä testillä olisi vaikutuksia henkilön oikeuksiin, kotoutumis- tai kielikoulutukseen sisältyvä koe tai sen arviointi ei voisi olla kouluttajakohtainen, vaan tarvittaisiin valtakunnallinen ja tasapuolinen koe ja sen virallinen tasalaatuinen arviointi. Kouluttajan itse toteuttamat yhtenäisetkään testit eivät tuottaisi yhtenäistä arviointia, vaan arvioinneissa saattaa olla suurtakin vaihtelua. Myös erilaiset oppimisen esteet pitäisi pystyä huomioimaan. Oppimisen esteitä voivat olla muun muassa oppimisvaikeudet, traumatausta, erilaiset terveysongelmat sekä esimerkiksi muut henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvät syyt. Ongelmana on, että luki- tai kielellisten oppimisvaikeuksen testaus tulisi tehdä omalla äidinkielellä, mutta tähän ei ole välineittä tai työkaluja olemassa, joten oppimisvaikeukset jäävät usein huomaamatta tai huomiotta maahanmuuttajien kohdalla.

Suomessa on käytössä valtakunnallinen yleinen kielitutkinto (YKI), jossa voidaan maksua vastaan suorittaa mm. suomen ja ruotsin kielen kielikoe, johon kuuluu suullinen ja kirjallinen osa. Kokeen järjestämisestä vastaa Jyväskylän yliopisto. Testissä on kuusi tasoa. Vuonna 2018 suomen kielen keskitason (tasot 3–4) kokeeseen osallistui 7 452 henkilöä ja ruotsin kokeeseen 475. YKIn järjestelyt ja periaatteet (yhtenäinen, riippumaton, testiturvallisuudesta huolehdittu, validoitu, oma opettaja/sama palveluntuottaja ei arvioi) olisivat monella tavalla hyvät kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheen kielitaidon mittaamiseen. Jotta se toimisi nykyistä laajemmin kotoutumiskoulutuksen opiskelijoille, pitäisi siinä huomioida paremmin matalan kielitason henkilöt. Jos keskitason YKIstä ei pääse läpi, saa vain tiedon, että tulos oli ”alle 3”, mutta ei tarkempaa tietoa siitä, kuinka lähellä oli 3:n läpäisemistä. Testistä ei myöskään saa mitään palautetta, jolloin on vaikea kehittää omaa opiskeluaan.

Maahanmuuttajaväestö on hyvin heterogeeninen ryhmä, ja maahanmuuttajille järjestettävää kotoutumis- ja kielikoulutusta toteutetaan eritasoisena. Tällöin vain tiettyä taitotasoa mittaava koe ei olisi riittävä, vaan tarvittaisiin adaptiivinen kielitaitotason arvioinnin ratkaisu, jolla voitaisiin mitata henkilön kielitaidon kehittymistä. Lisäksi tulee huomioida, etteivät kaikki maahanmuuttajat osallistu kotoutumis- tai kielikoulutukseen. Tällöin

yleisen kielitutkinnon kaltainen koe mahdollistaisi kielitestin suorittamisen riippumatta siitä, miten kielitaidon on hankkinut.

Vastaanottopalveluiden opintotoiminta

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää turvapaikanhakijan vastaanottopalveluihin sisältyvän opintotoiminnan velvoittavuutta. Turvapaikanhakijalta tulee edellyttää suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen, sääntöjen sekä arvojen tuntemusta. Tämän varmistamiseksi tulee olla koe.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sisäministeriö on todennut seuraavaa:

9. Jokaisen vastaanottokeskukseen kirjautuvan yli 16-vuotiaan asiakkaan tulee käydä suomalaisen yhteiskunnan kurssi osana vastaanottokeskuksessa järjestettävää opintotoimintaa. Suomalaisen yhteiskunnan kurssikokonaisuutta on päivitetty vuoden 2019 aikana. Lisäksi uusi, digitaalinen kurssimateriaali on valmistunut ja se otetaan käyttöön vastaanottokeskuksissa keväällä 2020. Uusi kurssi sisältää testin, joka jokaisen yli 16-vuotiaan vastaanottokeskuksen asiakkaan pitää suorittaa. Testin suorituksesta tulee merkintä UMAREK – järjestelmään. Vastaanottorahaa on mahdollista vähentää, mikäli asiakas ei osallistu kurssille tai suorita verkkokurssia.

Maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymisen edistäminen

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä toimiin maahanmuuttajataustaisten naisten työllistämisen edistämiseksi. Maahanmuuttajataustaiset naiset tulee asettaa kotouttamispalveluiden erityiseksi kohderyhmäksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

10. Kotona lapsia hoitavien maahanmuuttajataustaisten vanhempien koulutusmahdollisuuksia on parannettu osana vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutusta. Jatkossa tulisi varmistaa koulutuksen riittävyys ja lastenhoito osana koulutusta. Koulutuksessa tulisi rakentaa vanhempien työidentiteettiä jo lasten ollessa pieniä. Osa vanhemmista on vaikeammin palveluiden tavoitettavissa, minkä takia tulisi hyödyntää monikanavaista tiedottamista viranomais- ja järjestökanavia hyödyntäen sekä myös etsivän työn avulla. Myös koulutuksen velvoittavuuden lisäämistä tulisi selvittää.

Jatkopolkujen kannalta on tärkeää, että kotivanhempien koulutuksella on yhteys Työ- ja elinkeinopalveluihin ja muihin osaamisen kehittämisen palveluihin. Lasten pääsy varhaiskasvatukseen on tärkeää lastenhoidon järjestämiseksi kotihoidon päättyessä ja äitien työelämäsiirtymien vahvistamiseksi. Vanhempien tietoutta varhaiskasvatuksen hyödyistä esimerkiksi lasten jatkokouluttautumisen kannalta tulisi lisätä.

Työ- ja elinkeino- sekä muiden palveluiden kehittämisessä on tarkoitus jatkossa myös vahvistaa sukupuolisensitiivisiä, käytännönläheisiä toimintatapoja. Samalla tulee selvitettäväksi erillisten, maahanmuuttajanaisille räätälöityjen palvelukokonaisuuksien tarve. Myös yritysten ja järjestöjen rooli voisi olla keskeinen esimerkiksi erilaisten työelämälähtöisten aloitteiden ja mentorointimallien kehittämisessä.

Myös tasa-arvon vahvistaminen perheissä on tärkeää. Tällöin toiminta ei voi suuntautua pelkästään naisiin vaan lähtökohdan tulee olla perheiden kotoutumisen tukeminen. Esimerkiksi maahanmuuttajamiestyötä tulisi vahvistaa.

Maahanmuuttajanaisten työllisyyden edistämiseen parantamiseen tähtääviä toimia valmistellaan parhaillaan mm. työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän Työperäinen maahanmuutto ja kotouttaminen -alatyöryhmässä. Lisäksi pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty kotouttamistyön mallin valmistelu, jonka puitteissa etsitään ratkaisuja myös maahanmuuttajanaisten kotoutumisen vahvistamiseksi. Uudistamistarpeita koskevat rakenteelliset, rahoituksselliset ja lainsäädännölliset esitykset käsitellään osana kotouttamisen uudistamistarpeita koskevaa selontekoa ja kotouttamislain kokonaisuudistusta.

Järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattaminen kotouttamisessa

11. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii kolmannen sektorin eli järjestöjen ja vapaan sivistystyön osuuden kasvattamisesta kotouttamisessa sekä ryhtyy toimiin viranomaisten ja kolmannen sektorin välisen työnjaon määrittelemiseksi uudelleen.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö on todennut seuraavaa:

11. Kolmannen sektorin toiminnan vahvistaminen on tärkeää. Kansalaisyhteiskunnan, järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen ja elinkeinoelämän toimijoiden kytkeminen mukaan kotouttamistyöhön on edellytys toimivalle kotouttamispolitiikalle ja sen täytäntöönpanolle.

Kotouttamistyölle on leimallista sen toimintakentän laaja-alaisuus, eri toimijoilla olevan osaamisen monialaisuus ja syvyys, mutta myös kotoutumistyön kentän hajanaisuus ja koordinaation haasteet. Suuri osa kotouttamistyötä on hoidettu ja hoidetaan edelleenkin hankeperusteisesti, joka vaatii eri toimijoiden välistä sekä virallista että epävirallista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa.

Valtion kotouttamisohjelmaa vuosien 2016–2019 täydentämään laadittiin vuonna 2016 ensimmäinen kotouttamisen kumppanuusohjelma. Kumppanuusohjelma tarjoaa käytännön mahdollisuuksia uusille kotouttamisen yhteistyömuodoille ja -malleille, osallistaa uusia toimijoita sekä vahvistaa jo pitempään toimineiden järjestöjen ja yhteisöjen toimintaa kotouttamisen tukena. Tavoitteena on myös systematisoida kotouttamisen kumppanuuksia pitkäjänteisesti ja tehostaa kotouttamistyön vaikuttavuutta muun muassa lisäämällä koordinaatiota rahoittajien kesken.

Vuonna 2016 käynnistettyä kumppanuusohjelmaa kehitetään yhdessä kotoutumista edistävien toimijoiden kanssa vuosina 2020 ja 2021. Tavoitteena on luoda toimijoita yhteen tuova ja kotoutumisen edistämiseen sitouttava rakenne, joka mahdollistaa uusien kotoutumista edistävän työn mallien tuottamisen sekä yhteisten ratkaisujen löytämisen ruohonjuuritasolta nouseviin teemoihin ja kehityskohteisiin. Valtakunnallisen, koordinoidun verkostotyön lisäksi tuetaan toimijoiden välistä työtä tarjoamalla tietoa sekä kehittämällä osaamista. Kumppanuusbrändi on myös alueellisten ja paikallisten toimijoiden käytettävissä. Kehittämistyön painopisteinä on vahvistaa kytköstä paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen kotoutumista edistävän työn välillä. Lisäksi luodaan järjestelmällisempi menetelmä kumppanuusohjelman arviointiin ja yhteiseen käsittelyyn tuotavien teemojen valitsemiseen sekä edistetään yhteiskunnan vastaanottavuutta sisällyttämällä ohjelmaan vahvemmin tavoite hyvien väestösuhteiden edistämisestä.

Kansalaisjärjestöjen roolia maahanmuuttajien työllistymisen edistämisessä tulisi edelleen vahvistaa. Järjestöt voivat tukea työllistymistä mm. edistämällä verkostojen syntymistä esimerkiksi mentoroinnin avulla sekä olemalla tukena ohjauksessa ja neuvonnassa, etsivässä työssä ja tarjoamalla työtä välityömarkkinoilla.

Vapaan sivistystyön roolia ja rahoitusta osana maahanmuuttajien kotouttamista on viime vuosina vahvistettu voimakkaasti, esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen sekä maahanmuuttajanaisten ja kotoutumisajan ylittäneiden koulutuksen järjestämisessä.

Hallituksen vuosikertomus 2017

EK 47/2018 vp – K 11/2018 vp, K 17/2018 vp – TrVM 11/2018 vp

Kärkihankkeiden tavoitteiden seuranta ja raportointi

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kärkihankkeiden päätyttyä niille asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä raportoi tuloksisista ja kärkihankemallin toimivuudesta vuoden 2020 aikana.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia toteaa seuraavaa:

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelma sisälsi 26 kärkihanketta ja viisi reformia. Hankkeilla oli useita tavoitteita. Valtioneuvoston kanslia seurasi hankkeita koko hallituskauden ajan. Hankkeiden etenemisestä raportoitiin ajantasaisesti valtioneuvoston verkkosivuilla ja erikseen hallituksen strategiaistuinnoissa. Raportointi koottiin vuosittain Hallituksen vuosikertomukseen ja keväällä 2016, 2017 ja 2018 päivitettyyn hallituksen toimintasuunnitelmaan.

Hallitus saavutti keskeisimmän tavoitteensa, joka oli työllisyysasteen nosto 72 prosenttiin. Talouspolitiikan arviointineuvoston raportin mukaan hallituksen toimien vaikutus työllisyyden kasvuun oli todennäköisesti huomattava, vaikka vaikutuksen suuruutta ei voida tarkkaan arvioida. Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen raportin mukaan kilpailukykysopimuksen vaikutus työllisyyteen oli noin 20 000–30 000 työpaikkaa. Myös monet muut

tavoitteet toteutuivat kuten koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten määrän vähentyminen sekä koulutuksen keskeyttäneiden määrän laskeminen. Hallinnollista taakkaa vähennettiin merkittävästi oman kärkihankkeen avulla (katso jäljempänä). Toisaalta monet tavoitteet olivat pitkäjänteisiä kuten lasten ja perheiden hyvinvointi, jolloin tuloksia voidaan arvioida vasta pidemmällä aikavälillä. Isoista reformeista sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus ei toteutunut. Myös perhevapaauudistus jäi toteuttamatta.

Kärkihankkeita on myös arvioitu kokonaisuutena esimerkkinä Valtiontalouden tarkastusviraston Biotalous hallituksen kärkihankkeena -tuloksellisuustarkastusraportti. Lisäksi valtioneuvoston kanslian VN TEAS –tutkimushankkeissa on tuotettu arviointitietoa. Esimerkiksi Säädösten sujuvoittamisen kokemukset ja vaikutukset -hankkeessa arvioitiin säädösten sujuvoittamisen kärkihankkeen toteuttamista ja tuloksia. Toisena esimerkkinä voidaan mainita Yrittäjyyspaketin vahvistaminen -tutkimushanke, joka tuotti arviointitietoa hallituksen yrittäjyyspolitiikan sekä laajemmin koko kilpailukykykärkihankkeen yritystoimintaa ja työllisyyttä vahvistavien toimenpiteiden vaikutuksista.

Kokeilujen ja kokeilevan kulttuurin edistäminen oli pääministeri Sipilän hallitusohjelman keskeinen keino uudistaa yhteiskuntaa ja eri alojen toimintatapoja sekä tuottaa uutta kasvua. Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri -kärkihanke suunniteltiin erityisesti poliittisen päätöksenteon tueksi, tukemaan hallitusohjelman toimeenpanoa sekä tuomaan vastauksia ja oppeja tulevalle hallitukselle. Hankkeen arviointiraportin Kokeilukulttuuri Suomessa – nykytilanne ja kehittämistarpeet mukaan kokeilut koetaan hyväksi työkaluksi toiminnan kehittämisessä ja uusien ratkaisujen etsimisessä, mutta kokeiluihin liittyy myös haasteita. Arviointiraportti suosittelee laajemman toimijajoukon osallistamista kokeiluihin sekä kokeiluista saadun tiedonvälityksen tehostamista. Kokeilut tulisi myös toteuttaa suunnitelmallisemmin päätöksenteon tueksi. Arvioinnin mukaan kärkihanke lisäsi kokeilujen ja niiden tuomien hyötyjen tunnettuutta.

Hallitus arvioi kärkihankekonseptia strategiaistunnossaan joulukuussa 2018. Ministerit pitivät kärkihankekonseptia pääosin onnistuneena ja käyttökelpoisena. Erityistä kiitosta sai erillinen miljardin euron suuruinen kärkihankeraha. Kärkihankerahoitus toimi monissa hankkeissa vipuina, joilla saatiin investointeja liikkeelle (muun muassa kalatalouden osalta) ja nopeuttivat kehitystyötä (esimerkiksi metsävaratieto-ja sähköiset palvelut -hankkeessa, joka oli osa Puu liikkeelle -kärkihanketta). Kärkihankkeiden myös katsottiin auttaneen kohdentamaan virkamiestyötä yli hallinnonalarajojen. Kaiken kaikkiaan kärkihankkeiden ja painopistealueiden arvioitiin olleen toimivampi tapa käsitellä asioita ja hallitusohjelmaa kuin aikaisemmat politiikkaohjelmat. Toisaalta todettiin, että kärkihankkeita oli kuitenkin liikaa ja ne kilpailivat kauden alussa keskenään. Yhteistyö eri kärkihankkeiden ja painopistealueiden välillä katsottiin jääneen liian vähäiseksi. Kärkihankkeita koskevaa raportointia pidettiin päällekkäisenä ja byrokraattisena ja seurannassa valtioneuvoston kanslian rooli jäi epäselviksi.

Työvoiman kohtaanto-ongelman poistaminen

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin talouskasvua heikentävän työvoiman kohtaanto-ongelman poistamiseksi.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta työ- ja elinkeinoministeriö toteaa seuraavaa:

Hallitus on sitoutunut 75 prosentin työllisyystavoitteeseen, mikä tarkoittaa työllisten määrän kasvua noin 60 000 henkilöllä vuoteen 2023 mennessä. Hallitus sopi syksyn 2019 budjettiriihen työllisyyspaketissaan merkittävistä panostuksista työllisyyteen. Tavoitteena on nostaa systemaattisesti työllisyysastetta satsaamalla työllisyyspalveluihin ja samalla kiinnittämällä huomiota tuottavuuskehitykseen ja yritysten kykyyn uusiutua.

Hallitusohjelman työllisyyspaketin toimenpiteillä vastataan kohtaanto-ongelmaan ja varmistetaan osaavan työvoiman saatavuutta usealla eri tavalla. Valmistelu työllisyyttä edistävien palveluiden uudistamiseksi on käynnistynyt vuonna 2019 mm. seuraavien toimenpiteiden osalta: palkkatuen uudistamisen ja rekrytointitukikokeilun säädösvalmistelu ja toiminnallinen valmistelu, työllisyyden kuntakokeiluja koskeva valmistelu, nuorisotakuun kehittämistyö, panostukset lyhyiden työelämälähtöisten koulutusten toteuttamiseen sekä jatkuvan oppimisen uudistamistyö, kansainvälistä rekrytointia tukevien toimenpiteiden valmistelu, oppisopimuskoulutuksen kehittäminen, muutosturvan kehittämistyö sekä muut kohtaantoa ja työvoiman saatavuutta tukevat toimenpiteet, muun muassa aloittavan yrittäjien palveluiden kehittäminen, ml. starttiraha ja yritysten rekrytointiosaaminen.

Työllisyyden edistämisen ministerityöryhmä ohjaa hallitusohjelman toteuttamista työllisyyden edistämiseen, työmarkkinoita koskeviin asioihin ja työlainsäädännön kehittämiseen liittyen. Työllisyyspaketin keskeiset osat on valmisteltu työllisyyden edistämisen ministeriryhmän alatyöryhmissä. Työ on tukenut hallituksen työllisyyspaketin valmistelua ja jatkuu edelleen kohti kevään kehysriihtä.

Toimenpiteitä kohtaanto-ongelman vähentämiseksi jatketaan.

Valtiotalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2018

EK 43/2018 vp - K 19/2018 vp – TrVM 10/2018 vp

Riskienhallinnan parantaminen

> Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin valtion riskienhallinnan parantamiseksi ja määrittelee vuoden 2020 loppuun mennessä valtioneuvostotasoiseen, hallinnonalatasoiseen ja virastotasoiseen riskienhallintaan yhteensopivat ja toimivat menettelytavat sekä määrittää asiassa vastuuministeriöt ja muut vastuusuhteet.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston asettama sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan neuvottelukunta sekä valtiovarain controller -toiminto ovat tehneet työtä riskienhallinnan parantamiseksi ja menettelytapojen yhdenmukaistamiseksi. Valtion talousarviosäädösten mukaan vastuu sisäisen valvonnan ja siihen kuuluvan riskienhallinnan

järjestämisestä kuuluu virastotasolle. Virastojen menettelytapojen tueksi on laadittu sisäisen valvonnan arviointikehikko sekä riskienhallintapolitiikkamalli. Lisäksi Julkisen hallinnon digitaalisen turvallisuuden johtoryhmä (VAHTI) on tuottanut riskienhallintaohjeen.

Pohjaksi riskienhallinnan jatkokehittämiselle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan neuvottelukunta selvitti hallinnonalojen ja virastojen riskienhallinnan järjestämisen tilannekuvan kesällä 2019. Kyselyn tulokset on julkaistu raportissa Riskienhallinnan järjestämisen nykytila valtion virastoissa, rahastoissa ja liikelaitoksissa - Yhteenveto riskienhallintakyselyn tuloksista, Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:64 (Yhteenveto riskienhallintakyselyn tuloksista). Tilannekuvan lisäksi kyselyn tulokset tarjoavat vertailutietoa vastaajien tarpeisiin esimerkiksi kehittämiskohteiden tunnistamista varten.

Kyselyn perusteella riskienhallinnan periaatteiden määrittely on virastoissa melko hyvällä tasolla, ne on määritelty pääosin dokumentoidusti ja suuri osa on laatinut myös erilliset riskienhallintapolitiikat sekä riskienhallinnan toimintasuunnitelmat. Lisäksi virastot ovat pääosin määritelleet systemaattiset, ylimmän johdon vahvistamat menettelyt riskien käsittelyyn. Riskienhallinta näkyy virastojen johtamisjärjestelmässä ja johdon toiminnassa pääosin tyydyttävästi. Riskeistä raportointi on melko hyvällä tasolla. Riskeistä raportoidaan virastojen sisällä ja ohjaaville ministeriöille, mutta ei välttämättä yhtenäisin mallein.

Eduskunnan kannanoton vuoksi kysyttiin erikseen tarvetta virastotasoa laajemmille hallinnonalatasoisille, poikkihallinnollisille tai koko valtionhallintoa koskeville riskienhallinnan menettelyille. Tällaisia tarpeita tunnistettiin erityisesti tiedon suojaamiseen (tietosuoja ja tietoturva), valtionhallinnon yhteisiin palveluihin sekä tietojärjestelmiin, henkilöstöön (resurssit, osaaminen) ja kyberuhkiin liittyen. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan neuvottelukunta jatkaa selvityksen perusteella valtioneuvostotasoisen ja hallinnonalatasoisen riskienhallinnan menettelyjen määrittelemistä.

Valtiovarainministeriö asettaa kevään 2020 aikana työryhmän arvioimaan valtioneuvostotasoisen, hallinnonalatasoisen ja virastotasoisen riskienhallinnan menettelyitä.

Hallituksen vuosikertomus 2018

EK 25/2019 - K 3/2019 vp – K 13/2019 vp

Viranomaisten välinen tiedonvaihto harmaan talouden torjunnassa

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt viranomaisten välisen tiedonvaihdon kehittämiseksi harmaan talouden torjunnassa.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö ovat yhdessä todenneet seuraavaa:

Vuoden 2019 alussa tuli voimaan laki perintätoimen harjoittajien rekisteröinnistä. Lain mukaan perintätoimen harjoittajalta vaaditaan riittävää luotettavuutta. Luotettavuutta arvioitaessa otetaan huomioon perintätoimen harjoittajan sekä tähän liittyvien henkilöiden ja muiden yritysten veroihin ja muihin julkisiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitaminen. Rekisterinpitäjänä toimiva Aluehallintovirasto saa tehtävää varten tiedonsaantioikeuden edellä todettuihin tietoihin ja se voi lisäksi käyttää tehtävässään velvoitteidenhoitoselvityksiä.

Eduskunta on hyväksynyt esityksen kilpailulain muuttamisesta (721/2019). Kilpailulaissa tietojenvaihtoa kansallisten viranomaisten kesken laajennettiin lisäämällä viranomaisia, joille Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi luovuttaa tietoja ja asiakirjoja. Lisäksi eri tahojen velvollisuudesta antaa tietoja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle säädetään kootusti kilpailulain yhdessä pykälässä siten, että viraston tietojensaantioikeus olisi sama riippumatta tutkittavasta menettelystä ja tiettyjen tahojen osalta tietojenantovelvollisuus myös laajeni. Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia muutettiin (722/2019) siten, että yksikkö voi laatia velvoitteidenhoitoselvityksen tiettyjen kilpailunrajoitusten noudattamisen valvomiseksi. Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia muutettiin (723/2019) siten, että verohallinto voi antaa oma-aloitteisesti Kilpailu- ja kuluttajavirastolle verotustietoja, joilla saattaa olla merkitystä tiettyjen kilpailunrajoitusten valvonnassa. Kaikki mainitut säännökset tulivat voimaan 17.6.2019.

Toukokuun alusta 2019 tuli voimaan laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä (571/2019). Lailla implementoitiin ns. 5 rahanpesudirektiivi. Laissa säädetään pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmästä ja pankki- ja maksutilirekisteristä. Lain mukaisesti rahanpesun toimivaltaiset viranomaiset voivat käyttää valvontajärjestelmää silloin, kun se on välttämätöntä rahanpesun- ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Tämän lisäksi muun muassa Verohallinto voi käyttää järjestelmää silloin, kun se on välttämätöntä rahanpesulain 9 luvun 5 pykälän mukaisen huolehtimisvelvoitteen toteuttamiseksi. Samassa yhteydessä annettiin myös laki virtuaalivaluutan tarjoajista (572/2019) jota sovelletaan lain otsikon mukaisesti virtuaalivaluutan tarjoajien harjoittamaan liiketoimintaan.

Laki virtuaalivaluutan tarjoajista tuli voimaan 1.5.2019. Virtuaalivaluuttatoimijoilta edellytetään luotettavuutta. Osana luotettavuusarviointia tarkistetaan myös julkisten velvoitteiden hoitaminen. Finanssivalvonnalla on oikeus käyttää velvoitteidenhoitoselvityspalvelua tähän tehtävään.

Elintarvikelakia koskeva muutos tuli voimaan vuoden 2020 alusta. Lain mukaan elintarvikealan toimijalta vaaditaan luotettavuutta. Elintarvikealan toimijan luotettavuutta arvioidaan muun muassa julkisten velvoitteiden hoitamisen perusteella. Valvontaviranomaisena toimii mm. Ruokavirasto, jolle on säädetty tiedonsaantioikeus julkisten velvoitteiden hoitamista koskeviin tietoihin sekä mahdollisuus käyttää velvoitteidenhoitoselvityspalvelua. Valvontaviranomaiselle on säädetty myös oma-aloitteinen oikeus luovuttaa tietoa muille viranomaisille.

Eduskunnassa on käsittelyssä esitys uudeksi laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa sekä eräitä muita siihen liittyviä lakeja. Esityksessä ehdotetaan, että ulkomaalaisen maahantuloa ja maastalähtöä, oleskelua ja kansalaisuusasioita koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontatehtävien hoitamista tukemaan voitaisiin jatkossa käyttää Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikön laatimia velvoitteidenhoitoselvityksiä. Esityksen säännösten on tarkoitus tulla voimaan alkuvuodesta 2020.

Rakentamisen ja rakennusten käytön vastuut

2. Eduskunta edellyttää, että rakentamisen ja rakennusten käytön laatua selkeästi parannetaan sekä valvontaa ja vastuita selkeytetään.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Asiassa ei ole tässä vaiheessa uutta ilmoitettavaa. Kesällä 2018 käynnistyneen maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan rakennusvalvonnan järjestämistä sekä vastuukysymyksiä mahdollisesti pääurakoitsijan toteutusvastuun kautta. Kokonaisuudistuksessa tarkastellaan myös, miten parannetaan rakennuksen koko elinkaaren kestävää suunnitelmallista käyttöä ja ylläpitoa.

Rakennusvirheiden ja niistä johtuvien ongelmien vähentäminen on tärkeää, sillä kyse on merkittävästä kansantaloudellisesta ja -terveydellisestä ongelmasta. Rakentamista koskevat ympäristöministeriön asetukset on uudistettu maan- ja rakennuslain muutoksen (958/2012) mukaisesti siten, että uudistetut asetukset tulivat voimaan 1.1.2018. Uudistetussa rakennusmääräyskokoelmassa on otettu entistä paremmin huomioon muun muassa rakentamisen valvonta ja rakennusten terveellisyys.

Homeloukkuun jääneiden tukeminen

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, minkälaista apua ja tukea homeloukkuunjääneet tarvitsevat.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta sosiaali- ja terveysministeriä yhdessä ympäristöministeriön ja valtiovarainministeriön kanssa ovat todenneet seuraavaa:

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintana (VNTEAS) on käynnistetty selvityshanke ”Sisäilmaongelmista kärsivien auttaminen ja tukeminen”. Tässä hankkeessa selvitetään muun muassa, minkälaista apua ja tukea homeloukkuun jääneet tarvitsevat. Selvityshankkeella vastataan edellä mainitun kannanoton lisäksi hallitusohjelman homeloukkuasiaa koskevaan kirjaukseen. Selvityshankkeen koordinoi Hengitysliitto ja se toteutetaan yhdessä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Asumisterveysliitto AsTe ry:n ja Asianajotoimisto Alfa Oy:n kanssa. Hanke jatkuu toukokuun 2021 loppuun asti.

Terveet tilat 2028

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus raportoi hallituksen vuosikertomuksen yhteydessä Terveet tilat 2028 -hankkeen konkreettisista tuloksista ja arvioi hankkeen vaikuttavuutta.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta valtioneuvoston kanslia toteaa seuraavaa:

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaa (valtion talousarvion momentti 23.01.25) on toteutettu aktiivisesti vuoden 2019 aikana. Ohjelman hankejohtaja vaihtui syksyllä 2019. Tapahtuneiden henkilövaihdosten myötä ohjelman johtoryhmän sekä sihteeristön kokoonpanoa muutettiin lokakuussa 2019. Terveet tilat 2028 -ohjelman toteutusta voi seurata ohjelman internetsivuilla (Terveiden tilojen vuosikymmen), josta on mahdollista tilata myös ohjelman uutiskirje.

Lokakuussa 2019 valmistuneen valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimintaa tukevan Sisäilma ja terveys: kehitys, nykytilanne, seuranta ja vertailu eri maiden sekä julkisen ja yksityisen sektorin välillä, SisäNyt -hankkeen loppuraportista (Sisäilma ja terveys: kehitys, nykytilanne, seuranta ja vertailu eri maiden sekä julkisen ja yksityisen sektorin välillä) saatiin tietoa sisäilmaongelmien nykytilanteesta Suomessa ja Ruotsissa. Hankkeen tuloksia hyödynnetään lähtötietoina arvioitaessa sisäilmaongelmien määrän vähentymistä ja ohjelman vaikuttavuutta ohjelmakauden lopussa.

Sidosryhmäyhteistyötä jatkettiin Terveet tilat -foorumissa helmikuussa 2019. Foorumissa paneuduttiin ohjelman seitsemän toimenpidealueen toteutukseen ja lanseerattiin Terveet tilat -toimintamallin kehitystyö. Syksyn 2019 ja kevään 2020 välisenä aikana järjestetään yhdeksällä paikkakunnalla ympäri Suomea alueelliset työpajat, joissa yhteistyössä aluehallintovirastojen, kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa kartoitetaan kiinteistökannan hallinnan sekä sisäilmaongelmien ennaltaehkäisyn ja ratkaisemisen hyviä käytäntöjä Terveet tilat -toimintamallia varten. Toimintamallissa tavoitteena on kiinteistöjen säännöllisten tarkastusten ohella painottaa tilojen sopivuutta käyttötarkoitukseensa ja käyttäjien kokemusten huomioon ottamista. Toimintamallissa käydään läpi kiinteistökannan hallintaan, uudis- ja korjausrakentamiseen, rakennusten ylläpitoon ja huoltoon sekä sisäilmaprosessien hoitamiseen liittyviä teemoja.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta opetus- ja kulttuuriministeriö on todennut seuraavaa:

Vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriössä valmistui kiinteistö- ja rakennusalan osaamista koskeva esiselvitys, jonka pohjalta käynnistettiin elokuussa 2019 hanke ”Rakennusalan toimijoiden sekä kuntien kiinteistö- ja rakennustehtävissä toimivien sisäilmaosaamisen osaamiskartoitus”. Kartoituksen loppuraportti valmistuu alkuvuonna 2020.

Opetushallitus toteuttaa vuosina 2019 - 2020 nykytilaselvityksen yleissivistävien oppilaitosten rakennuksista ja niiden suunnittelusta. Samalla selvitetään muun muassa koulurakennusten ja oppimisympäristöjen suunnittelua ja ylläpitoa koskevien määräysten ja ohjeiden ohjausvaikutus sekä mahdolliset säädösmuutos- ja ohjaustarpeet. Selvityksen loppuraportti ehdotuksineen valmistuu kesäkuun 2020 loppuun mennessä.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on todennut seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriön toimet liittyvät pääasiassa terveyteen ja hyvinvointiin liittyviin asioihin. Suurin osa ministeriön vastuulle kuuluvista toimista toteutetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) koordinoimassa Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa (Kansallinen sisäilma ja terveys -ohjelma 2018–2028).

Ohjelman toteuttamisessa mukana olevien järjestöjen kanssa on suunniteltu sisäilman terveys- ja hyvinvointikysymyksiin liittyvää viestintää, jossa järjestöt ovat keskeisessä roolissa tuomassa potilaiden näkökulmaa ja kokemuksia osaksi ohjelmaa. Vuoden 2018 ja 2019 aikana on tuotettu runsaasti tiedotteita ja uutisia painopisteiksi valituista keskeisistä sisäilma-aiheista, kuten oireilun monitekijäisyydestä, oirekyselyistä ja sisäilmana liittyvistä riskikäsityksistä. Väestön käsityksiä ja tietoja sisäilmaan liittyvistä terveysvaikutuksista on selvitetty ensimmäistä kertaa väestökyselyn avulla.

Ohjelman viestintä on ollut erittäin vaikuttavaa saaden runsaasti medianäkyvyyttä. Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa on toteutettu aktiivista SOME-viestintää ja osallistuttu julkiseen keskusteluun. Sisäilma-asioihin liittyvää tietoa on koottu verkkosivuille kansalaisten, oireilevien ja ammattilaisten käyttöön. Tutkittua tietoa on pyritty tuottamaan mahdollisimman yleistajuisesti.

Kansallisessa sisäilma ja terveys -ohjelmassa on koottu terveydenhuollon ammattilaisista koostuva asiantuntijaryhmä, jonka tehtävänä on tukea ohjelman toimeenpanoa muun muassa jakamalla ryhmässä paikallisia kokemuksia sisäilmasta oireilevien potilaiden hoidosta, kuntoutuksesta sekä hoidon järjestämisestä. Syyskuussa 2019 asiantuntijaryhmä antoi yhteisen kannanoton Lääkärilehteen.

THL on kehittänyt koulujen käyttöön uuden sähköisen oppilaiden oirekyselyn, jonka avulla voidaan selvittää koulun sisäympäristön koettua laatua ja oppilaiden oireilua. Tuloksia voidaan käyttää yhtenä työvälineenä koulun sisäilmatilanteen kartoittamisessa ja seurannassa. Kysely on tehty jo yli 450 koulussa, yhteensä yli 40 kunnassa. Kyselyihin on vastannut tähän mennessä yli 60 000 oppilasta. Oirekyselyn kehittämisen ohessa on selvitetty sisäilmakyselyjen käytettävyyttä ja epävarmuuksia rakennusten ongelmatilanteiden selvittämisessä. Selvityksen mukaan sisäilmakyselyissä raportoitua oireilua ei voi käyttää suoraan rakennuksen sisäilman epäpuhtauksien mittarina, mutta käyttäjien kokemukset antavat arvokasta lisätietoa tilanteen arviointiin.

Toksisuusmenetelmien käytettävyydestä sisäilmaongelmien selvittämisessä on laadittu katsaus. Teollisia mineraalikuituja koskeva vastaava katsaus julkaistiin tammikuussa 2020.

Oireileville, sisäympäristöstä haittaa kokeville sekä terveydenhuollon ammattilaisille on tuotettu ja valmisteltu tietomateriaaleja, kuten esimerkiksi Lääkärin käsikirjaan on tuotettu tietoa sisäilman terveysvaikutuksista. Tämä tukee suoraan sisäilmasta oireilevien hoitoa. Lisäksi on valmisteltu ohjetta pitkittyneistä oireista kärsiville ja myös digitaalista kuntoutustyökalua ja tietokorttia terveydenhuollon ammattilaisille sisäilmaongelmista. Lisäksi on annettu asiantuntijatukea muun muassa HUS:n Sisäilmapoliklinikan toimintaan.

Osana Kansallista sisäilma ja terveys -ohjelmaa on käyty läpi ja koottu viralliset ja muut kansallisesti tärkeät tai yleisesti käytössä olevat sisäilma-asioihin liittyvät ohjeistukset. Listaus ohjeistuksista lisätään thl.fi-verkkopalveluun. Sisäilmaongelmatilanteisiin liittyviä selvitysprosesseja sekä niihin liittyviä rooleja ja tehtäviä on käyty läpi. Lisäksi on selvitetty sähköisten järjestelmien käyttöä, yleisyyttä ja kehitystarpeita. Nämä toimenpiteet tukevat myös Terveet tilat -toimintamallin kehitystyötä.

Työpaikoille, kuntien sisäilmaryhmille, esimiehille (kuten rehtorit ja päiväkodin johtajat), työsuojelulle ja työterveyshuollolle on kehitetty sisäilmaan liittyvää koulutusta. Rehtorien ja päiväkodin johtajien koulutusmateriaalia on koottu yhteistyössä Opetusalan ammattijärjestön OAJ:n ja Suomen rehtorit ry:n kanssa. Lisäksi on käynnistetty esimiehille ja henkilöstölle suunnatun maksuttoman digitaalisen, sisäilma-asioihin keskittyvän oppimateriaalin valmistelu Työterveyslaitoksen sivuille. Filha ry on tehnyt terveydenhuollon ammattilaisille koulutustarvekartoituksen ja sen pohjalta on käynnistetty koulutuksia.

Kansallisen sisäilma ja terveys ohjelman tavoitteiden saavuttamista seurataan niille luotujen mittarien avulla. Nämä mittarit koostetaan väestölle ja kunnan toimijoille suunnatuista kyselyistä, jotka toistetaan ainakin ohjelman alussa ja lopussa. Näitä mittareita hyödynnetään myös arvioitaessa Terveet tilat 2028 -ohjelman toteutumista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt terveydensuojelulainsäädännön päivitystarpeen arvioinnin sisäilmakysymysten osalta.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta ympäristöministeriö on todennut seuraavaa:

Vuonna 2019 ympäristöministeriö on käynnistänyt toimenpiteitä, jotka keskittyvät muun muassa rakentamisen kosteudenhallinnan kehittämiseen ja neuvontaan sekä rakennusfysiikan koulutusmateriaalin kehittämiseen. Insinöörikoulutuksen tarpeisiin valmisteltava rakennusfysiikan oppimateriaali valmistuu keväällä 2020. Tämän lisäksi ympäristöministeriössä on valmisteltu virkatyönä opas kosteus- ja mikrobivaurioituneiden rakennusten korjauksiin ja ohjeita ministeriön antamien asetusten tueksi (muun muassa ilmanvaihtoon ja rakennusten kosteustekniseen toimintaan liittyen). Lokakuussa 2019 järjestettiin työpaja, jossa tarkasteltiin lattiarakenteiden päällystämiseen liittyvän ohjeistuksen kehitystarpeita. Tavoitteena on lisätä tietämystä ja ohjeistusta siten, että ennaltaehkäistään erityyppisiin lattiarakenteisiin ja pinnoitemateriaaleihin liittyviä kosteusongelmia ja emissioita. Ympäristöministeriössä on käynnissä maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus, jonka yhteydessä arvioidaan myös rakentamisen laatuun ja vastuisiin liittyviä kysymyksiä.

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta valtiovarainministeriö on todennut seuraavaa:

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos Senaatti-kiinteistöt on mukana Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toteutuksessa. Senaatti-kiinteistöjen ns. Nollatoleranssi-ohjelma on kokonaisuudessaan Terveet tilat 2028 -ohjelman mukainen. Nollatoleranssi-työtavoilla on saavutettu sisäolosuhteiden selvää parantumista mitattujen asiakaskyselyjen kautta. Senaatti-kiinteistöjen kehittämiä kiinteistöjen ylläpitokäytäntöjä, kuten ennakoivaa rakennuskatsastusmallia voidaan hyödyntää Terveet tilat -toimintamallin kehitystyössä.

Valtiovarainministeriö asetti syyskuussa 2019 Vaikuttavat julkiset hankinnat -toimenpideohjelman eli Hankinta-Suomen (Hankinta-Suomi – julkiset hankinnat vaikuttavammiksi) yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa. Toimenpideohjelman Hankinta-Suomi -foorumi on koottu monialaisesti julkisorganisaatioiden strategisesta johdosta. He laativat koko Suomen yhteisen julkisten hankintojen strategian, joka julkaistaan syksyllä 2020.

Ohjelman tavoitteisiin kuuluu muun muassa hankintaosaamisen kehittäminen ja lisääminen, mikä liittyy yhteen Terveet tilat 2028 -ohjelman toimenpidealueista.

UM:n tietoturvajärjestelyt

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa toimenpiteitä ulkoasiainhallinnon tietoturvajärjestelyjen parantamiseksi ja raportoi niistä hallituksen vuosikertomuksessa

Tällä kohtaa olevan huomautuksen johdosta valtioneuvoston kanslia yhdessä ulkoministeriön kanssa on todennut seuraavaa:

Valtioneuvoston kanslia on vahvistanut ministeriöiden perustietotekniikkaympäristön tietoturvallisuutta käyttöönottamalla erityisiä valtioneuvoston ja ministeriöiden laajuisia tietoturvaratkaisuita sekä palveluita, joiden käyttöä laajennetaan ulkoministeriössä vuonna 2020 ja jatketaan kehyskaudella. Tavoitteena on ulkoasiainhallinnon tietoturvaratkaisujen integroiminen osaksi valtioneuvoston yhtenäisiä tietoturvaratkaisuja ja nostaminen muun valtioneuvoston tasolle. Tämän toteuttamiseksi valtioneuvoston kanslialle varattiin kehysmääräraha osana julkisen talouden suunnitelman 2021-2024 -päätöstä. Valtion ylimmän johdon sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan johtamisen kannalta keskeisten henkilöiden käyttöön on otettu erillinen korkealle tietoturvallisuuden tasolle ulottuva matkapuhelinratkaisu, sekä erillinen EU Restreint -tasoisten asiakirjojen jakelujärjestelmä.

Lausumien huomioiminen

6. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä tähän mietintöön että sen liitteinä oleviin erikoisvaliokuntien lausuntoihin sisältyvät eduskunnan aiempia lausumia ja muitakin seikkoja koskevat kannanotot.

Tällä kohtaa olevien huomautusten johdosta valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat todenneet seuraavaa:

Hallitus ottaa huomioon eduskunnan valiokuntien lausumat ja kannanotot.

5 Hallintovaliokunta

Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen

HE 90/2005 vp – EV 94/2006 vp

> Eduskunta edellytti 5.9.2006 hallituksen selvittävän mahdollisuudet edistää selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittämistä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin kanssa.

Päihteisiin ja päihdetyöhön liittyvät kysymykset, kuten lainsäädäntö ja ohjaus, kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Sisäministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tehnyt työtä asioiden kehittämiseksi. Ministeriöiden yhteinen päihtyneiden kiinniottamista, kuljettamista, kohtelua ja hoitoa selvittävän työryhmä toimi 2009–2011 ja asian kehittämistä jatkettiin sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Sekä työryhmän että sisäisen turvallisuuden ohjelman ministeriryhmän johtopäätökset olivat samat: poliisin osuutta päihtyneiden kiinniotoissa, kuljettamisessa ja säilöönotoissa on perusteltua vähentää ja vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden roolia. Ei ole perusteltua rakentaa erillisistä selviämisasemista koostuvaa verkostoa, vaan jatkaa jo meneillään olevaa palvelujärjestelmän kehittämistä.

Palvelujärjestelmän kehittäminen on käynnissä. Päivystysuudistuksen yhteydessä 1.1.2017 on tarkennuttu säädöksiä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisestä mielenterveys- ja päihdetyönpäivystyksestä. Päivystyksellisellä työllä edistetään mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden yhdenvertaista palveluihin pääsyä. Päivystysuudistuksen toimeenpanoa tuetaan kansallisesti erilaisten työryhmien kautta. Hallitusohjelmaan perustuen kuntien järjestämisvastuulla nyt olevat sosiaali- ja terveyspalvelut on tarkoitus siirtää perustettavien itsehallinnollisten maakuntien tehtäväksi. Alueellisessa valmistelussa suunnitellaan parhaillaan sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämistä ja organisoimista. Sosiaali- ja terveysministeriö tukee valmistelua monin tavoin.

Jari Pajunen, poliisitarkastaja, sisäministeriö

Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain muutokset

HE 101/2010 vp – EV 261/2010 vp

Eduskunta edellytti 13.12.2010 hallituksen

1. seuraavan tarkkaan uudistuksen vaikutuksia muun muassa kuntien välisiin kustannuksiin sekä

2. selvittävän itsenäisesti asuvien ja avohuollon piirissä olevien henkilöiden kotikunnan määräytymiseen liittyvät eri kysymykset ja ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan lainsäädännöllisiä muutoksia.

1. ja 2. Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulossopimuksen mukaisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti toukokuussa 2013 kuntiin suunnatun kyselyn, jonka tulokset julkaistiin syksyllä 2013 (Ulla Lehtonen, Eeva Nykänen ja Marja Pajukoski: Kotikuntalain ja sosiaalihuoltolain 1.1.2011 voimaan tulleiden muutosten vaikutukset kunnissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpaperi 35/2013). Kyselyyn vastasi 129 kuntaa ja yhteistoiminta-aluetta. Selvityksen mukaan vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 16 a pykälän mukaista oikeutta hakeutua toisen kunnan palvelujen piiriin oli käyttänyt 207 henkilöä, ja kotikuntalain 3 a pykälän mukaista oikeutta vaihtaa kotikunnaksi todellinen, sijoituksen mukaan määräytynyt asuinkunta 84 henkilöä, yhteensä 291 henkilöä.

Henkilön vaihtaessa kotikuntaa edellä mainittujen lainkohtien perusteella vastuu hänen saamansa perhehoidon, laitoshoidon tai asumispalvelujen kustannuksista säilyy entisellä kotikunnalla. Kuntien terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyyn antamat vastaukset osoittivat, että muuttoja ei ole tapahtunut kovin huomattavassa määrin, eikä 1.1.2011 voimaan tulleilla lakimuutoksilla ole eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta ollut merkittäviä taloudellisia tai muita vaikutuksia kunnille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyssä tiedusteltiin myös, pitäisikö lainsäädäntöä muuttaa niin, että myös avohuollon piirissä olevat henkilöt voisivat hakea palveluja toiselta kunnalta ja siirtyä kyseisen kunnan asukkaaksi. Kysymykseen vastanneista 112 kunnasta tai yhteistoiminta-alueesta 88 katsoi, ettei lakimuutoksille ole tarvetta. Perustelunaan asiaa vastustaneilla oli usein se, että avohuollon piirissä olevilla on mahdollisuus vaihtaa kotikuntaa ilman eri lainsäädäntöäkin. Osa vastaajista ilmaisi huolensa kustannusten, hallinnollisen työn ja kuntien välisten riitojen lisääntymisestä. Lisäksi vastaajat toivat esiin, että kotikunnan vaihtomahdollisuuden laajentaminen vaikeuttaisi palvelutarpeen ennakointia kunnassa. Vastaajista 24 piti muutosta tarpeellisena perustellen kantaansa valinnanvapaudella, oikeudenmukaisuudella ja tarpeella turvata kaikille tasavertaiset mahdollisuudet

Pääministeri Sannan Marinin hallitus on käynnistänyt sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen valmistelun. Uudistuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirretään kunnilta perustettaville uusille maakunnille. Valmistelussa otetaan huomioon edellisten vaalikausien valmistelu.

Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelma sekä poliisimiehen hätävarjelua koskevat säännökset

HE 224/2010 vp – EV 371/2010 vp

1. Eduskunta edellytti hallituksen laativan ajantasaisen poliisin pitkän aikavälin tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelman, johon myös sitoudutaan.

1. Sisäministeriössä jatkettiin vuonna 2018 käynnistettyä hallinnonalan virastoja (ml. poliisitoimi) koskevaa hallinnonalan sisäistä pitkän aikavälin kestävyystarkastelua. Tarkastelun tavoitteena oli selvittää yhteismitallisesti virastojen taloudellista tilannetta, hallinnonalan pidemmän ajan toiminnan ja talouden kestävyyttä ja resurssitarpeita sekä tuoda esiin normaalitoimintaan liittyvät kestävyyshaasteet, joita toimintamenojen suunnitteluun ja riittävyyteen liittyy. Kestävyystarkastelussa poliisitoimen kulurakenteen osalta todettiin menopaineita erityisesti toimitilamenojen ja tietojärjestelmäkustannusten kasvun osalta. Toimitilamenojen arvioitiin tuolloin kasvavan yli 20 prosenttia ja tietojärjestelmäkustannusten noin 30 prosenttia vuoteen 2023 mennessä. Selvityksen lopputuloksia hyödynnettiin sisäministeriön kehysesityksen laatimisessa Sipilän hallituksen viimeiseen kehyspäätökseen (Tekninen kehys 2020–2023, kehyspäätös 4.4.2019).

Poliisitoimen osalta työtä toiminnan ja talouden suunnittelun kehittämiseksi jatkettiin selvittämällä keväällä 2019 poliisitoimen resursseja. Tässä yhteydessä tarkasteltiin poliisin voimavaroja ja tavoiteltavaa suorituskykyä resurssien kohdentamisen ja toiminnan vahvistamisen lähtökohdista. Johtopäätöksiä hyödynnettiin myös hallitusneuvotteluihin valmistautumisessa. Suorituskyvyn paranemisen arvioitiin vastaavan vähintäänkin osin hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 5/2017 vp) esille tuotuihin epäkohtiin. Lisäksi valmistelussa huomioitiin mietinnön mukainen 7 850 henkilötyövoiman poliisimiestaso.

Sisäministeriössä on myös käynnistynyt hanke, jonka tehtävänä on valmistella hallitusohjelman mukainen sisäisen turvallisuuden selonteko ja antaa samassa yhteydessä eduskunnan edellyttämä kirjallinen selvitys niistä toimenpiteistä, joihin hallintovaliokunnan mietinnön (HaVM 5/2017) vp johdosta on ryhdytty. Sisäisen turvallisuuden selonteko ja kirjallinen selvitys edellisen selonteon toimeenpanosta annetaan vuoden loppuun 2020 mennessä.

Susanna Sutinen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

2. Eduskunta edellytti hallituksen tarkkaan seuraavan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyvän tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

2. ”Uusi poliisilaki (872/2011) tuli voimaan 1.1.2014. Valtioneuvosto on ryhtynyt lain voimaantulosta lähtien seuraamaan poliisimiehen hätävarjelua koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi. Poliisilaki on ollut voimassa kuusi vuotta, ja poliisimiehen hätävarjelua koskevaa oikeuskäytäntöä ei ole ehtinyt syntyä siinä määrin, että sen perusteella voitaisiin arvioida säännösten

toimivuutta. Asiaa on tarkoituksenmukaista seurata edelleen, koska voidaan pitää mahdollisena, että asiasta syntyy oikeuskäytäntöä kohtuullisen ajan kuluessa."

Marko Meriniemi, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Todistajansuojeluohjelmaa koskeva lainsäädäntö

HE 65/2014 vp – EV 248/2014 vp

> Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän pikaisesti lainvalmistelutoimenpiteisiin todistajansuojeluohjelmaa koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi siten, että suojeltavan asunnon ja sen lähiympäristön valvonnassa teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla saatavaa tietoa voidaan käyttää mahdollisimman laajasti myös muihin kuin suojeltavaan kohdistuvien rikosten estämisessä, esitutkinnassa ja koko rikosprosessissa.

Poliisin henkilötietolainsäädännön uudistusta valmistelleessa hankkeessa arvioitiin mahdollisuuksia laajentaa todistajansuojeluohjelmia koskevaan rekisteriin talletettujen tietojen käyttöä myös muihin kuin suojeltavaan kohdistuvien rikosten estämisessä, esitutkinnassa ja koko rikosprosessissa. Hankkeessa valmisteltu hallituksen esitys laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 242/2018 vp) annettiin eduskunnan käsiteltäväksi 22.11.2018. Esityksessä ei ehdotettu muutoksia todistajansuojeluohjelmia koskevan rekisterin tietojen käyttöön. Tietojen laajempaa hyödyntämistä rikostorjunnassa ei katsottu mahdolliseksi esittää, koska perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään korostanut suojeltavan asunnon ja sen välittömän lähiympäristön valvonnassa saatujen tallenteiden käyttötarkoitussidonnaisuutta ja sitä, että tietoja saa hyödyntää vain todistajansuojeluohjelman toteuttamiseksi ja suojeltavaan kohdistuvan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi (PeVL 33/2014 vp).

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin kyseisen perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta.

Marko Meriniemi, lainsäädäntöneuvos, sisäministeriö

Kuntiin kohdistuvien uudistushankkeiden valmistelu

HE 268/2014 vp – EV 348/2014 vp

> Eduskunta edellyttää, että jatkossa suuria ja kauaskantoisia kuntiin kohdistuvia uudistushankkeita valmistellaan aidossa yhteistyössä parlamentaarisesti.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

”Sekä maakunta- että sote-uudistuksen ensimmäiseen ja toiseen vaiheeseen (muut valtiolta ja kunnilta siirrettävät tehtävät) asetettiin omat parlamentaariset seurantaryhmät. Lisäksi Tulevaisuuden kunta -hankkeen valmisteluun asetettiin parlamentaarinen ryhmä, jonka tehtävänä oli valmistella linjaukset kuntien rooleista ja asemasta tulevaisuudessa ja luoda näin pohjaa valtion pitkäaikaiselle kuntapolitiikalle.”

Auli Valli-Lintu, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö

Viranomaisyhteistyö uhkan arvioinnissa ja uhkaavan teon estämisessä

HE 333/2014 vp – EV 268/2014 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2017 loppuun mennessä perustuslain 47 pykälän 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen siitä,

1. kuinka viranomaiset ja muut toimijat ovat uuden lainsäädännön nojalla ilmoittaneet oma-aloitteisesti poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia tai uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot salassapitovelvollisuuden estämättä

1. Nykytilassa on ensisijaisen tärkeää, että voimassa olevia lain säännöksiä, kuten potilaslain 13 pykälän 4 momentin mukaista ilmoitusoikeutta sovellettaisiin käytännössä mahdollisimman tehokkaasti. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että on alueellisia eroja sen suhteen, miten terveydenhuollon ammattihenkilöt osaavat soveltaa laissa säädettyä oikeutta ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvasta vaarasta. Tämän takia on ensisijaisen tärkeää, että terveydenhuoltoon annetaan asiaa koskevaa ohjeistusta.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö ovat tehneet yhteistyötä, jolla on rakennettu nykysääntelyyn perustuvaa yhteistä käsitystä, kuinka tietojen luovuttamista voitaisiin parantaa.

Aikaisemman yhteistyön jatkumona ja sitä täydentäen sosiaali- ja terveysministeriö on vuoden 2019 aikana yhdessä sisäministeriön, Suomen Lääkäriliiton, valtion mielisairaaloiden, Suomen psykiatriayhdistyksen ja Suomen Lääkäriliiton sekä Poliisihallituksen kanssa valmistelleet kansallista opasta terveydenhuollolle ”Ohje terveydenhuollon ja poliisin väliseen tiedonvaihtoon.” Ohjeen tarkoituksena on antaa ohjeita terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuudesta ja oikeudesta luovuttaa potilasta koskevia salassa pidettäviä tietoja poliisille. Ohjeessa käydään läpi terveydenhuollon tiedon luovuttamiseen liittyviä voimassa olevia säädöksiä sekä esimerkkitilanteita. Ohje on ollut sosiaali- ja terveysministeriössä viimeisteltävänä, jonka jälkeen se julkaistaan alkuvuodesta 2020 ja ohjataan asianomaisten tahojen käyttöön. Ohjeen toimivuutta seurataan ja tarvittaessa arvioidaan lainsäädännön muutostarpeita.

2. kuinka luovutettuja tietoja on hyödynnetty ja niiden avulla toiminnan vaikuttavuutta on parannettu sekä

2. Sosiaali- ja terveysministeriö on vuoden 2019 aikana aloittanut selvitystyön, millaisin menetelmin potilaslain 13 pykälän 4 momentin mukaisten ilmoitusten seurantaa voidaan toteuttaa. Myös sisäministeriö käynnistää toimet oman hallinnonalansa osalta selvityksessä tarvittavien tietojen kokoamiseksi.

3. millä tavoin erimuotoinen viranomaisyhteistyö ja sen vaikuttavuus on kehittynyt uudistuksen myötä

3. Nykysääntelyn reunaehtojen sekä ohjeistuksen antamisen pohjalta ministeriöt jatkavat parhaillaan yhteistyötä eduskunnan lausumassakin esitettyjen tietojen keräämisessä sekä arvioinnissa.

Joni Komulainen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Heidi Kankainen, poliisiylitarkastaja, sisäministeriö

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain uudistamistarpeet

HE 348/2014 vp – EV 334/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee kiireellisesti poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kokonaisuudistuksen.

Sisäministeriö asetti 30.3.2015 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia esiselvitys poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) uudistamistarpeista. Hankkeen toimikausi päättyi 31.1.2018. Työryhmä on jatkanut työskentelyä määräajan päättymisen jälkeen. Oikeusministeriö on tammikuussa 2020 asettamassa tutkintavankeuslain sekä vanginkuljetusjärjestelmän muutosta koskevan hankkeen, jolla on keskeistä vaikutusta poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain kokonaisuudistukseen. Sisäministeriössä valmistellaan kokonaisuudistuksen työryhmätyöskentelyn jatkamista koskevaa päätöstä.

Jarkko Nieminen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

VNS 5/2016 vp – EK 8/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus

1. turvaa sisäisen turvallisuuden keskeisten viranomaisten poliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, hätäkeskuslaitoksen, Tullin ja maahanmuuttoviraston suorituskyvyn sekä näiden viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamisen asianmukaiset edellytykset nykyistä paremmin muun muassa vahvistamalla olennaisesti näiden viranomaisten rahoituspohjaa,

1. Pääministeri Sipilän hallitus antoi sisäisen turvallisuuden selonteon eduskunnalle toukokuussa 2016. Selonteon valmistumisen jälkeen hallitus on toteuttanut selonteon sekä eduskunnan selonteosta antaman lausuman tavoitteita. Sisäministeriön hallinnonalan viranomaispalvelujen resurssit on kyetty turvaamaan siten, että ne eivät ole heikentyneet vaalikauden alusta siitä huolimatta, että julkiseen talouteen on yleisesti ottaen tehty merkittäviä säästöjä kestävyysvajeen vähentämiseksi. Sisäministeriön esitykset julkisen talouden suunnitelmaan sekä vuosittaisiin talousarvioihin ovat huomioineet eduskunnan edellytykset viranomaisten rahoitukselle toimintaympäristön tila ja muutokset huomioiden, ja viranomaisten määrärahoihin on johdonmukaisesti haettu korotuksia.

Väestön arjen turvallisuuden taso on Suomessa keskimääräisesti aiempaa korkeampi, kun tarkastellaan erilaisten turvallisuusongelmien (rikokset, häiriöt, onnettomuudet ja tapaturmat) määriä viranomaistilastojen sekä tutkimustiedon perusteella. Turvallisuus ei kuitenkaan jakaudu tasaisesti, vaan erilaiset turvallisuusongelmat kasautuvat pienelle osalle väestöä. Tämä ilmenee sisäisen turvallisuuden strategian perusteella käynnistetyn, sisäisen turvallisuuden laaja-alaisen analysointi- ja ennakointitoiminnan myötä vuosittain annettavasta, raportista Sisäisen turvallisuuden tila.

Silloin, kun rikoksia, häiriötä ja onnettomuuksia tapahtuu, on niitä kohdanneille edelleen kyettävä tarjoamaan nopea ja laadukas apu. Tällä hetkellä keskeisimmät resurssihaasteet liittyvätkin siihen, että viranomaisten kyky tuottaa lakisääteisiä palvelujaan uskottavasti edellyttää vielä resurssien vahvistamista nykytasosta. Näitä palveluja ovat esimerkiksi viranomaisten nopea hälytysvaste koko maassa ja kaikkina aikoina, sekä erityisesti ns. massarikosten nopea ja laadukas tutkinta.

Lisäksi uudenlaiset laajamittaiset häiriöt tai teot, kuten kyberturvallisuuden uhkat, terrorismi tai hybridivaikuttaminen, edellyttävät modernissa, verkottuneessa ja voimakkaan keskinäisriippuvaisessa yhteiskunnassamme aiempaa korkeampaa varautumisen astetta sekä aiempaa useammalta toimijalta kykyä toimia häiriön sattuessa. Viranomaisten läsnäololla, näkyvyydellä ja avun saannin nopeudella on keskeinen yhteys turvallisuuden tunteeseen, viranomaisten nauttimaan luottamukseen ja sitä kautta laajemmin yhteiskuntarauhaan ja vakauteen.

Sisäministeriö on asettanut syksyllä 2019 käynnistyneen sisäisen turvallisuuden selonteon hankkeen yhteyteen Sisäisen turvallisuuden palvelut ja suorituskyky -alatyöryhmän. Alatyöryhmän tehtävänä on tarkastella sisäisen turvallisuuden palveluita ja suorituskykyä. Alatyöryhmä keskittyy työssään tavoiteltavaan palvelutasoon ja suorituskykyyn suhteessa taloudellisiin resursseihin ja voimavaroihin huomioiden myös kehittämistarpeet ja niiden edellyttämät pidemmän aikavälin resurssitarpeet.

2. turvaa myös syyttäjälaitoksen, tuomioistuinten ja Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytykset rikosvastuun toteuttamisessa olennaisesti nykyistä paremmin,

2. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan oikeudenhoidon riittävät resurssit turvataan ja oikeudenkäyntien kokonaiskestoa lyhennetään. Rikosvastuun toteutumiseksi ja rikosten käsittelyaikojen nopeuttamiseksi lisätään koko rikosoikeudenhoidon ketjun eli poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten voimavaroja siten,

että koko oikeudellisen prosessin käsittelyajat lyhenevät. Rikosasioiden käsittelyä nopeutetaan varmistamalla parempi yhteistyö syyttäjän ja poliisien kesken.

Tavoitteena on myös alentaa oikeudenkäyntien kustannuksia ja sujuvoittaa prosesseja muun muassa digitalisaation avulla. Lisäksi keskitetään oikeudenkäynneissä näytön vastaanottaminen käräjäoikeuksiin niin, että todistelu taltioidaan hovioikeuskäsittelyä varten.

Tuomioistuinten, syyttäjälaitoksen ja Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytyksiä rikosvastuun toteuttamisessa on vuoden 2020 talousarviossa ja 7.10.2019 Julkisen talouden suunnitelmassa parannettu osoittamalla seuraavat lisävoimavarat verrattuna vuoden 2019 varsinaiseen talousarvioon ja 4.4.2019 julkisen talouden suunnitelmaan seuraavasti:

Taulukko 1. Julkisen talouden suunnitelmassa rikosvastuun toteuttamisen parantamiseen osoitetut lisävoimavarat
Syyttäjälaitokselle, tuomioistuimille ja Rikosseuraamuslaitokselle osoitetut lisävoimavarat 1 000 euroina 7.10.2019

Luvut 1 000 euroa	2020	2021	2022	2023	2024
Momentti 25.10.01 Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)					
Hallinnonalan resurssien turvaaminen (HO 2019)	22	22	22	22	22
Momentti 25.10.03 Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)					
Rikosasioiden käsittely (HO 2019)	800	800	800	800	800
Hallinnonalan resurssien turvaaminen (HO 2019)	598	598	598	598	598
Näytön keskittäminen käräjäoikeuksiin (HO 2019) (kertaluonteinen)	2 000	2 500	0	0	0
Näytön keskittäminen käräjäoikeuksiin (HO 2019)	0	0	1 000	2 000	2 000
Istuntosalivarustelu (HO 2019)	200	200	300	500	500
Momentti 25.30.01 Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)					
Rikosasioiden käsittely (HO 2019)	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Hallinnonalan resurssien turvaaminen (HO 2019)	0	119	119	119	119
Momentti 25.40.01 Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)					
Rikosasioiden käsittely (HO 2019)	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100
Hallinnonalan resurssien turvaaminen (HO 2019)	0	453	453	453	453

3. korjaa hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 5/2017 vp ilmenevät sisäisen turvallisuuden puutteet ja epäkohdat sekä varautuu mietinnössä mainittuihin uhkatekijöihin, panostaa kehittämiskohteisiin ja ryhtyy mui-hin mietinnössä mainittuihin toimenpiteisiin,

3. Sipilän hallitus päätti puoliväliriihessään keväällä 2017, että turvallisuus on yksi sen loppukauden painopisteistä. Selonteon ja siitä annetun eduskunnan vastauksen edellyttämät toimenpiteet sekä osa sisäisen turvallisuuden strategian viranomaisia koskevista toimenpiteistä koottiin tämän turvallisuuspainopisteen toimeenpanoon. Toimenpiteiden tavoitteet saavutettiin varsin hyvin vuonna 2019 päättyvän vaalikauden loppuun mennessä. Nämä liittyvät erityisesti edellä mainittuihin varautumiseen ja uusien uhkakuvien (kyber- ja hybridi- sekä kansallisen turvallisuuden uhkat) mukaisiin kehittämistarpeisiin.

4. ottaa hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp sisäisen turvallisuuden linjausten ja toimenpiteiden perustaksi sekä noudattaa mietinnön linjauksia myös sisäisen turvallisuuden strategiatyössä,

4. Selonteon jälkeen käynnistyi sisäisen turvallisuuden strategian valmistelu syksyllä 2016. Strategia valmistui lokakuussa 2017, jonka jälkeen sen toimenpiteitä on toimeenpantu selonteossa esitettyjen toimenpiteiden rinnalla. Strategiassa on toimenpiteitä koskien sekä sisäisen turvallisuuden viranomaisia, että laajemmin sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavia palveluja ja toimijoita. Strategian lähtökohta on tutkimustietoon perustuen se, että hyvä sisäinen turvallisuus on usean eri tekijän summa ja että kehittämistyötä tulee näin ollen tehdä kokonaisvaltaisesti sektorirajat ylittäen. Sisäisen turvallisuuden strategia valmisteltiin hallintovaliokunnan mietinnön edellyttämällä tavalla. Strategian toimenpiteet ovat luonteeltaan laajoja ja ne kohdentuvat siten, että niiden avulla pystytään jatkossa paremmin vastaamaan niihin aihealueisiin, jotka hallintovaliokunnan mietinnössä on nostettu keskeisiksi. Näistä esimerkkejä ovat edellä mainittu sisäisen turvallisuuden laaja-alainen analysointi ja ennakointi sekä erilaiset varautumiseen ja uusiin uhkakuviin liittyvät tehostamistoimet.

Sisäisen turvallisuuden strategian toimeenpano on kokonaisuudessaan edennyt varsin hyvin. Siinä on pyritty toteuttamaan sekä ennalta ehkäiseviä toimia, joilla rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien kokonaismäärää lasketaan, että toimia, jotka parantavat viranomaisten ja muiden kykyä toimia silloin, kun rikoksia, häiriötä ja onnettomuuksia kuitenkin tapahtuu. Osa toimenpiteistä liittyy konkreettisesti johonkin strategiassa tunnistettuun ilmiöön tai turvallisuuden muutosvoimaan. Suuri osa tähtää kuitenkin yleisemmin muuttamaan sitä, miten turvallisuutta tehdään eri tasoilla ja eri toimijoiden yhteistyönä riippumatta siitä, mihin haasteisiin ollaan vastaamassa. Jo vanhat haasteet ylittävät sektorirajat ja nykyiset sekä tulevat haasteet ovat vain entistä kompleksisempia.

5. antaa hallintovaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä kirjallisen selvityksen niistä toimenpiteistä, joihin valiokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp johdosta on ryhdytty, sekä

5. Eduskunnan hallintovaliokunnan edellyttämä kirjallinen selvitys niistä toimenpiteistä, joihin hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp johdosta on ryhdytty, valmistellaan osana hallintovaliokunnan mietinnön kohdan 6 mukaista sisäisen turvallisuuden selonteon hanketta ja annetaan eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä, samassa yhteydessä sisäisen turvallisuuden selonteon kanssa.

6. antaa eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä uuden kokonaisvaltaisen sisäisen turvallisuuden selonteon sisäisen turvallisuuden tilannekuvasta, uhkista ja tilasta, kansalaisten turvallisuuden

tunteesta, sisäisen turvallisuuden viranomaisten suorituskyvystä ja toiminnan tuloksellisuudesta, toimintojen kehittämistarpeista ja haasteista sekä eriävien asianmukaisen hoitamisen edellyttämistä kehittämistoimenpiteistä ja tehtäväperusteisesti pidemmän tähtäimen taloudellisista ja muista resurssitarpeista.

6. Pääministeri Rinteen/ Marinin hallitusohjelmassa ”Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta” ja hallituksen toimintasuunnitelmassa päätettiin kokonaisvaltaisen ja hallintorajat ylittävän sisäisen turvallisuuden selonteon laatimisesta vuoden 2021 loppuun mennessä. Sisäministeriö asetti syksyllä 2019 hankkeen kokonaisvaltaisen ja hallintorajat ylittävän sisäisen turvallisuuden selonteon laatimiseksi. Sisäisen turvallisuuden selonteon hankkeen tehtävänä on valmistella hallitusohjelman mukainen sisäisen turvallisuuden selonteko ja antaa samassa yhteydessä eduskunnan edellyttämä kirjallinen selvitys niistä toimenpiteistä, joihin hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 5/2017 vp johdosta on ryhdytty. Hankkeen tarkoituksena on antaa eduskunnalle molemmat edellä mainitut kokonaisuudet vuoden loppuun 2020 mennessä.

Harri Martikainen, kehittämisjohtaja, sisäministeriö

Tietosuojan valvontaviranomaisen organisointi

HE 9/2018 vp – EV 108/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, tulisiko tietosuojan valvontaviranomaisen organisaatiota kehittää virastomuotoiseksi, ja tarvittaessa valmistelee asiasta lainsäädännön muutokset. Organisaatiota kehitettäessä tulee muiden seikkojen ohella ottaa huomioon hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viraston monijäsenisessä toimielimessä ja EU:n tietosuoja-asetuksen vaatimukset valvontaviranomaisen itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on toiminut oikeusministeriön yhteydessä perustamisestaan lähtien. Toimisto on ollut toiminnassaan ja ratkaisuissaan täysin itsenäinen, eikä oikeusministeriö ole vaikuttanut toimiston työjärjestykseen tai toiminnan suunnitteluun lainkaan. Ministeriö on käynyt toimiston tavoitteista ja resursseista vuosittaiset tulosneuvottelut, kuten muidenkin virastojensa kanssa.

Ministeriön organisaatiouudistuksen yhteydessä 1.5.2019 oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvien valtuutettujen, kuten tietosuojavaltuutetun, ohjaus keskitettiin yhteen ministeriön osastoon. Vuonna 2019 toteutettiin selvitysmiestoimeksiantona selvitys oikeusministeriön hallinnonalan pienten ja toiminnallisesti itsenäisten erityisviranomaisten hallinnollisten tehtävien yhteen kokoamiseksi siten, että hallinnonalalla toimivien erityisviranomaisten lainsäädäntöön ja kansainvälisiin säännöksiin pohjautuvaa varsin itsenäistä asemaa ei vaaranneta eikä niiden tehtäväkenttää tässä yhteydessä muuteta.

Selvitys päätyi kahteen vaihtoehtoiseen malliin. Toisessa mallissa tietosuojaviranomaisesta muodostettaisiin virasto, jonka hallinto hoitaisi myös muiden erityisviranomaisten hallinto- ja tukitehtäviä. Vaihtoehtoa ei kuitenkaan valittu jatkovalmistelun pohjaksi, koska nähtiin tärkeänä varmistaa viranomaisten toisiinsa kohdistuvan riippumattoman valvonnan asiallinen toteutuminen. Oikeusministeriö jatkaa vuonna 2020 valmistelua erityisviranomaisten hallinto- ja tukitehtävien uudelleen järjestämiseksi.

Johanna Hautakorpi, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Nuohousta koskevan lainsäädännön muuttaminen

HE 64/2018 vp – EV 110/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa nuohousta koskevan lainsäädännön uudistamisen vaikutuksia erityisesti paloturvallisuuteen sekä nuohouspalvelujen saatavuuteen, laatuun ja hintaan. Uudistuksen toimeenpanosta on annettava kirjallinen selvitys hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen selvittävän, onko nuohousrekisterille jatkossa tarvetta sekä miten nuohouspalvelujen asiakas voi varmistaa, että palveluntarjoaja täyttää nuohoojan kelpoisuudelle asetetut vaatimukset.

Pelastuslain nuohousta koskevat lakimuutokset tulivat voimaan 1.1.2019. Siirtymäaika päättyi 30.6.2019. Säädösmuutokset koskivat pääosin nuohouspalvelujen järjestämistä, kun piirinuohousjärjestelmä ja siihen liittynyt hintasääntely loppuivat.

Sisäministeriö on asettanut nuohousuudistuksen seurantaryhmän, jonka toimikausi on 21.1.2019–31.12.2020. Seurantaryhmän tehtävänä on seurata säädösmuutosten toimeenpanoa, tukea nuohoukseen liittyvää valtakunnallista viestintää sekä kerätä tietoa nuohousuudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista. Seurantaryhmässä ovat edustettuina nuohousalan ja kiinteistöalan toimijat sekä keskeiset viranomaiset.

Selvitys rekisteritarpeista ei ole vielä käynnistynyt.

Jaana Rajakko, yli-insinööri, sisäministeriö

Siviilitiedustelulainsäädännön seuranta

HE 202/2017 vp – EV 291/2018 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen

1. seuraavan tarkkaan siviilitiedustelulainsäädännön tehokkuutta ja tuloksellisuutta, toimivuutta, oikeusturvan toteutumista ja muuta soveltamista ja

1.Sisäministeriö seuraa siviilitiedustelulainsäädännön tehokkuutta ja tuloksellisuutta, toimivuutta, oikeusturvan toteutumista sekä muuta soveltamista ensisijaisesti tulosohjauksen ja valvonnan keinoin.

2. antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä perustuslain 47 pykälän 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen selvityksen 1 kohdassa tarkoitetusta seurannasta ja sen tuloksista ja

2. Sisäministeriö asettaa vuoden 2020 aikana hankkeen, jonka tehtävänä on valmistella siviilitiedustelulainsäädäntöä koskeva perustuslain 47 pykälän 2 momentissa tarkoitettu kirjallinen selvitys. Selvitys annetaan eduskunnan hallintovaliokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

3. antavan eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä kokonaisvaltaisen seikkaperäisen selonteon tiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta, kehittämistarpeista, valvonnasta ja oikeusturvan toteutumisesta sekä muista asiakokonaisuuteen liittyvistä relevanteista seikoista.

3. Sisäministeriö asettaa vuoden 2020 aikana hankkeen valmistelemaan selontekoa tiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta, kehittämistarpeista, valvonnasta ja oikeusturvan toteutumisesta sekä muista asiakokonaisuuteen liittyvistä relevanteista seikoista. Selonteko annetaan eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä.

Heli Heikkola, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö

Johanna Hakala, hallitusneuvos, sisäministeriö

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

HE 242/2018 vp – EV 318/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi uuden poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa, kiinnittäen huomiota muun ohella uuden käyttötarkoitusperusteisen sääntelyn toimivuuteen, henkilötietojen suojan toteutumiseen, vaikutuksiin poliisin ja muiden viranomaisten toimintaedellytyksiin

sekä henkilötietojen käsittelyn valvontaan, ja laatii siitä seikkaperäisen selvityksen hallintovaliokunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä.

Uusi laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (616/2019) tuli voimaan 1.1.2019. Hallitus seuraa ja arvioi uuden lainsäädännön toimeenpanoa ja laatii asiaa koskevan selvityksen eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Selvityksen valmistelusta vastaa Poliisihallituksen ja sen alaisen poliisihallinnon osalta sisäministeriön poliisiosasto. Suojelupoliisin osalta selvityksen valmistelee sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikkö.

Suvi Pato-oja, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikkö käynnistää vuoden 2020 aikana hankkeen eduskunnan hallintovaliokunnalle annettavan seikkaperäisen selvityksen laatimiseksi uuden henkilötietolainsäädännön toimeenpanosta Suojelupoliisissa. Selvitys annetaan vuoden 2021 loppuun mennessä.

Heli Heikkola, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö

Digi- ja väestötietoviraston toimialaa koskevien lakien muuttaminen

HE 10/2019 vp – EV 20/2019 vp

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan Digi- ja väestötietoviraston laadukkaiden palvelujen saatavuuden turvaamisesta koko maassa ottaen huomioon muun muassa käyntiasioinnin tarpeet, tietoteknisen laitteiston tai käyttäjäosaamisen puutteet osalla väestöä, ikääntymisestä tai sairauksista johtuva viranomaisasioinnin vaatiman toimintakyvyn aleneminen sekä kielellisten palvelujen saatavuuden tarpeet molemmilla kansalliskielillä ja saamen kielellä.

Kertomusvuonna valmisteltiin valtioneuvoston asetus Digi- ja väestötietovirastosta. 1.2.2020 voimaan tulleessa asetuksessa säädetään, että virastolla on 36 toimipaikkaa. Tällä ratkaisulla turvattiin se, että Digi- ja väestötietoviraston toiminnan aloitettua käyntiasiointimahdollisuudet säilyvät vastaavina kuin ennen organisaatiouudistusta.

Digi- ja väestötietoviraston tulossopimuksen mukaan viraston on otettava eduskunnan hallintovaliokunnan lausuma huomioon tekemällä vuonna 2020 selvitys tarvittavista toimenpiteistä, joilla turvataan laadukkaiden palveluiden saatavuus ja saavutettavuus koko maassa. Lähtökohtana on se, että asiointi on mahdollisimman helppoa ja asiakkaan kannalta tosiasiallisesti saavutettavissa. Selvityksessä otetaan huomioon muun muassa teknologian kehittymisen ja digitalisaation mukanaan tuomat mahdollisuudet palveluiden ja palvelukanavien kehittämisessä, käyntiasioinnin tarpeet, tietoteknisen laitteiston tai käyttäjäosaamisen puutteet osalla väestöä, ikääntymisestä ja sairauksista johtuva viranomaisasioinnin vaatiman toimintakyvyn aleneminen sekä kielellisten palvelujen saatavuuden tarpeet molemmilla kansalliskielillä ja saamen kielellä.

Isamaria Mäkiaho, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

6 Lakivaliokunta

Vaikutusvallan väärinkäyttö

HE 79/2010 vp – EV 373/2010 vp

> Eduskunta edellytti 15.3.2011, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntöehdotuksen vaikutusvallan väärinkäytön kriminalisoimiseksi.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Oikeusministeriö asetti 25.4.2014 työryhmän selvittämään muun muassa tätä kysymystä (lahjusrikoksia koskevien säännösten eräitä muutostarpeita selvittävä työryhmä, OM 7/41/2014). Työryhmän mietintö valmistui helmikuussa 2015 ja siitä pyydettiin lausunnot. Jatkovalmistelussa laadittiin asiaa koskeva lainsäädäntöluonnos, josta 31.5.2016 lähetettiin lausuntopyynnöt. Lainsäädäntöehdotuksen jatkovalmistelu on käynnissä oikeusministeriössä.”

Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet

Lahjusrikoksia koskevien säännösten eräät muutostarpeet, lausuntotiivistelmä

Vaikutusvallan kauppaamisrikos, lausuntotiivistelmä

Jussi Matikkala, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Esitutkintaviranomaisten toiminnan valvonta ja salaisista tiedonhankintakeinoista päättäminen

HE 222/2010 vp – EV 374/2010 vp

> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää ja harkitsee, tulisiko salaisia tiedonhankintakeinoja koskeva ratkaisutoimivalta osoittaa tuomioistuinten toimivaltaan.

2. Vuoden 2014 alussa voimaan tulleen uuden pakkokeinolain (806/2011) käsittelyä koskevista eduskunnan valiokunta-asiakirjoista ilmenee, että kirjaus koskee peitetoiminnasta, valeostosta ja salaisen tiedonhankinnan suojaamisesta päättämistä. Aikaisemmin todetun mukaisesti tarkoituksena on ollut, että pakkokeinolain muuttamistarpeet tulevat pohdittaviksi, kun uuden lain soveltamiskäytännöstä on saatu riittävästi kokemuksia. Tämä koskee myös salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisestä päättämistä. Oikeusministeriössä ja

sisäministeriössä on alustavasti virkamiestasolla keskusteltu siitä, että esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön muutostarpeiden tarkastelu voitaisiin käynnistää elokuussa 2020.

Lauri Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Vakuutusoikeuden yksimielisten asioiden ratkaiseminen

HE 104/2014 vp – EV 330/2014 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi mahdollisuudet muuttaa vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten nimitysmenettelyä nykyistä avoimemmaksi sekä kelpoisuusvaatimusten asettamista tällaisille jäsenille.

Asiassa ei uutta ilmoitettavaa.

2. Oikeusministeriössä on laadittu muistio vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita tuntevien jäsenten tämän hetkisestä nimitysmenettelystä. Ministeri Lindström on linjannut, että oikeusministeriö selvittää mahdollisuudet muuttaa vakuutusoikeuden työoloja, yritystoimintaa sekä sotilasvamma-asioita nykyistä avoimemmaksi sekä asettaa kelpoisuusvaatimuksia näille jäsenille. Oikeusministeriö on toimittanut selvityksen lakivaliokunnalle 17.12.2018."

Piritta Koivukoski-Kouhia, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Identiteettivarkaudet

HE 232/2014 vp – EV 335/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa itsenäisenä esiintyvän identiteettivarkauden nykyisten tutkintakeinojen ja -valtuuksien toimivuutta ja riittävyyttä, ja jos aihetta ilmenee, ryhtyy toimenpiteisiin kyseisten rikosten torjunnan ja selvittämisen tehostamiseksi.

Identiteettivarkautta koskeva rikoslain 38 luvun uusi 9 b pykälä (368/2015) on tullut voimaan 4.9.2015. Aikaisemmin todetun mukaisesti tarkoituksena on ollut, että tarvittavat soveltamiskäytäntöä koskevat tiedot voidaan hankkia sekä selvittämiskeinojen ja -valtuuksien toimivuus ja riittävyys arvioida, kun vuoden 2014 alussa voimaan tulleen pakkokeinolain (806/2011) muuttamis- ja täydentämistarpeet tulevat pohdittaviksi. Oikeusministeriössä ja sisäministeriössä on alustavasti virkamiestasolla keskusteltu siitä, että esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön muutostarpeiden tarkastelu voitaisiin käynnistää elokuussa 2020.

Lauri Rautio, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeudenhoidon uudistamisohjelma

HE 246/2014 vp – EV 308/2014 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus joutuisasti selvittää tarpeen ja mahdollisuudet ottaa käyttöön järjestelmä, jossa suullinen näyttö otetaan muutoksenhakutuomioistuimessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyn kuva- ja äänitallenteen avulla.

Hallitusohjelman mukaan oikeudenkäynneissä näytön vastaanottaminen käräjäoikeuksiin keskitetään niin, että todistelu taltioidaan hovioikeuskäsittelyä varten.

Oikeusministeriössä on laadittu arviomuistio, jossa on selvitetty tarvetta ja mahdollisuuksia siirtyä menettelyyn, jossa henkilötodistelu otetaan hovioikeudessa vastaan käräjäoikeudessa tehdyltä kuva- ja äänitallenteelta (Oikeusministeriön julkaisuja. Mietintöjä ja lausuntoja 2019:6). Arviomuistio on julkaistu 15.3. 2019 ja ollut lausuntokierroksella.

Oikeusministeriö on 2.12.2019 asettanut työryhmän valmistelemaan ehdotusta lainsäädännöksi, joka koskee henkilötodistelun vastaanottamista muutoksenhakutuomioistuimessa käräjäoikeuden tekemältä kuva- ja äänitallenteelta (OM033:00/2018). Työryhmän toimikausi päättyy 30.11.2020.

Jukka Siro, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Rattijuopumuksen rangaistukset

M 5/2014 – EK 56/2014 vp

> 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii selvityksen, jossa sekä perustunnusmerkistön mukaisen rattijuopumuksen, että törkeän rattijuopumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan kokonaisvaltaisesti eri näkökohdat huomioon ottaen.

3. Oikeusministeriö on 16.1.2020 toimittanut lakivaliokunnalle selvityksen, jossa arvioidaan kokonaisvaltaisesti sekä perustunnusmerkistön mukaisen rattijuopumuksen, että törkeän rattijuopumuksen promillerajan tarkoituksenmukaisuutta.

> 5. Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa nuorten rattijuopumuksesta epäiltyjen päihdetilanteen kartoitusta ja siihen liittyviä jatkotoimia.

5. Tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistuu uudistuspaineita, kuntien sosiaalitoimelle ei ole tässä tilanteessa tarkoituksenmukaista osoittaa erillisiä päihdekartoitusta tai päihdekeskusteluja koskevia lisätehtäviä. Eduskunnan lausumaa toteutetaan jatkamalla nykyisten mallien toteutusta, hakemalla yhteistyötä

muiden vastaavien mallien kanssa ja erityisesti varmistamalla Tie selväksi -mallin toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksen yhteydessä.

Katariina Paakkanen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaanpanoa koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventämistä ja yksinkertaistamista on selvitetty oikeusministeriössä eduskunnan lausuman mukaisesti.

Osana lausuman toteuttamista on vuoden 2019 alussa tullut voimaan eräitä muutoksia sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin (HE 200/2017 vp ja EV 31/2018 vp). Lainsäädäntö mahdollistaa videoyhteyden käytön sakon muuntorangaistusasian käsittelyssä ja maksuajan myöntämistä koskevia säännöksiä yksinkertaistettiin.

Oikeusministeriössä on lisäksi selvitetty mahdollisuutta siirtää muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamistehtävät ulosotolta Rikosseuraamuslaitokselle. Tässä vaiheessa on kuitenkin katsottu, että tehtävien siirto ei olisi taloudellisesti kannattavaa, koska aloittamistehtävien hoitaminen Rikosseuraamuslaitoksessa olisi kalliimpaa kuin ulosottolaitoksessa. Muutoksella ei myöskään olisi saavutettavissa mainittavia vaikuttavuushyötyjä rangaistusten täytäntöönpanon näkökulmasta.

Oikeusministeriössä on käynnissä oikeushallinnon tietojärjestelmähanke AIPA ja Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmähanke Roti. Näiden hankkeiden yhteydessä arvioidaan vielä joitakin yksittäisiä lainmuutoksia, jotka keventäisivät muuntorangaistusmenettelyä. Roti -hankkeen yhteydessä on esimerkiksi tarkoitus yksinkertaistaa säännöksiä, jotka koskevat muunnetun sakon maksamista vankilassa. Myös tietojärjestelmien kehittäminen vähentää jo sinällään viranomaisten manuaalista työtä muuntorangaistusasioissa.

Lausuman otsikossa mainittu lainsäädäntö on kumottu lailla 1695/2015, koska uudistuksen edellyttämä rahoitus 12,4 miljoonaa euroa on poistettu Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2016–2019. Tällä ei ole kuitenkaan vaikutusta lausumassa mainitun menettelyn yksinkertaistamistavoitteen kannalta. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttamiseksi (HE 178/2018 vp), joka vastaa keskeisiltä osiltaan eduskunnan kertaalleen hyväksymää ja sittemmin kumoamaa lainsäädäntöä.

Juho Martikainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomarien koulutusta koskeva uudistus

HE 7/2016 vp – EV 99/2016 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tuomareiden koulutusta koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa uudistuksen aiheuttamiin kustannuksiin, tuomarinkoulutuslautakunnan voimavaroihin, asessorien haku- ja nimitysmenettelyyn ja uudistuksen vaikutuksiin tuomarin uran avoimuuteen ja antaa lakivaliokunnalle asiasta selvityksen sekä vuoden 2020 että vuoden 2023 loppuun mennessä.

Oikeusministeriö on 4.12.2019 asettanut selvityshenkilön arvioimaan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 270//2016 vp – EV 126/2017 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän mahdollisen summaaristen riita-asioidenkäsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Hallitusohjelmassa todetaan, että tuomioistuinverkko säilytetään nykyisellään. Oikeusministeriö valmistelee seurantatyöryhmän asettamista.

Piritta Koivukoski-Kouhia, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

HE 190/2017 vp – EV 32/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen ja siihen liittyvän summaaristen riita-asioiden käsittelyä koskevan uudistuksen vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota oikeusturvan alueelliseen saatavuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen, taloudellisiin vaikutuksiin ja oikeudellisten palvelujen tarjontaan sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittämistä koskeva uudistus tuli voimaan 1.9.2019. Oikeusministeriö tulee seuraamaan uudistuksen vaikutuksia ja antaa niistä selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Maarit Leppänen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Oikeusprosessien keventämishankkeen vaikutusten seuranta

HE 200/2017 vp – EV 31/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö seuraa oikeusprosessien keventämistä yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia erityisesti tuomioistuimien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista asioista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan erityisesti tuomioistuimien kokoonpanoa ja syytetyn henkilökohtaista läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevien säännösten osalta ja eduskunnalle tullaan antamaan lausumassa tarkoitettu selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä.”

Kirsi Pulkkinen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Lapsenhuoltolain uudistus

HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ohjeistaa lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanossa lapsen edun olevan kaikkea päätöksentekoa ja toimintaa ohjaava tulkintaperiaate.

1.Lapsen edun ensisijaisuus päätöksentekoa ja toimintaa ohjaavana tulkintaperiaatteena tuodaan esille tuomioistuimille, sosiaaliviranomaisille ja muille tahoille järjestettävässä koulutuksessa ja ohjeistuksessa. Lapsenhuoltolain uudistus tuli voimaan 1.12.2019. Oikeusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö järjestivät sosiaalitoimelle, tuomioistuimille, oikeusavustajille ja asianajajille suunnattua koulutusta syksyllä 2019.

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle.

2.Tutkimus vuoroasumisen vaikutuksista palvelu- ja etuusjärjestelmään lähti suunnitellusti liikkeelle vuoden 2019 alusta (TEAS-hanke). Tutkimuksen tulokset valmistuvat syksyllä 2020 Etuudet ja palvelut lasten vuoroasumistilanteissa.

Marjo Maija, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi.

3.Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen ja erotilanteen palvelujen kehittämistä jatketaan. Eron jälkeiseen vanhemmuuteen apuvälineeksi kehitetyn vanhemmuussuunnitelman käyttöä edistetään mm. osana perhekeskusten kehittämistyötä. Kaikkein vaativimmassa tilanteessa olevien lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin vastaavien osaamis- ja tukikeskusten (OT-keskus) valmistelua jatketaan. Hallituksen tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusohjelmassa peruspalvelut ovat keskeisessä asemassa. Ehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin, kuten eropalveluihin ja muihin perhe-elämän kriiseihin liittyviin palveluihin, kiinnitetään huomiota.

Marjo Maija, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle.

4. Tilanne on sama kuin edellisessä lausumassa annettu, sillä asia ei ole edennyt lakivaliokunnalle syksyllä 2019 suunnitellun aikataulun mukaisesti. Aloitetaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annettavan valtakunnallisen ohjeistuksen ja koulutuksen järjestämisen valmistelu sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle. Ohjeistuksen ja koulutuksen osalta toimitaan yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Marjo Maija, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen.

5. Lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan kiinnittäen erityistä huomiota eduskunnan esille tuomiin seikkoihin. Vuoroasumisen yleisyydestä samoin kuin sosiaalilautakunnan vahvistamien sopimusten sisällöstä saadaan jatkossa tarkempaa tietoa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen avulla.

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Tuomioistuinviraston perustaminen

HE 136/2018 vp – EV 218/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia tuomareiden koulutukseen sekä tuomarinkoulutuslautakunnan samoin kuin tuomarinvalintalautakunnan asemaan ja tehtäviin sekä antaa asiasta selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Tuomioistuinviraston perustamista koskevan uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota tuomioistuinten riippumattomuuteen ja oikeusturvaan, oikeusministeriön ja viraston väliseen suhteeseen ja tehtävienjakoon, viraston johtamisjärjestelmän ja johtokunnan kokoonpanon toimivuuteen sekä voimavarojen riittävyyteen sekä antaa lakivaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2025 loppuun mennessä.

Tuomioistuinvirasto on aloittanut toimintansa 1.1.2020. Uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia seurataan.

Anne Hallavainio, hallitusneuvos, oikeusministeriö

Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen

HE 178/2018 – EV 245/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet kehittää ja laajentaa muuntorangaistukseen tuomittujen sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen päihdehuoltoon ja mahdollisuudet varmistaa tarvittavien päihde-, sosiaali- ja terveyspalvelujen jatkuvuus riittävän ajan laitossijoituksen ja muuntorangaistuksen suorittamisen jälkeen.

1. Oikeusministeriö yhdessä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa tulee kehittämään hallituskauden aikana yhtenäisen toimintamallin sakon muuntorangaistusta suorittamaan tulevien sijoittamiseksi päihdekuntoutuslaitokseen. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää sopimuksia päihdepalveluja järjestävien tahojen ja vapautumisen jälkeisistä hoitojatkumoista vastaavien tuomittujen kotikuntien kanssa. Asiassa on tavoitteena edetä asteittain lisäten sijoitusten määrää (tulostavoite).

Minna Piispa, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Avioliittolain muuttaminen

HE 211/2018 vp – EV 256/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmittu avioliitto päättymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoiden ja lasten asemaan.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian selvittää ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevan sääntelyn mahdolliset tarkistustarpeet ja vaikutukset.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää mahdollisuudet saada pakottamalla solmittu avioliitto päättymään, purkautumaan, kumottua tai mitätöityä muutoin kuin avioerolla sekä sen, millaisia vaikutuksia tällä on muun muassa puolisoiden ja lasten asemaan.

1.–3. Hallitusohjelma sisältää pakkoavioliittojen mitätöinnin mahdollistamista koskevan kirjauksen (s. 89). Hanke on käynnistetty aloittamalla asiaa koskevan arviomuistion laadinta. Samassa yhteydessä selvitetään alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmitun avioliiton purkamista koskeva menettely ja vaikutukset sekä ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista koskevan sääntelyn mahdolliset tarkistustarpeet ja vaikutukset. Arviomuistio valmistuu alkuvuonna 2020, minkä jälkeen se lähtee lausuntokierrokselle.

Outi Kemppainen, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Rikoslain 20 luvun uudistaminen

HE 212/2018 vp – EV 305/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ripeästi uudistaa rikoslain 20 luvun säännökset koskien lapsiin kohdistuvia hyväksikäyttö- ja raiskausrikoksia ja antaa asiaa koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle. Uudistuksessa tulee edelleen kiristää lapsiin kohdistuvien hyväksikäyttö- ja raiskausrikosten rangaistuksia, erityisesti vähimmäisrangaistuksia, sekä arvioida sääntelytekniikkaa ja rikosnimikkeitä. Tarkastella tulee erityisesti sukupuoliyhteyden käsittävien tekojen sääntelytekniikkaa ja lapsen iän merkitystä samoin kuin sitä, tulisiko tällaiset teot siirtää raiskausrikosten piiriin. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus mahdollisimman pian käynnistää rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen, jossa tarkastellaan lukuun sisältyviä eri seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä, jotta ne muodostavat selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden. Lisäksi erityisesti tulee arvioida

raiskausrikoksen tunnusmerkistöä muutoin kuin lapsiin kohdistuvien tekojen osalta. Keskeistä on arvioida muun muassa uhrin avutonta tilaa koskevaa sääntelyä sekä suostumuksen aseman vahvistamista raiskausrikosten ja muiden seksuaalirikosten määrittelyssä. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen yhteydessä tai erikseen arvioi myös rikoslain muihin lukuihin sisältyvien seksuaalirikoksia koskevien rangaistussäännösten kehittämistarpeet. Uudistuksessa tulee kiinnittää huomiota sukupuolivaikutusten arviointiin.

1.–3. Hallitusohjelmassa todetaan, että: ”Toteutetaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, jossa lähtökohtina ovat koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus. Muutetaan rikoslain raiskausmääritelmä suostumuksen puutteeseen perustuvaksi oikeusturvasta huolehtien.” Oikeusministeriössä on asetettu keväällä 2019 työryhmä valmistelemaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistusta, jonka tavoitteet on määritelty hallituksen esityksen 212/2018 vp:n hyväksymisen yhteydessä eduskunnan antamien lausumien mukaisesti. Työryhmän toimikausi päättyy 31.5.2020.

Sami Kiriakos, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Ympäristövastuut konkurssissa

HE 221/2018 vp – EV 311/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee konkurssipesän ympäristövastuuta koskevat säännökset, joissa otetaan tasapainoisesti huomioon sekä velkojien oikeus maksun saantiin, että ympäristöperusoikeuden näkökohdat.

Hallitusohjelman mukaan hallitus selvittää yksityishenkilön velkajärjestelyä ja yrityksen saneerausta koskevien lakien muutostarpeet tavoitteena kyseisten menettelyjen kattavuuden parantaminen. Maksukyvyttömyyttä koskevan lainsäädännön uudistamista selvitetään tavoitteina etenkin pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen. Riskinottokykyä edistetään kehittämällä yrittäjälle entistä parempia mahdollisuuksia uuteen alkuun muun muassa konkurssitilanteissa. Asiassa otetaan huomioon muun muassa EU:n niin sanotun maksukyvyttömyysdirektiivin täytäntöönpano ja arvioidaan maksukyvyttömyyslainsäädännön kokonaistoimivuus. Hallitusohjelman mukaan myös ulosottolainsäädännön muutostarpeita selvitetään.

Eduskunnan lausumassa mainitun asian mahdollista valmisteluaikataulua ei, ottaen huomioon edellä mainitut hallitusohjelmasta ilmenevät tavoitteet ja maksukyvyttömyysoikeuden lainvalmisteluun käytettävissä olevat voimavarat, voida tässä vaiheessa arvioida.

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

7 Liikenne- ja viestintävaliokunta

Väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistus

HE 65/2011 vp – EV 53/2011 vp

> Eduskunta edellytti 30.11.2011, että hallitus käynnistää väylämaksulainsäädännön kokonaisuudistuksen, jossa otetaan huomioon myös alusten ympäristöominaisuudet ja jäänmurtopalvelujen tosiasiallinen käyttö.

Väylämaksulakia muutettiin vuoden 2015 alusta siten, että väylämaksut puolitettiin vuosiksi 2015–2017 sekä yksikköhintojen että aluskäyntikohtaisen enimmäismaksun osalta. Väylämaksun alentamisella kevennettiin elinkeinoelämälle, erityisesti teollisuudelle, Itämeren rikkisääntelystä aiheutuvaa kustannusrasitetta. Väylämaksun yksikköhintoja alennettiin painottaen enemmän lastialusten ja parhaiden jääluokkien alennuksia ja vähemmän matkustaja-alusten ja heikkojen jääluokkien alennuksia. Samassa yhteydessä talvimerenkulkua palvelevat jäänmurtajat vapautettiin väylämaksusta. Eduskunta päätti syksyllä 2018, että väylämaksupuolitusta jatketaan edelleen vuoden 2020 loppuun asti.

Liikenne- ja viestintäministeriö on selvittänyt vuosien 2015–2017 kokemukset väylämaksun alentamisesta ja alennuksen vaikutuksista. Rikkisääntelyn kompensoinnin jatkamiselle ei ole enää tarvetta etenkin, kun International Maritime Organizationin (IMO) asettama globaali rikkirajoitus tuli voimaan 1.1.2020. Väylämaksujärjestelmän uudistamista selvitettiin ministeriön vetämässä työryhmässä, jonka toimikausi oli 6.11.2017–31.3.2018. Työryhmä totesi raportissaan (Väylämaksu ja muuttuva merenkulku), että väylämaksujärjestelmän kokonaisuudistukseen tarvittava tietopohja ei ole riittävä ja monet merenkulkuun vaikuttavat muutostekijät edellyttävät laajempaa selvittämistä, jotta väylämaksulle voitaisiin luoda pitkän aikavälin ratkaisu. Väliaikaisena ratkaisuna esitettiin väylämaksupuolituksen jatkamista vuoden 2020 loppuun asti. Liikenne- ja viestintäministeriön aiemmissa selvityksissä jäänmurtopalvelujen käytön mukaisen hinnoittelun on arvioitu johtavan alueellisesti voimakkaasti eriytyviin kauppamerenkulun kustannuksiin ja hyvin korkeisiin maksuihin etenkin Perämeren alueella. Tietopohjaa väylämaksun uudistamiseksi on kartutettu vuonna 2019 MERLOG 2030 -hankkeessa luomalla talvimerenkulun simulointimalli, jolla voidaan tutkia muun muassa jäänmurron tarpeen vaikutuksia talvimerenkulun kustannuksiin. Hankkeessa on myös arvioitu aluskannan talviliikennekelpoisuuden kehitystä IMO:n kansainvälisten energiatehokkuustoimien ehdoilla. Vuonna 2019 liikenne- ja viestintäministeriö on valmistellut hallitusohjelman mukaisesti nykymuotoisen väylämaksun jatkamista vuonna 2020 annettavalla lailla. Samalla selvitetään, olisiko väylämaksulakiin mahdollista sisällyttää alennusmekanismi ilmastollisesti ympäristöystävällisille aluksille.

Tatu Giordani, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Juha Tervonen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Tietoyhteiskuntakaari

HE 221/2013 vp – EV 106/2014 vp

3. Eduskunta edellytti, että viestintämarkkinoiden sääntelyssä ja tietoyhteiskuntakaaren toimeenpanossa pyritään keskeisinä lähtökohtina sääntelyn ja hallinnollisen taakan vähenemiseen, palvelukehityksen mahdollistamiseen sekä alan investointien edistämiseen.

3. Liikenne- ja viestintäministeriössä on tarkasteltu alkuperäisen tietoyhteiskuntakaaren (nykyiseltä nimikkeeltään laki sähköisen viestinnän palveluista) voimaantulon jälkeen sen säännöksiä ja tunnistettu eräitä normeja, jotka eivät ole enää tarpeen ja jotka voidaan kumota tai joita tulee muuttaa. Eräitä muutoksia toteutettu jo aiemmin.

Loppuvuonna 2018 hyväksyttiin uusi direktiivi eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä (niin sanottu tele-direktiivi) sekä direktiivi audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin muuttamisesta (niin sanottu AVMS-direktiivi). Tele-direktiivi koskee viestintäverkkojen ja radiotaajuuksien käyttöä, yleispalveluvelvoitteita, sähköisiä viestintäpalveluja ja loppukäyttäjien oikeuksia, numerointia sekä sähköisen viestinnän viranomaisia ja hallintojen lähentämistä. Uudistetussa AVMS-direktiivissä sen soveltamisala laajenee televisiolähetystoiminnan ja tilausvideopalvelujen ohella videonjakoalustoihin, ja tarkoitus on parantaa kuluttajien ja alaikäisten suojelua, taata toimijoiden tasapuoliset toimintaedellytykset ja yksinkertaistaa sääntelyä.

Direktiivit edellyttävät merkittäviä muutoksia lakiin sähköisen viestinnän palveluista. Lainsäädäntöhanke alkoi vuoden 2019 alussa. Direktiivien toimeenpanon yhteydessä arvioidaan myös muita tarpeita sähköistä viestintää koskevan sääntelyn uudistamiselle. Liikenne- ja viestintäministeriö lähetti joulukuussa 2019 lausuntokierrokselle luonnoksen hallituksen esityksestä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta. Esityksessä on kiinnitetty huomiota mahdollisimman joustavaan direktiivien implementointiin sekä ylimääräisen hallinnollisen taakan välttämäiseen. Esityksen tavoitteena on myös investointien lisääminen. Lakimuutosten on tarkoitus tulla voimaan 2020 syksyllä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

4. Eduskunta edellytti, että palvelujen käyttäjien oikeuksien, kuten yksityisyyden suojan ja luottamuksellisen viestin suojan säilymisestä sähköisissä palveluissa ja verkkoympäristössä huolehditaan kaikin keinoin ja muun muassa kyberturvallisuuden kehittämistyössä pyritään erityisesti ottamaan näiden oikeuksien toteutuminen huomioon.

4. Liikenne- ja viestintäministeriössä keväällä 2016 hyväksytyssä tietoturvastrategiassa määriteltiin tavoitteet ja toimenpiteet luottamuksen lisäämiseksi internetiin ja digitaalisiin toimintatapoihin. Strategian mukaisten toimenpiteiden täytäntöönpano on sujunut suunnitellusti ja pääosa toimenpiteistä on toteutettu. Suomi on vaikuttanut aktiivisesti EU:ssa tehtävään työhön 5G -verkkojen tietoturvallisuuden parantamiseksi. Suomen puheenjohtajakaudella neuvostossa valmisteltiin päätelmät 5G:n kyberturvallisuudesta ja

Suomi on johtanut puheenjohtajana myös EU:n yhteistä 5G -kyberturvallisuutta koskevaa riskiarviotyötä. Suomi on edistänyt sähköisen viestinnän tietosuojaa ja tietoturvaa koskevaa sääntelyä EU:ssa (ePrivacy ja kyberturvallisuusasetus).

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Olli Lehtilä, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö
Jenni Rantio, neuvotteleva virkamies , liikenne- ja viestintäministeriö
Sini Wirén, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Uudet liikkumisvälineet

HE 24/2015 vp – EV 110/2015 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa jalankulkua avustavan tai korvaavan liikkumisvälineen sekä kevyen sähköajoneuvon käyttöä koskevien joko jalankulkijaa tai polkupyöräilijää koskevien säännösten rajanvedon toimivuutta ja vaikutusta liikenneturvallisuuteen, sekä että hallitus tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikenneturvallisuuden turvaamiseksi.

Uusien liikkumisvälineiden ja erityisesti niin sanottujen sähköpotkulautojen käyttö lisääntyi tieliikenteessä merkittävästi vuoden 2019 aikana. Tämä on ollut seurausta vuokraustoiminnan käynnistymisestä Helsingissä, Tampereella ja Turussa. Käytön lisäännyttyä myös ajoneuvoihin liittyvät turvallisuusongelmat ovat lisääntyneet ja olleet myös julkisen keskustelun kohteena. Ongelmiksi on todettu muun ohella ajoneuvojen ajaminen päihtyneenä sekä häiritsevä ja turvallisuutta vaarantava pysäköinti jalkakäytäville ja pyöräteille.

Uusien liikkumisvälineiden käyttöön liittyviä säännöksiä on tarkennettu uudessa tieliikennelaissa, joka tulee voimaan 1.6.2020. Tehtyjen alustavien arvioiden mukaan turvallisuusongelmien taustalla eivät pääsääntöisesti ole olleet liikennesääntöjen puutteet, vaan liikennesääntöjen noudattamattomuus ja niistä piittaamattomuus. Päihtyneisiin kuljettajiin on mahdollista soveltaa rikoslain 23 luvun 9 pykälässä säädettyä liikennejuopumusta moottorittomalla ajoneuvolla koskevaa tunnusmerkistöä.

Hallitus seuraa edelleen tiiviisti uusien liikkumisvälineiden käyttöä tieliikenteessä muun muassa osana uuden tieliikennelain vaikutusten arviointia. Sen lisäksi Liikenne- ja viestintäviraston ohjauksessa on tutkimushanke liikkumisvälineiden turvallisuustilanteesta. Tutkimus valmistuu kesällä 2020.

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta

HE 161/2016 vp – EV 27/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää valtioneuvoston huolehtivan siitä, että luvanvaraista liikennettä koskevan sääntelyn noudattamisen viranomaisvalvonta säilyy tehokkaana ja lupasääntelyn keventämisen myötä ei synny harmaaseen talouteen tai markkinahäiriöihin liittyviä ilmiöitä.

1. Liikenne- ja viestintävirasto toimii yleisenä tieliikenteen lupa- ja valvontaviranomaisena. Tieliikenteen lupia valvotaan suunnitelmallisena vuosivalvontana ja yksittäisten lupahakemusten käsittelyn yhteydessä. Liikenne- ja viestintävirasto hyödyntää myös asiakaspalautteita ja muita vihjetietoja, kuten epäilyjä ajoneuvojen rekisteröintipuutteista tai luvattoman ammattimaisen liikenteen harjoittamisesta. Valvonnan tehokkuutta on pyritty lisäämään ottamalla siihen mukaan riskiperusteiseen valvontaan liittyviä elementtejä ja tekemällä yhä tiiviimpää yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Vuonna 2019 viranomaisten yhteisvalvontoja taksiliikenteessä toteutettiin yhteensä seitsemän eri puolilla Suomea. Yhteisvalvontaan osallistuivat poliisi, liikenne- ja viestintävirasto ja Verohallinto omilla toimialueillaan. Valvontaiskujen perusteella taksiliikenteen perusasiat ovat pääsääntöisesti kunnossa, mutta erityisesti asiakkaille annettavien tietojen sijoittamisessa matkustajan nähtäville on edelleen paljon puutteita. Vakavat puutteet ovat harvinaisempia.

Liikenne- ja viestintäministeriö on syksyn 2019 aikana tehnyt yhteistyötä myös Verohallinnon kanssa taksisääntelyn toimivuuden arvioimiseksi. Verovalvonnan näkökulmasta olennaista on, että viranomaisilla on käytössään valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Liikennepalvelulaissa ja verotusmenettelylaissa on säädetty tietojen toimittamisesta viranomaisille. Verohallinto on joulukuussa 2019 antanut verotusmenettelylakiin perustuvan päätöksen, jolla sivullisen tiedonantovelvollisuus Verohallinnolle laajenee koskemaan välitettyjä kuljetuksia tilanteissa, joissa kuljetuksen välittäjä välittää myös maksusuorituksen. Määräysmuutoksella parannetaan verovalvonnan kannalta tarpeellisten vertailutietojen saamista alustatalouden välityspalvelun tarjoajilta. Kattavaa selvitystä liikennepalvelulain vaikutuksista taksialan harmaaseen talouteen ei ole vielä mahdollista tehdä. Verohallinnon tekemät taksialan arvonlisäverotuksen muutoksia ja alustatalouden toimijoita koskeneet suppeammat selvitykset eivät osoittaneet, että taksialan harmaa talous olisi lisääntynyt liikennepalvelulain voimaantulon jälkeen.

Liikennepalvelulain yhteydessä kotimaan tavarankuljetuksissa poistettiin 2–3,5-kokonaispainotonnin ajoneuvoilta ja ajoneuvoyhdistelmiltä liikennelupavaatimus ja velvoitettiin sen sijaan tekemään ilmoitus tavaraliikenteen harjoittamisesta liikenne- ja viestintävirastoon. Ilmoituksia on tehty noin 650 kappaletta. Ilmoituksenvaraiseen toimintaan ei liity liikenneluvan myöntämisen kaltaisia edellytyksiä, joita liikenne- ja viestintäviraston valvoisi. Koska toiminta ei ole luvanvaraista, sitä tarvitse harjoittaa yritysmuodossa. Muutoksen vaikutuksia harmaan talouden ja sen torjunnan kannalta seurataan yhteistyössä Liikenne-ja viestintäviraston kanssa. Tieliikennettä koskevan EU:n liikkuvuuspaketin täytäntöönpanon yhteydessä on mahdollista arvioida nykyisten säännösten toimivuutta ja mahdollisia muutostarpeita niihin.

Tällä hetkellä ei ole tiedossa, että harmaaseen talouteen liittyvät lieveilmiöt tai muutkaan markkinahäiriöt liikennealalla olisivat merkittävästi lisääntyneet.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi tiellä tapahtuvan ammattimaisen kuljettamisen määritelmää erityisesti harmaan talouden torjunnan osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin liikennemarkkinoiden terveen ja tasapuolisen toimintaympäristön turvaamiseksi.

2. Liikenteen palveluista annetun lain mukaisen ammattimaisen kuljettamisen määritelmän mukaan ammattimaista kuljettamista on henkilöiden ja tavaroiden kuljettaminen tiellä, kun se suoritetaan korvausta vastaan ja selkeästi tulonhankkimistarkoituksessa. Määritelmän on katsottu turvaavan sekä harmaan talouden torjunnan, että kimppakyytien ja muiden vastaavien kuljetusten jatkumisen aiemman käytännön mukaisesti. Eduskunta kuitenkin katsoi, että määritelmän toimivuutta ja vaikutuksia tulisi arvioida lain voimaantulon jälkeen ja hyväksyi asiaan liittyvän lausuman. Liikenne- ja viestintäministeriö on syksyn aikana seurannut ja arvioinut lainsäädännön toimivuutta yleisesti, ja tässä yhteydessä myös seurannut ammattimaisen liikenteen määritelmän toimivuutta. Tämän hetken tietojen valossa vaikuttaa siltä, että ammattimaisen liikenteen määritelmä on toiminut lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla, eikä siitä ole seurannut pelättyjä tulkintaepäselvyyksiä. Vaikuttaa siltä, ettei toimijoille tai valvontaviranomaisille ole syntynyt epäselvyyksiä toiminnan ammattimaisuuden arvioinnissa, eikä toisaalta ole havaittu, että esimerkiksi kimppakyytitoimintaa olisi jouduttu aiempaan verrattuna rajoittamaan lakimuutosten vuoksi.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tiiviisti nyt säädettävän lakikokonaisuuden vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa viipymättä toimiin sääntelyn muuttamiseksi. Valtioneuvoston tulee antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle kirjallinen selvitys lain vaikutuksista ja mahdollisista muutostarpeista viimeistään vuoden 2018 loppuun mennessä. Pidemmän aikavälin seurantaa ja vaikutuksia koskeva selvitys tulee antaa valiokunnalle viimeistään vuoden 2022 loppuun mennessä.

3. Liikenne- ja viestintäministeriö on toimittanut eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle 19.12.2018 kirjallisen raportin lakikokonaisuuden ensivaikutuksista (Liikennepalvelulain seurantaraportti). Liikenne- ja viestintäministeriö on syksyn 2019 aikana seurannut taksisääntelyn toimivuutta yhteistyössä eri viranomaisten kanssa mahdollisten muutostarpeiden tunnistamiseksi.

Hanna Laurila, hallitusneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Veli-Matti Syrjänen, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvolain, ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain ja ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annetun lain toimivuus

HE 9/2017 vp – EV 51/2017

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lainsäädännön toimivuutta erityisesti liikenneturvallisuuden osalta.

Kesällä 2017 hyväksytyillä ajoneuvolain, ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain ja ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annetun lain muutoksilla toteutettiin Euroopan unionin katsastusta, tienvarsitarkastuksia ja rekisteröintitodistuksia koskevien direktiivien muutosten edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Ajoneuvolain muutos tuli voimaan toukokuussa 2018 ja ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain sekä ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annetun lain muutokset tulivat voimaan heinäkuussa 2017.

Katsastustoiminnan ja liikenneturvallisuuden voidaan arvioida kehittyneen myönteiseen suuntaan viime vuosina. Viime vuosina katsastustoimipaikkojen määrä on kasvanut runsaasti ja katsastuspalvelujen hinnat ovat laskeneet. Tieliikenneonnettomuuksien määrä on myös jatkuvasti vähentynyt. Vuonna 2019 tieliikenneonnettomuuksissa loukkaantuneita ja kuolleita oli marraskuun loppuun mennessä vähemmän kuin minään muuna vuonna 2010-luvulla vastaavana ajankohtana. Katsastuksissa on lisäksi havaittu tuhansia vaarallisen kuluneita renkaita. Tällä on voitu ennaltaehkäistä tieliikenneonnettomuuksia, sillä renkaiden huono kunto on yksi merkittävistä tekijöistä liikenneonnettomuuksissa. Katsastustoiminnan laadussa on voitu havaita Liikenteen turvallisuusviraston seurannassa viime vuosina jonkin verran heikkenemistä. Toisaalta katsastustoimipaikkojen väliset laatuerot ovat viime vuosina pienentyneet. Tuoreimmat tiedot katsastustoiminnan laatuseurannasta ovat vuodelta 2018, joten tämän uudistuksen vaikutukset eivät näy siinä vielä täysimääräisesti. Riippumattomuusvaatimuksen poisto ei näytä vaikuttaneen havaittavasti myönnettyjen katsastuslupien määrään tai laajuuteen. Katsastusyritykset eivät myöskään ole merkittävissä määrin laajentaneet toimintaansa korjaamopalveluihin.

Kokonaisuutena sääntelyn voidaan arvioida toimineen odotusten mukaisesti.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Emma Särkkä, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Lex Malmi, Laki Helsinki-Malmin lentopaikasta

KAA 1/2017 vp – EK 5/2018 p

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin korvaavien lentokenttätoimintojen turvaamiseksi, jotta Malmin lentokentän ilmailutoiminnot voivat jatkua hyvien yhteyksien ja etäisyyksien päässä.

Liikenne- ja viestintäministeriö myönsi vuonna 2018 yhteensä 3,34 miljoonaa euroa valtionavustuksia lentokenttäinfrastruktuurin kehittämiseen eri lentopaikoilla pääosin Etelä-Suomessa. Avustusmääräraha kohdennettiin yleisilmailua ja ammatillista yleisilmailua tukevaan toimintaan. Tavoitteena on ollut olemassa olevan lentopaikkaverkoston kehittämistä tukemalla luoda myös paremmat edellytykset Malmin lentokentän ilmailutoimintojen siirtämiselle lentopaikoille, jotka sijaitsevat kohtuullisen etäisyyden päässä pääkaupunkiseudulta. Malmin lentokentälle ei ole pyritty etsimään yhtä yksittäistä korvaajaa, vaan kehittämään useita jo olemassa olevia lentopaikkoja niin, että ne voisivat yhdessä vastaanottaa Malmin lentokentän ilmailutoiminnot. Valittu toimintamalli tukee laajan lentopaikkaverkoston ylläpitämistä ja kehittämistä kustannustehokkaalla tavalla. Osa vuonna 2018 tuetuista hankkeista on edelleen kesken, mutta niiden pitäisi valmistua vuoden 2020 aikana. Liikenne- ja viestintäministeriö myönsi loppuvuodesta 2019 Kiikalan ja Nummelan lentopaikkojen kehittämishankkeisiin myönnetyille avustuksille lisää käyttöaikaa vuodelle 2020.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Tatu Giordani, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajokorttilain kokonaisuudistus

HE 146/2017 vp – EV 29/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ajokorttiuudistusten toteutumista erityisesti liikenneturvallisuuden ja yhtäläisten kilpailuedellytysten toteutumisen osalta ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin kilpailuvääristymien korjaamiseksi.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”1. Ajokorttiuudistuksen vaikutusten seuranta käynnistettiin välittömästi lain tultua voimaan 1.7.2018. Liikenne- ja viestintävirasto (silloinen Liikenteen turvallisuusvirasto) pitää yllä jatkuvaa sähköistä palautekyselyä kuljettajantutkintopalveluista, joka jaetaan kaikille teoria-, käsittely- tai ajokokeessa olleille henkilölle. Tulokset raportoidaan kvartaaleittain ja ne ovat kumulatiivisia. Vuodesta 2001 on lisäksi tehty Liikenne- ja viestintäviraston toimesta uusien kuljettajien seurantatutkimusta, jonka aineisto kerätään kyselytutkimuksella. Tutkimus tuottaa tietoa kuljettajaopetuksesta ja sen toimivuudesta ja uusien kuljettajien liikenneturvallisuuden

kehityksestä sekä ajotottumuksista. Tutkimuksen tulokset julkaistaan vuositasolla. Erillinen seurantatutkimus ajokorttiuudistuksen vaikutuksista, etenkin sen liikenneturvallisuusvaikutuksista, tullaan tekemään, kun uudistuksen alkamisesta on riittävä aika kulunut ja uudistuksen tuottamat uudet kuljettajat ovat toimineet osana liikennejärjestelmää. Liikenneturvallisuusvaikutusten arvioiminen tilastojen valossa vaatii riittävän pitkän ajan, jotta voidaan erotella satunnaisvaihtelun mahdollinen rooli itse muutoksen mahdollisesta vaikuttavuudesta osaamiseen kehittymiseen ja onnettomuuslukuihin. Vahvistetut Tilastokeskuksen onnettomuustilastot ovat saatavilla noin puoli vuotta kulloisenkin kalenterivuoden päätyttyä. Laajempaan seurantatutkimukseen tullaan sisällyttämään koko tutkintojärjestelmäuudistuksen (opetus- ja tutkinto) arviointi kuten pakollisen koulutuksen vaatimusten muuttumisen vaikutukset osaamiseen, markkinoihin, saatavuuteen, tutkintojen sisällön muutosten toimivuus ja vaikuttavuus ja vaikutukset ajokortin hankkimisen kiinnostavuuteen".

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto teettää ja toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle seurantatutkimuksen ehdotettujen muutosten toteutumisen ja niiden vaikutusten selvittämiseksi erityisesti silmällä pitäen liikenteen tulevaisuuden toimintatapojen vaikutuksia liikenneturvallisuuteen, logistiikkaan ja ammattikuljettajiin.

"2. Liikenne- ja viestintävaliokunnalle tullaan toimittamaan seurantatutkimus yllä kuvatulla tavalla, kun riittävä tilastoaineisto on saatu kokoon, jotta muutoksia voidaan luotettavasti arvioida."

Sini Wirén, yksikön johtaja, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Maija Mansikkaniemi, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Uusi tieliikennelaki

HE 180/2017 vp – EV 65/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että uuden tieliikennelain uudistuksista tiedotetaan tiellä liikkujia tehokkaasti ja kattavasti, ja että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti liikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden osalta.

1. Uuden tieliikennelain viestintäsuunnitelmaa toteutetaan Liikenne- ja viestintäviraston johdolla. Viestintähanke käynnistyi kesällä 2019 ja siihen osallistuvat Liikenne- ja viestintäviraston lisäksi Väylävirasto, Liikenneturva, poliisi ja liikenne- ja viestintäministeriö. Myös tieliikenteessä toimivia kansalaisjärjestöjä on pyydetty osallistumaan hankkeeseen. Viestintää on mahdollista seurata esimerkiksi hankkeen verkkosivujen (Tieliikennelaki viestintähanke) ja sosiaalisen median välityksellä (#tieliikennelaki2020).

Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa aktiivisesti uuden lain toimivuutta ja vaikutuksia lain voimaantulon 1.6.2020 jälkeen.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa yhtenäisen ratkaisun kotihoidon ja vastaavien kotiin tarjottavien palvelujen työntekijöiden pysäköinnin helpottamiseksi ja valmistelee viipymättä asiassa tarvittavat säännösmuutokset.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö on valmistellut hallituksen esitystä kotiin tuotavien palvelujen pysäköinnin helpottamiseksi. Näiltä osin hallituksen esitys uuden tieliikennelain muuttamisesta annetaan alkuvuonna 2020. Uusien pysäköintiä helpottavien säännösten on tarkoitus tulla voimaan uuden tieliikennelain tullessa voimaan 1.6.2020.

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annettuun lakiin tehtyjen muutosten toimivuus

HE 86/2018 vp – EV 230/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin uudistuksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä katsastustoiminnan laadun kehitystä ja erityisesti valvonnan toimivuutta ja että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin, jos katsastustoiminnan laatu ei parane nykytasosta.

Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain muutokset tulivat voimaan 1.11.2019. Muutoksen vaikutuksista ei voida vielä antaa arviota. Liikenne- ja viestintävirasto seuraa katsastusalan kehitystä säännöllisissä seurantaraporteissaan. Katsastustoiminnan laadun varmistamiseksi Liikenne- ja viestintävirasto on lisännyt merkittävästi omia, katsastustoimipaikkojen valvontaan käytettäviä resurssejaan. Katsastustoimipaikkojen valvonta suoritetaan jatkossa pääosin viranomaistyönä liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnöstä LiVM 37/2018 vp johtuen.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Emma Särkkä, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenteen palveluista annetun lain kolmas vaihe

HE 157/2018 vp – EV 251/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin raskaan liikenteen ammattipätevyyskoulutuksen jatkovalmistelemiseksi työryhmäkäsittelyssä.

1. Lailla liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta (371/2019) voimaan saatetut raskaan tieliikenteen ammattipätevyyden suorittamiseen liittyviä muutoksia koskeneet liikennepalvelulain pykälät 27–41 ja 193 pykälä tulivat voimaan 1.1.2020. Muutoksella otettiin koulutuksen ja nopeutetun koulutuksen rinnalle käyttöön niin sanottu koevaihtoehto, joka mittaa samaa osaamista kuin koulutusjärjestelmä. Valtioneuvoston asetuksella kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta annetaan koemallia täydentävät säännökset keväällä 2020. Liikenne- ja viestintäministeriö on valmistellut asetusmuutokset yhdessä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa. Valmistelun aikana on tavattu myös opetus- ja kulttuuriministeriötä, Opetushallitusta sekä Puolustusvoimia. Asetuksen muutoksista järjestettiin avoin kuulemis- ja keskustelutilaisuus 12.11.2019, jonne osallistui edellä mainittujen viranomaisten lisäksi sidosryhmien edustajia 20 eri organisaatiosta. Lisäksi järjestetään erillinen lausuntokierros. Opetus- ja kulttuuriministeriö on ilmoittanut käynnistävänsä hallinnonalansa säädösmuutokset myöhemmin ja tässä yhteydessä tulee arvioitavaksi mahdollisen työryhmän perustaminen.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto saattaa liikenteen palveluista annetun lain lukunumeroinnin juoksevaksi.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö valmistelee erillisen, vain teknisiä muutoksia koskevan hallituksen esityksen, jolla liikenteen palveluista annetun lain lukujen numerojärjestys esitetään muutettavaksi juoksevaksi. Samaan esityksen sisällytetään mukaan tarvittavat lakiviittauksia koskevat korjaukset. Esitys pyritään antamaan keväällä 2021.

Maija Mansikkaniemi, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö

Silja Ruokola, lainsäädäntöjohtaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Kevytautojen käyttöönotto

HE 173/2018 vp – EV 191/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa kevytautojen käytön turvallisuutta ja sääntelyn vaikutuksia erittäin tiiviisti ja tarvittaessa ryhtyy viipymättä asianmukaisiin säädösmuutos- tai muihin toimenpiteisiin. Valtioneuvoston tulee toimittaa asiasta selvitys liikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään vuoden 2021 loppuun mennessä.

1. Eduskunnan 18.12.2018 hyväksymiin kevytautoja koskeviin lakeihin liittyen liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteltiin vuonna 2019 kevytautoihin liittyviä valtioneuvoston asetusten luonnoksia. Samanaikaisesti Liikenne- ja viestintävirasto valmisteli kevytautoja koskevia tarkempia teknisiä määräyksiä. Asetusluonnokset ja määräysluonnos ilmoitettiin komissiolle ja jäsenvaltioille direktiivin (EU) 2015/1535 mukaisesti (ilmoitukset 2019/196/FIN ja 2019/298/FIN). Komissio antoi asetus- ja määräysluonnoksista huomautukset elokuussa 2019. Komission huomautusten pääasiallinen peruste oli, ettei komissio katso kevytautoja koskevien lakien olevan ajokorttidirektiivin mukaisia. Komissio katsoi, että kevytautoihin ei voida soveltaa ajokorttidirektiivin

maatalous- tai metsätraktorin määritelmää, vaan niihin tulisi soveltaa moottoriajoneuvon määritelmää, ja ne kuuluvat siten ajokorttidirektiivin soveltamisalaan, eikä niiden kuljettamiseen voida siten kansallisesti säätää AM-ajokorttiluokan ja 15 vuoden alaikärajan vaatimusta. Komission huomautuksesta keskusteltiin valtioneuvoston oikeuskanslerin kanssa, joka ei oikeudellisesta näkökulmasta pitänyt suositeltavana antaa komission arvion mukaan EU-lainsäädännön kanssa ristiriidassa olevia lakeja täytäntöönpanevia asetuksia ja määräyksiä. Koska lakien voimaantuloon 1.11.2019 ilman niitä täydentäviä säännöksiä ja määräyksiä liittyi riski oikeudellisesta epävarmuudesta ja liikenneturvallisuuden vaarantumisesta, hallitus päätti esittää eduskunnalle 26.9.2019 antamassaan esityksessä laeiksi kevytautoja koskevien lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta ja tieliikennelain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta (HE 21/2019 vp) lakien voimaantulon siirtämistä vuodella. Eduskunta hyväksyi lakiehdotukset 16.10.2019 ja tasavallan presidentti vahvisti lait 25.10.2019. Laeilla siirretään kevytautoja koskevien lakien voimaantuloa 1.11.2020 saakka. Tarkoituksena on, että vuoden aikana selvitetään, onko Suomen kevytautoja koskevaa lainsäädäntöä mahdollista muuttaa komissiota tyydyttävällä tavalla Euroopan unionin lainsäädännön mukaiseksi. Keskustelut komission kanssa ovat parhaillaan liikenne- ja viestintäministeriön johdolla käynnissä eduskunnan edellyttämällä tavalla. Vallitsevasta tilanteesta johtuen liikenne- ja viestintävaliokunnan aiemmin lausumassaan edellyttämän kevytautojen käyttöönoton vaikutuksia koskevan valtioneuvoston selvityksen valmistelua ei ole ollut tarkoituksenmukaista käynnistää.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto säätää voimassa olevan tieliikennelain nojalla valtioneuvoston asetuksella kevytautoille velvollisuuden käyttää hitaan ajoneuvon kilpeä.

2. Edellä kohdassa 1. kuvatun mukaisesti valtioneuvoston asetusten valmistelu on keskeytetty.

Sini Wirén, yksikön johtaja, viestintäneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen

HE 182/2018 vp — EV 161/2018 vp

> Eduskunta edellytti 11.12.2018, että suomalaisen merenkulun kilpailukyvyn parantamiseksi sekä suomalaisten alusten pitämiseksi Suomen lipun alla valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, joilla verotus saatetaan tärkeimpiä vertailumaita vastaavaksi esimerkiksi nettopalkkajärjestelmää käyttäen.

Liikenne- ja viestintäministeriö on selvittänyt yhdessä valtionvarainministeriön kanssa nettopalkkajärjestelmän käyttöä Suomessa. Valtionvarainministeriö asetti 17.10.2018 merenkulun tukijärjestelmää selvittävän työryhmän. Työryhmän toimikausi oli 15.10.2018–28.2.2019. Työryhmän tehtävänä oli selvittää mahdollisuuksia siirtyä varustamoiden miehistökustannustuessa nykyisestä ennakonpidätysten ja sosiaaliturvamaksujen palautusmenettelystä nettopalkkajärjestelmään. Työryhmä julkaisi raportin 7.3.2019, joka on luettavissa kokonaisuudessaan: Edellytykset merenkulun nettopalkkajärjestelmälle Suomessa. Raportissa tarkasteltiin erilaisia vaihtoehtoja nykyisen miehistötukimallin muuttamiseksi. Työryhmä tarkasteli mahdollisuutta siirtyä

Suomessa vastaavaan nettopalkkajärjestelmään, joka on käytössä Ruotsissa. Työryhmä katsoi raportissaan, että Suomen ja Ruotsin erilaisten eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmien vuoksi Ruotsin mallia vastaava nettomalli ei ole Suomessa mahdollinen. Työryhmä kartoitti myös muita vaihtoehtoja nykyisen miehistötukimallin kehittämiseksi ja nopeuttamiseksi. Yhtenä mahdollisena vaihtoehtona työryhmä tarkasteli niin sanottua sekamallia.

Sekamallissa valtio maksasi osan tuesta Ruotsin mallin mukaisesti ja palauttaisi osan maksuista nykymallin mukaisesti. Tämä tarkoittaisi sitä, että varustamot saisivat palautuksia kuukausittain myös lastialuksista, kun nykyisin kuukausimenettelyssä ovat vain matkustaja-alukset. Sekamalliin siirtymisellä ei olisi vaikutusta varustamoiden tai työntekijöiden verotukseen. Uudistus hyödyttäisi lastialusvarustamoita ja erityisesti pieniä varustamoita, joiden maksuvalmius ja taloustilanne on heikko. Sekamalliin siirtyminen lisäisi Liikenne- ja viestintävirastossa tehtyjen tuki- ja maksatuspäätösten määrää merkittävästi, mikä myös edellyttäisi lisäresursseja tukiviranomaisen toimintaan, jotta riittävän nopea päätöksentekonopeus ja riittävä valvonnan taso säilyisi. Tukiviranomaisen työmäärä ja tuen hallinnoinnin kustannukset näin ollen todennäköisesti kasvaisivat. Lisäksi muutoksesta aiheutuisi merkittäviä tietojärjestelmätason muutostarpeita niin Liikenne- ja viestintävirastossa kuin Verohallinnossa. Myös varustamoille sekamalli olisi mahdollisesti hallinnollisesti raskaampi kuin nykyinen tukimalli. Muutoksella ei todennäköisesti olisi juurikaan vaikutusta suomalaisten merimiesten työllisyyteen tai Suomen huoltovarmuuteen.

Sekamalliin siirtyminen edellyttäisi myös miehistötuen nykyisestä niin sanotusta pääasiallisuusvaatimuksesta luopumista. Pääasiallisuusvaatimuksen mukaan tuen saamisen ehtona on, että kyseinen alus on toiminut tukivuoden aikana pääasiallisesti (vähintään 50 prosenttia ajasta) ulkomaan meriliikenteessä tai kansainväliselle kilpailulle alttiissa kotimaan meriliikenteessä. Muutos saattaisi kasvattaa tukikelpoisten alusten määrää ja siten lisätä merenkulun tukien kustannuksia. Suomen pitäisi myös hyvin todennäköisesti notifioida eli ilmoittaa muutos EU:n komissiolle ja odottaa komission hyväksyntää ennen uudistuksen täytäntöönpanoa.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Emmi Nykänen, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Moottorikelkkailureittien avaaminen raskaille moottorikelkoille

HE 185/2018 vp – EV 172/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa moottorikelkkailureittien avaamista raskaille moottorikelkoille, laatii reitinpitäjille ohjeet reitin soveltuvuuden arvioimiseksi raskaille moottorikelkoille ja toimittaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle ja ympäristövaliokunnalle selvityksen moottorikelkkailureittien avaamisesta raskaille moottorikelkoille viimeistään toukokuun 2022 loppuun mennessä.

Raskaita moottorikelkkoja koskevat säädösmuutokset tulivat voimaan 31.12.2018. Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö ovat päättäneet hankkia reitinpitäjille suunnatut ohjeet reitin soveltuvuuden arvioimiseksi raskaille moottorikelkoille ulkopuoliselta palveluntarjoajalta. Sopimus ohjeistuksen laadinnasta on tehty Maastotieto Oy:n kanssa ja ohjeistuksen laadinta on aloitettu. Tarkoituksena on saada ohjeet valmisteltua vuoden 2020 aikana. Lisäksi ministeriöt ovat suunnitelleet moottorikelkkailureittien raskaille moottorikelkoille avaamisen seurantaa. Tarkoituksena on, että reitinpitäjiä tiedotetaan seurannasta ja heidän reittien avaamista raskaille moottorikelkoille koskevasta raportointivelvoitteestaan samassa yhteydessä reitin soveltuvuuden arvioimista koskevien ohjeiden julkaisemisen kanssa.

Mikko Karhunen, yli-insinööri, liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskeva sääntely

HE 299/2018 vp – EV 293/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi tarkoin liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskevan sääntelyn tavoitteiden toteutumista ja sääntelyn vaikutuksia erityisesti sidonnaisuuksien ilmoittamisen, lautakunnan työn avoimuuden ja riippumattomuuden, asioiden käsittelyaikojen ja viranomaisvalvonnan toimivuuden kannalta, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin tavoitteiden toteuttamiseksi.

Laki liikenne- ja potilasvahinkolautakunnasta tulee voimaan 1.1.2021, jolloin myös uuden lautakunnan toiminta alkaa. Tämän vuoksi liikenne- ja potilasvahinkolautakuntaa koskevan sääntelyn tavoitteiden toteutumisen ja sääntelyn vaikutusten arviointi ei ole vielä ajankohtaista.

Hannu Ijäs, osastopäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

Oikaisuvaatimus väliaikaiseen ajokieltopäätökseen

HE 91/2019 vp – EV 75/2019 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi ja tarkistaa viipymättä ajokieltopäätösten oikaisuvaatimus- ja valitusoikeutta koskevat säännökset siten, että ajo-oikeudenhaltijan oikeusturva säilyy riittävänä, mutta säännökset eivät aiheuta viranomaisten resursseja tarpeettomasti rasittavaa päällekkäistä oikaisu- tai valitusasioiden käsittelyä.

Liikenne- ja viestintäministeriöllä on käynnissä ajokieltopäätösten oikaisuvaatimus- ja valitusoikeutta koskevien säännösten arviointi. Arviointi tullaan tekemään yhteistyössä sisäministeriön ja oikeusministeriön kanssa. Koska oikaisuvaatimus ja valitusoikeus viranomaisen tekemästä päätöksestä ovat perustuslain 21 pykälässä

oikeusturva-perusoikeuteen kuuluvia keskeisiä elementtejä, asia edellyttää huolellista oikeudellista valmistelua. Siksi arvioinnin tulokset ja mahdolliset säännösmuutokset on mahdollista tuoda eduskunnan käsiteltäväksi vasta uuden tieliikennelain (729/2018) voimaan tuloon liittyvän hallituksen esityksen antamisen jälkeen. Arviointi ja sen johdosta laadittava selvitys tehdään kevään 2020 aikana.

Kimmo Kiiski, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

8 Maa- ja metsätalousvaliokunta

Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi, valtioneuvoston selonteko

VNS 5/2009 vp — EK 7/2010 vp

Eduskunta hyväksyi 28.4.2010 selonteon johdosta seuraavan kannanoton, jossa edellytetään, että:

1. Hallitus huolehtii maaseudun infrastruktuurin ja palveluiden kehittämisestä asukkaiden ja elinkeinojen tarpeet huomioon ottaen siten, että maaseutu on yhdenvertaisessa asemassa koko maahan nähden.

2. Hallitus edistää maaseudun elinkeinoelämän kehittymistä siten, että perinteisten elinkeinojen rinnalla kehitetään erityisesti sellaisia aloja, joilla on globaalisten muutosten seurauksena erityisvahvuuksia, esimerkkinä hajautettu uusiutuva energia ja puhdas ruoka.

3. Hallitus huolehtii maaseutua koskevan perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen samoin kuin koulutuksen tarpeista siten, että ne voivat vastata uusiin, muun muassa globaaleista muutoksista johtuviin haasteisiin.

4. Hallitus ottaa valtiontaloudellisessa suunnittelussa huomioon maaseudun kehittämisen edellyttämät voimavaratarpeet ja ryhtyy toimenpiteisiin toimivamman yhteistyön luomiseksi eri hallinnonalojen viranomaisten välille saattaen samalla maaseutuvaikutusten arvioinnin ennakkotoimeksi kaikkeen sellaiseen kansalliseen päätöksentekoon, jolla on alueellisia vaikutuksia.

1.–4. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa periaatepäätöksen maaseudun kehittämisestä, jonka työ- ja elinkeinoministeriö esitteli ja valtioneuvosto hyväksyi 24.2.2011. Maaseudun tulevaisuuden kannalta keskeiset haasteet, joihin periaatepäätöksellä pyritään vastaamaan, ovat:

1. Maaseudun väestön kaupunkeja nopeampaan ikääntymiseen varautuminen

2. Palvelujen saatavuuden varmistaminen maaseudulla

3. Liikenne- ja tietoliikenneinfrastruktuurin kattavuudesta ja kunnosta huolehtiminen

4. Maaseudun elinkeinojen elinvoimaisuuden edistäminen.

Kataisen hallitusohjelman mukaisesti kansallisen maaseutupolitiikan tehtävien hoito siirrettiin vuoden 2012 alussa maa- ja metsätalousministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. Edellä mainittujen ministeriöiden yhteisellä sopimuksella maaseutupolitiikan kansallisten tehtävien (mm. maaseutupolitiikan neuvosto, MANE, entinen maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, YTR) ja lisäksi saaristoasiain neuvottelukunnan toiminta sekä niihin liittyvät resurssit on siirretty vuoden 2016 alusta maa- ja metsätalousministeriölle. Samalla on siirtynyt myös vastuu valtioneuvoston selonteon toteutuksen seurannasta.

Hallitus edistää lausumassa edellytettyjä toimia maaseudun infrastruktuurin, elinkeinoelämän kehittymisen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotarpeiden toteutusta ennen kaikkea alueellisesti ja paikallisesti toteutettavien maaseutu- ja koheesiopolitiikkaohjelmien tuella. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020 sisältää resursseja ja mahdollisuuksia toimeenpanna alueellisia ja paikallisia strategioita maaseutualueiden elämän laadun, ympäristön ja elinkeinotoiminnan edistämiseksi. Alueellisesti tavoitteena on erityisesti maaseudun elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen.

Myös rakennerahastojen (Euroopan aluekehitysrahasto, EAKR ja Euroopan sosiaalirahasto, ESR) rahoituksesta merkittävä osa kohdistuu erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutualueiden kehittämistoimenpiteisiin.

Valtuudet edellä mainitun sekä kansallisen kehittämisrahoituksen käytöstä ja päätöksenteosta on delegoitu pääosin alueille ja paikalliselle tasolle. Alueellisten strategioiden ja tavoitteiden mukainen toiminta tapahtuu eri hallinnonalojen ja maakuntien liittojen yhteistyönä. Alueellinen hallinnonalojen yhteistyö kaikissa maaseudun kehittämistoimissa on avainasemassa ja sitä korostetaan myös aluehallintoon kohdentuvassa ohjauksessa.

Vuoden 2019 talousarviossa on osoitettu miljoona euroa Kyläkaupat monipalvelukeskuksina –kokeiluhankkeelle. Hankkeen tavoitteena on selvittää keinoja, joilla palveluiden säilyminen ja uudistaminen lähellä palveluita käyttäviä asukkaita ja yrityksiä voitaisiin turvata. Tavoitteena on hidastaa sitä trendiä, joka viime vuosikymmenten aikana on sulkenut monen kyläkaupan ovet. Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu hanketta, jonka haku oli syksyllä 2019. Hakemuksia tuli yli 200. Ruokavirasto myönsi joulukuussa 2019 avustusta yli 80 kyläkaupalle. Valtioneuvosto asetti syksyllä 2017 Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarisen työryhmän Suomen harvaan asuttujen alueiden mahdollisuuksien parantamiseksi toimikaudelle 1.11.2017–30.9.2019. Työryhmän tavoitteena on esittää konkreettisia toimenpiteitä harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuuden vahvistamiseksi. Työryhmä luovutti loppuraporttinsa maa- ja metsätalousministeri Jari Lepälle 11.10.2019. Pääosasta loppuraportissa esitetyistä toimenpiteistä löytyy kirjaus Marinin hallitusohjelmasta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Christell Åström, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki

HE 129/2012 vp – EV 151/2012 vp

2. Eduskunta edellytti, että hyljekantojen hoitosuunnitelma päivitetään.

2. Hyljekantojen hoitosuunnitelman päivitys on käynnissä Suomen riistakeskuksen hankkeena. Maa- ja metsätalousministeriön on tarkoitus viimeistellä hoitosuunnitelman luonnos ja pyytää luonnoksesta lausunnot sekä hyväksyä lopullinen hoitosuunnitelma vuoden 2020 aikana.

Maija Mela, vanhempi hallitussihteeri, maa- ja metsätalousministeriö

Janne Pitkänen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Viljelylohkojen hyväksytty pinta-ala

HE 156/2012 vp – EV 7/2013 vp

1. Eduskunta edellytti 12.2.2013, että viljelylohkojen hyväksytyn pinta-alan muuttumisesta tukihakemusten käsittelyn aikana tai sen jälkeen aiheutuvien epäoikeudenmukaisten seuraamusten estämiseksi Suomi ajaa EU:n maatalousuudistuksessa tukihakemusten esitäytetyille (digitoiduille) viljelylohkotiedoille virallista asemaa hallinnon hyväksymänä pinta-alana.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy kaikkiin mahdollisiin kansallisiin toimiin, jotta maataloustuottajien oikeusturva taataan pinta-alojen ajantasauksissa ja että tuottajien asema turvataan muutoinkin säännösten soveltamisessa.

1.–2. Maa- ja metsätalousministeriö on pyrkinyt eri tavoin edistämään hallinnon hyväksymän pinta-alan palauttamista EU-asetuksiin. Komission kanssa on useissa yhteyksissä nostettu esiin digitointiin ja pinta-alojen muutoksiin liittyvät ongelmat.

Maa- ja metsätalousministeriön johto on myös muissa hallinnollisen taakan vähentämistarpeeseen liittyvässä kirjelmöinnissä ja tapaamisissa komission virkamiesjohdon kanssa ottanut asiaa esille.

Maataloushallinnon asettaman peltolohkorekisterin selvityshankkeen (MMM031:00/2014) johtopäätöksissä tuodaan esiin kehittämistyökaluja pinta-aloihin liittyvissä prosesseissa ja moniin toimenpiteisiin on jo ryhdyttykin.

Selvityksen johtopäätösten mukaan Euroopan unionin lainsäädännön kehittäminen on keskeisessä roolissa pinta-alamuutosten vähentämiseksi, koska peltolohkolle ei ole määriteltävissä absoluuttisesti yhtä ja ainoaa oikeaa pinta-alaa. Mittaukseen vaikuttavat aina monet eri tekijät, muun muassa viljelijän viljelytoimenpiteet,

erilaiset mittausvälineet ja menetelmät, mittaajan tulkinnat viljelyalan ulottuvuudesta ynnä muu sellainen. Selvityksen mukaan yhteisen maatalouspolitiikan yhteydessä EU-säädöksiin saatu 2 prosentin marginaali, jolla pyritään peltolohkorekisterin pinta-alojen muutostarpeiden vähentämiseen rekisterin ajantasaistuksessa, tulisi olla Suomen peltolohkojen koko huomioon ottaen korkeampi. Toisaalta on muistettava, että selkeät virheet joudutaan edelleen korjaamaan ilman toleransseja. Näkyvät tukikelvottomat alueet tulee poistaa peltolohkorekisteristä, koska muutoin rekisterin laatu vähitellen heikkenee.

Peltolohkorekisteri on keskeinen väline, jonka perusteella komissio arvioi jäsenmaan hallinto- ja valvontajärjestelmän luotettavuutta ja kykyä suojata EU:n rahastoja riskeiltä, joten peltolohkorekisterin laadusta ja luotettavuudesta ei selvityksen mukaan ole syytä tinkiä. Useat jäsenmaat ovat saaneet kyseessä olevan rekisterin puutteista jopa useiden kymmenien miljoonien eurojen rahoituskorjauksia. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n komissio voi rekisterin puutteiden ja virheiden vuoksi jättää maksamatta jäsenmaalle suuren määrän EU-rahoitusta. EU-säädösten lähtökohtana on, että viljelijä on itse vastuussa ilmoittamistaan pinta-aloista, eikä hallinnon hyväksymää pinta-alaa säädöksissä tunneta.

Yhteisen maatalouspolitiikan viimeisessä uudistuksessa on saatu EU-asetuksiin kaikkiin tuki- ja korvausmuotoihin yhtenäinen 100 euron takaisinperintäraja. Myös tämä auttaa osaltaan pienien pinta-alamuutosten hallinnoinnissa siten, että myös viljelijöiden taakkaa näissä takaisinperintäselvityksissä voidaan keventää. Toimijoiden koulutus nähtiin selvityksessä osaamistason parantamisen, osaamistason yhdenmukaistamisen ja laadun parantamisen tärkeäksi keinoksi. Pinta-alavalvonta- ja digitointiprosessien osallisten koulutusta on tarpeellista jatkaa ja tehostaa.

Maataloushallinnon ja maanmittauslaitoksen yhteistyö kuvien hankintaan, mittaukseen ja sen tekniikkaan liittyvissä asioissa on ollut keskeisessä asemassa ja sen merkitys on jatkossakin tärkeä. Maanmittauslaitos kehittää muun muassa laserkeilausaineistoon perustuvaa nykyistä tarkempaa korkeusmallia. Ruokavirasto selvittää laserkeilausaineiston hyödyntämistä peltolohkorekisterin ylläpitotyössä.

Ruokavirasto kuuluu kansalliseen ilmakuvausohjelmaan, joka yhdistää Maanmittauslaitoksen, Suomen metsäkeskuksen, Metsähallituksen ja Ruokaviraston kuvaustarpeen yhdeksi kokonaisuudeksi. Ohjelman tavoitteena on tehostaa hallinnonalan ortokuvahankintaa ja parantaa ajantasaisten ilmakuva-aineistojen saatavuutta. Ohjelman alkuvaiheessa Suomi on jaettu alueisiin, jotka ilmakuvataan viiden vuoden välein. Vuodesta 2020 alkaen maa jaetaan alueisiin, jotka ilmakuvataan kolmen vuoden välein. Ruokaviraston kannalta muutos mahdollistaa peltolohkorekisterin entistä paremman ajantasaisuuden.

Vaikuttaminen vuonna 2021 alkavan rahoituskauden linjauksiin on käynnissä. Vaihtoehtoisena valvontamenetelmänä komissio esittää jo kuluvalle rahoituskaudelle peltovalvontojen yksinkertaistamista uutta teknologiaa hyödyntämällä. Valvonnassa hyödynnettäisiin Sentinel -satelliittien tuottamaa aineistoa tai muuta vastaavan tasoista aineistoa ja tämän aineiston koneellista analysointia ja luokittelua. Tämän valvontamenetelmän toivotaan avaavan ovia myös kohti kokonaisvaltaisempaa ja riskiperusteisempaa analysointia tukiehtojen täyttymisestä pienten, muun muassa pinta-alaan liittyvien, virheiden havainnoinnin sijaan.

Mirja Kiviranta, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Satovahinkovakuutusten vakuutusmaksuvero

HE 143/2013 vp – EV 196/2013 vp

> Eduskunta edellytti 17.12.2013, että mahdollisuudet vakuutusveron välttämiseksi tai palauttamiseksi uudessa korvausjärjestelmässä selvitetään mahdollisimman nopeasti ottaen huomioon veron vaikutukset maatalouden kannattavuuteen ja tuottajien kiinnostukseen vakuutuksen ottamiseen.

Hallitus antoi 17.1.2019 eduskunnalle esityksen (HE 317/2018 vp) laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain (664/1966) väliaikaisesta muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti vakuutusmaksuverolakia siten, että satovahinko- ja kasvintuhoojavakuutukset vapautettaisiin vakuutusmaksuverosta lain voimaantulopäivästä vuoden 2027 loppuun.

Risto Sakki, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö

Metsäpoliittisen selonteon toimeenpano

VNS 1/2014 vp – EK 13/2014 vp

> Eduskunta hyväksyi 20.5.2014 selonteon johdosta seuraavan kannanoton:

1. maamme luontaisia edellytyksiä ja metsäalan osaamista nykyistäkin tehokkaammin hyödyntämällä vahvistetaan maamme asemaa maailman johtavana metsämaana;

2. maamme metsät kattavalla kestävällä hoidolla ja hyödyntämisellä mahdollistetaan puun käytön lisääminen ja edistetään ilmastonmuutokseen sopeutumista ehkäisten ilmastonmuutoksen haittavaikutuksia – metsien hoidon ja käytön tulee olla hyväksyttävää ja tavoiteltavaa;

3. metsien monipuoliseen käyttöön perustuvaa aktiivista yrittäjyyttä edistetään muun muassa helpottamalla sukupolvenvaihdosten toteuttamista sekä edistämällä yhteismetsien muodostumista, joilla toimenpiteillä samalla ehkäistään metsälöiden pirstoutumista;

4. metsäalan kilpailukykyä lisäämällä luodaan edellytykset alan uusille investoinneille ja puunkäytön lisäämiselle;

5. metsäalan uudistumisen ja monipuolistamisen tueksi vahvistetaan monitieteistä tutkimusta ja

6. panostetaan nykyistä voimakkaammin ja määrätietoisemmin aloitteellisuuteen, koordinaatioon, johdonmukaisuuteen ja laaja-alaiseen vaikuttamiseen EU:n ja kansainvälisen metsä- ja ympäristöpolitiikan metsiä koskevien asioiden valmistelussa metsien monipuolisen käytön varmistamiseksi.

1–6. Kansallinen metsästrategia 2025, sisältää Suomen metsäpolitiikan keskeiset linjaukset. Metsästrategian linjaukset sisältävät metsäpoliittisessa selonteossa ja eduskunnan siitä tekemässä kannanotossa esitetyt tavoitteet. Strategiassa tavoitellaan kilpailukykyistä toimintaympäristöä metsiin perustuville liiketoiminnoille, metsäalan ja sen rakenteiden uudistumista ja monipuolistumista sekä metsien aktiivista, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää ja monipuolista käyttöä. Strategia sisältää vision, strategiset päämäärät, tavoitteet mittareineen sekä strategisesti tärkeistä hankkeista muodostetun hankesalkun.

Alkuperäinen Kansallinen metsästrategia 2025 hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä 12.2.2015. Laajan sidosryhmäyhteistyön pohjalta valmisteltu Päivitetty kansallinen metsästrategia 2025 hyväksyttiin metsäneuvostossa joulukuussa 2018. Valtioneuvosto vahvisti sen periaatepäätöksellään 21.2.2019.

Metsästrategian päivityksessä keskityttiin erityisesti hankesalkun uudistamiseen. Päivitetyssä strategiassa on kymmenen strategista hanketta, ja siinä huomioidaan nyt aiempaa selkeämmin muun muassa keinot ilmastokestävyyden ja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Uusina hankkeina mukana ovat ilmastoviisas metsätalous, uudet puupohjaiset tuotteet ja palvelut sekä kansainvälinen ja EU-metsäpolitikka. Metsästrategian hankkeita toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön johdolla eduskunnan hyväksymän talousarvion puitteissa.

Metsästrategian päivityksessä todettuja globaaleja muutostekijöitä ovat maailmantalouden painopisteiden muutokset, luonnonvarojen niukkeneminen, ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen, energian kysynnän kasvu erityisesti kehittyvissä maissa sekä teknologian nopea kehitys ja digitalisaatio. Toimintaympäristön muutokset korostavat tarvetta vahvistaa kestävyyden kokonaisvaltaista turvaamista ja taloudellisen, ekologisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyyden näkökulmien yhteensovittamista.

Kansallinen metsästrategia on yhteensopiva vuoden 2019 hallitusohjelman sisällön kanssa. Hallitusohjelmaan sisältyvät tavoitteet hiilineutraalista ja luonnon monimuotoisuuden turvaavasta Suomesta tuovat kuitenkin uusia painotuksia metsäpolitiikan tavoitteisiin ja toteutukseen. Kun hallitusohjelman pohjalta tehdään uusia periaatepäätöksiä tai päivityksiä nykyisiin strategioihin, päivitetään Kansallisen metsästrategian toimenpiteitä muutosten edellyttämällä tavalla kestävyyden eri tavoitteet huomioon ottaen.

Maailmantalouden ja -kaupan kasvun hidastuminen vuonna 2019 supisti metsäteollisuustuotteiden kysyntää vuoden 2018 huippusuhdanteesta. Sellua lukuun ottamatta kaikkien metsäteollisuuden päätuotteiden tuotantomäärät Suomessa laskivat edellisvuodesta. Heikentynyt suhdanne ja tuotantomäärien lasku näkyivät myös teollisuuspuun kauppamäärien ja markkinahakkuiden vähenemisenä. Määrätietoisesti ja johdonmukaisesti on vaikutettu muun muassa EU:n ilmastopolitiikan valmisteluun. Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella valmisteltiin neuvoston päätelmät metsätiedonannosta ja edistettiin vahvasti EU:n metsästrategian uudistamista. Metsästrategia saatiin sisällytetyksi komission Green Dealiin.

Sipilän hallitusohjelman mukaisessa kärkihankekokonaisuudessa kehitettiin avoimen metsävaratiedon hyödyntämistä. Sen pohjalta valmistellussa Metsätieto ja alustatalous -kokonaisuudessa on ollut vuonna 2019 käynnissä neljä hanketta: Digitaaliset metsänhoidon suositukset, Metsälaskentajärjestelmän (MELA) uudistaminen, Biotalouden tietojärjestelmät sekä Uudistuva metsä- ja luontotieto ja palvelualusta. Metsätilojen sukupolvenvaihdosten edistämiseksi luotujen kannustimien käyttöä on edistetty Suomen metsäkeskuksen koulutushankkeilla. Talousmetsien monimuotoisuuden parantamisessa on edistytty muun muassa Monimetsähankkeen toimeenpanolla.

Marja Kokkonen, metsäneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Uudistetun maatalouspolitiikan toimeenpanoon liittyvät lausumat

HE 140/2014 vp – EV 229/2014 vp

1. Eduskunta edellytti 16.12.2014, että tukijärjestelmän pysyvän nurmen säilyttämisvelvoitteeseen liittyen, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä nurmikierron katkaisemisesta todettua noudatetaan tukisäännöksiä sovellettaessa.

1. Laki Euroopan unionin suorista tuista maataloudelle annetun lain muuttamisesta (1356/2014) ja laki maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain muuttamisesta (1358/2014) ovat tulleet voimaan 1.1.2015. Lakeihin on tehty viimeksi vuoden 2019 alussa voimaan tulleita muutoksia muun muassa EU:n lainsäädännön muutosten takia.

Pysyvän nurmen säilyttämisvelvoitteeseen liittyen Ruokavirasto on ohjeistanut ilmeisen virheen säännön soveltamisesta niihin tapauksiin, joissa nurmi halutaan muuttaa takautuvasti vihantaviljaksi.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus toimii aloitteellisesti EU:n maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseksi ja tukien hallinnointiin liittyvän byrokratian karsimiseksi.

2. EU:n maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseen ja tukien hallinnointiin liittyvän byrokratian karsimiseen liittyviä kohtia on asetettu maa- ja metsätalousministeriön EU-vaikuttamisen prioriteeteiksi vuodelle 2015 ja 2016. Maatalouskomissaari Hoganin pyyntöön yksinkertaistamisehdotuksista on vastattu laajalla konkreettiset asetusmuutokset ja perustelut sisältävällä koosteella. Vaikka vuonna 2019 ei puheenjohtajuuskauden takia varsinaisia tavoitteita asetettu, on vuodesta 2018 alkaen EU-vaikuttamisessa tavoitteet asetettu tulevan kauden EU:n maatalouspolitiikkaan ja sen toimeenpanon huomattavaan yksinkertaistamiseen liittyviksi. Komissio on keväällä ja kesällä 2015 tehnyt ja saattanut voimaan ensimmäiset konkreettiset ehdotuksensa yksinkertaistamiseksi. Muutokset toteutettiin asetuksilla (EU) 2015/747 ja (EU) 2015/1383 sekä neljän komission antaman työasiakirjan muuttamisella. Yksinkertaistamistyötä jatkettiin muuttamalla täytäntöönpanoasetusta (EU) N:o 809/2014 asetuksella (EU) 2015/2333 ja delegoitua asetusta (EU) N:o 639/2014 asetuksella (EU) 2016/141 muun muassa tuotantosidonnaista tukea koskevien sääntöjen yksinkertaistamiseksi vuodesta 2016 alkaen.

Valvontaseuraamusten yksinkertaistamiseksi annettiin vuonna 2016 komission delegoitu asetus (EU) 2016/1393. Muutokset mahdollistavat muun muassa seuraamusten laskemisen ruokintapäivien perusteella sekä niin sanotun keltaisen kortin lievemmän seuraamuskäytännön.

Yleisen rahoitusasetuksen ja siinä yhteydessä muutettavien perusasetusten (Omnibus-asetus) muutos (EU) 2017/2393 mahdollisti maatilojen neuvontapalvelujen valintamenettelyn yksinkertaistamisen ja aktiiviviljelijätarkastelussa kieltolistan soveltamisesta luopumisen. Täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 809/2014 muutos asetuksella (EU) 2018/746 mahdollisti pinta-alamonitoroinnin ja erityisesti sen pilotointien hyödyntämisen jo vuodelle 2018.

Komissio antoi suoriin tukiin kuuluvan viherryttämistuen säädösten yksinkertaistamisehdotuksia vuonna 2016, mutta niiden merkitys Suomessa on vähäinen. Yleisen rahoitusasetuksen ja siinä yhteydessä muutettavien perusasetusten (Omnibus-asetus) käsittelyn yhteydessä saatiin voimaan tiettyjä yksinkertaistavia muutoksia. Suorien tukien perusasetuksen muutos mahdollistaisikin tiettyjä muutoksia muun muassa pysyvien nurmien sääntöjen soveltamiseen, kuten kynnön huomioon ottamisen pysyvän nurmen muodostumisen katkaisijana. Muutos vastaa osittain Suomen esityksiä, mutta eroaa niistä siten, että Suomi oli esittänyt kynnön sijaan mainintaa muokkauksesta. Alemman asteisen delegoidun säädöksen muutos liittyen pysyvän nurmen sääntöihin tuli voimaan 20.11.2018. Sen ja komission vuonna 2019 julkaistun pysyvän nurmen työasiakirjan muutoksen perusteella arvioitiin vuonna 2019 pysyvän nurmen määritelmän muutosten toimeenpanomahdollisuudet. Uuden rahoituskauden toimenpiteiden arvioidaan alkavan vuoden 2022 alusta, mutta säädösten osalta ei vielä ole varmuutta, voidaanko silloin määritelmässä ottaa huomioon kyntö ja muokkaus. Siten päädyttiin siihen, että ainakaan vuonna 2019 ei pysyvän nurmen määritelmää Suomessa muutettu. Tässä vaiheessa sääntöjen säilyminen ennallaan on selkeintä myös tuenhakijoille.

3. Eduskunta edellytti, että maatalouden suorat tuet, kansalliset tuet kuin myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmankin mukaiset tuet maksetaan ajallaan ja siinä aikataulussa kuin nykyisinkin, mikäli EU:n säännöksistä ei suoranaisesti muuta johdu.

3. Euroopan unionin lainsäädännöstä tulee vaatimus maksujen suorittamisesta vasta sitten kuin sekä hallinnollinen ja paikan päällä tehtävä valvonta on saatettu loppuun. Tähän on poikkeuksena ainoastaan maaseudun kehittämistuen ennakkomaksun mahdollisuus sen jälkeen, kun hallinnolliset valvonnat on saatettu päätökseen. Näiden säännösten noudattamatta jättäminen johtaa EU-palautuksen keskeytykseen ja/tai menettämiseen. Näiden menetysten välttämiseksi maksuaikataulut on sopeutettu voimassa oleviin Euroopan unionin säädöksiin. Lisäksi yhteisen maatalouspolitiikan uudistus on tuonut vuonna 2015 käyttöön uusia tietojärjestelmiin rakennettavia elementtejä, jotka eivät mahdollista täysin samanlaista maksuaikataulua kuin aiempina vuosina. Muun muassa tietojärjestelmien rakentamista on priorisoitu siten, että saadaan maksuun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ne tuet, joiden saajina on laajin joukko viljelijöitä. Rahoituskauden edetessä tilanne on kehittynyt ja vuosien 2017, 2018 ja 2019 EU:n suorien tukien tukimäärästä maksettiin kunkin vuoden joulukuussa noin 95 prosenttia. Suomi on aloitteellisesti ehdottanut yksinkertaistamista ja etsinyt yhteistyökumppaneita myös tukien maksatusmahdollisuuksien aikaistamiseksi. Suomi on edelleen yksinkertaistamisehdotuksissaan, samoin kuin voimassa olevan asetuksen valmisteluvaiheessa, ehdottanut muun muassa

mahdollisuutta suorien tukien ennakkomaksuihin hallinnollisten valvontojen perusteella. Omnibus-asetuksen yhteydessä tehdyn yksinkertaistamistyön tuloksena ohjelmaperusteisten tukien ennakoiden maksaminen on edelleen mahdollista samoilla aikatauluilla kuin aiemminkin.

Taloudellisen tilanteen vaikutuksesta EU:n lainsäädäntöön vuodelle 2019 tehtiin neljän aiemman vuoden tapaan poikkeus, mutta nyt vain jäsenvaltion perustellun pyynnön nojalla. Tämä poikkeus mahdollisti muun muassa sen, että sääolosuhteiden aiheuttamien ongelmien vuoksi luonnonhaittakorvauksen ennakkona voitiin 75 prosentin sijaan maksaa 85 prosenttia korvauksesta lokakuun 2019 alussa. Muiden maksatusten toteutumaa on kuvattu kohdassa 4 mainitussa selvityksessä.

4. Eduskunta edellytti esityksen pohjalta säädettävien lakien tulkinnan seuraamista ja maa- ja metsätalousministeriön varmistavan, etteivät lakien perusteella annettavat valtioneuvoston asetukset, ministeriön asetukset, Maaseutuviraston määräykset tai soveltamisohjeet ole ristiriidassa valiokunnan mietinnössä esitettyjen linjausten kanssa, ja että maa- ja metsätalousministeriö toimittaa valiokunnalle vuosittain selvityksen lakien soveltamisesta.

4. Maa- ja metsätalousministeriön lähtökohtana lakien soveltamisessa, niitä alempiasteisten säädösten antamisessa ja Ruokaviraston ohjauksessa on ollut se, että tulkinnat ovat Euroopan unionin lainsäädännön mukaisia ja siten turvataan käytettävissä olevin keinoin EU-rahoituksen täysimääräinen tulouttaminen. Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut 20.12.2019 eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen HE 140/2014 vp kuuluneiden lakien soveltamisesta vuoden 2019 osalta (Dnro 1941/01.06.02/2019).

Arja-Leena Kirvesniemi, maatalousneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Yhteisaluelain muutostarpeiden arviointi

HE 192/2014 vp – EV 353/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää osakaskuntia koskevan yhteisaluelain (758/1989) muutostarpeiden arvioimista osakkaiden keskinäisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja osakaskuntatoiminnan kehittämiseksi.

1. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa

”Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen aiemmin tekemän selvityksen perusteella yhteisaluelain laajemmalle uudistamiselle ei havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Lain perusrakenteen voidaan selvityksen perusteella edelleen arvioida toteuttavan osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi.”

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Pentti Lähteenoja, ylijohtaja, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että kalastuslain 13 pykälän mukaisen lupajärjestelmän käytännön toimivuutta kaupallisten kalastajien kalavesien saantiin sekä kotimaisen pyydetyn kalan tarjontaan seurataan ja vaikutusten arvioinnista toimitetaan selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulon jälkeen.

2. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa

”Uuden kalastuslain mukaan kalatalousalueiden on laadittava ja otettava käyttöön aluettaan koskeva käyttö- ja hoitosuunnitelma. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien on sisällettävä muun muassa kaupalliseen kalastukseen ja kalastusmatkailutarkoitukseen hyvin soveltuvien alueiden määritys sekä kullakin kaupalliseen kalastukseen hyvin soveltuvalla alueella kaupalliseen kalastukseen soveltuvien pyydysten määritys. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hyväksyy käyttö- ja hoitosuunnitelman. Kalastuslain 13 pykälän mukaista alueellista lupaa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen voidaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimesta tietyin ehdoin myöntää kalavarojen kestävän tuoton ja hyödyntämisen sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisen turvaamiseksi. Lapin, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen elinkeino- liikenne ja ympäristökeskusten kalatalousviranomaiset päättivät joulukuussa 2017 uusien kalatalousalueiden rajoista. Uudet kalatalousalueet ovat aloittamassa toimintaansa ja käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadinnan. Vasta kun uudet käyttö- ja hoitosuunnitelmat on hyväksytty, voidaan myös kalastuslain 13 §:ssä tarkoitettuja alueellisia lupia myöntää. Tämän vuoksi 13 pykälän mukaisen luvan käytännön toimivuutta ei vielä voida selvittää.”

Orian Bondestam, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttaminen

HE 142/2015 vp – EV 32/2016

Eduskunta edellyttää, että alkutuotannon asemaa markkinoilla vahvistetaan kaikissa tuotantosuunnissa.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Lausumassa mainitun hallituksen esityksen (HE 142/2015) perusteella annettu maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muutos mahdollisti tuottajaorganisaatioiden hyväksymisen tietyillä tuotealoilla. Tuottajaorganisaatiot voivat vahvistaa tuottajien asemaa muun muassa siksi, että niille on sallittu tietyt poikkeukset yleisestä kilpailulainsäädännöstä. Esityksen käsittelyn yhteydessä eduskunta kiinnitti huomiota siihen, että hyväksymismahdollisuus tulisi laajentaa kaikille tuotealoille. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli hallituksen esityksen (HE 144/2016) maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta. Laki (1074/2016) tuli voimaan 1.1.2017. Se mahdollistaa tuottajaorganisaatioiden hyväksymisen kaikilla

tuotealoilla. Lisäksi se mahdollistaa elintarvikeketjun kaikkien toimijoiden yhteisten toimialaorganisaatioiden perustamisen. Lausumassa edellytetty toimenpide on siten toteutettu.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin."

Aku-Petteri Korhonen, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Tenojoen kalastussääntöä koskeva sopimus

HE 239/2016 vp – EV 16/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää, että Maanmittauslaitokselle varataan riittävät taloudelliset ja henkilöstölliset resurssit Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön määräysten aiheuttamien menetysten korvaamiseksi annetun lain (501/1991) mukaisten vanhojen korvaustoimitusten loppuunsaattamiseksi nopealla aikataululla.

1. Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa

"Maanmittauslaitos on eduskunnan edellyttämällä tavalla lisännyt resursseja Tenojoen kalakorvaustoimitusten edistämiseen vuodesta 2018 alkaen. Kalakorvaustoimituksia jatketaan sitä mukaan, kun kalastusoikeudet on lainvoimaisesti ratkaistu."

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Jere Rajalin, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö tarkastelee yhdessä Norjan kanssa sopimuksen yleistä toimivuutta ja kalakantojen kehityssuuntia viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Lisäksi saamelaisten sekä muualla asuvien kiinteistönomistajien kalastusoikeuksien laajuutta ja käyttöä tulee arvioida. Samalla on myös selvitettävä edellytykset siirtymiselle päivä- ja kausikohtaisiin kalastuskiintiöihin.

2. Tenon kalastussopimus tuli voimaan 1.5.2017 ja kalastuskausi alkoi 1.6.2017. Sopimuksen toimivuutta on tarkasteltu seuraavilla tavoilla: Tenon lohikantojen hoitosuunnitelmaa on valmisteltu epävirallisessa työryhmässä, missä on edustajia molempien maiden kalataloushallinnosta sekä kalastusoikeuden haltijoista. Hoitosuunnitelmaluonnos sisältää muun muassa arviointia sopimuksen toimivuudesta ja sen vaikutuksista eri kalastajaryhmille. Maa- ja metsätalousministeriö on tilannut Akordi Oy:ltä Tenon kalastussopimuksen toimivuuden arvioinnin eri osapuolten näkökulmasta. Osapuolten haastatteluihin perustuva selvitys valmistuu tammikuussa 2020. Lisäksi ministeriö on valmistellut yleisesti sopimuksen toimivuuden arviointia ja koonnut maanmittauslaitoksen rekistereistä tietoja eri tahojen kalastusoikeuden omistuksesta, jota voidaan käyttää tukena eri ryhmien kalastusoikeuksien laajuutta arvioitaessa. Suomalais-Norjalainen Tenon seuranta- ja

tutkimusryhmä on arvioinut vuosittain Tenon lohikantojen tilaa ja kehityssuuntia. Vuotta 2019 koskevan raportin mukaan kalastuskuolevuus on vähentynyt uuden sopimuksen myötä tasolle, joka mahdollistaa heikkojen kantojen elpymisen kahden lohisukupolven kuluessa (10–15 vuotta). Heikoimmat lohikannat sijaitsevat vesistön latvaosissa (Kárášjohka, Iešjohka sekä Inarijoki). Sopimuksen toimivuutta Norjan kanssa on arvoitu Tenon kalastussopimuksen 6 ja 7 artiklojen mukaisia mukautusmahdollisuuksia koskevassa prosessissa vuosittain. Arvioinnin lähtökohtana on ollut tieto Tenon lohikantojen tilasta, mikä ei ole sallinut kalastuskuolevuuteen merkittävästi vaikuttavia muutoksia lohikantojen tilaan. Norja ja Suomi ovat sopineet Tenon kalastussopimukseen kuuluvan määräaikaisen kalastussäännön muuttumisesta koskevien neuvottelujen käynnistämisestä vuoden 2019 marraskuussa. Käynnistyvissä neuvotteluissa tullaan käyttämään hyödyksi sopimuksen toimivuutta koskevaa aineistoa sekä tarkastelemaan kalastuskiintiöiden käyttöä kalastuksen säätelyssä. Neuvotteluprosessi Norjan kanssa on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2021 aikana.

Tapio Hakaste, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta; Ruoka 2030 Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

VNS 2/2017 vp – EK 21/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. edistää nykyistä tehokkaammin ruokamarkkinoiden aitoa toimivuutta ja kilpailullisuutta ja tarvittavin lainsäädäntötoimin huolehtii markkinoiden tasapuolisesta kilpailuasetelmasta,

1. Maa- ja metsätalousministeriö asetti keväällä 2017 selvitysmiehen, jonka tehtävänä oli laatia toimenpide-ehdotukset ruokaketjun arvonlisän kasvattamiseksi ja yritysten elintarvikevientiyhteistyön parantamiseksi. Työssä myös kartoitettiin, millaisia lainsäädännön tai muita kehittämistarpeita näiden tavoitteiden saavuttaminen mahdollisesti edellyttää. Kesäkuussa 2017 valmistunutta selvitystä hyödynnettiin selonteon toimeenpanosuunnitelman valmistelussa, toimeenpanosuunnitelmatyöhön osallistui laajasti ruokaketjun toimijoita. Selonteon toimenpiteitä toteutetaan laajassa yhteistyössä ruokaketjun eri toimijoiden kanssa toimeenpanosuunnitelman mukaisesti.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti kesäkuussa 2018 selvityshenkilöksi vuorineuvos Reijo Karhisen pohtimaan keinoja kannattavuuskehityksen suunnan muuttamiseksi. Koko ruokaketju osallistettiin selvitystyöhön muun muassa laajan verkkokeskustelun sekä alueellisten ja kansallisten työpajojen kautta. Sidosryhmätyöllä kerättiin osallistujilta näkemyksiä ja konkreettisia kehittämisideoita suomalaisen maatalouden ja koko ruokaketjun edistämiseksi sekä siitä, minkälaista ruuantuotantoa meillä tulevaisuudessa pitäisi olla. Selvitystyö valmistui helmikuussa 2019. Selvitystyön ehdotuksia on sisällytetty Marinin hallitusohjelmaan. Työtä jatketaan myös marraskuussa 2019 asetetussa Yhteinen ruokapöytä -keskustelufoorumissa.

Hallituksen esitys elintarvikemarkkinalaiksi annettiin eduskunnalle 13.9.2018 ja laki (1121/2018) tuli voimaan vuoden 2019 alussa. Elintarvikemarkkinalaissa varmistetaan tuottajille mahdollisuus saada maataloustuotteiden myyntiä koskevat sopimukset kirjallisina ja siten, että ne sisältävät tietyt vähimmäisehdot. Lisäksi pyritään estämään kohtuuttomien ehtojen ja hyvän liiketavan vastaisten menettelyjen käyttö maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kaupassa. Laissa säädetään myös elintarvikemarkkinavaltuutetusta, joka valvoo vaatimusten ja kieltojen noudattamista. Elintarvikemarkkinavaltuutettu aloitti työnsä syyskuussa 2019.

2. asettaa elintarvikeketjun eri osien ruokahävikin vähentämiselle numeeriset tavoitteet sekä selvittää elintarvikkeiden päiväysmerkintöjä koskevat uusimistarpeet ruokahävikin vähentämiseksi,

2. Maa- ja metsätalousministeriö esittää ruokahävikin numeeriseksi vähennystavoitteeksi -50 prosenttia vuoden 2012 tasoista. Tavoite noudattaa YK:n Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteita, joihin komissio ja EU-parlamentti tähtäävät. Vuodelta 2012 on kansallista hävikkitietoa koko ruokaketjusta. Ruokahävikin mittaus ja seurantatietoja vuosilta 2017–2018 on saatu kotitalouksien ja ruokapalveluiden osalta Luonnonvarakeskuksen Wastestimator-hankkeesta. Koko ruokaketjun hävikkitietojen keruuseen sekä ruokahävikin vähentämiseen ohjaa valtakunnallinen jätesuunnitelma (VALTSU). Komission jätedirektiivin täytäntöönpanoasetuksissa määritetään jäsenmaita lakisääteisesti velvoittavasta ruokahävikin seurannan ja tilastoinnin vähimmäislaatutasosta, tiedonkeruun kattavuudesta, viiteajankohdista sekä tietojen julkaisemisesta ja toimittamisesta komissioon. Suomessa Luonnonvarakeskus tulee osaltaan vastaamaan asetuksen toimeenpanosta maa- ja metsätalousministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön sekä ruoka-alan Ruokahävikki seuranta ja tiekartta -yhteistyöhankkeessa 2018–2020. Myös komissio pureutuu päiväysmerkintöjen rooliin osana ”Food waste and loss platform”n työtä, johon Suomi osallistuu aktiivisesti. Ruokahävikin vähentäminen on nostettu esiin myös Marinin hallitusohjelmassa.

Valtioneuvoston yhteisen selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) -hanke ”Lainsäädäntötarkastelulla ruokahävikkiä pienemmäksi – Lexfoodwaste -hanke” tarkasteli myös päiväysmerkintöjä ja muistuttaa toimijan vastuusta käyttää viimeinen käyttöpäivä -merkintää ainoastaan helposti pilaantuville tuotteille. Kehityskohta on vakiintuneissa toimintatavoissa, ei lainsäädännössä.

3. lisää ja tehostaa systemaattisesti ruokasektoria koskevaa ennakkovaikuttamista EU-lainsäädännön valmistelussa,

3. Maa- ja metsätalousministeriö on osallistunut EU:n Elintarvikeketjun parempaa toimivuutta käsittelevän korkean tason työryhmän (HLF) ja sen alaisten asiantuntijatyöryhmien kokouksiin. Komissio antoi 12.2.2018 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi epäterveistä kaupan käytännöistä yritysten välisissä suhteissa elintarvikeketjussa. Ehdotusta käsiteltiin sekä Bulgarian että Itävallan puheenjohtajuuskaudella ja kompromissi Euroopan parlamentin kanssa saatiin aikaan 19.12.2018. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/633 hyvän kauppatavan vastaisista käytännöistä yritysten välisissä suhteissa maataloustuote- ja elintarvikeketjussa annettiin 17 päivänä huhtikuuta 2019. Direktiivillä suojellaan liikevaihdoltaan ostajaa pienempiä tavarantoimittajia ostajan epäterveiltä kauppatavoilta kieltämällä tietyt käytännöt. Direktiivin mukaisesti jäsenvaltioiden on myös nimettävä toimivaltainen valvontaviranomainen, joka vastaa

kieltojen täytäntöönpanon valvonnasta kansallisella tasolla. Jäsenmaiden tulee julkaista tarvittavat säädökset 24 kuukauden ja niitä tulee soveltaa 30 kuukauden kuluttua direktiivin voimaantulosta. Direktiivi on tarkoitus toimeenpanna sisällyttämällä direktiivin edellyttämät toimenpiteet elintarvikemarkkinalakiin (1121/2018). Hallituksen esitys elintarvikemarkkinalain muuttamisesta on tarkoitus antaa syksyllä 2020.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan EU-vaikuttamista eri instituutioihin ja jäsenmaihin on tehostettu. Vaikuttamisen painopisteenä on erityisesti komission esitys yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta. Komissio antoi esityksen 1.6.2018 ja sen käsittely jatkuu vuonna 2020. Eri yhteyksissä on monipuolisesti tuotu esille Suomen kantoja (esityksissä, puheissa, kirjallisesti). Seuraavan rahastokauden kansallista valmistelua on jatkettu ja varautumista eri lopputulemiin edistetty. Lisäksi osallistutaan aktiivisesti eläin- ja kasvinterveyden kansainväliseen yhteistyöhön, kansainvälisen kasvinterveysvuoden 2020 järjestämiseen (Suomen aloite) ja kansainvälisten standardien ja EU-säädösten kehittämiseen.

4. varaa riittävät taloudelliset ja toiminnalliset resurssit elintarvikkeiden ja veden viennin pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen edistämiseen, sekä

4. Maa- ja metsätalousministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö rahoittavat elintarvikkeiden ja juomien vienninedistämiseen keskittyvää, Business Finland Oy:n toteuttamaa Food From Finland -kasvuohjelmaa. Hallituksen kärkihankerahoitusta on ohjattu Ruokavirastolle vientimahdollisuuksia avaaviin markkinoillepääsyhankkeisiin, vientivalvontajärjestelmien kehittämiseen, pienten ja keskisuurten elintarvikeyritysten neuvontaan ja vientivalmiuksien parantamiseen sekä sähköisen, Kiinan viranomaisten vaatiman, eläinlääkintötodistusjärjestelmän kehittämiseen. Maa- ja metsätalousministeriö on myös resursoinut elintarvikkeiden vientiin keskittyvän attasean Kiinaan, Etelä-Koreaan ja Etelä-Afrikkaan. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta useiden elintarvikkeiden vientiosaaja -koulutuksen toteuttamiseen, elintarvikeviennin kehittämis- ja koordinointihankkeeseen, viljatuotteiden vientivalmiuksien lisäämiseen sekä kotimaisen tuotannon erityispiirteiden terävöittämiseen suhteessa kilpailijamaihin. Maa- ja metsätalousministeriö on ohjannut rahoitusta myös vesialan kansainvälistymiseen.

5. helpottaa kotimaisen ruuan ja lähiruuan pienimuotoista jalostusta.

5. Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt lukuisia lainsäädännöllisiä muutoksia, joilla on helpotettu maatilojen suoramyyntiä ja pienimuotoisesti jalostettujen elintarvikkeiden markkinoillepääsyä. Säädöksiä joustavoitetaan edelleen elintarvikelainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Ruokavirasto on tuottanut runsaasti opasmateriaalia Elintarvikealan pienten ja keskisuurten yritysten neuvonta -kärkihankkeessa, jossa on myös tehty koulutus- ja neuvontakiertueita sekä tehostettu yhtenäisten viranomaistulkintojen aikaansaamista ja uuden palvelumallin toteuttamista. Maaseudun kehittämisohjelmasta rahoitetaan maaseudun ruokasektorin yritystoimintaa.

Anna-Leena Miettinen, yksikön päällikkö, maa- ja metsätalousministeriö

Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä annetun lain muuttaminen

HE 170/2017 vp – EV 173/2017 vp

> Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuoden 2020 loppuun mennessä selvitys nyt säädettävän lainsäädännön vaikutuksista.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Lakimuutos tuli voimaan 1.3.2018. Lainsäädännön vaikutuksista tehdään selvitys vuoden 2020 loppuun mennessä.”

Niina Riissanen, erityisasiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö

Huoneistotietojärjestelmän uudistuksen siirtymäjärjestelyjen toimivuus

HE 127/2018 vp – EV 168/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että uudistukseen siirtymistä ja siirtymäjärjestelyjen toimivuutta seurataan tarkoin ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin sekä, että maa- ja metsätalousministeriö toimittaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiaa koskevan selvityksen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Asiassa ei ole uutta ilmoitettavaa.

”Maa- ja metsätalousministeriö toimittaa siirtymäjärjestelyjen toimivuutta koskevan selvityksen eduskunnalle vuoden 2022 loppuun mennessä.”

Susanna Paakkola, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Koskitilojen kalastusoikeudet

HE 309/2018 vp – EV 300/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää mahdollisimman pikaisesti lainmuutostarpeet liittyen kalastusoikeuden omaavien koskitilojen oikeuteen osallistua kalatalousalueiden toimintaan sekä arvioi lainmuutostarpeet osakaskuntien vähemmistöosakkaiden oikeuksien vahvistamiseksi erityisesti Ylä-Lapin tilanne huomioiden.

Maa- ja metsätalousministeriö on selvittänyt eduskunnan kannan mukaisesti Pohjois-Suomen erityisperusteisia kalastusoikeuksia koskevia epäselvyyksiä ja arvioinut niihin liittyviä lainmuutostarpeita. Selvitys Pohjois-Suomen erityisperusteiset kalastusoikeudet ja lohiregaali- nykytilanne ja mahdollisten muutostarpeiden arviointi on julkaistu 21.11.2019 (Pohjois-Suomen erityisperusteiset kalastusoikeudet ja lohiregaali-nykytilanne ja mahdollisten muutostarpeiden arviointi). Selvityksen luvuissa 2 ja 3 käsitellään koskitilojen kalastusoikeuskysymyksiä.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että koskitilojen kalastusoikeuksien käyttöä ja niiden edustajien osallistumista kalatalousalueen toimintaan koskeva epäselvä tilanne liittyy koskikauppojen kauppakirjojen ehtojen merkitykseen tänä päivänä, ei yhteisaluelain (758/1989) tai kalastuslain (379/2015) säädöksiin, joissa ministeriö ei näe muutostarpeita. Koskitilojen kalastusoikeudet kuuluvat kalastuslain 5 pykälän pääsäännön mukaan vesialueen omistajalle, ellei muualla laissa toisin säädetä tai muusta oikeusperusteesta muuta johdu. Koskitilojen vesialueiden omistajilla tai muilla, joilla on muusta oikeusperusteesta johtuva riidaton oikeus käyttää koskitilan äänivaltaa, on oikeus osallistua kalatalousalueiden toimintaan.

Mikäli kyseessä olisi tilanne, missä myös muulla kuin vesialueen omistajalla on kalastusoikeus koskitilan alueelle, syntyisi yhteisaluelain 3 pykälän 2 momentin mukainen erityisen etuuden osakaskunta. Mainitussa yhteisaluelain säännöksessä säädetään siitä, että koskitiloille, joiden alueella vesialueen omistajan ohella on muita kalastukseen oikeutettuja, syntyy suoraan lain nojalla niin kutsuttu erityisen etuuden osakaskunta, jonka osakkuudet määräytyvät sen mukaan, miten osakkailla on kalastusoikeutta. Erityisen etuuden osakaskunnalla on kalastuslain nojalla oikeus osallistua kalatalousalueen toimintaan.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että sen aiemmin tekemän selvityksen perusteella yhteisaluelain laajemmalle uudistamiselle ei havaittu olevan erityistä tarvetta tai edellytyksiä. Lain perusrakenteen voidaan selvityksen perusteella edelleen arvioida toteuttavan osakkaiden yhdenvertaisuuden siltä edellytetyllä tavalla sekä mahdollistavan tehokkaan osakaskuntatoiminnan osakkaille kuuluvan yhteisomaisuuden hyödyntämiseksi ja sen arvon turvaamiseksi.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Eija Kirjavainen, kalastusneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

Kasvinterveyslain toimivuuden seuranta

HE 11/2019 vp – EV 17/2019 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lainsäädännön toimivuutta sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä.

Kasvinterveyslaki (1110/2019) tuli voimaan 14.12.2019. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa yhdessä Ruokaviraston kanssa lainsäädännön toimivuutta sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä.

Pirjo Tomperi, lainsäädäntöneuvos, maa- ja metsätalousministeriö

9 Puolustusvaliokunta

Asevelvollisten taloudelliset etuudet

HE 37/2007 vp — EV 110/2007 vp

> Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa on pyritty kehittämään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti. Asevelvollisten etuuksien kehittämistä koordinoi puolustusministeriön poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, joka on toiminnassaan systemaattisesti korostanut asevelvollisten taloudellisten ja sosiaalisten etujen parantamisen sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa (työelämä, opinnot) arvostamisen merkitystä.

Reserviläispalkan maksuperusteet uusittiin vuonna 2008, jolloin reserviläispalkka sidottiin puolustusministeriön palkkataulukkoon. Tämän mukaisesti reserviläispalkkoja korotettiin viimeksi 1.8.2018 lukien. Vuonna 2019 tehtiin päätös varusmiesten päivärahojen ja reserviläisten päivärahan korottamisesta 1.1.2020 alkaen. Lisäksi korotettiin 1.4.2019 alkaen päivärahaa, joka maksetaan työansion menetyksen korvauksena Puolustusvoimien ulkopuolelta palkatuille sotilaallisessa kriisinhallintakoulutuksessa oleville.

Vuonna 2019 tehtiin myös päätös siitä, että sotilaallisessa kriisinhallintatehtävässä palvelevalle reserviläiselle maksetaan 1.1.2020 alkaen kouluttautumisrahaa kansainvälisen osaamisen edistämiseksi.

Varusmiespalvelusajan mahdollinen huomioon ottaminen eläkkeen määräytymisessä sekä mahdolliseen kotiuttamisrahaan liittyvät toimenpiteet kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Ottaen huomioon taloudellisten tukien kokonaisuus, sosiaali- ja terveysministeriö ei ole pitänyt tarpeellisena kotiuttamisrahan palauttamista.

Sami Roikonen, osastoesiupseeri, puolustusministeriö

Valtioneuvoston puolustusselonteko

VNS 3/2017 vp – EK 23/2017 vp

> Eduskunta edellyttää, että kaikki eduskuntapuolueet kattava parlamentaarinen seuranta järjestetään myös tulevien turvallisuutta koskevien selontekojen valmistelun yhteydessä.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on tarkoitus antaa eduskunnalle vuonna 2020. Sen rinnalla valmisteltava puolustuspoliittinen selonteko annettaisiin eduskunnalle ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon jälkeen. Eduskunnan puhemiesneuvosto asetti lokakuussa 2019 parlamentaarisen seurantaryhmän seuraamaan näiden selontekojen valmistelua. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2020. Eduskunnan puhemiesneuvosto asetti lokakuussa 2019 parlamentaarisen seurantaryhmän.

Eduskuntaa informoidaan selontekojen toimeenpanosta perustuslain 47 ja 97 pykälien nojalla. Lisäksi selontekojen toteutumisesta raportoidaan osana hallituksen vuosikertomusta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että turvallisuutta koskevien selontekojen yhteydessä järjestetään parlamentaarinen seuranta.

Timo Lankinen, alivaltiosihteeri, valtioneuvoston kanslia

Lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunta

HE 72/2018 vp – EV 98/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että puolustus- ja sisäministeriö antavat vuoden 2019 loppuun mennessä selvityksen siitä, miten puolustusvoimien ja poliisin työnjako yleisellä paikalla on toiminut lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunnassa.

Puolustusministeriö ja sisäministeriö ovat selvittäneet puolustusvoimien ja poliisin työnjaon toimivuutta lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten torjunnassa yleisellä paikalla ja toimittaneet lausumassa tarkoitetun yhteisen selvityksen puolustusvaliokunnalle 21.11.2019. Puolustusvoimien ja poliisin työnjako yleisellä paikalla tapahtuvassa miehittämättömien ilma-alusten ja lennokkien torjunnassa on ollut selkeää ja ongelmatonta.

Minnamaria Nurminen, hallitusneuvos, puolustusministeriö

Sami Ryhänen, poliisiylitarkastaja, sisäministeriö

Sotilastiedustelua koskevan sääntelyn toimivuus

HE 203/2017 vp – EV 290/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että puolustusministeriö antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen uuden sotilastiedustelua koskevan sääntelyn toimivuudesta vuoden 2020 loppuun mennessä.

Puolustusministeriö tulee raportoimaan asiasta eduskunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä.

Kosti Honkanen, vanhempi hallitussihteeri, puolustusministeriö

Kansallisen turvallisuuden huomioon ottaminen alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa

HE 253/2018 vp – EV 268/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että puolustusministeriö antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen vuoden 2021 loppuun mennessä uuden sääntelyn toimivuudesta kansallisen turvallisuuden huomioimisessa alueiden käytössä ja kiinteistöomistuksissa.

Puolustusministeriö tulee raportoimaan asiasta eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä.

Anu Sallinen, neuvotteleva virkamies, puolustusministeriö

10 Sivistysvaliokunta

Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen

HE 7/2009 vp – EV 103/2009 vp

5. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että yliopistokeskuksille suunnataan vuosittain vähintään nykyisen tasoiset määrärahat.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriö osoittaa kaudella 2017–2020 ja edelleen kaudella 2021–2024 yliopistokeskuksia koordinoiville yliopistoille rahoitusta osana valtakunnallisia tehtäviä. Valtakunnallisten tehtävien lisäksi yliopisto saa rahoitusta perusrahoituksen laskennallisten panos/tuotos -kriteerien kautta, joista osa liittyy myös yliopistokeskuksissa tapahtuvaan toimintaan.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Jorma Karhu, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Oppimisen tukeminen

Erityisopetus
HE 109/2009 vp – EV 90/2010 vp

2. Eduskunta edellytti, että valtiontalouden kehyksissä ja tulevissa valtion talousarvioissa otetaan huomioon perusopetuslain erityisopetusta ja muuta erityistä tukea koskevien lainmuutosten johdosta syntyvät lisärahoitustarpeet.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriö laati eduskunnan sivistysvaliokunnalle selvityksen (2014:2) kolmiportaisen tuen toimeenpanosta alkuvuodesta 2014. Selvityksen perusteella kolmiportaisen tuen toimeenpano on sujunut kokonaisuutena hyvin. Erot kuntien välillä ovat kuitenkin suuria. Selvityksen perusteella vaativan erityisopetuksen kehittämisen osalta ilmeni isoja haasteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti maaliskuussa 2015 vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän jaostoineen. Kehittämisryhmän tehtävä kattoi sairaalaopetusyksiköiden, kuntien ja kuntayhtymien ja yksityisten laitos- ja erityiskoulujen tarjoaman opetuksen ja koulunkäynnin, joilla on opetuksen järjestämislupa.

Vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän loppuraportti julkaistiin syyskuussa 2017. Kehittämisryhmä esitti ehdotuksia, jotka liittyvät informaatio-ohjaukseen, lainsäädännön muutoksiin, sekä monialaisen yhteistyön

kehittämiseen. Ehdotukset koskevat noin 10 000 vaativan erityisen tuen oppilasta. Ehdotuksilla pyritään turvaamaan jokaisen oppilaan oikeus saada opetusta jokaisena esiopetus- ja koulupäivänään, aina kun se oppilaan terveydentila huomioon ottaen on mahdollista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtion erityisavustusta erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen.

Valtion vuoden 2016 talousarvioesityksessä oli osoitettu enintään 7 645 000 euroa avustuksina esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen sekä enintään 10 540 000 euroa koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin. Valtiovarainvaliokunnan talousarvioesitykseen tekemä lisäys oli 2 miljoonaa euroa ja se koski perusopetuksen laadun parantamista. Toimenpiteiden vaikuttavuuden lisäämiseksi yhdistettiin erityisavustus kattamaan kokonaisuutena esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistävät toimenpiteet, erityisopetuksen laadun kehittäminen, siihen liittyvä koulunkäyntiavustajien palkkaaminen ja opetusryhmäkoon pienentäminen siten, että vuosille 2016–2017 oli haettavana yhteensä enintään 20 185 000 euroa.

Vuonna 2018 oli osoitettu enintään 30 228 000 euroa avustuksina esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin, erityisopetuksen laadun kehittämiseen siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen ja opetusryhmäkoon pienentämiseen. Peruskoulun alueellisen eriarvoistumisen torjuntaan oli osoitettu enintään 10 miljoonaa euroa ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseen enintään 2 miljoonaa euroa.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Jussi Pihkala, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa

HE 73/2013 vp – EV 120/2013 vp

> Eduskunta edellytti 5.11.2013, että hallitus huolehtii av-teoksissa esiintyvien esittävien taiteilijoiden oikeuksista tasavertaisesti muiden taiteilijoiden kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on ryhdytty valmistelemaan selvityksen tekemistä audiovisuaalisten esitysten suojasta Euroopan unionissa. Selvitys luo pohjaa kansallisten lainsäädäntötarpeiden arvioinnille siinä yhteydessä, kun Euroopan unionissa valmistellaan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymistä vuonna 2012 tehtyyn audiovisuaalisten esitysten suojaa koskevaan Pekingin sopimukseen. Osaselvitys on valmistunut 2016.

Tekijänoikeusasioita käsittelevässä neuvoston työryhmässä aloitettiin syksyllä 2014 keskustelu Pekingin sopimuksen voimaansaattamisprosessista.

Valmistelut Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden liittymiseksi Pekingin sopimukseen ovat olleet komission johdolla edelleen käynnissä eikä niitä ole vielä saatettu loppuun. Suomessa tapahtuva kansallinen valmistelu ja selvitystyö on tarkoituksenmukaisuussyistä sovitettu aikataulullisesti yhteen Euroopan unionin valmistelun kanssa.

Selvitys audiovisuaalisten esitysten suojasta Pekingin sopimuksessa sekä Euroopan unionin ja eräiden Euroopan unioniin ja Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden lainsäädännössä on julkaistu. (Survey on the Protection of Audiovisual Performances. Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2018:43. Survey on the Protection of Audiovisual Performances.

Asiassa ei ole aiemmin ilmoitetun lisäksi uutta ilmoitettavaa.

Jorma Waldén, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammattikorkeakoululaki ja laki yliopistolain 49 pykälän muuttamisesta

HE 26/2014 vp – EV 134/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tiiviisti ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen kokonaisvaikutuksia ja antaa siitä selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 aikana.

Ei uutta raportoitavaa.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut eduskunnan sivistysvaliokunnalle sen edellyttämän selvityksen ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen kokonaisvaikutuksista 20.12.2018. Opetus- ja kulttuuriministeriön Owal Group Oy:llä teettämä selvitys ammattikorkeakoulu-uudistuksen vaikutuksista valmistui syksyllä 2018. Se sisälsi myös rahoitusuudistusta koskevan arvioinnin Selvitys ammattikorkeakoulu-uudistuksen vaikutuksista.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.”

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

1. Eduskunta edellyttää, että ammattikorkeakoulutuksen on oltava työelämälähtöistä ja aluekehitystä tukevaa. Alueellisen ja paikallisen päätöksenteon pitää olla ammattikorkeakoulutuksen vahvuus myös jatkossa.

2. ”Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksella edistetään ammattikorkeakoulujen profiilia työelämäläheisinä ja aluekehitystä tukevina korkeakouluina. Ammattikorkeakoulujen profiili on otettu huomioon mm. ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin kehittämistyössä sekä korkeakoulujen sopimuskauden 2017–2020 tavoitteissa.

Vuoden 2017 alusta voimaan tullut rahoitusmalli turvaa ammattikorkeakoulujen pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet ja kannustaa profiloitumaan sekä kehittämään laatua ja toimimaan tuottavasti ja taloudellisesti. Rahoitusmalli vahvistaa valtakunnallisia korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita sekä ammattikorkeakoulusektorin profiilia suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä. Samalla se pyrkii kannustamaan uusimuotoisia ammattikorkeakouluja strategiseen kehittämiseen.

Rahoitusmallin pääosiot muodostuvat edelleen koulutuksesta, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sekä koulutus-, tutkimus- ja kehittämispolitiikan tavoitteista.

Ammattikorkeakoulujen sopimuskauden 2017–2020 tavoitteiden valmistelu on pohjautunut hallitusohjelman kehittämislinjauksiin, korkeakoululaitoksen uudistamisen tarpeisiin sekä ammattikorkeakoulujen strategisiin linjauksiin ja päätöksiin. Tutkintotavoitteet on sovittu opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulujen välillä pohjautuen ennakointityöhön työelämän edellyttämistä osaamistarpeista."

Ammattikorkeakoulujen ohjausta ja rahoitusta on kehitetty lähtökohdista, jotka vahvistavat ammattikorkeakoulujen profiilia työelämälähtöisenä ja aluekehitystä tukevana korkeakoulusektorina. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen vaikuttavuuden arvioinnissa selvitettiin myös ammattikorkeakoulujen roolia työelämä- ja aluekehittämisessä sekä vuorovaikutusta yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. Osana korkeakoulutuksen ja vision 2030 jatkotoimenpiteinä uudistetaan ohjauskäytänteitä. Valtioneuvosto hyväksyi tammikuussa 2019 ammattikorkeakoulujen uudistetun rahoitusmallin sopimuskaudelle 2021–2024. Uudistetussa rahoitusmallissa painotetaan aiempaa vahvemmin muun muassa alueen työ- ja elinkeinoelämää palvelevien tutkintojen, työllistymisen, jatkuvan oppimisen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusosuuksia.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin."

Maarit Palonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii viivytyksettä ehdotuksen, joka perustuslain vaatimukset täyttäen mahdollistaa pakollisen terveydenhoitomaksun keräämisen ammattikorkeakouluopiskelijoilta opiskeluterveydenhuollon palveluiden järjestämiseksi.

3. Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus- ja lainsäädäntöpohjaa koskevat päätökset vaikuttavat opiskelijoiden terveydenhuollon toteutumiseen. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laiksi (HE 145/2018) annettiin eduskunnalle syksyllä 2018. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltolaki (695/2019) vahvistettiin 17.05.2019 ja laki tulee voimaan 1.1.2021. Lain 4 luku käsittelee terveydenhoitomaksuun liittyviä asioita, kuten maksuvelvollisuutta ja suuruutta. Lain mukaan korkeakouluopiskelijan, joka on ilmoittautunut läsnä olevaksi oppilaitokseen tai opiskelee Maanpuolustuskorkeakoulussa muita kuin upseerin virkaan vaadittavia sotatieteellisiä ja sotilasammatillisia opintoja, on suoritettava lukukausikohtainen terveydenhoitomaksu Kansaneläkelaitokselle. Terveydenhoitomaksun suuruudesta säädetään vuosittain ennen marraskuun 30 päivää annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Maire Kolimaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhuollon palvelut

HE 189/2014 vp – EV 224/2014 vp

> Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksen yhteydessä hallitus huolehtii siitä, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät opiskeluhuollon palvelut voidaan jatkossakin toteuttaa kouluissa lähipalveluna.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut ovat osa peruspalveluja ja järjestetään kouluissa ja oppilaitoksissa lähellä oppilasta ja opiskelijaa. Opiskeluhuoltoon keskeisesti kuuluvaa yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteutetaan opiskeluhuoltopalvelujen ja oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa yhteistyössä laaditun oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelman mukaan. Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut (psykologin ja kuraattorin palvelut, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut) on säädetty lainsäädännöllä oppilaitoksiin ja opiskeluyhteisöihin, joissa opiskelijat opiskelevat ja viettävät suuren osan päivästään. Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluissa toteutuu sote -palvelujen yhteensovittaminen kunnan muiden palvelujen kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset tekevät tiivistä yhteistyötä koulun muun henkilöstön kanssa. Asiakaslähtöisyys konkretisoituu palveluja ohjaavaksi toiminnaksi. Tavoitteena on tarvittavien palvelujen keskittäminen opiskelijan ympärille.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Opetushallituksen selvitysten mukaan opiskeluhuollon palveluissa on edelleen vaihtelua eri kuntien välillä ja palveluista saatu tuki koetaan osin riittämättömäksi. Psykologi- ja kuraattoripalveluissa on edelleen vajausta ja kirjavuutta ja esim. kirjaamiskäytännöissä on edelleen runsaasti kehitettävää. Opiskeluhuolto tarvitsee edelleen kansallista ohjausta ja koulutusta sekä seurantaa ja valvontaa, jotta lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa tuen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun yhteydessä on linjattu, että opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut järjestetään tulevissa maakunnissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluina. Samassa yhteydessä on myös linjattu, että palvelujen järjestäminen lähipalveluna tullaan turvaamaan lainsäädännöllä.

Arja Ruponen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Maire Kolimaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Opintotukilain uudistaminen

HE 210/2014 vp – EV 360/2014 vp

> Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Opintotukea on kehitetty eduskunnan edellyttämän lausuman suuntaisesti.

Hallitusohjelman edellyttämä opintotuen selvityshenkilön professori Roope Uusitalon ehdotuksiin perustuva opintotukiuudistus toimeenpantiin pääosin 1.8.2017 voimaan tulleella lailla opintotukilain muuttamisesta (4/2017) siten, että korkea-asteen tukiaika lyheni, eri koulutusasteiden opintorahan tasot yhtenäistyvät ja lainatakauksen määrä nousi. Uudistukseen liittyen myös opiskelijan omia tulorajoja on tarkistettu ansiotasoindeksin muutoksen perusteella ja takaisinperittävän opintotuen korotusta on alennettu 1.1.2018 lukien. Lisäksi vanhempien tulot eivät enää vaikuta vähentävästi 18–19-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintorahaan toisella asteella 1.1.2018 lukien.

Tuen taso parani lainatakauksen nousun myötä merkittävästi ja opintolainahyvityksen ja -vähennyksen ehdot säilyvät nykytasolla kannustaen tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa. Lainan käyttökelpoisuus parani lisäksi siten, että maksuhäiriömerkintä ei enää estä valtiontakauksen myöntämistä ja toisella asteella lukukauden lainan voi nostaa yhdellä kertaa.

Opiskelijat siirtyvät 1.8.2017 pääasiassa yleisen asumistuen piiriin, jolloin heidän asumistaan tuetaan samoin perustein kuin muidenkin pienituloisten asumista. Muutos paransi erityisesti pienituloisimpien ja korkeita asumismenoja maksavien yksin asuvien opiskelijoiden taloudellista tilannetta. Uudistuksen myötä opintotuki ja asumistuki turvaavat yhdessä päätoimisen opiskelun edellytyksiä aiempaa paremmin.

Lisäksi 1.1.2018 lukien alle 18-vuotiaan lapsen huoltaja voi saada opintorahan huoltajakorotuksen (75 euroa kuukaudessa), jolloin opintorahan määrä on 325,28 euroa kuukaudessa. 1.8.2019 lukien lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa opiskeleva pienituloisen perheen alle 20-vuotias opiskelija voi saada oppimateriaalilisää (46,80 euroa kuukaudessa) ja vanhempien tulot eivät pienennä alle 18-vuotiaan itsenäisesti asuvan opiskelijan opintorahan perusmäärää (101,74 euroa kuukaudessa) eikä asumislisää.

Antti Rinteen hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta korotetaan 1.1.2020 lukien 25 eurolla ja opintorahan määrät sidotaan indeksiin. Ensimmäinen indeksikorotus tehdään 1.8.2020, jolloin opintorahat korottuvat yhdellä prosentilla. Asumislisä on kaikilla ulkomailla ja Ahvenanmaalla opiskelevilla opiskelijoilla 1.1.2020 lukien 210 euroa kuukaudessa. Tällöin asumislisä yksinkertaistuu, koska alhaisen vuokratason maiden asumislisistä luovutaan.

Opintolainahyvityksen ehdot muuttuvat 1.1.2020 siten, että ulkomailla korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja on oikeutettu opintolainahyvitykseen, vaikka tutkinnon suorittamiseen käytetty aika on enintään kolme kuukautta säädettyä pidempi, jos tutkinnon suorittamisaikaa on pidentänyt ulkomaisen korkeakoulun poikkeava lukukauden määritelmä ja tutkintotodistuksen myöntökäytäntö.

Lisäksi tukikuukauden opintorahan ja asumislisän palauttamisen määräaika muuttuu 1.1.2020 siten, että palautus tulee tehdä tukivuotta seuraavan kalenterivuoden huhtikuun loppuun mennessä

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Erikoistumiskoulutusta koskeva tiedonkeruu

HE 241/2014 vp – EV 210/2014

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa korkeakoulujen tarjoaman jatkokoulutuksen toteutumista ottaen huomioon koulutuksen tarpeen eri aloilla, koulutusmäärien riittävyyden ja muut koulutuksen tarjoajat, sekä jatkokoulutuksen rahoituspohjan laajentumista ja opiskelijakohtaisten maksujen tason määräytymistä. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2018 loppuun mennessä.

Ei uutta raportoitavaa.

”Erikoistumiskoulutuksen toteuttamista seurataan osana yleistä korkeakoulujen opintojen ja opiskelun tiedonkeruuta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on hankkinut selvityksen erikoistumiskoulutuksen toteuttamisesta ja lainsäädännön toimivuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut asiasta selvityksen eduskunnalle 20.12.2018.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin”

Sanna Hirsivaara, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ruotsin kieli valinnaiseksi oppiaineeksi kaikilla kouluasteilla

M 2/2014 vp – EK 54/2014 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kokonaisselvityksen, jossa tarkastellaan maamme yleistä kielten opiskelun politiikkaa ja miten sitä pitäisi kehittää tulevia kielitaitohaasteita ennakoiden sekä

huomioiden yhteiskunnan ja elinkeinoelämän yhä laajentuva ja monipuolistuva vieraiden kielten osaamisen tarve.

Kieltenopetuksen varhentamisen kärkihanketta toimeenpantiin yhteistyössä Opetushallituksen kanssa toimintaa aktiivisesti edelleen laajentaen vuonna 2018. Toisella hakukierroksella Opetushallitus jakoi kärkihankeavustuksina 3 427 000 euroa 81 vuonna 2017 aloittaneelle hankkeelle ja 873 000 euroa 37 uudelle hankkeelle. Hallituksen kehysriihessä 2018 tekemä päätös kieltenopetuksen aloittamisesta ensimmäiseltä luokalta vuodesta 2020 alkaen muutti kärkihankkeen toimintaa lainsäädännön ja opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanoa strategiseksi tukevaksi toiminnaksi. Vuonna 2018 kärki-hankkeen osana valmisteltiin laaja kieltenopetuksen täydennyskoulutuksen kokonaisuus, joka toimeenpannaan kieltenopetuksen varhentamisen tueksi. Kärkihankkeen kautta on myös teetetty tutkimuksia ja selvityksiä varhaisen kielenopetuksen järjestämisen tueksi. Kärkihankkeen vaikuttavuus on ollut erinomainen, sillä se on mahdollistanut hallituksen kieltenopetuksen varhentamista koskevan päätöksenteon sekä varhentamisen toimeenpanon nopealla aikataululla.

Hallitusohjelman mukaan laaditaan uudistettu kansalliskielistrategia, joka turvaa kaikkien oikeuden saada palvelua kansalliskielillä ja parantaa kieli-ilmapiiriä. Strategia vastaa Kotimaisten kielten keskuksen huoleen kansalliskielten asemasta muuttuvassa kieliympäristössä. Lisäksi laaditaan kielipoliittinen ohjelma, jossa otetaan huomioon muut Suomessa puhutut kielet, erityisesti saamen kielet, romanikieli, karjalan kieli ja viittomakielet. Kielipoliittisen ohjelman tavoitteena on vastata eri kieliryhmien osalta tunnistettuihin haasteisiin kuten kielen elinvoimaisuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen ja kielten käyttömahdollisuuksiin. Ohjelmassa voidaan käsitellä hallitusohjelmassa mainittujen kielten lisäksi myös muita kieliä, kuten maahanmuuttokieliä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut selvityshenkilön laatimaan selvityksen ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen erityispiirteistä, haasteista ja kehittämistarpeista ja laatimaan toimenpideohjelman selvityksessä esille tulleiden kehittämistarpeiden perusteella. Selvitys kattaa koulutuskentän varhaiskasvatuksesta korkea-asteen koulutukseen.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutukset

HE 36/2016 vp – EV 61/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia korkeakoulujen hakijamääriin, hakijoiden keskimääräiseen koulutus- ja osaamistasoon ja korkeakoulujen kansainvälistymiseen seurataan ja arvioidaan huolella. Hakemusten käsittelymaksujen poistumisen vuoksi opetushallitukselle on turvattava riittävä lisärahoitus korkeakoulujen haku- ja

valintapalvelujen kehittämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään syksyllä 2018.

Ei uutta raportoitavaa.

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on velvollisuus periä lukuvuosimaksuja 1.8.2017 tai sen jälkeen opintonsa aloittavilta Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisilta opiskelijoilta alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuonna 2017 työryhmän korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja hakemuksen käsittelymaksun poistamisen seurantaa ja arviointia varten. Työryhmä arvioi lukuvuosimaksujen käyttöönoton ja hakemuksen käsittelymaksun poistamisen vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiseen ja opiskelijavirtoihin, seuraa korkeakoulujen apurahakäytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta. Työryhmän lukuvuotta 2017–2018 koskeva väliraportti on julkaistu opetus- ja kulttuuriministeriön nettisivuilla marraskuussa 2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut edellä mainitun seurantaryhmän keräämien tietojen pohjalta eduskunnalle selvityksen hakemuksen käsittelymaksun poistamisen ja lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksista 28.12.2018.

Opintopolku.fi -palvelun kehittäminen on hakemuksen käsittelymaksun poistamisen jälkeen katettu kokonaan valtion talousarviosta ja määräraha sisältyy Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisiin tulossopimuksiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointityöryhmän toimikausi jatkuu vuoden 2020 loppuun saakka.

Hakemuksen käsittelymaksujen poistamisen vaikutusten seurannan osalta asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Maija Innola, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Nuorisolain tavoitteiden toteutuminen

HE 111/2016 vp – EV 175/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää maakunta- sekä sosiaali- ja terveyspalveluja koskevien merkittävien uudistusten vaikutuksen laajasti nuorisotyöhön ja varmistaa myös jatkossa nuorisolain tavoitteiden toteutumisen niin kunnan kuin maakunnankin tasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle viimeistään seuraavan vaalikauden alkupuolella.

Opetus- kulttuuriministeriö suunnitteli kartoittavansa maakuntauudistuksen toimeenpanon aloittamisen jälkeen selvityksen laadinnan vaatimat toimenpiteet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö suunnitteli asettavansa erillisen työryhmän selvittämään maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusten johdosta toimialalle aiheutuvia vaikutuksia, jonka yhteydessä huomioitaisiin vaikutukset myös nuorisotyöhön.

Työryhmää ei asetettu, sillä selvityksen laadinta ei ole ollut tarkoituksenmukaista maakunta- sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistusten kariuduttua.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Henni Axelin, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Kiusaamisen ehkäisy ja koulurauha

HE 206/2016 – EV 259/2016

> Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee perusopetuksen kurinpitoa selkeyttävät ja vaikuttavuutta lisäävät toimet kevätistuntokauden 2018 loppuun mennessä. Ministeriön on syytä harkita muun muassa jälki-istunnon suorittamista osana oppivelvollisuutta sekä perusopetuksen rehtorin oikeutta erottaa oppilas lyhyeksi määräajaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö antaa lausuntonsa eduskunnan vastaukseen kevätistuntokaudella 2019.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 24.11.2016 työryhmän pohtimaan kiusaamisen ehkäisyä ja koulurauhaa. Sen yhtenä tehtävänä on tehdä esitys lainsäädännöllisistä mahdollisuuksista lisätä velvoitteita puuttua kiusaamiseen. Työryhmä luovutti opetusministerille 16. maaliskuuta loppuraporttinsa, joka sisälsi 24 kehittämisehdotusta, jotka liittyvät muun muassa lainsäädännön muutostarpeisiin, toimintakulttuurin muutokseen ja monialaisen yhteistyön kehittämiseen sekä informaatio-ohjaukseen, joilla turvataan jokaisen lapsen ja nuoren turvallisuus ja hyvinvointi osallistuessaan varhaiskasvatukseen, opetukseen tai koulutukseen. Työryhmän kehittämisehdotuksia toimeenpannaan sekä Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämistoiminnassa, että ministeriön virkatyössä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi eduskunnan sivistyskunnalle asiantuntijalausuntonsa koulujen ja oppilaitosten työrauhasta kevätistuntokaudella 2019. Lausunnossaan opetus- ja kulttuuriministeriö katsoi, että perusoikeusuudistuksen mukaisesti oppivelvollisuuteen kuuluu tietyn oppimäärän suorittaminen. Lausunnon mukaisesti kurinpitorangaistuksien ulottaminen osaksi oppilaan oppivelvollisuutta muuttaisi perusoikeutta tavalla, mikä saattaisi muuttaa perusoikeuden luonnetta ja ydinsisältöä. Ministeriö viittasi lausunnossaan eduskunnan sivistysvaliokunta mietintöön (SiVM 10/2013 vp), jonka mukaisesti jälki-istuntojen suorittaminen

ei kuulu oppivelvollisuuden suorittamiseen. Vain opetuksellisten tavoitteiden saavuttamatta jääminen voi olla esteenä seuraavalle luokalle siirtymisessä tai päättötodistuksen saamisessa.

Lausunnossaan opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että määräaikaisella erottamisella puututaan perustuslain mukaiseen oikeuteen saada perusopetusta, jolloin asian käsittely monijäsenisessä toimielimessä ja tapauskohtainen arviointi on oppilaan oikeusturvan kannalta perusteltua.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Kirsi Lamberg, hallitussihteeri, opetus- ja kulttuuriministeriö

Organisaatiouudistuksen vaikutukset

HE 31/2017 vp – EV 49/2017 vp

> Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö selvittää organisaatiouudistuksen vaikutukset Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen ja Ylioppilastutkintolautakunnan itsenäisyyteen, riippumattomuuteen ja kansainvälisesti tunnustettuun asemaan, ja antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen vuonna 2019.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kutsui professori Olli Mäenpään selvitysmiehenä arvioimaan organisaatiouudistuksen vaikutukset eduskunnan edellyttämällä tavalla. Selvitysmiehen arviointiraportti on toimitettu sivistysvaliokunnalle 21.11.2019.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Kirsi Heinivirta, suunnittelupäällikkö, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintotukineuvonta Kansaneläkelaitoksen toiminnassa

HE 36/2017 vp – EV 77/2017 vp

> Eduskunta edellyttää, että Kansaneläkelaitoksen toiminnassa varmistetaan, että opiskelijoilla on saatavissa henkilökohtaisesti tarvitsemansa asiantunteva opintotukineuvonta riittävän helposti ja ilman ylimääräisiä kuluja. Kansaneläkelaitoksen toiminnassa on varauduttava nykyisen opintotukilautakuntajärjestelmän vaatimaan työmäärään ja asiantuntemukseen.

Korkeakouluissa tehtävän työn siirtyminen Kansaneläkelaitoksen vastuulle on otettu huomioon Kansaneläkelaitoksen henkilöstötarve-ennusteessa. Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan muutos lisää jonkin verran

Kansaneläkelaitoksessa tehtävää työtä. Muutos ei kuitenkaan lisää tarvetta palkata uutta henkilöstöä, koska vakuutuspiirien henkilöresursseja voidaan hyödyntää joustavasti ja myös muut muutokset vaikuttavat opintotuen kokonaistyömäärään. Lisäksi toukokuusta 2018 alkaen osa korkeakouluopiskelijoiden opintotukipäätöksistä voidaan antaa automaattisesti, mikä vähentää opintotuen toimeenpanotyötä aiempaan verrattuna. Kansaneläkelaitos on valmistautunut opintotuen ratkaisu- että neuvontatyöhön kattavalla ohjeistuksella ja koulutuksella. Jokaisessa korkeakoulussa on lisäksi opintotukiasioiden yhteyshenkilö ja tiedon vaihtoon tarkoitetut tarvittaessa koolle kutsuttavat yhteistyöryhmät.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen reformi, toimeenpano ja vaikutusten seuranta

HE 39/2017 vp – EV 86/2017 vp

2. Eduskunta edellyttää, että rahoitusuudistuksen siirtymäkauden aikana opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ja tuo sivistysvaliokunnalle selvityksen tiedoksi vuosittain syysistuntokauden aluksi. Tässä yhteydessä arvioidaan myös perusrahoitusosuuden riittävyyttä.

2. Ammatillisen koulutuksen uusi rahoitusmalli tulee lopullisessa muodossaan käyttöön varainhoitovuodesta 2022 alkaen, jolloin laskennallisesta rahoituksesta 50 prosenttia on perusrahoitusta, 35 prosenttia suoritusrahoitusta ja 15 prosenttia vaikuttavuusrahoitusta. Varainhoitovuosien 2018 ja 2019 laskennallisesta rahoituksesta myönnettiin 95 prosenttia tavoitteellisiin opiskelijavuosiin ja pieneltä osin harkinnanvaraiseen korotukseen perustuvana perusrahoituksena ja loput 5 prosenttia tutkintomääriin perustuvana suoritusrahoituksena. Varainhoitovuonna 2020 perusrahoituksen osuus on 70 prosenttia ja suoritusrahoituksen osuus 20 prosenttia, ja uutena vaikuttavuusrahoitus 10 prosentin painolla. Suoritusrahoituksessa rahoituksen suoritteena on tutkintojen rinnalla tutkinnon osien osaamispisteet. Vaikuttavuusrahoituksessa suoritteina ovat tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opiskelu (7,5 prosenttia) ja opiskelijapalaute (2,5 prosenttia). Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä tuli voimaan 1.1.2018. Samalla otettiin käyttöön kansallinen opinto-suoritus- ja tutkintotietojen luovutuspalvelu Koski. Koski tulee jatkossa tuottamaan merkittävän osan rahoituksen määräämisessä tarvittavasta tiedosta, samoin ohjauksen ja seurannan tiedoista.

Ammatillisesta koulutuksesta on yhdenmukaista aikasarjatietoa opetushallinnon Vipunen tilastopalvelussa (lähde: Tilastokeskus). Ammatillisia tutkintoja suoritettiin vuosittainen 2010-luvun alkupuolella noin 66 000–70 000. Ennen reformia vuonna 2017 tutkintoja suoritettiin runsaat 76 000 ja reformin voimaan tulon jälkeen vuonna 2018 runsaat 79 000. Oppisopimuskoulutuksena suoritettujen tutkintojen määrä on 2010-luvulla vaihdellut 12 000–14 000 välillä. Vuonna 2017 tutkintojen määrä oli 13 700 ja vuonna 2018 jo 16 800. Oppisopimuksena suoritettujen tutkintojen suhteellinen osuus ammatillisista tukinnoista kasvoi 18 prosentista 20

prosenttiin. Vuonna 2018 voimaan tulleiden säännösten mukaan oppisopimuskoulutusta rahoitetaan samanatasoisesti kuin muutoinkin järjestettyä ammatillista koulutusta. Tämä poikkeaa aikaisemmasta rahoitusjärjestelmästä, jossa oppisopimuskoulutuksen rahoitus oli selvästi alle oppilaitosmuotoisen koulutuksen rahoituksen.

Koski-järjestelmästä tietoja saadaan vuodesta 2018 alkaen, mutta vuoden 2019 tietojen käytettävyys on vielä tässä vaiheessa rajallinen, koska koulutuksen järjestäjät tekevät niihin vielä täydennyksiä ja korjauksia. Koski-järjestelmän vuoden 2018 tietoja käytettiin kohdennettaessa varainhoitovuoden 2020 rahoitusta koulutuksen järjestäjille. Koski oli tietolähteenä sekä perusrahoituksessa että suoritusrahoituksessa eli valtaosassa rahoituksen perusteena käytetyistä tiedoista. Perusrahoituksessa rahoitukseen vaikuttavana suoritteena ovat opiskelijavuodet. Vuonna 2018 valtionosuusrahoitukseen oikeuttavassa koulutuksessa oli 170 000 toteutunutta opiskelijavuotta, joista perustutkintojen opiskelijavuosia oli vajaat 131 000, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen opiskelijavuosia vajaat 33 000, valmentavan koulutuksen opiskelijavuosia runsaat 4 000 sekä muun ammatillisen koulutuksen opiskelijavuosia runsaat 2 000. Oppisopimuskoulutuksen opiskelijavuosia oli 29 000, josta perustutkinnoissa 11 000 sekä ammatti- ja erikoisammattitukinnoissa yhteensä 18 000.

Uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestämiseen voidaan myöhemmin arvioida kattavammin, kun Koski-järjestelmän tietosisältö laajenee ja tietoa kertyy useammalta vuodelta.

Kari Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö ryhtyy valmistelemaan selvitystä erityistä vaativaa tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuspolkujen eheydestä ja koulutusmahdollisuuksista.

3. Vuoden 2018 alusta voimaan tulleen lain ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Vaativan erityisen tuen tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän tehtävänä on järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea. Uudistetun lainsäädännön myötä erityistä ja vaativaa erityistä tukea voi opiskelija saada kaikissa ammatillisen koulutuksen koulutusmuodoissa; ammatilliseen koulutukseen valmentavissa koulutuksissa, ammatillisissa perustutkinnoissa sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuoden 2018 alussa selvitystyön vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintopolkujen eheydestä ja koulutusmahdollisuuksista. Ministeriö asetti 5.3.2018 (OKM/5/040/2018) ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän, jonka tehtävänä oli selvitystyön lisäksi valmistella tarvittavia ehdotuksia vaativan erityisen tuen opiskelun kehittämiseksi ja vahvistaa opiskelijoiden kanssa toimivien eri tahojen välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä edistää

ammatillisen koulutuksen uuden lainsäädännön (531/2017) mukaisen vaativan erityisen tuen toteuttamista. Selvitystyön aikana on kuultu laajasti eri sidosryhmiä, viranomaistahoja sekä vammaisia henkilöitä. Esitetyt kehittämisehdotukset liittyvät muun muassa nivelvaiheiden toimivuuteen ja ohjaukseen eri siirtymävaiheissa, eri tutkintojen ja koulutusten joustavuuden hyödyntämiseen sekä jatkuvan oppimisen mahdollistamiseen. Osaamisen näkyväksi tekeminen erityisesti tutkinnon osia pienempien kokonaisuuksien osalta nähtiin tärkeäksi. Lisäksi opiskelijan opintoja tukevan palveluverkoston ja erilaisten tukipalvelujen yhteensovittaminen edellyttävät palvelujen koordinointia ja alueellista yhteistyötä. Moniammatillista opiskelukyvyn arviointia, tuki- ja kuntoutusmuotoja sekä työllistymistä tukevia toimia tulee kehittää. Opettajien ja muun opetushenkilöstön osaamista tulee kehittää sekä lisätä tutkimustietoa opiskelijoista ja heidän opintopoluistaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut Selvityksen vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuspolkujen eheydestä ja koulutusmahdollisuuksista Ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän ehdotukset. Selvitys on lähetetty tiedoksi sivistysvaliokunnalle 12.12.2019. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää tarvittavat hankkeet ja tutkimukset sekä käynnistää toimeenpanoa tukevat muut toimenpiteet ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja muiden tahojen kanssa.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Anne Mårtensson, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tukee ja seuraa sekä sen perusteella arvioi ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista, muun muassa vaikutuksia koulutuksen alueelliseen ja kielelliseen saavutettavuuteen, opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja koulutustakuun toteutumiseen sekä siihen, että oppisopimus- ja koulutussopimuspaikkamäärät lisääntyvät toimialoittain uudistuksen tavoitteiden mukaisesti. Mikäli havaitaan muutostarpeita, joiden johdosta sääntelyä on tarkennettava tai muutettava, hallitus ryhtyy viipymättä toimiin ja valmistelee myös tarvittavat esitykset eduskunnalle. Hallituksen tulee seurata tarkoin sääntelyn tosiasiallisia vaikutuksia perustuslain sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen.

4. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2017 laaja-alaisen ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukiohjelman, joka jatkuu vuoden 2020 loppuun saakka. Tukiohjelman rahoitus on kokonaisuudessaan noin 60 miljoonaa euroa. Tukiohjelman kehittämishankkeilla uudistetaan laaja-alaisesti ammatillisen koulutuksen ydinprosesseja ja toimintamalleja reformin tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi.

Ammatillisen koulutuksen tiedonkeruut, tilastointi ja seurantaindikaattorit uudistetaan kokonaan, jotta uuden lainsäädännön mukaista koulutusta ja reformin vaikutuksia on mahdollista seurata ja arvioida. Ammatillisen koulutuksen reformin toteutumista tullaan seuraamaan pääosin rahoitukseen, koulutuksen järjestämisen kustannuksiin sekä opiskelijoihin ja opintoihin liittyvien vuosittaisten tilastotietojen pohjalta. Opiskelijan ja työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin vastaamista seurataan keräämällä tietoja mm. työllistymisestä, läpäisystä sekä opiskelija- ja työelämäpalautteesta. Merkittävä osa ohjauksen ja seurannan tiedoista sekä rahoituksen määräämisessä tarvittavasta tiedosta tullaan jatkossa saamaan kansallisen opintosuoritus- ja tutkintotietojen luovutuspalvelu Kosken kautta. Seurattaviin tietoihin kuuluu myös oppisopimuskoulutuksen ja koulutussopimukseen perustuvan koulutuksen toteumatiedot. Ensimmäisen kerran Koski -luovutuspalvelusta

saatavia tietoja hyödynnettiin vuonna 2019, jolloin käytettävissä olivat vuoden 2018 tiedot. Luovutuspalvelun taustalla olevien rekistereiden ja tietovarantojen tietosisältöjen ja tietomäärän laajentuessa voidaan tehdä seurantaa yhä kattavammin. Ammatillisen koulutuksen lain siirtymäsäännösten mukaisesti esimerkiksi rahoitusta koskevat muutokset tulevat täysimääräisenä voimaan vasta vuonna 2022, jolloin rahoituksen perusteena kerättäviä tietoja voidaan kokonaisuudessaan arvioida.

Jukka Lehtinen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Maksuton toisen asteen koulutus kaikille

KAA 5/2018 vp – EK 42/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii siitä, että toisen asteen koulutuksen järjestäjille aikaansaadaan ohjeistus, jossa koulutuksen järjestäjille tähdennetään tarvetta tiedottaa arvioitujen oppimateriaalikustannusten määrästä sekä keinoista, joilla nämä kustannukset voidaan kattaa tai mahdollisesti välttää.

1. Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017, 123 pykälä) edellyttää, että koulutuksen järjestäjä huolehtii siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään tarkemmin tiedotettavista asioista. Asetuksen (673/2017, 23 pykälä) mukaan koulutuksen järjestäjän on tiedotettava mm. ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 105 pykälässä tarkoitetuista opiskelijoilta perittävistä maksuista. Opiskelija voi joutua maksamaan esim. oppimateriaaleista ja tarvikkeista, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät hänelle, tai hyväksytyn arvosanan korottamisesta.

Vuoden 2019 alussa käynnistyi Opetushallituksen rahoittamana 18 hanketta (3,1 miljoonaa euroa), joissa kehitettiin avoimia digitaalisia oppimateriaaleja ja materiaalipankkeja ja uudistettiin opetusta siten, että opiskelijoille koituvat kustannukset alenevat. Pilotit olivat laajoja, useamman koulutuksen järjestäjän verkostohankkeita. Hankkeista 6 edusti ammatillista koulutusta ja 11 lukiota. Lisäksi Turun kaupungin molemmat koulutusmuodot kattava hanke vastasi koko valtakunnallisen hankeverkoston koordinoinnista oman pilotointityönsä ohessa. Hankkeet toteutettiin vuoden 2019 kuluessa, ja niiden tulokset ovat käytettävissä viimeistään kesäkuussa 2020. Täydennyshaussa keväällä 2019 käynnistyi lisäksi 3 uutta lukion hanketta, joiden toiminta-aika on vuoden 2020 loppuun asti. Vuoden 2019 loppuun mennessä oppimateriaalipilottihankkeissa oli tuotettu 21 lukion oppimateriaalia tai materiaalikokonaisuutta sekä 18 ammatillisen koulutuksen materiaalia. Sekä ammatilliseen että lukiokoulutukseen tuotettavien materiaalien ensisijainen julkaisualusta on maaliskuussa 2020 julkaistava Avointen oppimateriaalien edistäminen -hankkeen tuottama valtakunnallinen avoin oppimateriaalien palvelu tai kirjasto (työnimi aoe.fi). Kehitettävä digitaalinen palvelu auttaa vastaamaan myös jatkuvan oppimisen tarpeisiin ja tukee oppimateriaalikustannusten alentamisen pidemmän aikavälin tavoitteita.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi toisen asteen opiskelijoille opinnoista aiheutuvien kustannusten kehitystä ottaen huomioon opintotukilain (65/1994) mukainen oppimateriaalilisä ja opiskelijoiden oppimateriaalikustannusten alentamiseksi käynnistetyt hankkeet sekä tekee seuranta- ja arviointitiedon perusteella selvityksen ja tarvittaessa ehdotukset jatkotoimenpiteiksi. Selvitykseen tulee sisällyttää perusteellinen lapsivaikutusten arviointi.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriö teki syksyllä 2019 yhdessä Opetushallituksen kanssa pienimuotoisen selvityksen ammatillisen koulutuksen oppimateriaalikustannuksista ja niistä eri keinoista, joilla ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat pyrkineet pienentämään opiskelijoille aiheutuvia kustannuksia. Selvitys tehtiin osana hallitusohjelmaan kirjattua oppivelvollisuusiän pidentämisen ja oppivelvollisuuden laajentamisen valmistelua ja sitä hyödynnetään hallituksen esityksen valmistelussa ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien informaatio-ohjauksessa.

Seija Rasku, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvatuslain uudistus

HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi varhaiskasvatuslain uudistuksen vaikutuksia riittävien varhaiskasvatuspalveluiden yhdenvertaiseen turvaamiseen ja lapsen edun huomioon ottamiseen kaikkialla maassa ja kaikissa väestöryhmissä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteuttamiseksi.

1. Aluehallintoviranomaiset ohjaavat ja valvovat varhaiskasvatuksen valvontaviranomaisina varhaiskasvatuslain 51 pykälän mukaisesti varhaiskasvatuslain toteutumista alueillaan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja aluehallintovirasto ovat laatineet vuosille 2019–2020 varhaiskasvatuksen valtakunnallisen valvontaohjelman varhaiskasvatuksen laadun turvaamiseksi ja ohjauksen yhdenmukaistamiseksi. Valvontaohjelmassa on linjattu Valviran ja aluehallintovirastojen valvonnan painopisteet ja työnjako. Valvonnan kohteet vuodelle 2020 ovat omavalvonnan kehittäminen sekä henkilöstömitoitus. Valvontaohjelman toteutumista seurataan koko valvontaohjelmakauden ajan.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallinen valvontaohjelma

Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman (Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019) mukaan ”toteutetaan täysipäiväinen kokoaikainen subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus”.

Hallitus antoi 7.10.2019 eduskunnalle esitykset varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (HE 34/2019 vp). Tasavallan presidentti vahvisti lain varhaiskasvatuslain muuttamisesta (1395/2019) ja lain lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (1396/2019) 19.12.2019 ja lainmuutokset tulevat voimaan 1.8.2020.

Varhaiskasvatuslain muutoksella vahvistetaan lasten ja perheiden yhdenvertaisuutta. Lainmuutosten jälkeen kaikilla lapsilla on yhtäläinen oikeus varhaiskasvatukseen eikä perheen sosioekonominen asema tai asuinpaikka vaikuta enää lapsen varhaiskasvatusoikeuden laajuuteen.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muutoksilla huolehdittiin siitä, että perheen sosioekonominen asema tai asuinkunta ei elokuun alusta 2020 lähtien enää vaikuta lakisääteisen yksityisen hoidon tuen tasoon. Yksityisen hoidon tukena maksetaan korkeampaa tukea, kun lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen kokoaikaisesti ja alempaa tukea silloin, kun lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi järjestettävään varhaiskasvatukseen.

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti eri koulutusasteiden tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmista on tarkoitus tehdä velvoittavia ja säätää niistä myös varhaiskasvatuksen osalta. Valmistelu yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) muuttamisesta tältä osin on käynnistynyt. Osana hallitusohjelman toimeenpanoa opetus- ja kulttuuriministeriö myös selvittää, miten paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten varhaiskasvatus toteutuu.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelmat vuosille 2020–2022. Oikeus oppia -kehittämisohjelmien kokonaisuus on hallituskauden merkittävin varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen kohdistuva kehittämishanke, jonka alle kootaan muun muassa seuraavia teemoja: lähikoulun ja lähipäiväkodin merkityksen vahvistaminen yhdenvertaisten koulutuspolkujen varmistajana, alueellinen ja hallinnollinen yhteistyö eriarvoistumiskehityksen pysäyttämiseksi, tasa-arvorahan vakiinnuttaminen, oppimiserojen kaventaminen, lukutaidon sekä lukemisen kulttuurin vahvistaminen sekä oppimisen alkupolkujen joustavoittaminen. Ohjelmassa pyritään vahvistamaan oppimisen ja koulunkäynnin tukea, maahanmuuttajataustaisten oppilaiden saamaa tukea sekä kehitetään inkluusiota sekä panostetaan opetussuunnitelmien laadukkaaseen toimeenpanoon ja opettajien jatkuvaan oppimiseen. Lisäksi mm. laajennetaan maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilua sekä selvitetään kaksivuotista esiopetusta.

Kehittämisohjelman hankkeissa uudistetaan lainsäädäntöä, pysyviä rahoitusjärjestelyitä sekä yhdenvertaisuutta vahvistavia, vaikuttavia käytänteitä ja toimintatapoja. Varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelmaan varataan kolmen vuoden aikana 125 miljoonaa euroa. Kehittämishankkeiden tavoitteista ja kokonaisuudesta lisätietoa: Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma.

2. Eduskunta edellyttää, että jatkossa seurataan ja arvioidaan päiväkodin henkilöstön mitoituksesta poikkeamista koskevan säännöksen toimivuutta ja vaikuttavuutta ja ryhdytään tarvittaessa pikaisesti lasten edun takaaviin riittäviin lainsäädäntötoimiin.

2. Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman (Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019) mukaan ”pienennetään yli 3-vuotiaiden ryhmäkokoja (1/7)”.

Valtioneuvosto muutti varhaiskasvatuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (753/2018) 1 pykälää päiväkotien henkilöstön ja lasten välisestä suhdeluvusta (asetuksen muutos 1586/2019). Muutoksen jälkeen päiväkodeissa on seitsemän lasta yhtä kasvattajaa kohden. Suhdeluvun muutos koskee kolme vuotta täyttäneitä lapsia, jotka ovat päiväkodissa yli viisi tuntia päivässä.

Muutos toteuttaa hallitusohjelmaan kirjatun vaatimuksen yli 3-vuotiaiden ryhmäkokojen pienentämisestä. Nykyinen suhdeluku, 1/8, on ollut voimassa 1.8.2016 lähtien. Varhaiskasvatusasetuksen muutos tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2020.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee varhaiskasvatuksessa tarjottavan tuen sääntelyä kattavana kokonaisuutena.

3. Pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelmaan sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan (Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 3.6.2019) sisältyy kirjauksia lapsen tuen järjestämisen kehittämiseksi niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämässä pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisessa varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelmassa – Oikeus oppia – yhtenä tavoitteena on vahvistaa oppimisen tukea. Varhaiskasvatukseen kehitetään tuen malli, joka luo tuen jatkumon varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen. Ohjelma toteutetaan vuosina 2020–2022.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan.

4. Varhaiskasvatusasetuksen (753/2018, voimaan 1.9.2018) 3 pykälällä selkeytettiin kommunikaation ja viittomakielen ohjaajien sekä viittomakielen ohjaajien kelpoisuutta varhaiskasvatuksen tehtäviin.

Osana peruspalvelujen arviointia aluehallintovirastot selvittävät vuonna 2020 varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa olevien kuulovammaisten ja CODA-lasten määrää. CODA-lapsilla viitataan viittomakieltä käyttäviin kuurojen vanhempien kuuleviin lapsiin. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu vuonna 2018 varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin asettamista vuonna 2013 valmistuneen varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin (Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 7:2013) ja vuonna 2017 valmistuneen varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartan (OKM 2017:30) esitysten pohjalta. Kehittämisfoorumin asettaminen tehdään alkuvuodesta 2019. Kehittämisfoorumin tehtävänä on muun muassa tukea varhaiskasvatuslain toimenpanoa koulutukseen liittyvissä asioissa ja edistää varhaiskasvatuslakiin kirjatun henkilöstörakenteen toteutumista sekä tehdä esityksiä koulutusmääristä ja -sisällöistä.

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.

5. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) tuli voimaan 1.9.2018. Varhaiskasvatuksen tietovarantoon (Varda) tallennetaan syksystä 2020 alkaen tietoja varhaiskasvatuksen henkilöstöstä. Tietoja tallentavat kunnat, kuntayhtymät sekä yksityiset varhaiskasvatuksen palveluntuottajat. Varda-tiedon avulla pystytään toteuttamaan jatkossa muun muassa koulutustarpeiden määrällistä ennakointia. Opetushallinnon tietovaranto (Koski) tuottaa koulutusmäärätietoja osaamisalatarkkuudella varhaiskasvatuksen lastenhoitajakelpoisuuden tuottavien tutkintojen sekä perhepäivähoitajien osalta. Tiedot löytyvät Koski-palvelusta vuodesta 2018 alkaen. Virta-tietovarannon kautta saadaan korkeakoulujen koulutusmäärätietoja varhaiskasvatuksen opettajista, varhaiskasvatuksen erityisopettajista ja varhaiskasvatuksen sosionomeista pitäen sisällään tutkintoon suoritusoikeuden saaneiden määrän ja valmistuneet tutkinnot. Tiedot ovat saatavilla pääsääntöisesti vuodesta 1995 alkaen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimikaudelle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumi tuottaa määrällistä ja laadullista ennakointitietoa ja esityksiä alan koulutustarpeista ja tekee esityksiä varhaiskasvatuksen osaamisen kehittämiseksi ja jatkuvan oppimisen toteutumiseksi. Kehittämisfoorumin tehtävänä on myös tukea varhaiskasvatuslain toimenpanoa koulutukseen liittyvissä asioissa ja edistää varhaiskasvatuslakiin kirjatun henkilöstörakenteen toteutumista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on sopinut vuosina 2018–2021 toteutettavista lisäyksistä varhaiskasvatuksen opettajien koulutukseen yliopistoissa ja tähän koulutukseen kohdennettavasta 28 miljoonan euron määrärahasta. Varhaiskasvatuksen opettajaksi pätevöittävän kasvatustieteiden kandidaatin tutkintojen tutkintomääriä kasvatetaan yliopistoissa asteittain. Yliopistojen tutkintotavoitteissa sopimuskaudelle 2021–2024 huomioidaan em. lisäykset. Yliopistot ovat jo nostaneet asteittain varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen aloittajamääriä, mikä tulee näkymään tutkintotavoitteissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö kehittää yhdessä varhaiskasvatuksen opettajakoulutusta tarjoavien yliopistojen (7) kanssa varhaiskasvatuksen opettajaksi pätevöitettäviä koulutuksia.

Tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatuksen koulutusten arviointi, teemoina muun muassa koulutuspaikkojen ja valmistuvien määrän riittävyys.

6. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisesta ja riittävästä sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoisesta kohdennuksesta Suomen kaikissa osissa.

6.Varhaiskasvatuksen opettajien koulutuksen saavutettavuus on tällä hetkellä alueellisessa mielessä hyvä koska koulutusta on tarjolla suomenkielisenä kuudessa ja ruotsinkielisenä kahdessa yliopistossa sekä saamenkielisenä yhdessä yliopistossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimikaudelle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumi tuottaa määrällistä ja laadullista ennakointitietoa ja esityksiä alan koulutustarpeista ja tekee esityksiä varhaiskasvatuksen osaamisen kehittämiseksi ja jatkuvan oppimisen toteutumiseksi. Kehittämisfoorumin tehtävänä on myös tukea varhaiskasvatuslain toimenpanoa koulutukseen liittyvissä asioissa ja edistää varhaiskasvatuslakiin kirjatun henkilöstörakenteen toteutumista. Kehittämisfoorumin tulee huomioida työssään myös suomen- ja ruotsinkielinen sekä vähemmistökielinen ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koulutus.

Tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatuksen koulutusten arviointi, teemoina muun muassa koulutuspaikkojen ja valmistuvien määrän riittävyys, varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisuus sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoinen kohdennus Suomen kaikissa osissa

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston perustamassa varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumissa sovitetaan yhteen sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tulevaa ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Tavoitteena on kehittää kunkin koulutuksen osaamisalueet ja vahvuudet tunnistavat ja tunnustavat varhaiskasvatuslain tavoitteisiin ja lapsen edun kokonaisarvioon perustuvat uudet koulutus- ja urapolut. Samalla on varmistettava muutoksen aikana ja sen jälkeen varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuudet edetä urallaan kattavan ja ajallisesti tehokkaan täydennys- ja jatkokoulutuksen myötä.

7. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimikaudelle 14.2.2019–31.12.2020. Kehittämisfoorumi tuottaa määrällistä ja laadullista ennakointitietoa ja esityksiä alan koulutustarpeista ja tekee esityksiä varhaiskasvatuksen osaamisen kehittämiseksi ja jatkuvan oppimisen toteutumiseksi. Kehittämisfoorumin tehtävänä on myös tukea varhaiskasvatuslain toimenpanoa koulutukseen liittyvissä asioissa ja edistää varhaiskasvatuslakiin kirjatun henkilöstörakenteen toteutumista. Kehittämisfoorumin tehtävänä on edistää koulutusten välistä yhteistyötä, tehdä esityksiä perus- ja täydennyskoulutuksen keskinäisen jatkumon edistämiseksi sekä tarvittavista täydennyskoulutuksen teemoista ja toteuttamisen tavoista. Lisäksi kehittämisfoorumin tehtävänä on tehdä esityksiä varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen kehittämiseksi sekä koulutuspoluista.

Kehittämisfoorumi esittää ratkaisuja varhaiskasvatuksen koulutuspolkuihin ja aiemmin opitun hyödyntämiseen sekä tekee esityksiä varhaiskasvatuksen osaamisen kehittämiseksi ja jatkuvan oppimisen tukemiseksi. Kehittämisfoorumi laatii varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisen strategiset linjaukset ja suositukset sisältävän varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisohjelman, joka on tiivis katsaus varhaiskasvatuksen koulutuskokonaisuuden nykytilaan ja lähihistoriaan. Kehittämisohjelmassa esitetään koulutuksen kehittämisen toimijat ja heidän vastuunjakonsa, koulutusten määrällinen ja laadullinen tarve, koulutusprosessit ja niiden kehittäminen, perus- ja täydennyskoulutuksen jatkumo (uranaikainen osaamisen kehittäminen, jatkuva oppiminen), koulutusten keskinäinen yhteistyö, koulutusten yhteistyö opettajankoulutuksen sekä sosiaali- ja terveysalan koulutusten kanssa sekä koulutusten ja ympäröivän yhteiskunnan suhde.

Tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatuksen koulutusten arviointi, teemoina muun muassa koulutuspaikkojen ja valmistuvien määrän riittävyys, varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisuus sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoinen kohdennus Suomen kaikissa osissa.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Tarja Kahiluoto, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta

VNS 6/2018 vp – EK 52/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että

1. hallitus varmistaa liikuntapoliittisen selonteon (VNS 6/2018 vp) hallinnonalarajat ylittävän johtamisen ja täytäntöönpanon; Tässä yhteydessä hallituksen on harkittava liikkumisen edistämisen koordinointia valtioneuvostotasolla ja Valtion liikuntaneuvoston aseman vahvistamista, esimerkiksi vaikuttavuuden arvioinnin tehostamiseksi, ja siirtämistä valtioneuvoston kanslian yhteyteen; Lisäksi hallituksen tulee arvioida valiokunnan kannattaman ilmiöpohjaisen budjetoinnin sopivuutta hallinnonalarajat ylittävän liikkumisen edistämiseen;

2. hallitus arvioi hallinnon rajat ylittäen kunto- ja terveysliikunnan johtamisjärjestelmän ja sen toimivuuden ja osana sitä esimerkiksi selkiyttää aluejärjestöjen roolia liikkumisen merkittävänä lisääjänä;

3. hallitus edistää liikunnan merkittäviä terveysvaikutuksia koskevan osaamisen ja tietoisuuden lisäämistä ja parantamista ja liikunnan lisäämistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikilla palvelujen järjestämisen tasoilla neuvolatoiminnasta aina ikäihmisten hoivaan ja hoitoon;

4. hallitus edistää kattavasti niiden väestöryhmien käytännön liikkumismahdollisuuksia, joilla toimintakyvyn rajoitteen tai muun vastaavan syyn vuoksi on rajoitetut mahdollisuudet harrastaa yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti liikuntaa ja urheilua, muun muassa varmistamalla vammaisurheilussa ja erityisliikunnassa tarvittavien avustajapalvelujen, apuvälineiden ja kuljetuspalvelujen saamisen;

5. hallitus harkitsee mahdollisuutta kannustaa uudella ylimääräisellä kannustinrahalla urheilun lajiliittoja ja muita liikunnan valtionavustuksia saavia kansalaisjärjestöjä toteuttamaan nykyistä vaikuttavammin liikunnan ja urheilun esteettömyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta;

6. hallitus panostaa riittävästi Liikkuva koulu -toiminnan laajentamiseen kaikille koulutusasteille ja varhaiskasvatukseen, liikunnan edistämiseen erityisesti niissä oppilas- ja opiskelijaryhmissä, jotka

liikkuvat kaikkein vähiten, ja kouluissa ja oppilaitoksissa järjestettävän liikunnan laadun ja vaikuttavuuden parantamiseen;

7. hallitus edistää aktiivisesti koulujen, liikunta- ym. seurojen ja muun kolmannen sektorin toimijoiden kanssa yhteistyössä järjestettävää koulupäivän jälkeistä kerho- ja harrastustoimintaa ja harrastustakuun toteutumista kaikille lapsille ja nuorille perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta;

8. hallitus arvioi tarpeen säätää erillinen laki huippu-urheilusta tukemaan Olympiakomitealle annettua laajaa vetovastuuta huippu-urheilun johtamisesta ja kehittämisestä;

9. hallitus etsii keinoja urheilijoiden sekä ammatti- ja vapaaehtoisvalmentajien taloudellisen aseman kehittämiseksi ja parantamiseksi;

10. hallitus selventää liikuntapalvelujen alv-käytäntöjä siirtymällä nollaveroluokkaan kuuluvien terveys- ja hyvinvointipalveluiden lisäksi yhteen kaikki liikuntapalvelut kattavaan arvonlisäverokantaan, jonka taso kannustaa harrastamaan liikuntaa;

11. hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Veikkaus Oy:n toiminnan turvaamiseksi puuttumalla aktiivisesti ulkomaisten peliyhtiöiden laittomaan toimintaan Manner-Suomessa ja vähentämällä näin nykyistä tehokkaammin rahapelihaittoja, ja varmistaa lainsäädännöllä ja muulla tavoin Veikkaus Oy:lle vakaan toimintaympäristön, jossa pelaaminen kanavoituu nykyistä paremmin yhtiön pelitoimintaan; ja

12. hallitus varmistaa liikunnan ja urheilun kattavan edistämistyön vaatiman riittävän rahoituksen ja mahdollisuuksien mukaan rahoittaa jatkossa niitä rahapelituottojen lisäksi myös varsinaisen budjettitalouden varoista ja pääomittamalla Olympiarahastoa

1.–12. Eduskunnan lausumat on huomioitu hallitusohjelmassa valtion talouskehyksien sallimissa puitteissa. Poikkihallinnollinen liikuntapolitiikan koordinaatioelin on aloittanut työnsä ja siinä ovat edustettuna lähes kaikki ministeriöt sekä asiantuntijoina laaja joukko kansalaisjärjestöjä ja liikunnan tutkimus- ja asiantuntijatahoja. Koordinaatioelin tulee käsittelemään hallinnonalojen yhteistyötä edellyttävät selontekoon liittyvät asiat. Elämänkaarelle sijoittuvia liikunnan edistämisohjelmia on meneillään (liikkuva varhaiskasvatus, liikkuva opiskelu, liikkuva aikuinen ja ikäihmisten liikuntahanke) ja niille on valtion talousarviossa osoitettu resursseja. Liikuntajärjestöjen valtionavustuskriteerien uudistustyö on käynnissä ja uudet kriteerit, joissa eettisillä ja yhdenvertaisuuteen liittyvillä kriteereillä on suuri painoarvo, otetaan käyttöön vuoden 2021 alusta. Koulupäivän yhteyteen sijoittuva harrastamisen Suomen malli on valmisteilla. Samoin selvitys huippu-urheilulain tarpeellisuudesta on menossa ja valmistuu vuoden 2020 aikana. Arpajaislain uudistustyö on käynnissä.

Esko Ranto, ylijohtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston selonteko tietopolitiikasta ja tekoälystä

VNS 7/2018 vp – EK 53/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja asiantuntijaorganisaatioiden kanssa tietopolitiikan ja tekoälyn eettisen näkökulman käsittelemistä selonteossa esitettyjen periaatteiden konkretisoimiseksi.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää tekoälyn eettisen näkökulman ja periaatteiden käsittelyä koulutusasteiden yhteisen oppimisanalytiikan viitekehyksen kehittämistyössä kansallisessa oppimisanalytiikkajaostossa (Oppimisanalytiikan jaosto). Oppimisanalytiikan viitekehys valmistuu keväällä 2020.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on edistänyt keskustelua tekoälyn eettisestä näkökulmasta EU-puheenjohtajakaudellansa järjestämällä kansainvälisen tekoälyseminaarin Helsingissä 12.–13.12.2019.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on osallistunut poikkihallinnollisen AURORA-AI-tekoälyohjelman eettisten kysymysten pohdintaan.

Jonna Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

1. Valtiovarainministeriö on useiden tahojen kanssa käynyt avointa keskustelua etiikan kysymyksistä. Aihetta käsiteltiin useissa yhteyksissä myös osana Suomen EU-puheenjohtajuuskauden ohjelmaa. Valtiovarainministeriössä valmistellaan ja koordinoidaan eettisten periaatteiden konkretisoimista jatkuvassa dialogissa tiedemaailman kanssa. Kertomusvuonna valmisteltiin monitieteellisen asiantuntijaryhmän asettamista. Työryhmä aloittaa toimintansa 2020.

Valmistelun yhtenä tavoitteena on ollut seurata kansainvälistä keskustelua. Laskentatavasta riippuen on tunnistettu maailmanlaajuisesti 85–160 erilaista tekoälyn eettistä koodistoa. Analyysin tuloksena on päädytty siihen, että vastaavaa koodistoa ei tarvitse tehdä Suomelle, mutta laajan keskustelun kautta luodaan yhteisiä periaatteita, jotka ovat linjassa kansainvälisen kehityksen kanssa. Tämä tavoite on myös pääministeri Marinin hallitusohjelmassa. Työn painopiste tulee olemaan vuodessa 2020.

2. ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla edistetään kansalaisten ymmärrystä digitalisaatiosta ja tekoälystä sekä vahvistetaan alan kehittämisen ja kansainvälisen kilpailukyvyn kohentamisen edellyttämää osaamista eri koulutusasteilla ja tieteenaloilla.

2. Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 tiekartan osaamisen ja korkean koulutuksen turvaamiseksi. Digitalisaation ja tekoälyn edellyttämää osaamista edistetään Osaavimman työvoiman kotimaaksi, Uudistuva korkeakoulutus ja digitaalinen palveluympäristö sekä Yhteistyö ja avoimuus tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan voimavaraksi -kehittämisohjelmien avulla. Korkeakoulujen strategiarahoitusta on kohdennettu jatkuvaan oppimiseen ja osaajapulaan vastaamiseen mm. tekoäly, robotiikka ja ICT-ala.

Helsingin yliopisto ja Reaktor tukevat tekoälyyn liittyvän ymmärryksen edistämistä tarjoamalla ilmaisen verkkokurssin Elements of AI kansalaisten käyttöön.

OKM:n hallinnonalalla on vahvistettu tekoälytutkimuksen ja ympäröivän yhteiskunnan vuorovaikutusta.

Jonna Korhonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakennetta ja tutkintojen perusteita kehitetään jatkuvasti työelämän tarpeiden mukaisesti. Opetushallitus uudistaa ammatillisten tutkintojen perusteita ja niissä määriteltyjä tutkinnon muodostumissääntöjä, tutkinnon osia sekä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita tarpeen mukaan ottaen huomioon kullakin alalla työelämässä tapahtuvat ja ennakoitavissa olevat muutokset. Tutkinnon perusteiden uudistamisen yhteydessä vahvistetaan myös digitalisaatioon ja tekoälyyn liittyvää osaamista ammatillisissa tutkinnoissa kunkin alan tarpeiden mukaisesti. Digitalisaatioon ja sen hyödyntämiseen liittyvää perusosaamista on vahvistettu myös osana ammatillisiin perustutkintoihin sisältyviä yhteisiä tutkinnon osia. Uudistetut yhteiset tutkinnon osat tulivat voimaan 1.8.2018.

Digitalisaatiota ja uusien oppimisympäristöjen ja -ratkaisujen kehittämistä on tuettu valtionavustuksilla (3 milj. euroa), joilla on kannustettu rohkeisiin kokeiluihin, yhteistyöhön laajoissa valtakunnallisissa verkostoissa ja hankkeissa syntyneiden innovaatioiden avoimeen jakamiseen. Aurora AI -tekoälyhankkeen yhteydessä on kokeiltu tekoälyn hyödyntämistä muun muassa osaamistarpeiden ja -tarjonnan kohtaannossa jatkuvan oppimisen edistämiseksi.

Uuden lukiolain ja -asetuksen perusteella laadittujen opetussuunnitelmien osalta lukiolaisten tietämystä digitalisaatiosta on vahvistettu sisällyttämällä opintoihin algoritmeista ja lukuteoriasta koostuvia oppisisältöjä.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Seija Rasku, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (ammatillinen koulutus)

Aki Tornberg, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (lukiokoulutus)

2. Valtiovarainministeriössä toteutetaan digituen toimintamallin toimeenpanoa, jonka tavoitteena on kansalaisten digiosaamisen lisääminen ja digisyrjäytymisen ehkäiseminen. Tukimallia pilotoitiin vuonna 2019 ensin viidellä alueella ja toimeenpano laajeni kertomusvuonna 14 maakunnan alueelle. Valtakunnallisesta kehittämisestä vastasi Väestörekisterikeskus, vuodesta 2020 lähtien Digi- ja väestötietovirasto. Kansalaisille on julkaistu Helsingin yliopiston ja Reaktor Oy:n yhteistyössä kehittämä Tekoälyn perusteet -verkkokurssi, jonka avulla on mahdollista lisätä ymmärrystä tekoälystä, sen käyttötarkoituksesta ja menetelmistä.

3. selvittää avointen lohkoketjujen ja kryptovaluuttojen verotuskohtelun pikaisesti sekä siihen liittyen ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin verotuksellisen tilanteen selkeyttämiseksi ja korjaamiseksi.

3. Kryptovaluuttana pidetään salausalgoritmiikkaan perustuvaa virtuaalivaluuttaa. Virtuaalivaluutan tarjoajia koskevan lain (572/2019) 2 pykälässä tarkoitetaan virtuaalivaluutalla digitaalisessa muodossa olevaa arvoa:

- jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen ja joka ei ole laillinen maksuväline;
- jota henkilö voi käyttää maksuvälineenä; ja
- joka voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti.
- Kyseistä lakia sovelletaan virtuaalivaluutan tarjoajien harjoittamaan liiketoimintaan Suomessa.

Virtuaalivaluutasta tai sen käytöstä ei ole muuta virallista sääntelyä, minkä vuoksi virtuaalivaluutan käyttöala kuuluu osapuolten sopimusvapauden piiriin. Virtuaalivaluuttoja voidaan siten vaihtaa myyjän ja ostajan niin sopiessa esimerkiksi virallisiin valuuttoihin, toisiin virtuaalivaluuttoihin, hyödykkeisiin tai palveluihin. Velvollisuutta ottaa virtuaalivaluuttaa maksuvälineenä vastaan ei ole, koska virtuaalivaluutat eivät ole virallista valuuttaa. Virtuaalivaluuttoja käytetään yleisesti myös sijoittamistarkoituksessa, jolloin tulonodotukset kohdistuvat virtuaalivaluutan arvonnousuun.

Verohallinto antoi vuonna 2013 ensimmäisen virtuaalivaluuttojen tuloverotusta koskevan ohjeen, jossa käsiteltiin virtuaalivaluuttojen tuloverotusta eri käyttötilanteissa. Tuolloin verotuskäytännössä katsottiin, että virtuaalivaluutan verotuksen realisoivissa tilanteissa ei sovelleta virtuaalivaluutan sopimusluonteen vuoksi tuloverolain (1535/1992) omaisuuden luovutusvoittojen verottamista koskevia säännöksiä. Tästä syystä virtuaalivaluuttojen verotuksen realisoiviin tapahtumiin ei voitu soveltaa muun muassa hankintameno-olettamaa eikä säännöstä pienten luovutusten verovapaudesta (yhteenlasketut luovutushinnat verovuonna enintään 1 000 euroa). Tuloverolain mukaan toimitettavassa verotuksessa menetykset ovat lähtökohtaisesti vähennyskelvottomia, joten virtuaalivaluutan arvonlasku ei ollut tuloverotuksessa vähennyskelpoinen meno.

Edellä mainituista syistä virtuaalivaluuttojen verotuskohteluun koettiin sisältyvän tiettyä epäselvyyttä ja epäsymmetriaa, koska arvonnousun realisoitumisesta muodostui veronalaista pääomatuloa, mutta tappiot olivat vähennyskelvottomia menoja. Tilanne kuitenkin muuttui merkittävästi vuonna 2019, kun korkein hallinto-oikeus antoi virtuaalivaluutan verotusta koskevan vuosikirjapäätöksen (KHO 2019:42). Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan virtuaalivaluuttaa pidetään tuloverolain mukaisissa soveltamistilanteissa tuloverolain 45 pykälän 1 momentissa tarkoitettuna omaisuutena, jolloin sen luovuttamiseen sovelletaan tuloverolain luovutusvoittoa koskevia säädöksiä. Päätös merkitsee samalla myös sitä, että tuloverolain mukaisissa soveltamistilanteissa virtuaalivaluuttojen eri luovutustilanteisiin sovelletaan kaikkia muitakin tuloverolain luovutusvoittoa koskevia säädöksiä eli muun muassa pienten luovutusvoittojen verovapautta (yhteenlasketut luovutushinnat verovuonna enintään 1 000 euroa) sekä luovutustappioiden vähennyskelpoisuutta. Myös hankintameno-olettamaa koskevia säännöksiä sovelletaan.

Verohallinto on päivittänyt virtuaalivaluuttojen verotusta koskevan ohjeen (VH/5083/00.01.00/2019) vastaamaan muuttunutta oikeustilaa. Viimeisin versio ohjeesta on julkaistu 22.1.2020.

Korkeimman hallinto-oikeuden vuonna 2019 antama vuosikirjaratkaisu ja Verohallinnon päivitetty verotusohje ovat selkeyttäneet virtuaalivaluuttojen verotusta ja poistaneet aiemmin mahdollisesti koettuja epäselvyyksiä ja epäsymmetriaa. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan asia ei näin ollen anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

4. ryhtyy toimenpiteisiin tietopolitiikan kehittämistoimien vastuunjaon määrittelemiseksi valtioneuvostossa siten, etteivät ministeriöiden väliset toimivaltarajat aiheuta haittaa kehittämistyölle ja sen johtamiselle, jota tulee merkittävästi vahvistaa.

4. Ensimmäiset toimet on käynnistetty sektorikohtaisissa hankkeissa. Toimivaltarajojen madaltaminen vaatii huolellista valmistelua. Nämä toimet olivat vuoden 2019 lopussa kesken, mutta työtä jatketaan vuoden 2020 aikana.

Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, valtiovarainministeriö (1–2;4)

Timo Annala, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö (3)

Ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksien seuraaminen

HE 41/2018 vp – EV 57/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksia.

Lakimuutos tuli voimaan vuoden 2019 syksyllä, jonka jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ylioppilastutkinnon kokeiden rajoituksettomien uusimisien vaikutuksia vuosittain.

Ylioppiastutkintolain (502/2019) voimaan tulo laajensi kokelaiden kokeiden uusimismahdollisuuksia. Syksyn 2019 tutkintokerralla lainsäädännön muutos ei ilmennyt kovin merkittävänä uusimisen lisäyksenä. Syksyn 2019 kokeessa oli ensimmäistä kertaa mahdollisuus uusia hyväksytty koe rajoituksetta ja hylätty koe kolme kertaa. Hyväksytyn kokeen toiseen uusimiskertaan ilmoittautuneita oli 934 ja hylätyn kokeen kolmanteen uusimiseen ilmoittautuneita oli 171.

Sen sijaan jo aiemmin voimassa olleiden säännösten mahdollistaman hyväksytyn kokeen 1. uusimiseen syksyllä 2019 ilmoittautuneita oli 9 823, kun syksyllä 2018 ilmoittautuneita oli ollut 7 134.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tekijänoikeuslain muuttaminen

HE 92/2018 vp – EV 90/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lain muuttamiseksi teknologianeutraalimmaksi siten, että oikeudenhaltijoiden oikeudet kohtuullisen korvauksen saamiseen teostensa

käyttämisestä varmistetaan vastaamaan paremmin teosten tosiasiallista käyttöä. Hallituksen tulee seurata ja arvioida tiiviisti lain vaikutuksia edunsaajien ja oikeudenhaltijoiden kannalta ja antaa siitä selvitys sivistysvaliokunnalle keväällä 2021.

Valtioneuvosto päätti 8.11.2018 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu sivistysvaliokunnalle keväällä 2021 annettavaa selvitystä.

Anna Vuopala, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tilauskoulutusta koskeva uudistus

HE 152/2018 vp – EV 198/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tilauskoulutusta koskevan uudistuksen vaikutuksia tilauskoulutuksen laatuun, korkeakoulujen perustoimintaan sekä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittymiseen ja raportoi seurantatulokset.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa, että uusien tehtävien toteuttaminen ei vaaranna korkeakoulujen mahdollisuutta hoitaa tutkintokoulutusta ja tutkimusta koskevia perustehtäviään.

1–2. Tilauskoulutusta koskevan uudistuksen vaikutuksia seurataan osana yleistä korkeakoulujen opintojen ja opiskelun tiedonkeruuta. Opetus- ja kulttuuriministeriö kerää tilastotietoa tilauskoulutuksen opiskelijamääristä ja kehittää muuta tiedonkeruuta jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittymisen seuraamiseksi.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Maija Innola, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Opintolainan nostaminen osana opintotukea

HE 171/2018 vp – EV 141/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että selvitetään vaatimus pienituloisista perheistä tulevien toisen asteen opiskelijoiden velvollisuudesta nostaa opintolainaa ennen kuin voi saada toimeentulotukea. Kenenkään opintie ei saa katketa jo toisella asteella rahanpuutteen tai lainanoton takia.

1. Opintolaina on osa opintotukea. Toimeentulotukea ei ole tarkoitettu opintojen pitkäaikaiseen rahoittamiseen, joten yleensä edellytetään, että 18 vuotta täyttäneet hakevat opintolainaa. Opintolainan nostamista ei

kuitenkaan edellytetä alle 18-vuotiailta. Lainan hakemista edellytetään sekä ammatillisia opintoja että lukiota suorittavilta. Täysi-ikäiseltä ei kuitenkaan edellytetä opintolainan hakemista, jos se johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Esimerkiksi jos opiskelija on lastensuojelun jälkihuollossa, hänellä on vakava sairaus tai koulutuksella on kuntoutukselliset tai syrjäytymisen ehkäisyä tukevat tavoitteet. Perheen toimeentulotukiasiakkuus voidaan ottaa huomioon. Opintotuen ja toimeentulotuen rajapintoja on tarkastella osana mahdollista sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Virpi Hiltunen, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö

Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen

HE 194/2018 vp – EV 266/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtakunnallisten ja alueellisten vastuumuseoiden rahoituksen riittävyyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuumuseoiden määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin ja erityispiirteisiin arvioidaan osana laajempaa uudistuksen seurantaa ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle seuraavan vaalikauden lopussa.

Museolain ja museoiden rahoitusjärjestelmän uudistus on tullut voimaan vuoden 2020 alussa. Ennen lain voimaantuloa on kevätkaudella 2019 toteutettu valtionosuuteen oikeutetuksi hyväksymistä sekä alueellisia ja valtakunnallisia vastuumuseotehtäviä koskeva hakumenettely. Lisäksi on huolehdittu valtionosuuspäätösten edellyttämästä tiedonkeruusta. Syyskauden aikana on tehty päätökset museoiden hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuiksi sekä museoiden nimeämisestä alueellisiksi ja valtakunnallisiksi vastuumuseoiksi. Nimettyjen alueellisten vastuumuseoiden toimialueet kattavat koko maan kaikkien kolmen tehtäväalueen (alueellisen museotoiminnan kehittämistehtävä, kulttuuriympäristötehtävä ja alueellinen taidemuseotehtävä) osalta. Valtion talousarviossa osoitettiin uudistuksen toteuttamiseen neljän miljoonan lisärahoitus, josta valtaosa käytettiin alueellisiin tehtäviin kohdennettujen resurssien vahvistamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa uudistuksen toteutumista ja valmistautuu antamaan vaalikauden lopulla sivistysvaliokunnalle selvityksen vastuumuseoiden rahoituksen riittävyydestä ja alueellisten vastuumuseoiden määrästä.

Joni Hiitola, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ylioppilastutkinnon uusi tutkintorakenne

HE 235/2018 vp – EV 242/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi, miten ylioppilastutkinnon uusi rakenne vaikuttaa lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen, ottaen erityisesti huomioon kahta tutkintoa suorittavat opiskelijat ja aikuisopiskelijat, ja antaa siitä sivistysvaliokunnalle selvityksen, kun uudistuksen toimeenpanosta on saatavissa seurantatietoa riittävästi.

1. Kokelaat, jotka ovat aloittaneet ylioppilastutkinnon suorittamisen kumotun lain ollessa voimassa, jatkavat tutkinnon suorittamista tämän lain nojalla. Ylioppilastutkinnon uutta tutkintorakennetta, jossa kokelaan on suoritettava viisi koetta, koskevaa säännöstä sovelletaan niihin kokelaisiin, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerrasta lukien. Ministeriö tulee seuraamaan tutkintorakenteen muutosten vaikutuksia.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus harkitsee uuden esityksen tekemistä englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisen ja suorittamisen mahdollistamiseksi. Esityksessä tulee ottaa huomioon kansalliskielten asema ja perustuslain vaatimukset.

2. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan ei sisälly kirjausta lainsäädäntömuutoksista, jotka mahdollistaisivat englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisen tai suorittamisen.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään lukiodiplomijärjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja sen perusteella ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

3. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut selvityshenkilöt 19.12.2019 selvittämään eduskunnan lausuman mukaista lukiodiplomien muuttamista kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi ja siihen liittyen mm., miten lukiodiplomit tulisi järjestää osana lukiokoulutusta siten, että kaikilla opiskelijoilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet niiden suorittamiseen ja millaisia lukiodiplomien tulisi olla, jotta ne palvelisivat parhaiten opiskelijan osaamisen syventämistä ja olisivat hyödynnettävissä korkeakoulujen opiskelijavalinnassa. Selvitys valmistuu syyskuussa 2020.

Heikki Blom, opetusneuvos opetus- ja kulttuuriministeriö

Paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatusikäisten oikeus vuorohoitoon

HE 34/2019 vp – EV 43/2019 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja selkeyttää kuluvan vaalikauden aikana varhaiskasvatuslain 6 pykälän 3 momentin tarkoittamien lasten, esimerkiksi turvapaikanhakijalasten, varhaiskasvatusoikeuden yhdenvertaisen turvaamisen sekä ryhtyy selvityksen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin.

1. Opetus- ja kulttuuriministeriö aikoo laatia virkatyönä vuonna 2020 selvityksen paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten varhaiskasvatuksesta. Selvitys toteuttaa samalla myös vuoden 2019 hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan ”selvitetään, miten paperittomien ja turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen toteutuu”.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää kuluvan vaalikauden aikana varhaiskasvatusikäisten ja pienten koululaisten vuorohoidon tarpeen ja toteutumisen sekä ryhtyy selvityksen tulosten perusteella tarvittaviin toimiin lainsäädännön muuttamiseksi vuorohoidon palvelun varmistamiseksi.

2. Varhaiskasvatuslain 13 pykälän mukaan oikeus vuorohoitoon on lapsella, joka tarvitsee sitä vanhemman tai muun huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Lain 1 pykälän mukaan myös pienet koululaiset voivat saada varhaiskasvatusta, mikäli erityiset olosuhteet sitä vaativat. Varhaiskasvatuksen tietovaranto VARDA:sta tullaan jatkossa saamaan tietoa vuorohoidossa olevista lapsista. Varhaiskasvatuksen subjektiivisen oikeuden ulottaminen vuorohoitoon sekä pienille koululaisille edellyttäisi kuitenkin merkittävästi uusia resursseja.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

11 Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen

HE 134/2008 vp – EV 106/2008 vp

> Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun 10 pykälän mukaan vakuutetulla, joka on täyttänyt 75 vuotta, on oikeus korvaukseen annosjakelun kustannuksista, jos hänellä on annosjakelun alkaessa vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa lääkettä. Lisäksi edellytyksenä on, että vakuutetun lääkitys on tarkistettu tarpeettomien, keskenään yhteen sopimattomien ja päällekkäisten lääkitysten poistamiseksi ja annosjakeluun siirtyminen on pitkäaikaisessa lääkehoidossa lääketieteelliseltä kannalta perusteltua.

Apteekkitoiminnan kehittämistarpeita selvittäneissä työryhmissä on arvioitu myös lääkkeiden annosjakelua ja tehty siihen liittyviä kehittämisehdotuksia.

Annosjakelua koskevia kysymyksiä on tarkoituksenmukaista arvioida sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän uudistamisen yhteydessä ja osana lääkehuollon sosiaali- ja terveysministeriön raporttiin (2019:5) sisältyvän tiekartan suuntaviivojen mukaista kehittämisen kokonaisuutta.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus

HE 152/2008 vp – EV 8/2009 vp

> Eduskunta edellytti 25.2.2009, että hallitus välittömästi valmistelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lausuman taustalla on eduskunnan aikaisempi, lähes samankaltainen lausuma HE 156/2005 vp – EV 34/2006 vp, jonka johdosta sosiaali- ja terveysministeriö päätti helmi-maaliskuulla 2008, että ensimmäisessä vaiheessa

valmisteltaisiin kansainvälisesti kilpailukykyinen lisäeläkeuudistus, joka koskisi maksuperusteisia lisäeläkejärjestelyjä nykymuotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa. Tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki (1774/1995) ja vakuutuskassalaki (1164/1992) toimisivat erillislain taustalakeina.

Uudistusta koskeva lait 173/2009, 174/2009 ja 175/2009 hyväksyttiin 27 päivänä maaliskuuta 2009 ja ne tulivat voimaan 1.4.2009.

Ministeriössä laadittu arviomuistio oli lausuntokierroksella keväällä 2013. Ministeriö asetti 30.5.2013 laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan eläkesäätiö- ja vakuutuskassalain kokonaisuudistusta. Työryhmän toimikausi päättyi 31.1.2016, minkä jälkeen työryhmän loppuraportista järjestettiin lausuntokierros ja loppuraportti lähetettiin lainsäädännön arviointineuvostolle. Arviointineuvoston lausunto 8.3.2017 johti tarpeeseen täydentää esitystä. Ministeriöllä ei ole ollut mahdollisuuksia jatkaa kokonaisuudistuksen valmistelua kertomusvuonna eläkesäätiöiden ja -kassojen lisäeläketoimintaan sovellettavan ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2016/2341/EU (IORP II -direktiivi) johdosta, joka on pantu kansallisesti täytäntöön 1.1.2019. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle IORP II -direktiivin täytäntöönpanon jälkeen tulevalla hallituskaudella. Eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevien esitysten osalta ratkaisevana on pidettävä sosiaaliturvan tehokasta ja turvaavaa toimeenpanoa. Lisäksi erot työeläkelaitosten ja lisäeläkkeitä hoitavien eläkelaitosten kilpailuolosuhteissa huomioidaan lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Riitta Kokko-Herrala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Palveluseteli

HE 20/2009 vp – EV 67/2009 vp

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

2. Valinnanvapauslakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 16/2018 vp) ehdotetulla asiakassetelillä olisi korvattu nykyisin käytössä oleva palveluseteli. Asiakas olisi maksanut asiakassetelillä hankkimissaan palveluissa sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuista annetun lain mukaisen asiakasmaksun, jolloin myös asiakassetelillä hankitusta palvelusta maksettu asiakasmaksu olisi kerryttänyt maksukattoa. Mainittu hallituksen esitys, samoin kuin asiakasmaksulain kokonaisuudistusta koskeva esitys (HE 310/2018 vp), kuitenkin raukesivat keväällä 2019.

Hallitusohjelman mukaan sekä palvelusetelilaki että asiakasmaksulaki uudistetaan. Tässä yhteydessä on mahdollista tarkastella palvelusetelin omavastuuosuutta ja maksukattoa.

Laura Terho, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Biopankkilainsäädännön kokonaisuudistus

HE 86/2011 vp – EV 78/2012 vp

> Eduskunta edellytti 2.10.2012, että hallitus seuraa ja arvioi biopankkilainsäädännön toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi.

Biopankkilaki (688/2012) vahvistettiin 30.11.2012 ja laki tuli voimaan 1.9.2013. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on antanut yleistä ohjausta lain täytäntöönpanosta. Biopankkilainsäädännön operatiivinen toimeenpano on kuulunut vuoden 2019 loppuun asti sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle (Valvira). Vuoden 2020 alusta alkaen osa Valviran tehtävistä siirtyi Lääkealan turvallisuus ja kehittämiskeskus Fimeaan, mukaan lukien biopankkien ohjaus ja valvonta. Valvontaviranomainen kiinnittää huomiota mm. biopankkien toimintasuunnitelmiin, riskinarviointiin ja -hallintaan, laatujärjestelmiin, henkilöstön osaamiseen ja kokemukseen, rekisterinpitäjien velvollisuuksiin ja oikeuksiin, näytteenantajien oikeusturvaan sekä tutkimuksen tukemiseen. Toiminnan avoimuus ja läpinäkyvyys sekä kansalaisten luottamus biopankkitoimintaan ovat ensiarvoisen tärkeitä. Tästä syystä biopankkitoiminnan harjoittajat kiinnittävät erityistä huomiota siihen, ettei kansalaisten tutkimusmyönteistä asennetta ja luottamusta menetetä. Valtakunnalliseen biopankkirekisteriin on merkitty alun perin yksitoista biopankkia, joista kaksi yhdistyi vuoden 2016 aikana. Tällä hetkellä Suomessa toimii kymmenen rekisteröityä biopankkia, joista kolme, Hematologinen Biopankki (FHRB), Veripalvelun Biopankki sekä Suomen Terveystalon Biopankki, ovat yksityisiä. Lisäksi sairaanhoitopiirit ja yliopistot perustivat vuonna 2017 Suomen Biopankkiosuuskunnan (FINBB). Osuuskunnan jäseninä on nykyisin kuusi sairaalabiopankkia ja THL Biopankki.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 27.11.2012 virkamiestyöryhmän ja biopankkilainsäädännön ohjausryhmän. Virkamiestyöryhmä valmisteli seuraavat biopankkilain nojalla annettavat alemman asteiset säädökset: sosiaali- ja terveysministeriön asetus alueellisen eettisen toimikunnan ja valtakunnallisen lääketieteellisen tutkimuseettisen toimikunnan lausunnoista perittävistä maksuista 650/2013, sosiaali- ja terveysministeriön asetus biopankin tiedonannosta 649/2013 sekä valtioneuvoston asetus biopankin suostumusasiakirjasta 643/2013.

Biopankkilainsäädännön ohjausryhmän tehtävänä on seurata ja arvioida biopankkilainsäädännön toimivuutta ihmisperäisiä näytteitä käyttävässä tutkimuksessa sekä ohjata biopankkitoiminnan edellyttämän infrastruktuurin rakentamista Suomessa yhteistyössä tutkijoiden, rahoittajien, terveydenhuollon palvelujärjestelmän, asiantuntijalaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Ohjausryhmä asetettiin alkuun toimikaudeksi 3.12.2012–31.12.2017, minkä jälkeen ohjausryhmän toimikautta jatkettiin 1.1.2018–31.12.2019. Ohjausryhmän toisen jatkokauden pituudeksi on arvioitu vuoden 2021 loppuun.

Ohjausryhmä antoi väliraporttinsa 2.6.2015 (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiota 2015:26). Väliraportin tarkoituksena oli antaa kokonaiskuva käynnistyneestä biopankkitoiminnasta lainsäädännön, viranomaisten ja biopankkien näkökulmasta. Se käsittelee seuraavia asiakokonaisuuksia:

- Biopankkilain toimeenpano ja viranomaistoiminta
- Biopankkien perustaminen ja toiminnan käynnistyminen
- Biopankkitoiminnan infrastruktuuri
- Näytteiden antajien oikeuksien toteutuminen
- Yhteiskunnalliset vaikutukset, vaikutukset toimintaympäristöön ja kansainvälinen yhteistyö
- Lainsäädännön toimivuus
- Biopankkitutkimukseen kohdistuvat asenteet ja niiden muutokset

Ohjausryhmän väliraportti osoitti, että nykyinen biopankkilaki vaatii säännösmuutoksia. Väliraportin liitteessä on koottu tähän asti esiin nousseita säännösmuutostarpeita yleistasolla. Osa ehdotuksista koskee lainsäädännön selkiyttämistä ja terminologian tarkentamista ja osa on eri intressiryhmien toiveita siitä, mitä lain tulisi mahdollistaa tulevaisuudessa.

Ohjausryhmässä on keskusteltu myös muun muassa seuraavista asioista:

- EU:n tietosuoja-asetuksen vaikutukset biopankkitoimintaan
- biopankissa olevien tutkimustulosten ja muiden henkilötietojen hyödyntäminen käytännön terveydenhuollossa
- biopankkien toiminnan yhdistäminen
- biopankkisuostumuksen hallinta Omakanta-palvelussa
- biopankkien ja suunnitellun Genomikeskuksen (STM071:00/2018 ja STM/2688/2018) välinen yhteistyö

Sosiaali- ja terveysministeriö on aloittanut väliraportin pohjalta biopankkilain muutosten valmistelun virkatyönä. Muutostyössä on päädytty lain kokonaisuudistukseen. Säädösmuutokset ovat kiinteästi yhteydessä 27 huhtikuuta 2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta kansalliseen toimeenpanoon sekä yhteensovittamiseen 1.5.2019 voimaan tulleen lain sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) kanssa. Lisäksi säädösmuutokset on katsottu tarkoituksenmukaisiksi tehdä Genomikeskuksen perustamista koskevan työn yhteydessä sen kanssa yhteen sovittaen (Ehdotus laiksi Genomikeskuksesta ja genomitietojen käsittelystä). Biopankkilain uudistusta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään 2020 aikana.

Eurooppalaisia biopankkeja ja biologisia aineistoja koskeva tutkimusinfrastruktuurikonsortio BBMRI-ERIC on komission toimivallalla perustettu ERIC -muotoinen tutkimusinfrastruktuurikonsortio. Suomi liittyi sen perustajajäseneksi 31.10.2013. Kansallisena koordinaattorina toimii Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

Sandra Liede, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Vanhuspalvelulain toteutuminen

HE 160/2012 vp – EV 162/2012 vp

1. Eduskunta edellytti 18.12.2012, että hallitus arvioi henkilöstömitoituksen toteutumisen vanhuspalvelulaissa tarkoitetulla tavalla vuoden 2014 aikana ja mikäli ympärivuorokautisessa hoidossa ei ole saavutettu suositusten mukaista henkilöstömitoitusta (vähintään 0,5), antaa eduskunnalle esityksen lain täsmentämisestä.

1. Vanhuspalvelulain seurantaa ja arviointia varten Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on koonnut laajat aineistot kunnista, kuntayhtymistä ja yhteistoiminta-alueilta sekä koti- ja ympärivuorokautisen hoidon toimintayksiköistä keväällä 2013 ja syksyllä 2014, syksyllä 2016 ja syksyllä 2018. Vuodesta 2016 vuoteen 2018 0,5 mitoituksen alittaneet yksiköt olivat vähentyneet 7 prosentista 5 prosenttiin. Seuraava seurantatutkimus tehdään tänä vuonna.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lain tavoitteiden toteutumista ja vaikutusta erityisesti ikääntyneen väestön hyvinvointiin, terveyteen ja toimintakykyyn ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuteen sekä kunnille aiheutuviin kustannuksiin.

2. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma sisältää kohdassa Ikäystävällisyyden edistäminen useita kirjauksia palvelujärjestelmän parantamisesta. Konkreettisena keinona palvelujen parantamiseksi hallitusohjelma linjaa lainsäädännön henkilöstön sitovasta 0,7 vähimmäismitoituksesta ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä. Kirjauksen mukaan mitoituksen toteutuksessa otetaan huomioon aina ensisijaisesti asiakkaiden hoitoisuus. Lisäksi tulee selkiyttää henkilöstön työnjakoa muun muassa tukipalvelujen osalta. Mitoitusta koskeva hallituksen esitys on valmisteltu ja siitä on järjestetty lausuntokierros syksyn 2019 aikana. Myös muut tarvittavat lainsäädännön valmisteluun kuuluvat toimenpiteen on tehty ja hallitus antaa esityksen eduskunnalle käsiteltäväksi lähiaikoina.

Satu Karppanen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Perhehoitolain vaikutukset

HE 256/2014 vp – EV 313/2014 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin sekä sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen.

Perhehoitolakia muutettiin Juha Sipilän hallituksen ohjelman liitteen 6 mukaisesti 1.7.2016 alkaen. Lakimuutoksella muun muassa korotettiin perhehoidon vähimmäishoitopalkkiota, lisättiin perhehoitajan oikeutta vapaaseen yhdestä arkipäivästä kahteen vuorokauteen kuukaudessa sekä nostettiin perhehoitajien

hyvinvointi- ja terveystarkastukset lakitasolle. Lisäksi perhehoitolakiin tehtiin muutoksia perhekodissa hoidettavien enimmäismäärän osalta sekä täsmennettiin oheishuoltajuutta koskevaa sääntelyä. Muutosten tarkoituksena oli tukea perhehoitajien jaksamista sekä toisaalta vakiinnuttaa perhehoito osaksi iäkkäiden hoidon palvelujärjestelmää.

Vuodesta 2017 eteenpäin kuntien valtionosuuksiin on lisätty perhehoidon osalta 20 miljoonaa euroa. Perhehoitoa kehitettiin perhehoitolain muutosten lisäksi osana Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa -kärkihanketta vuosina 2016–2018, jolloin perhehoidon osalta luotiin muun muassa uusia toimintamalleja. Iäkkäiden perhehoito on viime vuosina lisääntynyt. Vuoden 2017 lopussa perhehoidossa oli 729 iäkästä henkilöä ja vuoden 2018 lopussa heitä oli jo 1155.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman yhteydessä osana lastensuojelun kehittämistyötä luodaan uudenlaisia palvelu- ja toimintamalleja, mikä koskee myös perhehoitoa. Muutosohjelmassa on valmisteltu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa muun muassa perhehoitoa koskevat sijaishuollon laatukriteerit, jotka on viety osaksi syksyllä 2019 julkaistua kansallista lastensuojelun laatusuositusta. Maakunnat ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tukemana tehneet yhtenäistä lastensuojelun perhehoidon toimintaohjetta ja hakeneet konsensusta siitä, miten perhehoitoa järjestetään ja tuotetaan aiempaa tasavertaisemmalla tavalla sekä lapsen oikeuksia vahvistaen.

Vammaisten henkilöiden sosiaalihuollon erityispalveluiden osalta perhehoito voi olla osa henkilön palvelukokonaisuutta. Vammaispalveluja koskevaa lainsäädännön uudistusta on valmisteltu kauan, ja eduskuntaan syksyllä 2018 annetun ja sittemmin keväällä 2019 rauenneen hallituksen esityksen (HE 159/2018 vp) yhtenä lähtökohtana on monipuolinen asumisen tuen kokonaisuus, jossa perhehoito voi olla yhtenä vaihtoehtona vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin perustuen. Vammaispalvelujen uudistus on kirjattu pääministeri Marinin hallitusohjelmaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kirsi-Maria Malmlund, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotukilain uudistuksen vaikutukset

HE 358/2014 vp – EV 374/2014 vp

1. Eduskunta edellyttää, että uudistuksen vaikutuksia toimeentulotukea saavien määrään, toimeentulotukijaksojen kestoon ja toimeentulotuen kustannuksiin seurataan ja arvioidaan myös sitä, tukeeko uudistus tuen luonnetta väliaikaisena, itsenäistä suoriutumista edistävänä ja syrjäytymistä ehkäisevänä taloudellisena etuutena.

1. Perustoimeentulotuen laskenta ja maksatus siirtyivät Kansaneläkelaitokselle vuoden 2017 alusta. Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut uudistuksen vaikutuksia ja käynyt läpi toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Kuntaliiton kanssa.

2. Eduskunta edellyttää, että toimeentulotukilaki kokonaisuudessaan uudistetaan. Uudistuksessa tulee pyrkiä vahvistamaan toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena etuutena. Tavoitteena toimeentulotuessa tulee olla moniammatillinen yhteistyö Kelan ja kuntien välillä sekä sellaiset toimintakäytännöt, jotka tukevat toimeentulotukea saavan itsenäistä suoriutumista ja ehkäisevät syrjäytymistä.

2. Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan on tarkoitus käynnistää sosiaaliturvauudistus ja uudistaa myös toimeentulotukea. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimeentulotuen oikeudellinen asiantuntijatyöryhmä sai työnsä päätökseen 30.1.2020. Työryhmä asetettiin selvittämään sosiaalihuollon ja perustoimeentulotuen välistä suhdetta, perustuslain 19 pykälän 1 momentin tarkoittaman viimesijaisen vastuun kohdentumista sekä muita toimeentulotukilainsäädännön erityiskysymyksiä. Toimeentulotukilainsäädännön uudistamista jatketaan työryhmän esiin nostamien selvitystarpeiden pohjalta.

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta

HE 96/2015 vp – EV 57/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin lainsäädännön vaikutuksia kehitysvammaisten oikeuksien toteutumiseen ja jatkaa itsemääräämisoikeutta koskevan sääntelyn kehittämistä.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta tuli voimaan 10.6.2016. Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti syksyllä 2016 itsemääräämisoikeuslainsäädännön jatkovalmistelun virkamiestyönä. Säädöskokonaisuuden valmistelu jatkuu kuluvalla hallituskaudella.

Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi vammaispalvelulaiksi (HE 159/208 vp) annettiin eduskunnalle 27.09.2018. Ehdotetulla lailla oli tarkoitus kumota laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Hallituksen esitys raukesi sote- ja maakuntauudistuksen kariuduttua ja pääministeri Sipilän hallituksen jättäessä eronpyynnön 8.3.2019. Uuden vammaispalvelulain valmistelu jatkuu kuluvalla hallituskaudella.

Palveluja koskevat kehitysvammalain säännökset ehdotetaan siirrettäviksi uuteen vammaispalvelulakiin, kun taas säännökset tahdosta riippumattomasta erityishuollosta sekä erityishuollossa toteutettavista rajoitustoimenpiteistä on tarkoitus siirtää valmisteltavana olevaan asiakas- ja potilaslakiin, jonka on tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa uuden vammaispalvelulain kanssa.

Riitta Burrell, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuus

HE 107/2015 vp – EV 103/2015 vp

> Eduskunta edellyttää, että kielitaitovaatimuksen toteutumista lain toimeenpanossa seurataan ja tarkastellaan tarvetta laajentaa EU- ja ETA-maiden ammattihenkilöiden kielitaidon osoittamisvelvollisuutta. Seurannan yhteydessä tulee selvittää direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa.

Alustava selvitys direktiivin toimeenpanosta eräissä muissa jäsenmaissa on tehty.

Terveydenhuollonammattihenkilöistä annetun lain 18 a pykälän mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön työnantajan tulee varmistua siitä, että ammattihenkilön kielitaito on hänen tehtäviensä edellyttämällä riittävällä tasolla. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain nykytilaa ja uudistamistarpeita käsittelevä selvityshenkilöiden raportti on julkaistu tammikuussa 2018. Lainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarkastellaan myös kielitaitovaatimuksen toteutumista ja direktiivin toimeenpanoa muissa jäsenmaissa sekä arvioidaan ovatko nyt voimassa olevat kielitaitoa koskevat säännökset riittäviä vai onko säännöksiä tarpeen tarkentaa.

Eila Mustonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelut

HE 112/2015 vp – EV 108/2015 vp

> 1. Eduskunta edellyttää, että osana kokonaisuudistusta työnsuojelun valvontaan liittyvät toimivaltakysymykset selvitetään ja lomittajien työturvallisuutta ja sen valvomista koskevat säännökset saatetaan työsuojelulainsäädännön edellyttämälle tasolle. Lisäksi yrittäjän tarpeiden ja lomittajan työajan yhteensovittamista tulee tarkastella kokonaisuudistuksen yhteydessä siten, että lomittajan työn osa-aikaisuutta pystytään vähentämään.

1. Maatalousyrittäjien lomituspalvelulakiin ja turkistuottajien lomituspalvelulakiin on lisätty paikallisyksikön järjestämän lomituksen osalta lomittajien työnjohtoa sekä työturvallisuutta ja sen valvomista koskevat säännökset. Kyseiset muutokset ovat tulleet voimaan 1.1.2017.

> 2. Eduskunta edellyttää, että nyt säädettävän varallaolon maksullisuuden vaikutuksia lomituspalveluiden käyttöön ja käytänteisiin seurataan ja lomituksen kokonaisuudistuksen yhteydessä tarkastellaan sen muutostarpeita.

2. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti lisäksi maatalouden lomitusjärjestelmien toimeenpanon uudistamistyöryhmän ajalle 15.8.2016 –31.3.2017. Työryhmässä valmisteltiin lomitusjärjestelmän kokonaisuudistusta ottaen

huomioon etenkin maakuntauudistus ja yllä mainitut eduskunnan lausumissa tarkoitetut seikat. Työryhmän loppuraportti, joka laadittiin hallituksen esityksen muodossa, julkaistiin 21.4.2017 ja lausuntokierros pidettiin kesällä 2017. Tämän jälkeen hallituksen esityksen valmistelua jatkettiin sosiaali- ja terveysministeriössä huomioiden muun muassa saadut lausunnot, uudet poliittiset linjaukset ja maakuntauudistuksen eteneminen. Maakuntauudistuksen kaaduttua ja pääministeri Sipilän hallituksen maaliskuussa 2019 tapahtuneen eron myötä lomituslainsäädännön kokonaisuudistus keskeytyi tilapäisesti.

3. Eduskunta edellyttää, että tuetun maksullisen lomituksen enimmäistuntimäärän riittävyyttä ja rajauksen vaikutuksia maatalousyrittäjien jaksamiseen seurataan ja tuntimäärän muutostarpeita tarkastellaan kokonaisuudistuksen yhteydessä.

3. Lomituslainsäädännön uudistaminen sisältyy kuitenkin myös pääministeri Marinin hallitusohjelmaan. Sosiaali- ja terveysministeriössä on suunnitelmia siitä, miten lomituslainsäädännön uudistamista viedään eteenpäin, mutta hallituksen esityksen antamisen ajankohta ei ole vielä varmistunut. Lomituslainsäädännön uudistus toteutetaan todennäköisesti kahdessa vaiheessa.

Anne Vänskä, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Tartuntatautilain vaikutukset hoitoon hakeutumiseen

HE 13/2016 vp – EV 168/2016 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana lain vaikutuksia ulkomaalaisten hakeutumiseen Suomeen tartuntatautien hoitoon, tästä aiheutuvia kustannuksia sekä tartuntatautien hoidon alueellisen yhdenmukaisuuden toteutumista. Hallituksen tulee seurannan perusteella tarvittaessa antaa viipymättä esitys eduskunnalle lainsäädännön muuttamiseksi.

1. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos seuraa ulkomaalaisten ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien henkilöiden yleisvaarallisten, esimerkiksi tuberkuloosin, ja joidenkin valvottavien tartuntatautien, esimerkiksi hiv:n, tapausmääriä valtakunnallisesti ja sairaanhoitopiireittäin. Tuberkuloositapausten määrässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien henkilöiden osuus kaikista tuberkuloositapauksista ei ole noussut. Hiv:n osalta ulkomaalaisten ja ilman muodollista henkilötunnusta olevien määrässä tai osuuksissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Ei ole osoitusta siitä, että Suomeen hakeuduttaisiin tuberkuloosin tai hiv:n hoidon takia.

Asiassa ei ole eduskunnalle uutta ilmoitettavaa.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viimeistään vuoden 2018 aikana tartuntatautien hoitoa saaneiden ulkomaalaisten henkilöiden nykyistä kattavamman rekisteröinnin tarpeen.

2. Valtiovarainministeriö asetti toimikaudeksi 1.9.2017 –31.12.2019 työryhmän, joka selvitti muun muassa, voitaisiinko sellaisille suomalaisen yhteiskunnan palveluja käyttäville ulkomaiden kansalaisille, jotka eivät asu Suomessa, antaa yleisesti käytettäväksi tarkoitettu tunniste.

Työryhmän tavoitteena oli tehdä ehdotus kansalliseksi toimintamalliksi henkilöiden yksilöimiseen Suomessa ja kuvata viranomaisten rooli henkilöön liittyvien ydintietojen hallinnassa. Työryhmän johtoryhmän väliraportti, joka keskittyy nykytilan kuvaukseen ja ylätason ratkaisuvaihtoehtojen erittelyyn, on julkaistu joulukuussa 2018. Henkilötunnuksen uudistamista selvittänyt työryhmä on saanut loppuraportin valmiiksi. Loppuraporttiin on sisällytetty työryhmän ehdotus siitä, miten suomalainen henkilötunnus voitaisiin rekisteröidä ulkomaalaisille henkilöille entistä joustavammin. Loppuraporttia ei ole vielä julkaistu.

Mikäli henkilön yksilöinnin ratkaisujen uudistamista ryhdytään toteuttamaan myöhemmin tehtävien päätösten perusteella, voisi siinä yhteydessä toteutettava nykyistä laajempi henkilön yksilöinnin ratkaisu mahdollistaa muun muassa suomalaisissa sairaaloissa hoidettujen ulkomaiden kansalaisten henkilötietojen entistä joustavamman rekisteröinnin ja tähän rekisteröintiin liittyen yksilöintitunnusten luonnin ko. henkilöille.

Liisa Katajamäki, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Diabeteslääkkeiden erityiskorvausluokan muutoksen vaikutukset

HE 184/2016 vp – EV 187/2016 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa välittömästi lainsäädännön voimaantultua diabeteslääkkeiden erityskorvausluokan muutoksen vaikutuksia diabeteslääkkeiden ja toimeentulotuen käyttöön ja ryhtyy seurannan perusteella mahdollisesti tarvittaviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston asetusta lääketieteellisin perustein vaikeiksi ja pitkäaikaisiksi arvioitavista sairauksista, joiden perusteella lääkehoidon kustannuksista korvataan 65 tai 100 prosenttia, (25/2013) muutettiin 21.12.2016 annetulla asetuksella (1149/2016). Vuoden 2017 alusta lukien diabeteslääkkeistä muut kuin insuliinivalmisteet siirtyivät alempaan erityiskorvausluokkaan, jolloin niiden korvaustaso aleni 100 prosentista 65 prosenttiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on muutoksen voimaantultua seurannut yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa diabeteslääkkeiden käytössä ja korvauksissa tapahtuneita muutoksia samoin kuin muutoksia toimeentulon käytössä diabeteslääkkeiden kustannuksiin tilastojen mahdollistamalla tarkkuudella. Kansaneläkelaitos on käynnistänyt korvausmuutosten vaikutuksia yksilötasolla arvioivan tutkimuksen ja rahoittanut tutkimushanketta erityiskorvattavuuden muutoksen vaikutuksista. Ensimmäisten tulosten on tarkoitus valmistua vuoden 2019 aikana. Kansaneläkelaitos on tehnyt myös jälkikäteisarviointia muutoksen vaikutuksista. Vasta, kun tietoaineistoa on riittävästi käytettävissä, voidaan korvausmuutoksen vaikutuksia arvioida syvällisemmin.

Kirsi Päivänsalo, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Erikoissairaanhoidon työnjaon uudistuksen ja terveydenhuoltolain tarkoittamien kielellisten oikeuksien seuranta

HE 224/2016 vp – EV 244/2016 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa toteutuvatko terveydenhuoltolain 50 pykälän 3 momentissa tarkoitetut kielelliset oikeudet Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin päivystyspalveluissa siten, että potilas saa palvelut valitsemallaan kielellä joko suomeksi tai ruotsiksi ja ryhtyy tarvittaessa seurannan edellyttämiin toimenpiteisiin.

2. Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut kielellisten oikeuksien toteutumista Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin päivystyspalveluissa muun muassa pyytämällä sairaanhoitopiiriltä selvityksiä asiasta.

Käytännössä Vaasan keskussairaalasta on lähetetty vähän ruotsinkielisiä potilaita Seinäjoen keskussairaalaan. Vaasan sairaanhoitopiiri kuluu Turun yliopistollisen sairaalan erityisvastuualueeseen. Yliopistosairaalatasoista hoitoa tarvitsevat potilaat lähetetään pääsääntöisesti Turun yliopistolliseen sairaalaan tai kiiretilanteessa Tampereen yliopistolliseen sairaalaan. Vaasan sairaanhoitopiirin väestön asiointisuunta erikoissairaanhoidon terveyspalveluissa ei selvitysten mukaan ole Seinäjoen keskussairaala, vaan vaativampi erikoissairaanhoito haetaan yliopistosairaaloista.

Vuonna 2018 Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin palveluiden kysynnästä Vaasan sairaanhoitopiirin jäsenkunnista tuli 1,3 prosenttia. Vuonna 2018 Vaasan sairaanhoitopiirin alueelta tuli Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin päivystykseen 206 potilasta, joista ruotsinkielisiä oli 20 potilasta (9,7 prosenttia).

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä ilman lähetettä saapumisia oli vuonna 2018 yhteensä 22 921 kappaletta, joista Vaasan sairaanhoito-piirin alueelta 249 kappaletta (1,1 prosenttia). Ajanvarauslähetteitä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin saapui 58 459, joista Vaasan sairaanhoitopiirin alueen osuus oli 781 (1,3 prosenttia). Potilaan omaan valintaan saapuminen perustui 159 tapauksessa. Vaasan keskussairaalasta on tullut vuonna 2018 viisi lähetettä Seinäjoen keskussairaalaan päivystykseen. Näistä neljän kunta on sijainnut Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueella.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin ei ole viime vuosina tullut yhtään muistutusta tai kantelua siitä, että potilas ei ole saanut palvelua ruotsiksi. Seinäjoen keskussairaala pystyy toimittamaan asiakirjat potilaalle ruotsiksi seuraavana päivänä. Sairaalan opastekyltit ovat suomeksi ja ruotsiksi ja lähes kaikki potilasohjeet ovat saatavissa myös ruotsiksi.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on kartoittanut henkilöstön ruotsin kielen taitoa. Lääkärikunta Seinäjoen keskussairaalassa hallitsee hyvin ruotsin kielen taidon. Seinäjoen keskussairaalan lääkäreistä noin 80 prosentilla on suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa annetun asetuksen mukainen virallinen todistus ruotsin kielen taidosta. Myös hoitohenkilökunnan ruotsin kielen taitoa on selvitetty ja merkittävä osa hallitsee ruotsin kielen ja omaa siihen kielitodistuksen esimerkiksi ammattikorkeakoulututkinnon kautta.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin Päivystyskeskus on tarjonnut ruotsin kielen opetusta omalle henkilökunnalle säännöllisesti.

Hallitus antoi syksyllä 2019 Eduskunnalle esityksen terveydenhuoltolain muuttamisesta (HE 38/2019 vp), jolla ehdotettiin säädettäväksi, että Vaasan sairaanhoitopiirille lisättäisiin velvoite järjestää laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksikkö keskussairaalansa yhteyteen. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin velvoite järjestää päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä poistettaisiin samassa yhteydessä tarpeettomana. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen mukaiset muutokset, jotka tulivat voimaan 1. päivänä tammikuuta 2020.

Muutoksen tavoitteena oli turvata päivystyspalvelujen saaminen myös ruotsin kielellä nykyistä paremmin ja parantaa väestön kielellisten oikeuksien toteutumista päivystyspalveluissa. Muutoksella parannettiin erityisesti Vaasan sairaanhoitopiirin alueella asuvan väestön päivystyspalvelujen saatavuutta.

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Anne Ilkka, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Perhevapaiden yhdenvertaisuus

HE 232/2016 vp – EV 242/2016

> Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa sosiaali- ja terveysministeriössä tehdyn selvitystyön pohjalta erilaisten perheiden perhevapaajärjestelmän ja siihen liittyvän lainsäädännön kehittämistä, jotta perheiden erilaiset elämäntilanteet huomioitaisiin yhdenvertaisella tavalla.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä arvioi monimuotoisten perheiden yhdenvertaista oikeutta vanhempainvapaisiin (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:452). Sairausvakuutuslain (1224/2004) muutokset, jotka koskevat lapsen äidin naispuolisen avio- tai avopuolison, rekisteröityjen puolisoiden, samaa sukupuolta olevien adoptiovanhempien sekä lapsen hoidosta vastaavan isän vanhempainpäivärahaoikeuksia, tulivat voimaan 1.3.2017. Hallitus seuraa lakimuutosten vaikutuksia erilaisten perheiden asemaan.

Sairausvakuutuslain muutokset, jotka parantavat adoptio- ja monikkoperheiden sekä lapsesta yksin huolehtivan äidin vanhempainpäivärahoja, tulivat voimaan 1.4.2019.

Sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännökset muodostavat vaikeasti tulkittavan ja ymmärrettävän sekä lakiteknisesti ja terminologisesti epäjohdonmukaisen kokonaisuuden. Siten perhevapaiden yhdenvertaisuuden edelleen kehittämisen kannalta on tarkoituksenmukaista selvittää ja arvioida kokonaisuutena perhevapaalainsäädäntöä ja siihen liittyviä kehittämistarpeita.

Pääministeri Antti Rinteen, sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu perhevapaiden uudistamisesta. Uudistus tulee toteuttaa siten, että se kohtelee tasa-arvoisesti kaikkia perhemuotoja. Sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännöksiä koskevan uudistuksen valmistelu on aloitettu sosiaali- ja terveysministeriön johdolla kolmikantaisessa työryhmässä syksyllä 2019. Työ- ja elinkeinoministeriö on joulukuussa 2019 asettanut työryhmän valmistelemaan perhevapaauudistukseen liittyviä mahdollisia työsopimuslain muutoksia.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Alkoholijuomien nauttimisen yleisillä paikoilla ja alkoholin etämyynnin rajoittaminen

HE 100/2017 vp – EV 186/2017 vp

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu-tapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihin nähden. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojensujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

2. Korkein oikeus on lausuman hyväksymisen jälkeen antanut ennakkopäätöksen KKO:2018:49, joka käsittelee alkoholijuomien internetmyynnin ja kotiinkuljetuksen rangaistavuutta alkoholilain ja rikoslain säännösten valossa. Sosiaali- ja terveysministeriö on tämän jälkeen pyytänyt valtioneuvoston oikeuskanslerilta lausuntoa siitä, onko alkoholijuomien etämyyntiä koskevien säännösten selventäminen edellä mainitun korkeimman oikeuden ennakkopäätöksen jälkeen välttämätöntä. Saadun lausunnon mukaan säännösten muuttaminen ei ole välttämätöntä, koska etämyynnin valvonnassa on kysymys voimassa olevan alkoholilain ja rikoslain myyntikäsitteen ja alueellisen soveltamisalan tavanomaisesta tulkinnasta.

Esitutkintaan ja syytteeseen on tulossa tapauksia, joissa alkoholijuomia on markkinoitu ja luvattomasti myyty ulkomailta Suomeen siten, että myyjä järjestää ostajalle alkoholijuomien kotiinkuljetuksen. Oikeuskanslerin lausunnon mukaan nämä prosessit mahdollistavat oikeustilan täsmentymisen edelleen.

Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan alkoholin etämyyntiä koskevat oikeudelliset kysymykset tulee ensisijaisesti selventää voimassa olevan alkoholilain viranomaisvalvonnalla. Etämyyntiä koskevia säännösehdotuksia ei tämän vuoksi ole eduskunnalle annettu.

Ismo Tuominen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan omavastuupäivin toteutettava aktiivimalli

HE 124/2017 vp – EV 184/2017

> Eduskunta edellyttää, että uudistuksen vaikutuksia tulee tarkasti seurata ja tarvittaessa laajentaa keinoja, joilla aktiivisuusedellytyksen voi täyttää, jos ilmenee, etteivät nyt ehdotettavat keinot ole riittäviä estämään aktiivisesti työnhakua tai palveluun pääsyä yrittäneen työnhakijan joutumista vähennetylle etuudelle.

Työttömyysturvalakia (1290/2002) muutettiin 28.12.2017 vahvistetulla lailla (1138/2017), joka tuli voimaan 1.1.2018. Vuoden 2018 alusta lukien työttömyysetuuden omavastuuaikaa lyhennettiin aiemmasta 7 päivästä 5 päivään, ja samalla omavastuuta lisättiin, jos työttömyysetuuden saanti pitkittyy. Tähän omavastuun syntymiseen vaikutti henkilön aktiivisuus 65 työttömyysetuuden maksupäivän mittaisella jaksolla, ja jos etuudensaajalla ei ollut riittävää määrää laissa säädettyä aktiivisuutta, etuutta alennettiin seuraavan 65 työttömyysetuuden maksupäivän mittaiseksi jaksoksi 4,65 prosentilla.

Pääministeri Antti Rinteen, sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamisesta. Aktiivimallin leikkurit ja velvoitteet on kumottu 1.1.2020 voimaan tulleella lailla työttömyysturvalain 6 luvun 3 a pykälän ja 7 luvun 5 a pykälän kumoamisesta (1311/2019).

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Marjaana Maisonlahti, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansalaisaloite; Eutanasia – aloite hyvän kuoleman puolesta

KAA 2/2017 vp — EK 9/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto asettaa laajapohjaisen asiantuntijatyöryhmän selvittämään elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa, itsemääräämisoikeutta sekä saattohoitoa ja eutanasiaa koskevia sääntelytarpeita ja tarvittaessa antaa selvitystyön pohjalta eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi.

Eduskunnan hylättyä 4.5.2018 kansaisaloitteen, mutta hyväksyttyä sosiaali- ja terveysvaliokunnan ylläolevan lausuman, sosiaali- ja terveysministeriö asetti kaksi työryhmää:

1. Elämän loppuvaiheen hoitoa, itsemääräämisoikeutta, saattohoitoa ja eutanasiaa koskevan lainsäädäntötarpeen asiantuntijatyöryhmän (toimikausi 8.5.2018–30.6.2021) ja

2. Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen alatyöryhmän (nk. ohjausryhmä, toimikausi 8.5.2019–31.12.2020).

Elämän loppuvaiheen hoitoa, itsemääräämisoikeutta, saattohoitoa ja eutanasiaa koskevan lainsäädäntötarpeen asiantuntijatyöryhmän tehtävänä on

- selvittää elämän loppuvaiheen hoidon, itsemääräämisoikeuden toteutumisen sekä palliatiivisen hoidon ja saattohoidon nykytilanne ja vallitseva lainsäädäntö Suomessa,
- selvittää, onko elämän loppuvaiheen hyvää hoitoa ja saattohoitoa tarpeen määrittää tai sen järjestämistä ohjata lainsäädännöllä,
- selvittää muiden maiden lainsäädäntöä ja käytäntöjä eutanasiaan ja avustettuun itsemurhaan liittyen ja arvioida näiden soveltuvuutta Suomen olosuhteisiin,
- arvioida itsemääräämisen toteutumista kuoleman lähestyessä ja itsemääräämisoikeuden lainsäädännöllisiä muutostarpeita, jos eutanasia sallittaisiin, ja
- tehdä tarvittaessa ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi ja lainsäädännön muutoksen perusteluissa huomioon otettavista seikoista.

Asiantuntijatyöryhmä hyödyntää työskentelyssään palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen alatyöryhmän (nk. ohjausryhmä) tuottamaa tietoa. Asiantuntijatyöryhmä on kokoontunut 7 kertaa. Työryhmä on saanut valmiiksi palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kansainvälistä sääntelyä kartoittavan selvityksen ja aloittanut vastaavan selvitystyön eutanasian kansainvälisen sääntelyn osalta (valmistuu kevään 2020 aikana). Työryhmä on perustanut vuonna 2019 niin kutsutun säädösryhmän, jonka tehtävänä on tuottaa ehdotukset mahdollisista muutostarpeista lainsäädäntöön palliatiivisen hoidon ja saattohoidon osalta. Säädösryhmän ehdotukset valmistuvat kesään 2020 mennessä.

Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon kehittämisen alatyöryhmän (nk. ohjaustyöryhmä) tehtävänä on suunnitella ja ohjata eduskunnan myöntämän 1 miljoonan euron määrärahan (ta2018 mom. 33.03.63) käyttöä sille asetettujen käyttötarkoitusten mukaisesti

- tukemalla ja seuraamalla sosiaali- ja terveysministeriön yliopistosairaanhoitopiirien kanssa laadittavien sopimusten toimeenpanoa ja myönnettävien valtionavustusten käyttöä erityisvastuualueilla,
- valmistelemalla ja seuraamalla palliatiivisen hoidon ja saattohoidon nykytilan kartoituksen etenemistä ja tuloksia,
- valmistelemalla ja seuraamalla hyvää palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa edistävän valtakunnallisen koulutus- ja viestintäkampanjan toteutusta sekä
- suunnittelemalla ja toimeenpanemalla määrärahan avulla saatujen tulosten arviointi.

Ohjausryhmä on kokoontunut 13 kertaa. Nykytilan kartoitukseen liittyvä väliraportti julkaistiin helmikuussa 2019 (Alueellinen kartoitus ja ehdotuksia laadun ja saatavuuden parantamiseksi. Palliatiivisen hoidon ja saattohoidon tila Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:14). Työryhmän laatima loppuraportti julkaistiin joulukuussa 2019 (Suositus palliatiivisen hoidon palveluiden tuottamisesta ja laadun

parantamisesta Suomessa. Palliatiivisen hoidon asiantuntijaryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:68).

Maija Miettinen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Terveydenhuoltolain 50 pykälän 3 momentti on muutettava

KAA 3/2017 vp – EK 55/ 2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee vielä Vaasan keskussairaalan asemaa laajan päivystyksen sairaalana osana sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaisuutta.

Hallitus antoi eduskunnalle esityksen terveydenhuoltolain muuttamisesta (HE 38/2019 vp), jolla ehdotettiin lisättäväksi Vaasan sairaanhoitopiirille velvoite järjestää laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksikkö keskussairaalansa yhteyteen. Samassa yhteydessä ehdotettiin poistettavaksi tarpeettomana Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin velvoite järjestää päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen mukaiset muutokset, jotka tulivat voimaan 1. päivänä tammikuuta 2020.

Vaasan sairaanhoitopiiri on aikaisemmin ylläpitänyt ympärivuorokautista perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon päivystystä, jossa in ollut monen erikoisalan ympärivuorokautinen päivystys. Vaasan keskussairaalan päivystysvalmius on täyttänyt melko hyvin laajan päivystyksen sairaalalta edellytetyt velvoitteet. Vaasan sairaanhoitopiirin tulee täydentää neurologian erikoisalan ympärivuorokautista päivystystä ja suun terveydenhuollon päivystystä.

Muutoksen tavoitteena on ollut turvata päivystyspalvelujen saaminen myös ruotsin kielellä nykyistä paremmin ja parantaa väestön kielellisten oikeuksien toteutumista päivystyspalveluissa. Muutoksella parannettiin erityisesti Vaasan sairaanhoitopiirin alueella asuvan ruotsinkielisen väestön päivystyspalvelujen saatavuutta ja kielellisten oikeuksien toteutumista.

Asia ei aiheuta enää toimenpiteitä.

Anne Ilkka, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaaminen

Tapaturmavakuutuslain 41 d pykälän muuttaminen siten, että tuo mielivaltaisuus poistuu KAA 4/2018 vp – EK 39/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee esityksen vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi ja antaa eduskunnalle ehdotukset lainsäädännön muutoksiksi vuoden 2020 kevätistuntokaudella. Tässä yhteydessä on selvitettävä vakuutuslääkäreiden lausuntojen muotovaatimusten kirjaamista lainsäädäntöön.

Valtioneuvosto päätti 21.3.2019 ryhtyä eduskunnan kirjelmään sisältyvästä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on valiokunnan mietinnön jälkeen selvittänyt eri keinoja, joilla vakuutuslääkärijärjestelmää voidaan edelleen kehittää ja vähentää kansalaiskeskustelussa ilmenevää epäluottamusta ja tyytymättömyyttä järjestelmää kohtaan.

Ensimmäisenä toimenpiteenä on jo annettu laki terveydenhuoltolain muuttamisesta (1214/2019). Lakimuutoksen perusteella tuomioistuimet voivat saada valtion kustantamana osapuolista riippumattomia asiantuntijalausuntoja niiden käsiteltävinä olevissa vakuutuslääketieteellisissä kysymyksissä. Yliopistosairaalat ovat velvollisia antamaan lausuntoja, ja tätä varten perustetaan asiantuntijaryhmä, jonka toiminnan järjestämisvastuu on Pohjois-Savon sairaanhoitopiirillä. Asiantuntijaryhmään kootaan riittävä osaaminen lääketieteen eri erikoisaloilta ja se vastaa yhtenäisistä linjauksista ja siitä, että lausunnot ovat linjassa vallitsevien hoitokäytäntöjen kanssa. Muutos parantaa korvauksenhakijoiden oikeusturvaa tullessaan voimaan 1.1.2020.

Luottamuksen lisääminen vakuutuslääkärijärjestelmään lainsäädännön muuttamisen kautta on osoittautunut haastavaksi, koska esimerkiksi syy-yhteyden määrittäminen tai työkyvyttömyyden käsitteiden muuttaminen ei ole mahdollista ilman merkittäviä kustannusvaikutuksia. Oikeusturvan toteutumisen ja korvauksensaajien yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ei ole mahdollista, että lääketieteellistä syy-yhteyttä tai sairauden aiheuttamaa pysyvää työkyvyttömyyttä koskeva korvausratkaisu perustuisi ainoastaan potilasta hoitaneen lääkärin tekemään lausuntoon tai arviointiin. Vakuutuslääkärin tehtävänä on tehdä potilasasiakirjojen merkintöjen perusteella lääketieteellinen arvio siitä, täyttyvätkö hakijan hakeman etuuden lainsäädäntöön kirjatut myöntämisedellytykset ja osaltaan huolehtia siitä, että keskeiset ratkaisuun vaikuttaneet lääketieteelliset seikat sisällytetään ratkaisun perusteluihin oikein ja perusteellisesti.

Näistä syistä varteen otettavimpana vaihtoehtona esille on noussut sosiaalivakuutuslakien vakuutuslääkärien toimintaa koskevien säännösten muuttaminen niin, että lakeihin otettaisiin vakuutuslääkärin kannanoton kirjaamisen tapaa koskevia yksityiskohtaisia säännöksiä. Tällä tavalla voidaan lisätä vakuutustoiminnan avoimuutta vakuutuslääketieteellisistä kysymyksistä päätettäessä. Samalla voitaisiin lisätä ymmärrystä hoitavan lääkärin ja vakuutuslääkärin ja hoitavan lääkärin roolien eroista ja kuvata vakuutuslääketieteellisen arvion asemaa vakuutuslaitoksen käsittelyprosessissa.

Ehdotukset lainsäädännön muuttamiseksi annetaan vielä kevätistuntokaudella 2020.

Kirsi Terhemaa, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Inka Hassinen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lapsiasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 5/2018 vp – EK 34/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kansallisen lapsistrategian.

Valtioneuvostossa on käynnistetty kansallisen lapsistrategian valmistelu. Lapsistrategian valmistelun pohjana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja siinä hyödynnetään viime hallituskaudella tehtyä pohjustavaa työtä. Tarkoituksena on luoda hallituskaudet ylittävä ja eri hallinnonalat yhdistävä lapsi- ja perhemyönteisen Suomen visio. Valmistelun pääsihteeriksi on nimetty varatuomari Johanna Laisaari syksyllä 2019. Parlamentaarinen komitea on tarkoitus asettaa keväällä 2020.

Marjo Malja, sosiaalineuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä, lain kokonaisuudistus

HE 54/2018 vp – EV 201/2018 vp

> Eduskunta hyväksyi 15.1.2019 lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää valmistelutyön ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain kokonaisuudistukseksi.

Laki ihmisen elimien ja kudoksien lääketieteellisestä käytöstä (101/2001) sisältää monia bioeettisesti merkittäviä säännöksiä. Hallituksen esityksen HE 54/2018 vp käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta katsoi, että elinsiirtotoiminta on kehittynyt huomattavasti lain voimaantulon jälkeen. Useat keskeiset elinkauppaa vastaan tehdyt yleissopimukset on solmittu lain voimaantulon jälkeen 2000- ja 2010-luvuilla. Ehdotetun sääntelyn kannalta merkityksellinen on myös toukokuussa 2018 sovellettavaksi tullut unionin yleinen tietosuoja-asetus. Lisäksi lain vajaakykyisen asemaa ja edustamista koskeva sääntely on tarpeen arvioida uudelleen, ja korjata kuoleman toteamiseen liittyvät perustuslailliset epäkohdat. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta teki eduskunnan sittemmin hyväksymän lausumaehdotuksen siitä, että valtioneuvoston tulee käynnistää valmistelutyö käsillä olevan sääntelyn kokonaisuudistukseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on viime vuosina elinsiirtotoimintaa kehitetty erityisesti asiantuntijaryhmien ja neuvottelukuntien työn kautta. Vuonna 2014 julkaistiin sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuna elinluovutusta ja elinsiirtoja koskeva kansallinen toimintasuunnitelma vuosille 2015–2018. Elinluovutustoiminnan neuvottelukunnan tehtävänä ajalla 1.2.2016–31.12.2018 oli kehittää ja seurata elinluovutustoimintaa Suomessa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä arvioidaan parhaillaan tarkoituksenmukaisinta tapaa jatkaa elinsiirtotoiminnan, muun ihmisperäisen materiaalin ja yleisemmin bioalan toiminnan kehittämistä. Elinluovutuksen suhteen Suomi lähestyy EU:n tavoitetta 30 luovuttajaa/ miljoona asukasta. Vuonna 2019 Suomessa oli 25.58 luovuttajaa/ miljoona asukasta. Siten aiempien kehittämistoimenpiteiden vaikutus elinsiirtotoimintaan on ollut suotuisa. HE 54/2018 vp mukainen lainmuutos tuli voimaan 1.3.2019. Munuaissiirtojen määrä nousi vuonna 2019 kaikkien aikojen suurimmaksi (293 kappaletta ja lisäys 23 prosenttia edellisvuoteen verrattuna).

Sosiaali- ja terveysministeriö tunnistaa lain kokonaisuudistuksen tarpeen sekä siihen monitahoisesti liittyvät kansallisen ja EU:n sääntelyn rajapinnat. EU:n puheenjohtajamaa Kroatia on nostanut kaudellaan 1.1.–30.6.2020 ohjelmaansa tavoitteen selvittää jäsenvaltioiden tiiviimpää yhteistyötä elinluovutusten ja -siirtojen suhteen. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että hallitusohjelmaan 10.12.2019 ei sisälly yksilöityä kirjausta lain kokonaisvaltaisesta uudistamisesta

Annika Takala, ylilääkäri, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelulainsäädännön uudistaminen

HE 237/2018 vp – EV 317/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että sijaishuollossa olevien lasten oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä lastensuojelulakiin sisältyvien rajoitusten käyttöä arvioidaan ja selkeytetään osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämistä koskevan lainsäädännön valmistelua.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmä (14.3.2019–30.6.2020) tekee esityksen lastensuojelulainsäädännön uudistamisesta siten, että lastensuojelun sijaishuollon sisältö ja rakenteet vastaisivat paremmin vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeisiin. Työryhmän yhtenä tehtävänä on selvittää rajoitustoimenpiteiden tarkoitus, tavoitteet ja muutostarpeet lastensuojelulaissa. Tämän lisäksi lastensuojelun rajoitustoimenpiteet tullaan yhdenmukaistamaan asiakkaan ja potilaan itsemääräämistä koskevan lainsäädännön valmistelun yhteydessä tällä hallituskaudella.

Annika Parsons, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arviointi

HE 71/2019 vp – EV 80/2019 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää lastensuojelun päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmän uudistamistarpeen arvioinnin sekä ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

Muutoksenhakuoikeus vastentahtoisissa huostaanottoasioissa säilyi entisellään. Muilta osin muutoksenhakuun ja päätöksentekoon liittyvän muutostarpeen arviointia ja valmistelua ei ole vielä ehditty aloittaa eikä aikatauluttaa.

Annika Parsons, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

12 Talousvaliokunta

Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset

HE 50/2014 vp – EV 75/2014 vp

> Eduskunta edellytti 23.6.2014, että valtioneuvosto ryhtyy valmistelemaan tarvittavia lainsäädännön muutoksia, jotta energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevat rangaistussäännökset saadaan vastaamaan finanssimarkkinoiden vastaavia säännöksiä.

Energiamarkkinoiden manipulaation kiellosta ja sen rikkomisen seuraamuksista säädetään energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1227/2011. Asetuksen 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä asetukseen kohdistuviin rikkomuksiin sovellettavia seuraamuksia koskevat säännöt ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Säädettyjen seuraamusten on oltava tehokkaita, varoittavia ja oikeasuhteisia, ja niiden on ilmennettävä rikkomuksen luonnetta, kestoa ja vakavuutta, kuluttajille aiheutettua vahinkoa sekä sisäpiiritietoon ja markkinoiden manipulointiin perustuvasta kaupankäynnistä saatavia potentiaalista hyötyä.

Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevista seuraamuksista, Energiaviraston tutkintavaltuuksista ja turvaamistoimista säädettiin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain muutoksella (laki 649/2014), joka tuli voimaan 1.9.2014. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) mukaisesti energiamarkkinoiden manipulaatiosta voidaan määrätä seuraamukseksi seuraamusmaksu, joka saa olla enintään 10 prosenttia oikeushenkilön liikevaihdosta viimeiseltä vuodelta, johon rikkomus tai laiminlyönti on ulottunut, ja luonnollisen henkilön osalta enintään 10 prosenttia hänen viimeksi toimitetun tuloverotuksen mukaisista tuloistaan, kuitenkin enintään 100 000 euroa. Lisäksi vähäisistä rikkomuksista voidaan määrätä seuraamukseksi rikemaksu tai julkinen varoitus.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja oikeusministeriö kävivät lausuman antamisen jälkeen keskusteluja lausuman tarkoittamien rikosoikeudellisten seuraamusten valmistelusta. Ne eivät kuitenkaan johtaneet valmistelun aloittamiseen oikeusministeriön kielteisen kannan vuoksi.

Energiamarkkinoiden manipulaatiota koskevia tapauksia ei ole edennyt tutkintaan Suomessa asetuksen (EU) N:o 1227/2011 voimassaoloaikana. Pohjoismaisilla sähkömarkkinoilla tutkinnassa on ollut yksittäisiä tapauksia, joiden yhteispohjoismaiseen tutkintaan myös Suomen Energiavirasto on osallistunut. Tapaukset on käsitelty näissä tapauksissa tekopaikan lainsäädännön mukaisesti.

Energiamarkkinoiden manipulaatiotapaukset ovat osoittautuneet Suomessa harvinaisemmiksi kuin lainsäädännön valmistelun yhteydessä on arvioitu.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Arto Rajala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Veroviranomaisen tiedonsaanti

HE 28/2016 vp – EV 44/2017 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy viipymättä valmistelemaan lainsäädäntöä, jolla mahdollistetaan veroviranomaisten kattava tiedonsaanti hallintarekisteröidyistä osakkeista osinkoa saavista lopullisista edunsaajista. Tämän toteuttamiseksi ennakkoperintälakiin tulee lisätä säännös, jonka mukaan Suomessa asuvan tunnistamattoman verovelvollisen saamasta osingosta tulee toimittaa 50 prosentin ennakonpidätys.

1. Hallitus on antanut 5.12.2018 eduskunnalle asiassa esityksen (HE 282/2018 vp), jossa ehdotettiin lausuman mukaista muutosta erityisesti rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annettuun lakiin (lähdeverolaki) ja ennakkoperintälakiin. Eduskunta hyväksyi 13.3.2019 hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset. Asia ei siten enää tältä osin anna aihetta toimenpiteisiin.

Harri Joiniemi, neuvotteleva virkamies, valtiovarainministeriö (lausuma 1)

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää toteuttamistavan ja välittömästi valmistelee kansalliseen lainsäädäntöön tarvittavat muutokset, joilla turvataan suoran omistuksen tasoinen omistustietojen julkisuus.

2. Asiassa on valmistunut OTT, VTK Heikki Marjosolan laatima oikeustieteellinen selvitys (Pörssiyhtiöiden omistuksen julkisuus Suomessa: EU-oikeudellinen selvitys, valtiovarainministeriön julkaisu – 30/2018). Selvitys osoittaa, ettei lausuman johdosta ole syytä ryhtyä valmistelemaan muita lainsäädännön muutoksia kuin eduskunnan käsittelyssä jo olleet ehdotukset. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää finanssialan kansalliseen harkintaan perustuvan seuraamussäännöstön kokonaisuuden ja tekee asiasta talousvaliokunnalle selvityksen.

3. Oikeusministeriössä on asetettu työryhmä, jonka tehtävänä on arvioida rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevan yleissääntelyn tarve ja valmistella asianomaisen lainsäädännön toteuttamiseksi tarpeelliset säännösehdotukset (OM 7/41/2017). Työryhmän työ on valmistunut ja valtiovarainministeriö laatii työryhmämietinnön perusteella selvityksen. Selvityksen laadinta on meneillään.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä valmistelemaan lainsäädäntöä, jonka nojalla kielletään suomalaisen listaamattoman osakeyhtiön osakkeiden liittäminen ulkomaiseen arvo-osuusjärjestelmään.

4. Hallitus antoi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi sijoituspalvelulain muuttamisesta ja kaupankäynnistä rahoitusvälineillä sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 151/2017 vp), jossa ehdotettiin lausuman mukaista muutosta arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annettuun lakiin (348/2017). Lakimuutos tuli voimaan 3. tammikuuta 2018. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Janne Häyrynen, lainsäädäntöneuvos, valtiovarainministeriö (lausumat 2–4)

Hankintamenettelyä koskeva lainsäädäntö

HE 108/2016 vp – EV 239/2016 vp

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy tarvittaessa toimialakohtaisiin lainsäädäntöä täsmentäviin toimiin, pitäen erityisesti silmällä jätetoimialan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden toimintaedellytyksiä.

3. Ensimmäiseen lausumaan annetussa vastauksessa viitatuissa toimialakohtaisissa lainsäädäntöhankkeissa pidetään silmällä palveluiden toimintaedellytyksiä julkisiin hankintoihin liittyen. Jätelain osalta vastuuministeriö on ympäristöministeriö. Maakuntalain osalta vastuuministeriö on ollut valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain sekä valinnanvapauslain osalta sosiaali- ja terveysministeriö.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

3. Kuluvalla hallituskaudella valmistellaan säännökset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistamiseksi siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisivat nykyisten kuntien, sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien sijaan maakunnat. Kuntia suurempana järjestäjätahona maakunnalla olisi paremmat mahdollisuudet palvelujen huolehtia asiakkaiden riittävistä ja yhdenvertaisista palveluista. Maakunnan järjestämis- ja tuottamisvastuu vastaisi pitkälti nykyjärjestelmää siten, että nykyisten kuntien tapaan maakunta voisi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden maakuntien kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Lisäksi maakunta voisi ottaa käyttöön palvelusetelin päättämissään palveluissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisesti. Lähtökohtana on, että kunnilta siirtyvät maakunnan vastuulle voimassa olevat ostopalvelusopimukset ja palveluseteleitä koskevat sitoumukset.

Pirjo Kainulainen, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Vuoden 2019 alussa tuli voimaan jätelain muutos 445/2018, jonka myötä jätelakiin lisätyssä 145 a pykälässä säädetään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetusta laista (1397/2016) poiketen, että kunnan jätehuollon alalla toimiviin sidosyksiköihin ja hankintayksiköihin sovellettava markkinaehtoista

toimintaa rajoittava ulosmyynnin osuus olisi kymmenen prosenttia 31 päivään joulukuuta 2029 saakka ja pysyvästi viisi prosenttia 1 päivästä tammikuuta 2030.

Jätelain muutoksen tavoitteena on edistää jätealan kilpailua ja yritystoiminnan kehittymistä varmistaen samalla terveyden- ja ympäristönsuojelun tavoitteet turvaava ja toimiva yhdyskuntajätehuolto, jätehuollon etusijajärjestyksen toteutuminen sekä kiristyvien kierrätystavoitteiden saavuttaminen. Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaan jätelakia olisi muutettava siten, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös 1.1.2030 jälkeen. Ympäristöministeriön tarkoituksena on vuoden 2020 aikana ryhtyä valmistelemaan kirjauksen toteuttamiseksi tarpeellisia taustaselvityksiä.

Riitta Levinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi sosiaali- ja terveyspalvelujen lainsäädännössä vammaisten ja vanhusten asumispalvelujen järjestämisen inhimillisellä ja asiakaslähtöisellä tavalla.

4. Sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä on arvioitu valmisteltavina olevissa vammaispalveluiden kokonaisuudistuksessa sekä iäkkäiden palveluiden uudistamisessa. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena olisi ollut turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut. Vastuuministeriönä asiassa on ollut sosiaali- ja terveysministeriö. Mainittu hallituksen esitys on rauennut 8.3.2019, mutta uudistus on kirjattu hallitusohjelmaan ja sen valmistelua on jatkettu. Vuoden 2019 aikana toteutettiin laajalla yhteistyöllä vammaispalvelujen ja hankintoihin liittyvä info- ja koulutushanke. Hanketta ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö ja toteutusta koordinoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Riikka Hietanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

4. Sosiaalihuollon lainsäädäntö sisältää useita säännöksiä, jotka korostavat asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa palveluprosessia eli palvelutarpeen asianmukaista selvittämistä ja arviointia, palvelusuunnitelman tekemistä tämän arvioinnin pohjalta sekä palvelujen järjestämistä ja tosiasiallista toteuttamista palvelutarpeen arviointiin perustuvan päätöksen mukaisesti. Keskeiset säännökset näistä velvoitteista sisältyvät sosiaalihuoltolakiin, sosiaalihuollon asiakaslakiin, vanhuspalvelulakiin ja vammaispalvelulakiin. Mainituilla säännöksillä turvataan perustuslain 19 pykälään perustuvia ihmisarvoisen elämän ja yhdenvertaisen osallistumisen edellytyksiä myös tilanteissa, joissa henkilöllä on eri syistä johtuvia vaativiakin avun ja tuen tarpeita. Sosiaalihuoltoa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja tehtäessä ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan etu sosiaalihuoltolain 4 ja 5 pykälässä säädetyn mukaisesti. Tämä velvoite koskee myös vammaisten ja iäkkäiden henkilöiden asumispalvelujen hankintaa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja, mukaan lukien hankintasopimusten kestosta päättäminen. Hankintalain 108 pykälän mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen hankinnoissa hankintayksikön on otettava huomioon kyseistä palvelua koskeva lainsäädäntö. Vammaispalvelut ovat usein elämänmittaisia palveluja, mikä tulee ottaa asiakkaan edun ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti huomioon palveluja järjestettäessä. Palvelun pysyvyys on näin ollen yksi keskeinen seikka palvelukokonaisuuksia muodostettaessa. Vastaavasti ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) 14 pykälän 3 momentin mukaan kunnan on turvattava iäkkään henkilön pitkäaikaisen hoitojärjestelyn pysyvyys, jollei järjestelyä ole aiheellista muuttaa

iäkkään henkilön toivomuksen tai hänen palveluntarpeidensa muutoksen johdosta taikka muusta erityisen painavasta ja perustellusta syystä.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun varmistamiseen liittyvää sääntelyä on arvioitu valmisteltavina olevissa vammaispalveluiden kokonaisuudistuksessa sekä iäkkäiden palveluiden uudistamisessa. Uuden vammaispalveluja koskevan lain keskeisenä tavoitteena olisi ollut turvata vammaisten henkilöiden tarpeen mukaiset ja laadukkaat palvelut. Mainittu hallituksen esitys on rauennut 8.3.2019, mutta uudistus on kirjattu hallitusohjelmaan ja sen valmistelua on jatkettu.

Vuoden 2019 aikana toteutettiin laajalla yhteistyöllä vammaispalvelujen järjestämiseen ja hankintoihin liittyvä info- ja koulutushanke kunnille, palveluntuottajille sekä asiakkaille. Tavoitteena on ollut vahvistaa kuntien osaamista vammaispalvelujen järjestämisessä ja eri järjestämistapojen käyttöön ottamisessa, asiakasosallisuuden tosiasiallisessa toteuttamisessa sekä hankintalainsäädännön soveltamisessa. Koulutus on järjestetty vuoden 2019 aikana kuudella paikkakunnalla, ja se on kerännyt yhteensä noin 1000 osallistujaa. Hanketta ohjaa sosiaali- ja terveysministeriö ja toteutusta koordinoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Koulutuskierroksen aikana on laadittu kattava materiaalipaketti palvelujen järjestämisestä ja hankinnasta, ja teemaa on osin laajennettu myös muihin palveluihin, kuten iäkkäiden palveluihin. Valmistelussa on ollut myös henkilökohtaisen budjetoinnin mallin työstäminen. Henkilökohtainen budjetointi on yksilöllisesti räätälöidyn avun ja tuen järjestämisen tapa, jossa henkilö on itse keskiössä suunnittelemassa valitsemassa ja järjestämässä avun tuen ja palveluiden kokonaisuutta. Käynnistettävän vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin kokeiluhankkeen tavoitteena on saada koko maata koskevat periaatteet ja toimintatavat henkilökohtaisen budjetoinnin käytännön toteutusta varten. Potentiaalinen asiakastyhmä tämän mallin käyttäjiksi voisi olla vammaiset ja iäkkäät henkilöt.

Jaana Huhta, hallitusneuvos, sosiaali- ja terveysministeriö

Kirsi-Maria Malmlund, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030

VNS 7/2016 vp – EK 12/2017 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

5. selvittää energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoa erityisesti viennin ja kansainvälisen arvonlisäyksen näkökulmasta, jotta Suomen kilpailuedut ja innovaatiopotentiaali kiertotalouden, älykkäiden sähköjärjestelmien, energiatehokkuuden ja kuluttajien osallistumismahdollisuuksia edistävien ratkaisujen markkinoilla hyödynnetään,

5. Kansallisen energia- ja ilmastostrategiamme tavoitteet edellyttävät merkittäviä muutoksia sekä energiantuotantoon että koko energiajärjestelmän toimintaan. Myös energiankäytön tehokkuutta on lisättävä samalla kun kysynnän joustoja hyödynnetään uusilla älykkäillä ratkaisuilla säästä riippuvan uusiutuvan energiantuotannon vaihteluja tasaamaan. Energiapolitiikassamme korostuu aivan uudella tavalla uusien teknologioiden ja energiajärjestelmien ketteryyden tarve siirryttäessä päästöttömiin tai vähäpäästöisiin energialähteisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriön energiatuki puhtaille ja tehokkaille energiaratkaisuille ja Business Finlandin 2017 käynnistämä Älykäs energia -ohjelma tukevat Suomen roolia älykkäiden energiaratkaisujen edelläkävijänä ja testialustana. Ohjelmassa rahoitetaan yritysten vientiin tähtääviä innovaatioita sekä yritysten kyvykkyyksien kehittämistä kansainvälisille markkinoille. Lisäksi autetaan yrityksiä kansainvälisille markkinoille pääsyssä, asiakkaiden tunnistamisessa ja kansainvälisen rahoituksen hakemisessa. Ohjelma tukee myös yritysverkostojen synnyttämistä. Nämä instrumentit älykkäiden energiaratkaisujen kehittämiseksi, testaamiseksi ja demonstroimiseksi ovat edelleen käytössä.

Näillä puitteilla, hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan myös Suomen Akatemian, Sitran, EU:n ja muiden yhteisöjen projekteja ja rahoitusta on tarkoitus luoda riittävän suuria ekosysteemejä ja kehittämisalustoja, joissa testataan ja kokeillaan globaaleille vientimarkkinoille soveltuvia kestäviä ja älykkäitä energiajärjestelmiä sekä niiden tarvitsemia laitteita ja palveluja. Tällaisia älykkäiden energiajärjestelmien kehittämis- ja kokeiluympäristöjä ollaan pystyttämässä mm. Ahvenanmaalle ja Otaniemeen. Innovatiivisia julkisia hankintoja edistetään työ- ja elinkeinoministeriön ja Business Finlandin rahoituksella mm. Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen osaamiskeskuksen KEINOn tuottamien palvelujen avulla. Suunnitellut kehittämis- ja kokeiluympäristöt on käynnistetty ja panostukset laajoihin ekosysteemeihin innovaatioiden synnyttämiseksi ja testaamiseksi ovat jatkuneet

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama älyverkkotyöryhmä sai mietintönsä valmiiksi syksyllä 2018. Mietinnössä esitetään lukuisia konkreettisia toimenpiteitä, joilla asiakas voi osallistua paremmin sähkömarkkinoille ja joilla samalla parannetaan sähkön toimitusvarmuutta. Ehdotukset ovat saaneet hyvän vastaanoton ja niiden perusteella on aloitettu lainsäädäntötyö. Myös Euroopan komissio on todennut, että Suomi on ensimmäinen maa Euroopassa, joka on toimeenpanemassa näin kattavan strategian älyverkoista.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Pentti Puhakka, neuvotteleva virkamies, työ- ja elinkeinoministeriö

Tatu Pahkala, ylitarkastaja, työ- ja elinkeinoministeriö

6. käynnistää toimet liikenteen sähköistymiseen valmistautumiseksi ja tämän kehityksen vaikutusten arvioimiseksi biotalouden ja sähkömarkkinoiden kannalta,

6. Keskeiset toimet liikenteen sähköistämiseen liittyen vuonna 2019 olivat täyssähköautojen hankintatuki, julkisen latausinfran rakentamisen tuki sekä taloyhtiöiden latausinfran rakentamisen tuki. Sähköautojen hankintatukeen (ja vanhojen autojen konversiotukiin) varattiin vuonna 2019 yhteensä 6 miljoonaa euroa. Lisäksi käytettävissä oli edelliseltä vuodelta jäänyttä siirtomäärärahaa. Käytetty osuus määrärahasta 2018–2019 (12

miljoonaa euroa) oli vain 28,23 prosenttia. Tuen määrä täyssähköauton ostavalle yksityishenkilölle on 2000 euroa. Tällä summalla liikenteeseen saatiin 1077 täyssähköautoa. Konversioita teetettiin yhteensä 1711 kpl (etanoli 1569 ja kaasu 142). Sähköautotuki ja konversiotuet jatkuvat myös vuosina 2020–2021.

Sähköautojen julkisen latausinfran ja biokaasun jakeluverkon rakentamiseen oli vuonna 2019 varattu työ- ja elinkeinoministeriön budjettiin yhteensä 3 miljoonaa euroa. Energiavirasto kilpailutti tuen ensimmäisen kerran syksyllä 2018 ja toisen kerran syksyllä 2019. Vuonna 2018 tukia haettiin melko vähän muihin kohteisiin kuin kaasuntankkausasemiin. Yhteensä tukia myönnettiin noin 1,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2019 hakemusten määrä kasvoi kaikilta osin.

Ympäristöministeriön budjettiin oli vuonna 2019 varattu 1,5 miljoonaa euroa sähköautojen lataamista edistäviin hankkeisiin taloyhtiöissä. Tuen jakamisesta huolehtii Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. Tuen menekki on ollut kohtuullisen hyvä ja sen kysyntä on ollut kasvamaan päin. Vuosille 2020–2021 avustuksiin on valtion talousarviossa varattu yhteensä 5,5 miljoonaa euroa per vuosi.

Kaiken kaikkiaan sähköautojen ja muiden vaihtoehtoisten teknologioiden määrät ovat Suomessa lähteneet reippaaseen kasvuun. Vaihtoehtoisilla käyttövoimilla (sähkö, kaasu, ladattavat hybridit ja flexfuel) toimivien henkilöautojen osuus kaikista ensirekisteröidyistä autoista oli noin 9 prosenttia vuonna 2019. Vuonna 2018 vastaava luku oli 5,7 prosenttia. Joulukuussa 2019 ladattavien hybridien, kaasu- ja sähköautojen osuus ensirekisteröinneistä oli ennätykselliset 14,5 prosenttia.

Vuodelle 2030 asetetun sähköautotavoitteen (250 000 täyssähkö- ja ladattavaa hybridiautoa) edellyttämän sähkön määrä on vuositasolla noin 0,8 terawattituntia. Tämä on vain 1 prosentti Suomen sähkönkulutuksesta ja vaikutus vuositasolla sähkömarkkinoihin ja -järjestelmään on vähäinen. Ilman älykästä latausta sähköautot voivat kuitenkin aiheuttaa hetkellisesti ongelmia tehon riittävyyteen sekä paikallisen jakeluverkon siirtokykyyn. Parhaimmillaan sähköautot tarjoavat sähkömarkkinoille kysyntäjoustoa.

Tällä hetkellä näyttää kuitenkin siltä, että vuodelle 2030 asetettu sähköautotavoite on liian vaatimaton. Tavoitteen tarkistamista pohditaan liikenne- ja viestintäministerin syksyllä 2019 asettamassa fossiilittoman liikenteen tiekartta -työryhmässä. Työssä on mahdollista ottaa huomioon myös joulukuussa 2018 valmistuneen ILMO45-työryhmän työ, jossa päädyttiin suosittelemaan jopa 670 000 sähköauton määrä jo vuonna 2030, jotta fossiilinen bensiini ja diesel saataisiin korvatuksi muilla käyttövoimavaihtoehdoilla (sähköllä, kaasulla ja nestemäisillä biopolttoaineilla) vuonna 2045. Fossiilittoman liikenteen tiekarttatyön yhteydessä tarkastellaan myös liikenteen sähköistymisen vaikutuksia sähkömarkkinoihin ja biopolttoainealaan.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Saara Jääskeläinen, liikenneneuvos, liikenne- ja viestintäministeriö

Jukka Saarinen, yli-insinööri, työ- ja elinkeinoministeriö

Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen

HE 230/2018 vp – EV 284/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa tarkoin kuluttajaluottojen hintasääntelyn vaikutuksia kustannuksiltaan kohtuuttomien kuluttajaluottojen tarjontaan ja hintoihin sekä ryhtyy tarvittaessa välittömästi lisätoimiin.

1. Kansalaisten ylivelkaantumiseen liittyvään kokonaisuuteen pyritään puuttumaan pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa laaja-alaisilla toimenpiteillä. Oikeusministeriö koordinoi näitä toimenpiteitä.

Uusi hintasääntely on tullut voimaan 1.9.2019. Oikeusministeriö on ollut yhteydessä Kilpailu- ja kuluttajavirastoon ensi vaiheen havaintojen saamiseksi uuden hintasääntelyn noudattamisesta. Tämän lisäksi oikeusministeriö on valmistelemassa tutkimushankkeen käynnistämistä sääntelyn vaikutusten arvioimeksi.

Sofia Aspelund, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi pikaisesti ulosoton suojaosuusjärjestelmän ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä velallisen maksukyvyn arvioinnissa huomioon otettavien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.

2. Hallitusohjelman mukainen selvitys ulosoton suojaosuuden korottamisesta ja vaihtoehtoisista keinoista pienituloisten ulosottovelallisten aseman parantamiseksi on käynnistymässä valtioneuvoston tutkimus-ja selvitystoiminnan hankkeena. Selvityksen toteuttamisen jälkeen voidaan arvioida, mikä on paras keino pienituloisten ulosottovelallisten aseman helpottamiseksi.

Oikeusministeriössä on käynnistymässä hanke, jossa arvioidaan mm. yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muutostarpeita.

Mari Aalto, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin kuluttajien velkaantumisongelmien ennaltaehkäisyn ja vähentämisen tehostamiseksi muun muassa arvioimalla maksuhäiriötietojen säilytysaikojen tarkoituksenmukaisuutta ja selvittämällä korkeakorkoisten vakuudettomien kuluttajaluottojen mainonnan rajoittamista sekä selvittää mahdollisuuksia parantaa sosiaalisen luototuksen saatavuutta.

3. Hallitusohjelmassa on muun muassa linjattu, että positiivinen luottotietorekisteri otetaan käyttöön hallituskauden aikana, ja samalla lyhennetään maksuhäiriömerkintöjen kestoaikaa.

Oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmä päätti 24.10.2019, että ryhdytään valmistelemaan julkisen sektorin ylläpitämää positiivista luottotietorekisteriä. Rekisteri tulee sisältämään

ihmisten luottotietoja, ja sen vuoksi vahva tietosuoja on ensisijaisen tärkeää. Valmistelussa selvitetään myös mahdollisuutta ottaa rekisteri käyttöön vaiheittain siten, että tarvittava lainsäädäntö on voimassa hyvissä ajoin ja että rekisteri ainakin kuluttajaluottojen osalta voitaisiin ottaa käyttöön kevään 2023 aikana. Positiivisen luottotietorekisterin edellyttämistä lainsäädäntömuutoksista on parhaillaan tekeillä esikartoitus yhteistyössä oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön kanssa, ja työryhmätyö on tarkoitus käynnistää lähiaikoina. Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja on tarkoitus arvioida kokonaisuutena, jossa otetaan huomioon tasapaino velallisten oikeutettujen etujen ja luotonantajien ja muiden luottotietoja käyttävien tahojen intressien välillä.

Oikeusministeriö julkaisi keväällä 2019 virkatyönä laaditun arviomuistion kuluttajaluottojen markkinoinnista. Muistiossa kartoitettiin luottojen markkinointikäytäntöjä ja niihin liittyviä ongelmia. Muistiossa myös esitettiin kuluttajaluottojen markkinointia koskevan sääntelyn tiukentamiseksi erilaisia sääntelyvaihtoehtoja, jotka jakautuivat markkinoinnin sisältöön kohdistuviin keinoihin sekä erilaisiin markkinointikieltoihin. Arviomuistio oli laajalla lausuntokierroksella. Enemmistö lausunnonantajista suhtautui myönteisesti siihen, että kuluttajaluottojen markkinoinnin rajoittamista koskeva säädösvalmisteluhanke käynnistettäisiin ja kuluttajaluottojen markkinointia rajoitettaisiin keinona hillitä ylivelkaantumista. Sen sijaan mielipiteet jakautuivat sen suhteen, miten sääntelyä tulisi muuttaa. Mahdollisen kuluttajaluottojen markkinointia koskevan lainvalmistelun osalta noudatetaan hallitusohjelman kirjausta. Tarkoituksena on ensin seurata uuden hintasääntelyn vaikutuksia ja muun muassa sitä, minkä tyyppisiksi tarjolla olevat luottotuotteet ja -markkinat muotoutuvat. Näin mahdollinen sääntely voidaan paremmin kohdistaa vastaamaan tosiasiallista sääntelytarvetta.

Sosiaalisen luototuksen osalta voidaan todeta, että Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti sosiaalisen luototuksen valtakunnallistaminen selvitetään, ja selvityksen pohjalta se otetaan käyttöön koko maassa vaalikauden aikana. Sosiaali- ja terveysministeriö on aloittanut toimet valtakunnallistamisen selvittämisen suhteen järjestämällä 9.12.2019 asiantuntijoiden kuulemistilaisuuden tarvittavien toimenpiteiden kartoittamiseksi. Asiantuntijoiden kuulemisen perusteella on tekeillä tarkempi analyysi tarvittavasta jatkotyöstä, ja päätökset etenemisestä saataneen alkuvuoden 2020 aikana. Hallituksen tavoitteena on saada aikaan tarvittavat lainsäädännön muutokset tämän hallituskauden aikana.

Tia Möller, yksikönpäällikkö, oikeusministeriö

Sofia Aspelund, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Ritva Liukonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti selvittämään ja valmistelemaan lainsäädäntöä, jolla mahdollistetaan Finanssivalvonnan riittävät ja tehokkaat valtuudet valvoa ja sanktioida korkeakorkoisten pienlainojen tarjoajien toimintaa.

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii perusteellisen selvityksen siitä, onko pikavippijärjestelmä lainkaan tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen, ja ryhtyy selvityksen pohjalta tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin asian vaatimiin toimenpiteisiin.

4. ja 5. Valtiovarainministeriö on syyskuussa 2019 julkaissut työryhmämietinnön: Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:56). Mietinnön sisältämiin ehdotuksiin lukeutui myös ehdotus, jonka mukaan korkeakorkoisia pienlainoja tarjoavien yritysten valvonta tulisi siirtää Etelä-Suomen aluehallintovirastolta Finanssivalvonnan tehtäväksi. Mietinnön julkinen lausuntokierros päättyi joulukuussa 2019. Mainittu ehdotus on lausuntokierroksella saanut laajaa kannatusta. Valtiovarainministeriössä arvioidaan parhaillaan mietintöön annettua lausuntopalautetta sekä mietinnön ehdotusten jatkovalmistelua hallituksen esitykseksi.

Leena Mörttinen, ylijohtaja, osastopäällikkö, valtiovarainministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiinnittää huomiota talousosaamisen lisäämiseen eri asteisessa koulutuksessa velkaantumisongelman ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä.

6. Uusissa perusopetuksen OPS-perusteissa talousosaaminen on huomioitu osana laaja-alaisia kokonaisuuksia sekä osana tiettyjä oppiaineita. Tässä mielessä taloustaitojen rooli koulussa on vahvistunut. Oppiaineista talousosaaminen on vahvimmin yhteyksissä yhteiskuntaoppiin, joka uusissa opetussuunnitelmissa alkaa jo neljännellä vuosiluokalla. Yhtenä opetuksen painopisteenä oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Taloustietojen osaamisella on yhteiskunnallinen merkitys. Talouden perustietojen ja taitojen kautta rakennetaan tasa-arvoa. Edellä mainittu oman talouden hoito ja vastuullisen kuluttaminen ovat avainasemassa. Lisäksi perehdytään tarkemmin rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Myös paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin tutustutaan käytännön tilanteiden kautta.

Juuri uudistetuissa OPS-perusteissa talousosaaminen on osana laaja-alaisia kokonaisuuksia sekä oppiaineita. Työrauhan ja pitkäjänteisyydenkin vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista lähteä muuttamaan opetussuunnitelman linjauksia. Nuorten talousosaaminen – tutkimuksenkin mukaan valtaosa nuorista ja opettajistakin oli sitä mieltä, ettei talousosaaminen tarvitsisi olla omana oppiaineenaan.

Kaikkien ammatillisten perustutkintojen perusteet on uudistettu ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä siten, että ne tulivat voimaan 1.8.2018. Tuossa yhteydessä uudistettiin myös tutkintoihin sisältyviä yhteisiä tutkinnon osia vastaamaan aiempaa paremmin yhteiskunnan ja työelämän muuttuneita osaamistarpeita. Yhteisiä tutkinnon osia on kolme ja niiden laajuus on 35 osaamispistettä (koko tutkinnon laajuus 180 osaamispistettä). Pakollisia osaamistavoitteita on 26 osaamispistettä ja valinnaisia 9 osaamispistettä. Yhteiset tutkinnon osat ovat viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen.

Yhteisten tutkinnon osien uudistamisen yhteydessä kiinnitettiin huomiota myös talousosaamiseen liittyviin osaamistavoitteisiin, mm. talouden perusteiden hallintaan ja kykyyn suunnitella omaa taloutta ja hallita siihen liittyviä riskejä. Opetushallitus on käynnistänyt työn, jossa talousosaamisesta muodostetaan yhteisten tutkinnon osien 9 opintopisteen valinnainen kokonaisuus, jota koulutuksen järjestäjät voivat tarjota opiskelijoille.

Lisäksi talousosaamista sisältyy ammatillisten tutkintojen ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin kunkin alan tarpeiden mukaan.

Oppimateriaalipilottihankkeena on rahoitettu ammatillisen koulutuksen talousosaamisen verkkomateriaalikokonaisuus ”Bisnekset verkkoon”.

Marraskuussa 2019 hyväksyttyyn valtakunnallisiin lukion opetussuunnitelman perusteisiin on sisällytetty talousmatematiikan opintokokonaisuuksia, joiden avulla nuori oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Seija Rasku, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (ammatillinen koulutus)
Aki Tornberg, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (lukiokoulutus)
Tommi Karjalainen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)

Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

KAA 2/2018 vp – EK 46/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto nimittää asiantuntijaryhmän, jossa ovat mukana aloitteen tekijöiden ja vammaisjärjestöjen edustajat, arvioimaan ja valmistelemaan viipymättä tarvittavat säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten henkilöiden osallisuus ja oikeussuojakeinot heitä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi asiantuntijaryhmän tulee selvittää sosiaali- ja terveyspalveluja ja hankintalainsäädäntöä sekä niihin liittyvää neuvontaa ja ohjeistusta koskevat muutostarpeet sosiaali- ja terveyspalvelujen, mukaan lukien Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen, hankintojen kehittämiseksi. Tarvittavat säädösmuutokset on annettava eduskunnalle mahdollisimman pian.

1. Työryhmä vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaamiseksi vammaispalveluissa (osallisuustyöryhmä) on asetettu joulukuussa 2019 ja työryhmä työskentelee kevään 2020. Osallisuustyöryhmä arvioi ja valmistelee säännösehdotukset vammaispalveluja koskevaan lainsäädäntöön koskien vammaisten henkilöiden osallisuutta sekä oikeussuojakeinoja palvelujen järjestämistavan valinnan yhteydessä. Säännösehdotukset etenevät eduskuntaan siinä aikataulussa, joka vammaispalvelujen uudistusta koskevalla hallituksen esityksellä on.

Kirsi-Maria Malmlund, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan Kansaneläkelaitoksen (Kela) järjestämien palveluiden toimivuutta selvitetään ja Kela-taksien kilpailutuskäytännöt vaativat myös uudelleenarviointia. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyen valmistellaan erillisenä asiana monikanavarahoituksen purkaminen.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnistetty hankinta selvityksestä, jossa arvioitaisiin Kelan hankintamenettelyjä taksimatkoissa, kuntoutuspalveluissa ja vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelussa. Selvityksen perusteella arvioidaan lainsäädännön kehittämistarpeita. Kelan kuntoutuksen ja Kela-taksien osalta arviointiin vaikuttavat myös monikanavarahoituksen purkamisen aikataulu ja sen valmistelussa tehtävät ratkaisut.

Anu Kangasjärvi, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Milja Tiainen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa hankintalainsäädännöstä ja sen muutostarpeista, ja linjaa siihen liittyvistä hallitusohjelmakirjauksista. Hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti nykyisen hankintalain mahdollisia muutostarpeita on selvitetty ja selvitetään sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä, ja työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut ja osallistuu osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuudistuksen valmisteluun, joissa hankinta-asiat käsitellään asianmukaisella tavalla. Valtiovarainministeriö on asettanut julkisten hankintojen vaikuttavuuden edistämiseksi julkiset hankinnat -toimenpideohjelman (Hankinta-Suomi), jossa on ministeriöiden edustajat.

Elise Pekkala, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta vahvistetaan osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua.

2. Työryhmä vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaamiseksi vammaispalveluissa (osallisuustyöryhmä) on asetettu joulukuussa 2019 ja työryhmä työskentelee kevään 2020. Osallisuustyöryhmä arvioi ja valmistelee säännösehdotukset vammaispalveluja koskevaan lainsäädäntöön koskien vammaisten henkilöiden osallisuutta sekä oikeussuojakeinoja palvelujen järjestämistavan valinnan yhteydessä. Säännösehdotukset etenevät eduskuntaan siinä aikataulussa, joka vammaispalvelujen uudistusta koskevalla hallituksen esityksellä on.

Itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön uudistaminen on kirjattu hallitusohjelmaan. Uuden asiakas- ja potilaslain valmistelu on edennyt ja sitä on tarkoitus jatkaa aktiivisesti vuonna 2020.

Kirsi-Maria Malmlund, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja varmistaa vammaispalvelujen tarjoamisen edellytyksiin, kuten toimitiloja koskeviin vaatimuksiin, liittyvän lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden ja siihen liittyvän ratkaisu- ja valvontakäytännön yhtenäisyyden palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuuden ja palveluntarjoajien tasavertaisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi.

3. Palveluntuottajia ja siihen liittyviä seikkoja koskevan lainsäädännön valmistelu, mukaan lukien nykytilan kartoitus ja arviointi, on käynnistetty hallituskauden alkupuolella. Valviran ja aluehallintovirastojen ohjauksessa ennen lainmuutoksia on painotettu ja painotetaan edelleen yhdenmukaisen ratkaisukäytännön sekä lainsäädännön yhtenäisen soveltamisen merkitystä.

Kirsi-Maria Malmlund, lakimies, sosiaali- ja terveysministeriö

13 Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda 2030:sta Kestävän kehityksen Suomi – pitkäjänteisesti, johdonmukaisesti ja osallistavasti

VNS 1/2017 vp – EK 27/2017

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto:

1. kehittää Agenda 2030 -toimenpideohjelman toteutumiselle ja vaikuttavuuden arvioinnille luotettavat seurantamittarit, jotka samalla konkretisoivat tavoitteita ja toimenpiteitä; kestävän hyvinvoinnin edistämiseksi on kehitettävä erityisesti BKT:lle rinnakkaisia hyvinvointitalouden mittareita, kuten esimerkiksi inhimillisen kehityksen indeksiä (HDI), aidon kehityksen indikaattoria (GPI) ja kestävän taloudellisen hyvinvoinnin indeksiä (ISEW); ennakoinnin kehittämiseksi on Agenda 2030 toimintaohjelmaan liittyen kehitettävä myös uusia työkaluja poliittisten päätösten vaikutusten arvioinnille; vaikutukset hyvinvointiin on arvioitava kaikessa päätöksenteossa; politiikkatoimenpiteiden vaikuttavuuden arvioiminen edellyttää myös laadullisten mittareiden kehittämistä,

1. Kansallinen kestävän kehityksen seuranta- ja arviointijärjestelmä perustuu kymmeneen indikaattorikoriin, jotka käsittelevät kestävän kehityksen kansallisia tavoitteita indikaattoritiedon valossa. Vuoden 2019 aikana indikaattorit ja tulkintatekstit päivitettiin, ja keväällä julkaistiin kooste Suomen kestävän kehityksen tilasta. Suomen kestävän kehityksen tilaa käsiteltiin myös toukokuussa järjestetyssä Kestävän kehityksen tila -tapahtumassa. Tammikuussa 2019 järjestettiin kestävän kehityksen kansalaisraati, jossa noin 500 suomalaista eri puolilta maata arvioi Suomen kestävän kehityksen tilaa indikaattoritiedon valossa.

Vaihtoehtoisia tai rinnakkaisia hyvinvoinnin indikaattoreita on kehitetty pitkään sekä kansainvälisesti että Suomessa. Suomen kansalliset kestävän kehityksen indikaattorit tarjoavat useita sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen hyvinvoinnin mittareita, joita voidaan käyttää BKT:n rinnalla osana poliittista päätöksentekoa. Pääministeri Sipilän hallituskaudella asetettu työryhmä suositteli konkreettisia käytön paikkoja mittareille ja laajemmalle tilannekuvalle hallituksen keskeisissä tilaisuuksissa, suositukset otettiin käyttöön jo uuden hallituksen alkumetreillä. Kevään 2019 hallitusneuvotteluissa kuultiin esitykset kolmesta kestävän kehityksen ulottuvuudesta ja sama toistui hallituksen budjettiriihessä syksyllä 2019. Pääministeri Rinteen hallitus myös valitsi noin 70 mittaria hallitusohjelman tavoitteiden toteutumisen seurantaan, sisältäen koetun hyvinvoinnin sekä kymmenkunta muuta subjektiivista mittaria. Pääministeri Marinin hallitus tulee käyttämään mittareita hallituskauden puolivälin arvioinnissa sekä julkaisemaan ne myös osana hallitusohjelman verkkoseurantaa.

2. hyödyntää kansalaisten ja sidosryhmien osallistumista Agenda 2030-toimenpideohjelman toimenpiteiden määrittelyyn ja toteuttamiseen sekä vaikuttavuuden arviointiin; erityistä huomiota on

kiinnitettävä siihen, että sidosryhmien osallistuminen näkyy myös lopputuloksessa; lisäksi Agenda 2030- selonteon on ohjattava hallitusohjelmaa eikä päinvastoin; toimenpideohjelman toteutuksen painopisteet on kytkettävä kaikkiin hallituskauden vaiheisiin, myös hallitusohjelman ja budjetin laadintaan selonteossa kuvatulla tavalla; selonteon politiikkaperiaatteisiin sisältyvää ilmiöpohjaista budjetointia voidaan kokeilla esimerkiksi kestävän kaupunkikehityksen ja liikenteen sekä hyvinvointi-investointien kaltaisissa laajoissa ja monitahoisissa teemoissa,

2. Sidosryhmien osallistumisen turvaaminen kestävän kehityksen politiikan suunnittelussa, toimeenpanossa ja seurannassa on pitkään ollut Suomen keskeinen toimintaperiaate. Suomessa on useita välineitä kansalaisyhteiskunnan ja sidosryhmien osallistumiselle, mm. kestävän kehityksen toimikunta ja kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus, kehityspoliittinen toimikunta, osallistava moniäänisen keskustelun mahdollistava seurantamekanismi ja erilaiset arvioinnit, joita laaditaan selonteon mukaisesti tulevina vuosina.

Valtiovarainministeriön ilmiöpohjaiseen budjetointiin liittyviä näkökohtia selvittäneen työryhmän raportti valmistui tammikuussa 2019. Työryhmä selvitti viiden eri päämallin avulla, miten ilmiöpohjaista budjetointia voitaisiin toteuttaa.

Pääministeri Rinteen/ Marinin hallitusohjelmassa todetaan seuraavaa: Ilmiöpohjaista budjetointia ja erityisesti kestävän kehityksen budjetointia kehitetään valtiovarainministeriön julkaiseman työryhmäraportin esitysten pohjalta. Niitä hyödynnetään aidosti ohjaavana työkaluna. Valtiovarainministeriö on syksyllä 2019 aloittanut kehittämistyön tämän osalta.

Vuoden 2020 talousarvioesityksessä ilmiöpohjaista budjetointia on toteutettu kestävän kehityksen budjetoinnin kautta vastaavasti kuten vuoden 2019 talousarvioesityksessä. Talousarvioesitykseen sisältyvät hallinnonalakohtaiset tekstit kestävän kehityksen toimeenpanosta eri hallinnonaloilla. Lisäksi talousarvioesityksen yleisperustelut sisältävät kestävän kehityksen luvun, joka keskittyy erityisesti hallituksen hiilineutraaliuus tavoitteeseen. Lukuun on koottu määrärahat, jotka edistävät tavoitetta ja käsitelty sekä veroja joilla on merkitystä em. tavoitteen edistämisen kannalta sekä talousarvioesitykseen sisältyviä ympäristölle haitallisia tukia aiempiin selvityksiin pohjautuen.

Nuorten osallistumista kestävän kehityksen työhön edistettiin tukemalla kestävän kehityksen toimikunnan yhteyteen perustettua Nuoren Agenda 2030 -ryhmää. Nuorisoryhmän tehtävänä on kirittää hallituksen ja toimikunnan työtä Suomen kestävän kehityksen nuorisoagentteina. Nuoret osallistuvat yhteistyössä kestävän kehityksen toimikunnan kanssa Agenda 2030 toimien suunnitteluun, toimeenpanoon, seurantaan ja ideointiin. Vuonna 2019 Nuorten Agenda 2030 ryhmä järjesti muun muassa nuorten ilmastokokouksen, johon osallistui yli 500 nuorta ympäri Suomen. Kokouksessa julkaistiin nuorten Ilmastojulkilausuma.

Kestävän kehityksen politiikkaa on tehty Suomessa pitkällä tähtäimellä, yli hallituskausien. Edellisellä hallituskaudella käynnistettyjä hyviä käytäntöjä, osallistavaa seurantaa, hallituksen ja eduskunnan rakentavaa vuoropuhelua sekä nuorten aktiivista osallistumista kansalliseen työhön, jatketaan pääministeri Marinin hallituskaudella.

3. edistää Agenda 2030- toimenpideohjelmaan sisältyvää kestävän kehityksen politiikkajohdonmukaisuutta määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti,

3. Ei uutta ilmoitettavaa: ”Valtioneuvoston asettama ja pääministerin johtama kansallinen kestävän kehityksen toimikunta on yksi esimerkki politiikkajohdonmukaisuudesta, jota Suomessa on edistetty yhtäjaksoisesti jo 26 vuotta.

Kansallisten ja globaalien haasteiden ja toimien keskinäiskytkentöjä on korostettu aiempaa enemmän valtioneuvoston selonteon linjausten pohjalta. Myös Kestävän kehityksen toimikunnan ja kehityspoliittisen toimikunnan yhteistyötä on tiivistetty. Toimikunnat ovat mm. pitäneet yhteiskokouksia.

Selonteon mukaisesti Suomen kestävän kehityksen politiikka arvioitiin kokonaisvaltaisesti politiikkajohdonmukaisuus huomioiden. Tässä yhteydessä selvitettiin myös, miten Suomen ulkopolitiikka kaikilla hallinnonaloilla edistää Agenda 2030 -tavoitteiden saavuttamista ja miten toiminnan johdonmukaisuutta voitaisiin kehittää.

Selonteossa luvataan selvittää kestävän kehityksen vaikutusarviointityökalun käyttöä lainvalmistelussa. Tämä on merkittävä aloite politiikkajohdonmukaisuuden varmistamiseksi, ja sillä on potentiaalisesti suuria vaikutuksia myös hyvinvoinnin valtavirtaistamiseksi päätöksenteossa. Tämä selvitystyö ei edennyt vuoden 2018 aikana. ”

4. vahvistaa Agenda 2030- toimenpideohjelman kannalta oleellisia valtioneuvoston kanslian henkilöstöresursseja koordinaatiossa; ja että koordinaatioverkostoa laajennetaan kehityspolitiikan, taloudellisten ulkosuhteiden ja ulkosuhteiden edustajilla; lisäksi ministeriöiden roolia kansallisen Agenda2030- toimenpideohjelman toteuttajina on vahvistettava,

4. Ei uutta ilmoitettavaa: Valtioneuvoston kanslian henkilöresursseja on vahvistettu yhdellä henkilötyövuodella syksystä 2017 lähtien. Myös koordinaatioverkostoa on laajennettu eduskunnan esittämällä tavalla.

Ministeriöt ovat selonteon toteuttajatahot. Ministeriöiden tietoisuutta ja toimeenpanoa on vahvistettu mm. nostamalla asia säännöllisesti esille kansliapäällikkökokouksissa. Ministeriöiden välisessä koordinaatioverkostossa kukin ministeriö raportoi omista toimistaan säännöllisesti.”

5. profiloi Suomea sen vahvuuksiin sopivien Agenda 2030- tavoitteiden edistämiseen ja koordinoimiseen ulkopolitiikan kansainvälisillä foorumeilla, kuten esimeriksi Arktisessa neuvostossa, Pohjoismaiden neuvostossa, EU:ssa ja YK:ssa; Agenda 2030- tavoitteet on huomioitava myös kansainvälisissä kauppasopimuksissa; varsinkin Pohjoismaisen yhteistyön lisäämistä kestävässä kehityksessä on edistettävä aktiivisesti,

5. YK:ssa Suomi oli yksi ensimmäisistä maista, jotka antoivat oman Agenda 2030 toimeenpanoraporttinsa vuoden 2016 YK:n korkean tason foorumissa (HLPF) ja toinen raportti annetaan heinäkuussa 2020. Kiinnostus ja

kysyntä Suomen tekemää kestävän kehityksen työtä kohtaan on ollut suurta. Suomi on jakanut kokemuksia kestävän kehityksen edistämisestä laajasti.

Keväällä 2019 Suomi vaikutti EU:n neuvoston strategisen agendan valmisteluun siten, että EU:n kannalta keskeiset Agenda 2030:n toimeenpanoon liittyvät kysymykset saatiin näkyvästi osaksi kesäkuussa 2019 hyväksyttyä viisivuotista strategista agendaa. Neuvoston strategisen agendan painotukset ovat ohjanneet uuden komission poliittisten suuntaviivojen valmistelua, ja Agenda 2030:n toimeenpanon kannalta merkittävät EU-tason kysymykset huomioidaankin erittäin hyvin uuden komission poliittisissa suuntaviivoissa. Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella yleisten asioiden neuvostossa laadittiin EU:n edistymistä Agenda 2030 -toimeenpanossa tarkastelevat päätelmät, jotka sisältävät useita konkreettisia suosituksia komissiolle Agenda 2030:n toimeenpanoon liittyen.

Agenda 2030

Agenda 2030 ja ilmastonmuutostyö säilyvät keskeisenä viitekehyksenä ja toimintaa suuntaavana periaatteena myös Suomen arktisessa politiikassa. Hallitusohjelman mukaisesti tullaa laatimaan uusi Arktisen Politiikan Strategia, jonka yhteydessä tullaan huomioimaan yhä nopeammin etenevän ilmastonmuutokset aiheuttamat haasteet ja sen tarjoamat mahdollisuudet. Arktisen alueen kestävän kehityksen edistäminen on yksi Arktisen neuvoston keskeisistä perustehtävistä. Arktisen alueen alkuperäiskansoilla tulee säilyttää merkittävä rooli arktista aluetta koskevassa yhteistyössä ja alkuperäiskansojen perinteistä tietotaitoa tulee kyetä hyödyntämään ja alkuperäiskansojen edustajien näkemykset tulee asianmukaisella tavalla ottaa huomioon näiden elinolosuhteisiin vaikuttavissa päätöksissä.

Suomi edelleen jatkaa aktiivisista vaikuttamistyötään, jotta kestävän kehityksen globaalit tavoitteet, alatavoitteet ja indikaattorit huomioidaan asianmukaisella tavalla Arktisen neuvoston työssä.

Suomi tukee EU:n pyrkimystä vahvistaa globaalin kestävän kehityksen ja EU:n arktisen politiikan välistä yhteyttä. Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella saavutettiin neuvostossa yhteisymmärrys siitä, että instituutioiden tulisi käynnistää työ EU:n vuoden 2016 arktisen tiedonannon päivittämiseksi. Suomen tulee pontevasti vaikuttaa siitä, että työ saadaan konkreettisesti liikkeelle ja edelleen vaikuttaa siihen, että uudessa tiedonannossa huomioidaan keskeisesti kestävän kehityksen tavoitteet. Erityisenä painopisteenä tulisi olla kiertotalouden suomien mahdollisuuksien hyödyntäminen.

Kauppapolitiikka vaikuttaa suoraan kestävän kehityksen tavoitteisiin 17 "globaalikumppanuus" sekä 8 "kestävä talouskasvu ja työllisyys". Suomi on edellä mainittujen tavoitteiden mukaisesti osaltaan edistänyt sääntöihin perustuvaa, avointa, syrjimätöntä ja yhdenvertaista monenvälistä Maailman kauppajärjestön (WTO) alaisuudessa toimivaa kauppaa, ml. kehitysmaiden integroitumisen tuki. Suomi on myös osallistunut aktiivisesti EU:n vapaakauppasopimusten kauppaa ja kestävää kehitystä koskevien kappaleiden toimeenpanon kehittämiseen. Suomi edistää ympäristötuotteiden vientiä osana EU:n kauppasopimuksia ja on toiminut aktiivisesti

fossiilisten polttoaineiden tukien eliminoimiseksi kansainvälisellä tasolla. Lisäksi Suomi tukee kehitysmaiden kauppaa kehitysyhteistyön keinoin, jotta ne voisivat paremmin integroitua globaaleihin arvoketjuihin.

Vuonna 2016 käynnistettyä Pohjoismaisen kestävän kehityksen ohjelmaa (Generation 2030) jatkettiin painottaen nuorison osallistumista. Islannin (puheenjohtajamaa) johdolla järjestettiin "Youth leading a Sustainable Lifestyle" konferenssi huhtikuussa 2019 Reykjavikissa. Konferenssin toi yhteen nuoria, yrityksiä ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita keskustelemaan ja edistämään kestävän kulutuksen ja tuotannon ratkaisuista. Generation 2030 työn pohjalta alkoi uuden vision suunnittelu keväällä 2019 ja pohjoismaiden pääministerit allekirjoittivat Visio2030 ohjelman elokuussa 2019. Uuden Visio2030 pohjalta tavoitteena on Pohjola, josta tulee maailman kestävin ja integroiduin alue. Yhteistyötä tiivistetään ja yhteistyömuotoja kehitetään edelleen.

6. lisää kaikkiin julkisiin hankintoihin vaatimuksen ja arvion Agenda 2030- tavoitteiden edistämisestä esimerkiksi osana julkishallinnon Sitoumus 2050 -prosessia,

6. Kestävien ja innovatiivisten hankintojen osaamisverkosto (Motiva Oy, Kuntaliitto ry, Hansel Oy, Suomen ympäristökeskus, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy ja Business Finland) tukee hankintojen strategisessa johtamisessa sekä auttaa kehittämään yleistä hankintaosaamista kestävyyden ja innovatiivisuuden teemoissa. KEINOn fasilitoimissa kehittäjäryhmissä on kehitetty ja kokeiltu hankintayksiköiden kanssa uusia toimintamalleja hankintoihin mm. vähäpäästöisen liikenteen, vähäpäästöisen kunnossapidon urakkahankinnat, sairaanhoitopiirien vastuullisuuden kehittämisen sekä vähähiilinen rakentamisen teemoissa. KEINO on käynnistänyt kehittämisohjelman (KEINO-Akatemian) kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen strategisesta johtamisesta johdolle sekä hankintoja tekeville, jotta hankinnoilla voitaisiin tukea organisaation innovatiivisuuden ja kestävyyden tavoitteita. Suomessa toimii myös 15 maakunnassa KEINO-muutosagentteja, jotka neuvovat ja tukevat julkisia hankintayksiköitä kestävissä ja innovatiivisissa hankinnoissa. KEINO-osaamiskeskus on perustettu 1.3.2018 ja KEINOlle on rahoitusta nykypäätöksin vuoden 2018 ja 2019 talousarviosta 3/2021 saakka. Lisäksi Business Finland on kohdentanut lisärahoitusta 4 milj. euroa/ vuosi innovatiivisiin julkisiin hankintoihin vuosien 2018–2019 aikana.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistelemassa hallitusohjelman mukaisesti suunnitelmaa innovatiivisten julkisten hankintojen lisäämiseksi 10 prosenttiin kaikista hankinnoista. Suunnitelman läpileikkaavana teemana on edistää sosiaalisten, ilmasto- ja kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista julkisten hankintojen kautta. Lisäksi valtiovarainministeriö yhdessä Kuntaliiton kanssa koordinoi kansallisen hankintastrategian valmistelua kunta ja valtiosektorille.

Green deal -sopimusten toimintamallia jatkettiin tarkoituksena vauhdittaa kierto- ja biotalouden sekä puhtaiden ratkaisujen hankintoja. Green Deal -sopimuksen edellytyksiä parannettiin rakentamalla Sitoumus2050 -palveluun oma osio pelkille Green Deal -sitoumuksille. Myös Green Dealien neuvotteluprosesseja selkeytettiin. Ympäristöministeriöön palkattiin päätoimisesti Green Dealien neuvotteluista vastaava henkilö. Uusia sopimuksia solmittiin vuoden aikana kolme. Autoalalle, öljyjätehuoltoon ja työkonealalle sovittiin alakohtaisia tavoitteita, joiden teemat liittyivät resurssien käytön tehostamiseen ja hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen. Sopimukseen asti päätyneiden neuvotteluiden lisäksi vuoden aikana käytiin lukuisia muita neuvotteluja,

joista osa keskeytettiin ja osasta sovitaan vuoden 2020 aika. Yhteensä neljään Green Dealiin on tehty jo yli 50 yksittäistä sitoumusta.

Sitra, maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ovat käynnistäneet yhteishankkeen, jossa etsitään yhteistyössä kuntien ja muiden julkisten toimijoiden kanssa potentiaalisia investointeja tai julkisia hankintoja, joilla tavoitellaan kunnianhimoisia ja mitattavia ympäristövaikutuksia. Parhaillaan työstetään kahta ideaa; energiatehokas korjausrakentaminen sekä ravinteiden kierrätys. Tavoitteena on testata vaikuttavuusinvestointimallia, jossa toimenpiteen toteuttamisen rahoitus kerätään yksityisiltä sijoittajilta, ja kunnat tai valtio maksaisivat vain mitatuista, todennetuista tuloksista.

7. suuntaa Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) ja valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan (TEAS) resursseja seuraavina vuosina erityisesti Agenda 2030- politiikkajohdonmukaisuuden edistämiseen sekä kestävään kehitykseen liittyvän monitieteisen tietopohjan vahvistamiseen; päätöksentekoa ja muutoksen hallintaa palvelevassa tutkimuksessa on hyödynnettävä myös ennakointia kuten esimerkiksi skenaariomenetelmiä,

7. Hallitus on huomioinut valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnassa (VN TEAS) Agenda 2030:n aiheuttamat uudet tietotarpeet. Vuonna 2019 VN TEAS -toiminnassa käynnistetyistä hankkeista yli puolet (52 prosenttia) kytkeytyi läheisesti Agenda 2030 -tavoitteisiin ja alatavoitteisiin. Agenda 2030 -tavoitteisiin liittyvien hankkeiden osuus VN TEAS -hankkeista on viimeisten kolmen vuoden aikana noussut.

Agenda 2030 -politiikkajohdonmukaisuuteen liittyen vuonna 2019 valmistui kansallisen kestävän kehityksen politiikan kokonaisarviointi sekä kestävän kehityksen sektoreiden innovaatioita ja innovaatiopotentiaalia tarkastellut tutkimushanke. Edelleen keväällä 2020 valmistuu VN TEAS -tutkimus, joka tarkastelee sitä, miten kestävän kehityksen mukaista strategiatyötä tulisi johtaa ja toimeenpanna paikallistasolla. Lisäksi on huomioitava, että edellä mainittujen yksittäisten kestävän kehityksen politiikkaa tarkastelevien hankkeiden ohella VN TEAS -toiminta tukee vahvasti Agenda 2030 -politiikkajohdonmukaisuuden edistämistä hanketoiminnan kokonaisuudella, josta siis yli puolet kytkeytyy kestävän kehityksen teemoihin.

Vuonna 2019 valmisteltiin vuoden 2020 valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelma. Suunnitelma pohjautuu vahvasti pääministeri Marinin hallitusohjelmaan, jossa sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys ovat keskiössä. Agenda 2030:n kytkeytyvät tietotarpeet ovat näin ollen suunnitelmassa vahvasti läsnä. Esimerkiksi hiilineutraalisuuteen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen liittyviä tietotarpeita on suunnitelmalla toistakymmentä ja niiden yhteenlaskettu määräraha on yli kaksi miljoonaa euroa. Hallitus tulee jatkossakin huomioimaan Agenda 2030- toimeenpanon tietotarpeet selvitys- ja tutkimussuunnitelmissaan.

Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) vuoden 2020 teemoissa kestävä kehitys on vahvasti esillä. Valtioneuvosto päätti 10.10.2019 kahdesta strategisen tutkimuksen teemasta, joista etenkin Ilmastonmuutos ja ihminen -teemassa kestävän kehityksen näkökulma on voimakkaasti esillä. Teemassa Tiedon lukutaito ja tietoon perustuva päätöksenteko on myös yhtymäkohtia Agenda 2030 -tavoitteisiin, mm. hyvän hallinnon sekä tehokkaiden ja vastuullisten instituutioiden ja yhteiskunnallisen päätöksenteon kehittämisen näkökulmasta.

Sekä strategisessa tutkimuksessa että valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnassa hyödynnetään laaja-alaisesti erilaisia tutkimusmenetelmiä ja moni- ja poikkitieteellisyys on vahvasti läsnä. Tutkimustoiminnassa vahvistetaan entisestään monipuolista, poikkitieteellistä ja tulevaisuussuuntautunutta menetelmävalikoimaa (ml. ennakointi, vaikutusarviointi ja satunnaistetut koeasetelmat).

8. toteuttaa hallitusohjelmassa ja Agenda 2030- toimenpideohjelmassa tavoitteena olevan kehitysrahoituksen nostamisen YK:n ja EU:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta,

8. Vuoden 2020 valtion talousarvioon lisättiin varsinaisen kehitysyhteistyön momentille noin 100 miljoonaa euroa. OECD:n kehitysapukomitean (DAC), eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan ja kehityspoliittisen toimikunnan antamien suositusten mukaisesti hallitusohjelman pidemmän aikavälin tavoitteena on kehitysrahoituksen nostaminen YK:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta

9. tiivistää tulevaisuusselonteon ja Agenda 2030- selonteon kytkentää; tulevaisuusselontekoa ei saa kuitenkaan yhdistää tai muuten rajata pelkästään Agenda 2030- selontekoon,

9. Hallituksen tulevaisuusselonteon toinen osa annettiin eduskunnalle lokakuussa 2018. Tulevaisuusselonteon toisessa osassa esitettävät työn murroksen ratkaisuehdotukset on käyty läpi kestävän kehityksen Agenda 2030:n periaatteiden ja indikaattorien kautta. Tulevaisuusselonteossa oli käytössä etenkin työelämää, sen laatua ja muutosta tarkasteleva seurantakori.

10. arvioi kestävän kehityksen tulevaisuuden näkymät uudessa geopoliittisessa tilanteessa, kun USA mahdollisesti vetäytyy Pariisin ilmastosopimuksesta; on luotava vaihtoehtoisia skenaarioita ja toimintamalleja kestävän kehityksen edistämiseksi Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa; samalla on arvioitava tarkemmin myös kestämättömän kehityksen mahdolliset seuraukset Suomelle.

10. Agenda 2030:n tavoitteita ei ole mahdollista saavuttaa täysimääräisesti ilman Pariisin ilmastonsopimuksen tuloksellista ja oikea-aikaista toimeenpanoa. IPCC:n 1.5 asteen erityisraportti edellyttää nopeaa kaiken kattavaa paradigman muutosta yhteiskunnissa lämpenemisen rajoittamiseksi 1.5 asteeseen. Raportti korostaa myös ilmastotoimien ja Agenda 2030 synergioiden ja negatiivisten oheisvaikutusten huomioimista entistä paremmin. Maiden nykyiset ilmastolupaukset ovat riittämättömiä ja USA:n mahdollinen vetäytyminen Pariisin ilmastosopimuksesta lisää epävarmuutta kansainvälisen ilmastopolitiikan suunnasta. USA:n vetäytyminen voi tulla voimaan aikaisintaan marraskuussa 2020. Suomen on toimittava johdonmukaisesti ja voimakkaasti EU:n 2030 päästövähennystavoitteen nostamiseksi ja vaikutettava myös globaalisti päästövähennystavoitteiden korottamiseen. Pariisin sopimus edellyttää sitoumusten korottamista vuonna 2020.

USA:ssa on käynnissä vahva vastaliike, joka kokoaa yhteen Pariisin sopimukseen edelleen sitoutuneet osavaltiot, kaupungit ja yritykset ja lupaa täyttää USA:n ilmastolupauksen mahdollisesta vetäytymisestä riippumatta. Liike edustaa yli puolta USA:n taloudesta. Ei-valtiollisten toimijoiden ja aloitteiden roolin vahvistaminen kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa ja Pariisin sopimuksen toimeenpanossa voi lieventää USA:n mahdollisen vetäytymisen poliittisia ja ilmastovaikutuksia.

Toistaiseksi ulko- ja geopoliittiset muutokset eivät ole vaikuttanut negatiivisesti Suomen kansalliseen kestävän kehityksen työhön. Valtioneuvosto on selvittänyt ilmastonmuutoksen heijastevaikutuksia Suomeen (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 46/2016). Kestämättömän kehityksen heijastevaikutuksia olisi hyvä selvittää laajemminkin.

Valtioneuvosto näkee, että tässä ajassa tarvitaan kansallista rohkeaa etunojaa, tarmokasta toimeenpanoa ja uusia innovatiivisia kestävän kehityksen avauksia asioissa, joilla on positiivisia kansallisia ja globaaleja vaikutuksia.

Marja Innanen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osa Ratkaisuja työn murroksessa

VNS 5/2018 vp – EK 48/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. luo vaihtoehtoisia skenaarioita ja toimintamalleja myös sen varalle, että muutos globaalissa toimintajärjestelmässä on pysyvä tai hyvin pitkäaikainen. Globaalin toimintaympäristön epävarmuuden vuoksi on analysoitava entistä laaja-alaisemmin myös sellaisia skenaarioita, joissa kansainvälisen yhteistyön kehityskulku ei ole toivotun laista. Tämä ei ole ristiriidassa virallisten tavoitteiden edistämisen kanssa, vaan varautumista vaihtoehtoisiin tulevaisuuksiin. Globaalin toimintaympäristön monimutkaistuessa ja EU:n päätöksenteon vaikeutuessa esimerkiksi pohjoismaisen yhteistyön merkitys kasvaa.

1. Valtioneuvoston yhteisen ennakoinnin prosessit, kuten tulevaisuuskatsauksen valmistelu, ei käynnistynyt vielä vuonna 2019, mutta kauden suunnitelma sisältää vaihtoehtoisten skenaarioiden laatimisen kaikkien ministeriöiden yhteistyönä. Skenaariotyö on tarkoitus toteuttaa suurelta osin vuoden 2020 aikana ja se muodostaa pohjaa tulevaisuusselonteon ensimmäiselle osalle.

2. varmistaa, että elinikäinen jatkuvan oppimisen malli kehitetään huomioiden lähiajan haasteena myös jo työelämässä olevien osaamisen päivittäminen, mukaan lukien vailla toisen asteen tutkintoa olevien nuorten aikuisten laaja joukko.

2. Hallitus on käynnistänyt jatkuvan oppimisen uudistuksen, jolla vastataan tarpeeseen kehittää osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa. Hallituksen kaavailemia keinoja ovat muun muassa muunto-, täydennys- ja erikoistumiskoulutusten lisääminen työelämässä, oppisopimuskoulutuksen kehittäminen uudelleenkoulutus- ja aikuiskoulutusväylänä sekä joustavat mahdollisuudet opiskella korkeakouluissa. Opintovapaata ja aikuiskoulutustukea kehitetään ja parannetaan työttömien mahdollisuuksia opiskella työnhaun ohessa. Valtioneuvostossa uudistusta johtaa osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden ministerityöryhmä ja sitä käsitellään myös

työllisyyden edistämisen ministerityöryhmässä. Jatkuvan oppimisen uudistusta valmistelee parlamentaarinen ryhmä, johon kuuluvat kaikki eduskuntapuolueet. Seurantaryhmässä ovat edustettuina työmarkkinajärjestöt, koulutuksen järjestäjät sekä muut keskeiset järjestöt ja ministeriöt. Ryhmien tehtävänä on valmistella ehdotukset jatkuvaan oppimiseen liittyvien hallitusohjelman linjausten toteuttamiseksi. Jatkuvan oppimisen linjaukset valmistuvat vuoden 2020 lopussa.

3. kehittää mekanismeja, joilla ilmastonmuutoksen hillintätoimista pahiten kärsiville yrityksille, ihmisille ja alueille voidaan korvata sopeutumisesta aiheutuvia kuluja.

3. Hallitus tavoite hiilineutraaliudesta vuonna 2035 on erittäin kunnianhimoinen ja hallitus päättää tarvittavista lisätoimista, joilla päästövähennyspolku saadaan vastaamaan tavoitetta. Hallitusohjelman mukaan yhteistyössä eri alojen toimijoiden kanssa laaditaan muun muassa toimialakohtaiset tiekartat vähähiilisyyteen; tiekarttojen pitäisi valmistua touko-kesäkuussa 2020.

Tavoitellut päästövähennystoimet toteutetaan sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti ja niin, että kaikki yhteiskunnan osa-alueet ovat mukana. Valmistelun kokonaisuudesta vastaa ilmasto- ja energia-asioihin keskittyvä ministerityöryhmä.

4. täydentää valtion tulo- ja menoarviota laadittaessa BKT-mittaria luonnonvarojen kulutusta sekä hyvinvoinnin määrää paremmin arvioivalla satelliittitilinpidolla sekä yhdistelmäindikaattoreilla.

4. Vuoden 2019 talousarvioesityksessä ilmiöpohjaista budjetointia on toteutettu kestävän kehityksen budjetoinnin kautta. Talousarvioesitykseen sisältyvät hallinnonalakohtaiset tekstit kestävän kehityksen toimeenpanosta eri hallinnonaloilla, ks. yo. lausumat ja vastaukset valtioneuvoston selonteosta kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta.

5. valitsee työn murrokseen, suomalaisen työn tulevaisuuteen ja hyvinvointitalouteen liittyen ilmiöpohjaisen budjetoinnin kohteeksi nuorten syrjäytymisen ehkäisyn, osatyökyvyn hyödyntämisen ja työhyvinvoinnin

5. Valtioneuvosto on edistänyt ilmiöpohjaista toimintamallia hallituskauden eri vaiheissa, kuten esimerkiksi hallitusohjelmassa, talousarviossa ja vuosikertomuksessa. Ilmiöpohjaiseen budjetointiin liittyviä näkökohtia selvittävän työryhmän raportti on valmistunut alkuvuodesta 2019. Ilmiöpohjaisen budjetoinnin kehittäminen kulkee kestävän kehityksen budjetoinnin kanssa ja mahdolliset teemat valikoituvat myös sitä kautta.

6. kokeilee Taiteilija-allianssia

6. Taiteilija-allianssimallin toteuttamismahdollisuuksia Suomessa on selvittänyt opetus- ja kulttuuriministeriö. Selvityksen mukaan Suomessa ei ole oikeudellisia esteitä toimivan taiteilija-allianssimallin käyttöönotolle, mutta toistaiseksi mallin kokeilua ei ole viety pidemmälle. Hallituksen tavoitteen on lisätä luovien alojen työpaikkoja sekä osuutta bruttokansantuotteesta nousee ja parantaa työntekijöiden työskentelyedellytyksiä.

Tarkoituksena on muun muassa perustaa Creative Business Finland, jonka toiminta voisi käynnistyä jo kesällä 2020.

7. selvittää, tarvitaanko BKT-mittarin rinnalle uusia mittareita digitalisaation ja digitaalisen liiketoiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi

7. Tilastokeskus ja Suomen pankki ovat selvittäneet sekä digitalisaation näkymiä taloustilastoissa sekä bruttokansantuotetta täydentäviä hyvinvointimittareita. Hallitus kiinnittää erityistä huomiota päätösten vaikutuksiin pitkällä aikavälillä ja on sitoutunut siihen, että perinteisten taloudellisten mittarien tukena ja rinnalla päätöksenteon valmistelun tukena hyödynnetään mittareita, jotka kuvaavat taloudellista, ekologista ja sosiaalista hyvinvointia. Hallitusohjelmaa seurataan laaja-alaisella mittaristolla, joka on julkaistu alkuvuodesta 2020.

8. selvittää alustatalouden, lohkoketjuteknologian ja kryptovaluutaan vaikutuksia talouteen sekä edistää verohallinnon kansainvälistä yhteistyötä alustatalouden valvonnan edistämiseksi ja uusien alustatalouden palveluiden kehittämiseksi

8. Valtioneuvosto on selvittänyt ja selvittää alustatalouden vaikutuksia useissa eri selvityksissä, vuoden 2020 VN TEAS -haun kautta tutkimuksia toteutetaan esimerkiksi erilaisia liikkumispalveluja yhdisteleviä MaaS-palvelujen sekä alustatalouteen pohjautuvien kyydinjakopalvelujen teemoista. Lohkoketjuteknologian vaikutuksia on selvitetty vuonna 2019 VN TEAS-selvityksessä; Etlan tekemän selvityksen mukaan lohkoketjun hyödyntäminen esimerkiksi verotuksen prosesseissa olisi periaatteessa mahdollista, mutta toistaiseksi käytännön mahdollisuudet aiheessa näyttävät hyvin heikoilta. Lohkoketjut eivät toistaiseksi ole onnistuneet lunastamaan niihin ladattuja odotuksia.

9. kehittää tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta siten, että tulevaisuusselonteon valmistelu kiinnitetään paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin; Ministeriöiden yhteisen ja jatkuvan tulevaisuustyön yhteen kerääwä julkaisu voi toimia tulevaisuusselonteon ensimmäisenä, yhteistä ymmärrystä rakentavana osana; Tulevaisuusselonteon toisessa osassa valtioneuvosto voi valintansa mukaan avata paremmin jonkin tai jotkut selvityksessä esille nousseista ilmiöistä; Selontekomenettely mahdollistaa samalla sen, että myös eduskunta voi ottaa kantaa sekä ministeriöiden tulevaisuustyöhön, että myös valtioneuvoston valitsemaan kärkiteemaan.

9. Hallituksen tulevaisuusselonteon valmistelu ei käynnistynyt vielä vuonna 2019. Tavoitteena on, että tulevaisuusselonteko valmistellaan siten, että selonteko kiinnitetään paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin.

10. kehittää teknologian eettistä arviointia ja teknologian yhteiskunnallisten vaikutusten arviointia verkostomaisesti esimerkiksi osana kansallista ennakointiverkostoa ja sen strategisia ennakointikeskittymiä.

10. Teknologian ennakointikeskittymää on edistetty kansallisen ennakointiverkoston piirissä ja muun muassa yhteistyössä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n ja Luonnonvarakeskus Luken kanssa. Toimintamallin kehitys jatkuu ja siinä on pyrkimys yhdistää teknologiaennakointiin kestävän kehityksen tavoitteita – työssä yhdistetään asiantuntijatietoa ja data-analytiikkaa, jonka avulla pyritään löytämään parhaat mahdolliset teknologiat kestävyyden haasteisiin vastaamiseksi.

Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

Kaisa Oksanen, johtava asiantuntija, valtioneuvoston kanslia

14 Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus

HE 195/2004 vp – EV 24/2005 vp

1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.

1. Äitiysvapaalle jäävän naisen työnantajalle on 1.4.2017 lukien maksettu 2500 euron korvaus vanhemmuudesta aiheutuvista kustannuksista. Korvauksen tavoitteena on edistää naisten työllistymistä ja tasa-arvoista kohtelua työmarkkinoilla. Asiaa käsitelleessään eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi mietinnössään 29/2016 seuraavaa: ”Työnantajien vastuulle jää edellä kuvatun palkan osan sekä lomarahan lisäksi äitiydestä aiheutuvia kustannuksia erityisesti raskaudesta johtuvien sairauslomien sekä sairaan lapsen hoitovapaan ajalta. Samoin työnantajalle aiheutuu epäsuoria kustannuksia uuden työntekijän tai sijaisen rekrytoinnista ja perehdyttämisestä”… ”Suomessa vanhempainvapaita käyttävät edelleen valtaosin naiset. Vaikka isyysvapaan käyttö on lisääntynyt, vanhempainvapaita käyttävien isien osuus on edelleen varsin pieni. Tämä tosiasia vaikuttaa hyvin vahvasti paitsi naisten työllisyyteen myös perheiden arkeen. Perhevapaiden tasaisempi jakautuminen miesten ja naisten kesken parantaisi naisten asemaa työmarkkinoilla. Samalla se vahvistaisi isän osallistumista lapsen hoitoon ja kasvatukseen jo varhaislapsuudessa. Valiokunnan mielestä on hyvä arvioida perhevapaajärjestelmän uudistamistarpeita”.

Pääministeri Antti Rinteen, sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa tasa-arvoa yhteiskunnan eri osa-alueilla. Erityinen huomio on työelämän ja perheiden tasa-arvon parantamisessa. Hallitusohjelmassa on sovittu perhevapaiden uudistamisesta. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on, että perhevapaat ja hoitovastuu jakautuvat perheissä tasaisesti molempien vanhempien kesken ja että yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä vahvistuvat. Hallitusohjelman kirjauksen mukaan uudistus tulee toteuttaa niin, että molemmilla vanhemmilla on yhtä paljon kiintiöityjä vapaakuukausia. Sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännöksiä koskevan uudistuksen valmistelu on aloitettu sosiaali- ja terveysministeriön johdolla kolmikantaisessa työryhmässä syksyllä 2019. Työ- ja elinkeinoministeriö on joulukuussa 2019 asettanut työryhmän valmistelemaan perhevapaauudistukseen liittyviä mahdollisia työsopimuslain muutoksia.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvoselonteko

VNS 7/2010 vp – EK 51/2010 vp

1. eduskunta yhtyy hallituksen linjauksiin tasa-arvon edistämiseksi ja edellyttää, että

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen

4. Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (1354/2014) tuli voimaan 1.1.2015. Eduskunnan vastaukseen liittyi eduskunnan lausuma määrärahan lisäämisestä turvakotitoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Vuonna 2018 turvakodeissa oli yhteensä 179 perhepaikkaa eli paikkaa aikuiselle ja hänen mukanaan oleville alaikäisille lapsille. Vuonna 2018 perustettiin neljä uutta turvakotia: Hämeenlinnaan, Espooseen, Seinäjoelle ja Tampereelle.

Turvakotien rahoitus nousi suunnitellusti vuoden 2016 11,55 miljoonasta eurosta vuoden 2019 19,55 miljoonaan euroon. Turvakotipaikkojen lisäämiseksi Valtion rahoitukseen turvakotitoimintaan tehdään 2,0 miljoonan euron + 1 miljoonan euron tasokorotus, jolloin momentin taso nousee 22,55 miljoonaan euroon vuonna 2020. Määrärahaa korotetaan myös vuonna 2021 2 miljoonalla eurolla ja vuonna 2022 miljoonalla eurolla, jolloin määrärahataso nousee kehyskauden lopussa 2023 nousee 25,6 miljoonaan euroon. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos arvioi turvakotiverkoston laajentamisen kuitenkin edellyttävän koko kehyskauden 2020–2023 vähintään 2 miljoonan euron lisäystä per vuosi.

Vuodesta 2015 vuoteen 2019 turvakotien määrä on kasvanut 19 turvakodista 28 turvakotiin ja turvakotien perhepaikkoja on lisätty 114 perhepaikasta 202 perhepaikkaan. Vuoden 2019 aikana avattiin uusi seitsemänpaikkainen turvakoti Äänekoskelle Keski-Suomeen. Vuoden 2020 helmikuussa avataan Keravalle (Paasikiven nuorisokylän säätiö) turvakoti, johon tulee seitsemän perhepaikkaa. Lisäksi Ouluun on myönnetty 2 lisäpaikkaa, joten näillä päätöksillä vuonna 2020 kokonaisluku tulee olemaan 211 perhepaikkaa.

Pirjo Lillsunde, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Ihmiskaupan kaltainen pakkotyö

HE 69/2016 vp – EV 124/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa, esiintyykö sellaista ihmiskaupan kaltaista pakkotyötä tai vastaavaa työperäistä hyväksikäyttöä, joiden uhrit eivät saa suojaa, koska rikokset eivät täytä ihmiskauppa-rikoksen tunnusmerkistöä rikosoikeudellisessa mielessä, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

Asiassa ei ole uutta todettavaa.

”Työ- ja elinkeinoministeriö on selvittänyt asiaa yhdessä keskeisten ministeriöiden ja muiden toimijoiden kanssa. Asian selvittämistä jatketaan vuoden 2020 aikana.”

Liisa Heinonen, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 6/2018 vp – EK 45/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. arvioi lainsäädännön mahdollisia muutostarpeita yhdenvertaisuuslain toimivuutta koskevan tutkimushankkeen päätyttyä,

1. Osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa arvioidaan tällä hetkellä yhdenvertaisuuslain toimivuutta Aidosti yhdenvertaiset – yhdenvertaisuuslain arviointi. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää 1.1.2015 voimaan tulleen uuden yhdenvertaisuuslain vaikutuksia syrjinnän uhrien oikeussuojaan, syrjinnän ehkäisyyn ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Tutkimus valmistuu marraskuussa 2020 ja tulee antamaan hyvän tietopohjan yhdenvertaisuuslain muutostarpeiden arviointiin. Tämän jälkeen käynnistetään hallitusohjelman mukaisesti yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus.

Yrsa Nyman, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

2. laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset sen mahdollistamiseksi, että pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman saaneiden perheenyhdistämishakemuksiin ei sovelleta toimeentuloedellytystä,

2. Hallitusohjelmassa todetaan, että selvitetään perheenyhdistämiseen liittyviä ongelmia sekä kansainvälistä suojaa saavien perheenkokoajiin sovellettavien tulorajojen kohtuullisuutta ottaen huomioon perhe-elämän suoja, lapsen edun toteutuminen ja muissa Pohjoismaissa sovellettavien toimeentuloedellytysten taso ja käytännöt. Toimeentuloedellytyksen soveltaminen kansainvälisen suojelun tarpeen perusteella oleskeluluvan saaneisiin alaikäisiin perheenkokoajiin lopetetaan.

Hallitus selvittää parhaillaan lainsäädäntömuutostarpeita hallitusohjelman täytäntöön panemiseksi eduskunnan lausuma huomioiden.

Tuuli Tuunanen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

3. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla yhdenmukaistetaan viranomaisten tulkinnat perustuslain edellyttämän välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon sisällöstä,

3. Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan on tarkoitus käynnistää sosiaaliturvauudistus ja uudistaa myös toimeentulotukea. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimeentulotuen oikeudellinen asiantuntijatyöryhmä sai työnsä päätökseen 30.1.2020. Työryhmä asetettiin selvittämään sosiaalihuollon ja perustoimeentulotuen välistä suhdetta, perustuslain 19 pykälän 1 momentin tarkoittaman viimesijaisen vastuun kohdentumista sekä muita toimeentulotukilainsäädännön erityiskysymyksiä. Toimeentulotukilainsäädännön uudistamista jatketaan työryhmän esiin nostamien selvitystarpeiden pohjalta. Työ käynnistyy vuoden 2020 aikana. Toimeentulotukilain uudistamisen yhteydessä tullaan selkeyttämään myös välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon sisältöä ja vastuunjakoa.

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien yhdenvertaisuus avun saannissa,

4. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön ja sisäministeriön sekä Joutsenon ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän kanssa ohjeistanut kuntia: Kuntainfo 3/2019: Ihmiskaupan uhrien oikeus erityiseen tukeen ja palveluihin Suomessa sekä ollut yhteistyössä laatimassa koulutusmateriaalia ammattilaisille ja järjestämässä koulutusta ja tiedotusta. Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa työryhmän, jonka tehtäväksi annetaan lainmuutosten valmisteleminen. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön työtä aiotaan tukea laatimalla uutta lainsäädäntöä ihmiskaupan uhrien auttamisesta ja täydentämällä muuta sote-alan lainsäädäntöä uhrien erityisaseman ja yhdenvertaisuuden turvaamiseksi kuntapalveluissa. Vastaanottolakia päivitetään niin, että kytkentä rikosprosessiin heikkenee. Uhrien auttaminen ei saa olla ehdollista tai riippuvaista siitä, saadaanko ihmiskaupparikoksen tekijät kiinni tai saadaanko heidät tuomittua. Avun saaminen ei saa riippua myöskään siitä, tekeekö uhri asiassa rikosilmoituksen. Ihmiskaupan uhrien turvallisesta ja tuetusta asumispalvelusta aiotaan säätää EU-lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Ihmiskaupan uhreihin voi kohdistua turvauhkaa, ja heillä saattaa hyväksikäyttökokemustensa vuoksi olla tarve intensiiviseen, jopa ympärivuorokautiseen tukeen ja apuun. Hallitusohjelmassa on sovittu, että asumispalvelun valvonta- ja ohjaustehtävä osoitetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle. Asumispalvelua koskevan hallitusohjelmakirjauksen valmistelutyö on jo aloitettu, ja kokonaisuus tullaan sisällyttämään sosiaali- ja terveysministeriön edellä mainittuun lakihankkeeseen.

Pirjo Lillsunde, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet ihmiskaupan uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköksen heikentämisen, auttamisen uhrilähtöisyyden vahvistamisen sekä ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan perusteiden osalta,

5. Hallituksen lainsäädäntöohjelmaan on kerätty alustavat tiedot ihmiskaupan uhrien auttamista koskevasta lainvalmisteluhankkeesta (Turvallinen oikeusvaltio Suomi: ihmiskaupan uhrien auttaminen, s. 23). Ohjelman mukaan laaditaan kokonaan uusi laki, johon kootaan säännökset ihmiskaupan uhrien auttamisesta muun muassa vastaanottolaista ja kotoutumislaista sekä päivitetään muun muassa ulkomaalaislakia ja rikoslakia, sekä sisällytetään viittaukset sote-lainsäädäntöön. Lakiin sisällytetään säännökset myös ihmiskaupan uhrien

tuetusta ja turvallisesta asumisesta. Vastuuministeriönä toimii sosiaali- ja terveysministeriö, muut keskeiset ministeriöt sisäministeriö, oikeusministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö.

Mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita ihmiskaupan uhrin oleskeluluvan perusteiden osalta tarkastellaan ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman valmistelun yhteydessä.

Roope Jokinen, erityisasiantuntija, sisäministeriö

Hallitusohjelman mukainen valtioneuvoston ihmiskauppakoordinaattori on aloittanut työskentelyn oikeusministeriössä tammikuussa 2020. Työ sisältää mm. ihmiskaupan vastaisen työn koordinoinnin, toimenpideohjelman valmistelun ja muiden hallitusohjelmaan sisältyvien kirjausten toimeenpanon edistämisen.

Venla Roth, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö on parhaillaan asettamassa työryhmää selvittämään tarvittavia lainsäädännön uudistuksia.

Pirjo Lillsunde, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

6. selvittää lainsäädännön muutostarpeet, jotka koskevat työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamista ihmiskaupparikoksiin liittyen.

6. Työsuojeluviranomaisen toimivallan laajentamista ihmiskaupparikoksiin koskevan hallituksen esityksen valmistelu on käynnissä ja esitys on tarkoitus antaa tämän hetkisen arvion mukaan kevätkaudella 2021.

Tapani Aaltela, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

K 22/2018 vp – EK 49/2018

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. selvittää määräaikaisia työsuhteita ja vuokratyötä koskevan lainsäädännön mahdolliset muutostarpeet raskauteen ja vanhemmuuteen perustuvan syrjinnän torjumiseksi,

1. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa on kirjaus raskaussyrjinnän ehkäisemisestä. Hallitusohjelmassa on sovittu lainsäädännön täsmentämisestä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät vaikuta määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti syksyllä 2019 kolmikantaisen työryhmän, jossa käsitellään myös tätä asiaa.

Seija Jalkanen, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

2. laatii tarvittavat lainsäädäntömuutokset perhevapaauudistuksen toteuttamiseksi mahdollisimman pikaisesti,

2. Pääministeri Antti Rinteen, sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu perhevapaiden uudistamisesta. Uudistus tulee toteuttaa siten, että se kohtelee tasa-arvoisesti kaikkia perhemuotoja. Sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännöksiä koskevan uudistuksen valmistelu on aloitettu sosiaali- ja terveysministeriön johdolla kolmikantaisessa työryhmässä syksyllä 2019. Työ- ja elinkeinoministeriö on joulukuussa 2019 asettanut työryhmän valmistelemaan perhevapaauudistukseen liittyviä mahdollisia työsopimuslain muutoksia.

Eva Ojala, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

3. pyrkii osana palkkatasa-arvon edistämistyötä kehittämään menetelmän, jolla töiden vaativuutta on mahdollista vertailla eri toimialojen välillä,

3. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu samapalkkaisuusohjelmasta, jonka on oltava aiempaa kunnianhimoisempi ja vaikuttavampi. Ohjelman keskeisenä tavoitteena on hallituksen, työnantajia ja työntekijöitä edustavien järjestöjen sitoutuminen toimenpiteisiin töiden vaativuuden arvioimiseksi, samapalkkaisuuden ja palkka-avoimuuden edistämiseksi sekä työelämän segregaation purkamiseksi. Samapalkkaisuusohjelman sisällöstä neuvotellaan parhaillaan kolmikantaisesti.

Outi Viitamaa-Tervonen, projektipäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

4. huolehtii siitä, että käytännön tasa-arvotyötä kehitetään kaikilla koulutustasoilla varhaiskasvatuksesta lähtien siten, että sukupuoli-, oppimis- ja muista eroista johtuviin koulu- ja opiskelijatyön haasteisiin voidaan löytää ratkaisuja,

4. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on sovittu, että velvoittavista tasa-arvosuunnitelmista säädetään varhaiskasvatuksessa. Asiaa on valmisteltu yhteistyössä oikeusministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa syksystä 2019.

Outi Kumpuvaara, hallitussihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää mahdollisuudet nimetä riippumaton toimielin Istanbulin sopimuksen velvoitteiden toimeenpanon seurantaan ja arviointiin sekä tarvittaessa valmistelee siihen liittyvät lainsäädäntömuutokset sekä antaa seuraavan nelivuotiskauden aikana selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle Istanbulin sopimuksen velvoitteiden kansallisen toimeenpanon etenemisestä sekä yhteensovittamiselimen laatimien toimenpiteiden toteutumisesta ja niiden vaikuttavuudesta,

5. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan perustetaan itsenäinen ja riippumaton naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävä. Lainvalmistelu on tarkoitus käynnistää keväällä 2020 ja tehtävä voisi käynnistyä vuonna 2021.

Johanna Hautakorpi, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

6. huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi.

6. Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on linjattu, että ihmisoikeusongelmien tunnistamisen ja raportoinnin ongelmiin puututaan määrätietoisesti turvaamalla muun muassa erillisvaltuutettujen toiminta. Tähän liittyvä lisämääräraha mahdollistanee uuden viran perustamisen tasa-arvovaltuutetun toimistoon vuonna 2022. Valtuutetun verrattain pienissä resursseissa korotus on merkityksellinen ja sillä voidaan vahvistaa toimintaa.

Johanna Hautakorpi, neuvotteleva virkamies, oikeusministeriö

Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain mahdolliset muutostarpeet

HE 97/2018 vp – EV 236/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) luotettavuuden selvittämistä koskevan sääntelyn (4 pykälän1 momentti) mahdolliset muutostarpeet kolmikantaisessa lainvalmistelussa pyrkien tasapainoiseen ratkaisuun työntekijöiden yksityisyyden suojan ja työnantajien tiedonkäsittelytarpeiden välillä. Valmistelussa tulee ottaa huomioon tietosuojavaltuutetun tulkintakäytäntö, lainsäädännön kehitys sekä tarvittaessa unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien suojelua koskeva direktiiviehdotus.

Työ- ja elinkeinoministeriö on selvittänyt lain mahdollisia muutostarpeita, ja niistä on keskusteltu työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa. Selvitystyötä jatketaan kevään 2020 aikana. Asiassa on selvitettävä myös liittymä unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU 2019/1937). Direktiivi annettiin lokakuussa 2019. Oikeusministeriö asettaa direktiivin täytäntöönpanoa varten työryhmän.

Johanna Ylitepsa, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö

Työntekijöiden edustusjärjestelmät työaikalaissa

HE 158/2018 vp – EV 306/2018 vp

1. Eduskunta edellyttää, että työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja heidän edustajiensa valtuuksia selkiytetään tavalla, joka varmistaa työntekijöiden oikeudet ja vaikutusmahdollisuudet omalla työpaikalla.

1. Työntekijöiden edustusjärjestelmät kytkeytyvät työaikalaissa pitkälti työnantajan ja henkilöstön mahdollisuuksiin sopia paikallisesti säännöllisen työajan järjestelyistä. Paikallisen sopimisen edistäminen on yksi hallitusohjelmaan sisältyvistä tavoitteista. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on asetettu työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alaiset alatyöryhmät käsittelemään muun muassa paikalliseen sopimiseen ja työlainsäädäntöön liittyviä kysymyksiä. Työntekijöiden edustusjärjestelmiä ja edustajien valtuuksia arvioidaan näissä alatyöryhmissä, joiden toimikausi on tämä hallituskausi.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa työaikalain toimivuutta ja antaa asiasta selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle seuraavan vaalikauden aikana.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa työaikalain toimivuutta ja antaa asiasta selvityksen kuluvan vaalikauden aikana.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

Työaikalain tarkennukset

HE 86/2019 vp – EV 56/2019 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavat muutokset työaikalain puutteiden korjaamiseksi vuoden 2020 aikana.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on työaikalain (872/2019) muutosta koskevaa hallituksen esitystä (HE 86/2019 vp) käsitellessään katsonut työaikalakiin sisältyvän eräitä tarkennus- ja lisäystarpeita. Valiokunta on viitannut muun muassa hätätyösäännöksen kriminalisoinnin puuttumiseen, josta johtuvaa oikeustilan muuttumista valiokunta ei pitänyt tarkoituksenmukaisena.

Työaikalain uudistamistyön yhteydessä rangaistussäännös kirjoitettiin nykyisten sääntelyperiaatteiden mukaisesti aiempaa täsmällisempään muotoon. Lainkohdassa yksilöidään nimenomaisesti ne menettelyt, jotka voivat johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen. Rangaistussäännöksen piiriin ei kuulu hätätyösäännösten rikkominen, jollei työnantaja samalla riko lepoaikasäännöksiä. Käytännössä rangaistavuuden ulkopuolelle jää siten lepoaikasääntelyn puitteissa teetetty hätätyö. Työntekijän suojelun kannalta asian merkitys liittyy siihen, että työnantaja ei tarvitse hätätyötä teettäessään ylityösuostumusta. Työaikalakia valmisteltaessa arvioitiin, että työn teettäminen perusteetta hätätyönä ei olisi sellainen menettely, johon olisi välttämättä liityttävä rikosoikeudellinen seuraamus. Kriminalisointia on lähtökohtaisesti pidettävä viimesijaisena keinona.

Työaikalain mahdollisia täsmennystarpeita on tarkoitus arvioida työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alaisessa sääntelytyöryhmässä kuluvan vuoden aikana. Hallituksen esityksen tarkempi aikataulu pystytään antamaan vasta, kun muutosten tarkempi sisältö on voitu arvioida.

Nico Steiner, hallitusneuvos, työ- ja elinkeinoministeriö

15 Ympäristövaliokunta

Vesilainsäädännön tarkistaminen ja ympäristöhallinnon resurssit

HE 277/2009 vp – EV 355/2010 vp

1. Eduskunta edellytti, että hallitus pitää huolta ympäristöhallinnon toimivuudesta turvaamalla sille osoitettujen tehtävien hoitamiseksi riittävät resurssit ja ryhtyy toimenpiteisiin ympäristönsuojelun jälkivalvonnan tehostamiseksi selvittämällä valvontamaksun käyttöönottamista vesilain valvontatehtävissä.

3. Maa- ja metsätalousministeriön tarkoituksena on antaa asia selvityshenkilön tehtäväksi siten, että asiaa koskeva selvitys valmistuisi keväällä 2020. Jos selvitys osoittaisi valvonnan maksullisuuden perustelluksi, voitaisiin asiaa koskeva esitys antaa mahdollisesti kevätkaudella 2021.

Jari Salila, lainsäädäntöneuvos, oikeusministeriö

Matkaviestinverkkojen sisätilakuuluvuus asuinrakennuksissa

HE 220/2016 vp – EV 189/2016 vp

Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö laativat yhteistyössä tarvittavat säädökset siitä, että kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta välttämättömien yleisten matkaviestinverkkojen sisätilakuuluvuus asuinrakennuksissa varmistetaan rakentamisessa tarkoituksenmukaisella ja rakennuksen energiatehokkuuden ja muut olennaiset tekniset vaatimukset huomioon ottavalla tavalla. Valtioneuvoston tulee seurata jatkossa matkaviestinverkkojen kuuluvuutta sekä rakentamista koskevan sääntelyn ja sen toimeenpanon vaikutuksia matkaviestinverkkojen sisätilakuuluvuuteen ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin kuuluvuuden varmistamiseksi.

Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (812/2017) tuli voimaan 6. päivänä joulukuuta 2017. Lakiin lisättiin hallituksen esityksen mukaisesti 117 j pykälä, jossa säädetään matkaviestinverkon sisätilakuuluvuudesta. Asuin-, majoitus- tai työtiloja sisältävän rakennuksen teknisten ratkaisujen on kustannustehokkuus huomioon ottaen mahdollistettava edellytykset matkaviestinten kuuluvuudelle sisätiloissa, ellei kysymyksessä ole rakennus, jonka sisätilakuuluvuutta on vaimennettava. Ympäristöministeriö voi tarvittaessa antaa asiasta tarkentavia määräyksiä asetuksella.

Vuoden 2018 kuulemisten ja yhteistyön perusteella ympäristöministeriö on arvioinut, ettei tässä vaiheessa ole perusteita käynnistää erillisen maankäyttö- ja rakennuslakia täydentävän asetuksen valmistelua.

Ympäristöministeriö on kuullut asiassa keskeisten eri ministeriöiden edustajia sekä rakennusten omistajia ja rakennusteollisuutta edustavia tahoja, teleoperaattoreita sekä tutkijoita. Ympäristöministeriö on lisäksi teettänyt Tampereen yliopistolla selvityksen rakennuksen ulkokuoren materiaalien vaikutuksesta RF-vaimennukseen.

Johtopäätös on ollut, että yksityiskohtaisten määräysten antamista sisätilan kuuluvuuteen liittyvistä rakennusten rakenteiden teknisistä ratkaisuista asetustasolla ei voida pitää perusteltuna tai ylipäänsä hyödyllisenä sisätilankuuluvuuteen liittyvien muuttujien moninaisuudesta johtuen. Yksittäisistä teknisistä ratkaisuista säätäminen velvoittavasti saattaisi estää myös uusien innovaatioiden syntymisen ja rajoittaa kehitystoimintaa. Lisäksi sisätilakuuluvuutta koskevista teknistä ominaisuuksista ei voida kattavasti nykytiedoilla laatia vaatimuksia rakentamisen kannalta siten, että sisätilakuuluvuus voitaisiin ottaa huomioon kehittymässä olevien radioteknologioiden (muun muassa 5G:n) osalta. Sisätilakuuluvuutta voidaan varmistaa jo voimassa olevien säädösten pohjalta yhteistyössä rakennushankkeen eri osapuolten ja operaattorien kesken. Ympäristöministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö seuraavat yhteistyössä sisätilakuuluvuustilannetta ja sen kehittymistä sekä toimivat tarvittaessa sen varmistamiseksi. Ministeriöt edistävät osaltaan viestintä- ja rakennusalan tutkimus- ja vaikuttamishankkeita, joilla helpotetaan kuuluvuusnäkökulman ennakoivaa huomioimista sekä uudis- että korjausrakentamisessa ja viestintäverkkojen suunnittelussa. Yhtenä lähtökohtana rakentamisen osalta on vuonna 2013 julkaistu ympäristöministeriön osittain rahoittama suunnitteluohje ”Matkapuhelimien kuuluvuus sisätiloissa”.

Ympäristöministeriö on käynnistänyt maankäyttö ja rakennuslain kokonaisuudistuksen, jonka puitteissa ympäristöministeriö yhteistyössä liikenne ja viestintäministeriön kanssa arvioi tarvetta jatkotoimenpiteisiin.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Jyrki Kauppinen, rakennusneuvos, ympäristöministeriö

Sami Pekola, ylitarkastaja, liikenne- ja viestintäministeriö

Asumistuen uudistuksen vaikutusten seuraaminen

HE 231/2016 vp – EV 237/2016 vp

2. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyy toimenpiteisiin yhteisasunnossa asuvien aseman arvioimiseksi asumistukijärjestelmässä ja selvittää ruokakuntakäsitteen mahdollisen uudistamistarpeen.

2. Yleinen asumistuki on tarkoitettu pienituloisen ruokakunnan asumismenojen vähentämiseksi ja kohtuullisen asumistason turvaamiseksi. Yleisessä asumistuessa pääsääntönä on, että samassa asunnossa pysyvästi asuvat henkilöt vastaavat koko asunnon asumismenoista ja kuuluvat siten samaan ruokakuntaan.

Pääsäännöstä voidaan poiketa vain, jos asukkailla on erilliset vuokrasopimukset, tai toinen asukas on toisen asukkaan alivuokralainen.

Opiskelijoiden asumistukisiirron yhteydessä ei tehty muutoksia ruokakunnan käsitteeseen. Lakimuutokseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 231/2016) tuotiin kuitenkin esiin uudistukseen liittyviä ongelmia. Yleisen asumistuen ruokakuntakohtaisuus toi opiskelijoille yhdessä asumisen ja avoliiton selvittämiseen liittyvät ongelmat ja kiristi tarveharkintaa, koska muiden ruokakunnan jäsenten tulot vaikuttavat asumistuen määrään. Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa uudistuksien vaikutuksia tuensaajien asemaan ja selvittää asumistukijärjestelmän kehittämistarpeita sekä ruokakuntakäsitteen uudistamisen vaihtoehdot vaikutuksineen. Pääministeri Antti Rinteen, sittemmin pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisesti ollaan asettamassa parlamentaarinen komitea sosiaaliturvan uudistamiseksi. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on ihmisen näkökulmasta selkeä, ymmärrettävä ja toimiva sosiaaliturva. Etuuksien käsitteitä ja maksuajankohtia yhtenäistetään ja tässä yhteydessä tarkastellaan mm. etuuksien perhekäsitteitä. Myös asumistuen ruokakuntakäsitteen uudistamisvaihtoehdot selvitetään. Komitean tähtää sosiaaliturvan pitkän aikavälin kehittämiseen ja työtä tehdään kahdella eduskuntakaudella.

Mikko Horko, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030

VNS 7/2017 vp – EK 4/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

1. varmistaa selonteossa esitettyjen lisätoimenpiteiden riittävän rahoituksen huolehtien siitä, että tarkasteltaessa päästövähennystoimien taloudellisia vaikutuksia tarkastellaan myös niiden tuomaa kasvupotentiaalia yritystoiminnalle, työllisyydelle ja viennille ja otetaan myös tämä näkökulma osaltaan selkeämmin ilmastosuunnitelman lähtökohdaksi päästöjen vähentämiskustannusten ohella

1. Vuonna 2019 liikennekäyttöhankkeita tuettiin aikaisempia vuosia vähemmän. Yhteensä tukea myönnettiin biokaasun tai synteettisen metaanin tuotantoon noin 12 miljoonaa euroa, mikä vastaa noin 40 miljoonan euron investointeja. Toteutuessaan hankkeet lisäisivät biokaasun tuotantoa noin 220 gigawattitunnilla vuodessa. Lisäksi vuonna 2018 käyttöönotettua biokaasun tankkausasemille ja sähköautojen latausjärjestelmille tarkoitetun tukijärjestelmän puitteissa pidettiin toinen tarjouskilpailu vuoden 2019 syksyllä. Tukea on varattu yhteensä 3 miljoonaa euroa vuodessa.

Energiatuella on rahoitettu teollisuus- ja liikekiinteistöjen lämmöntuotantohankkeita sekä pieniä aluelämpölaitoksia, joissa tyypillisesti öljylämmityksestä siirrytään joko puubiomassaa käyttäviin kiinteän polttoaineen kattiloihin tai maalämpöön.

Lisäksi eduskunta hyväksyi jakeluvelvoitelain uudistuksen helmikuussa 2019. Sen mukaan biopolttoaineen jakeluvelvoite nousee tasolle 30 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.

Maatalouden päästövähennystoimille ei ole myönnetty erillistä lisärahoitusta, suurinta osaa toimista rahoitetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 rahoista, joihin ei ole tehty muutoksia.

Biokaasun käyttöä maataloussektorilla edistetään usealla toimenpiteellä, joihin liittyy rahoitusta. Tammikuussa 2017 voimaan tulleessa Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa maatalouden investointien hyväksyttävistä yksikkökustannuksista tarkistettiin lämpökeskusten ja muiden energialaitos- ja laiteinvestointien yksikkökustannuksia. Lantaa, nurmea tai muuta biomassaa hyödyntävän sähkön ja lämmön tuotantolaitoksen hyväksyttäviä yksikkökustannuksia nostettiin siten, että tukikelpoiset kustannukset ja sen mukaan myös investointituki nousivat huomattavasti, jopa yli 80 prosenttia aiempaan verrattuna. Vuoden 2020 talousarvioon on varattu 3,5 miljoonaa euroa biokaasu- ja lannankäsittelyinvestointien rahoittamiseen.

Lisäksi joulukuussa 2017 Valtioneuvoston asetusta maatilan investointituen kohdentamisesta (241/2015) muutettiin siten, että mm. uusiutuvan energian tuotannossa tarvittaviin investointeihin voidaan myöntää valtiontakaus. Valtiontakauksen enimmäismäärä investointia kohden on 500 000 euroa. Valtiontakaus voi koskea enintään 80 prosenttia takauksen kohteena olevan lainan määrästä koko laina-aikana. (14.12.2017/887).

Kolmantena ympäristön tilan parantamistoimenpiteenä on traktoreiden biokaasulaitteiden rahoittamismahdollisuus (Valtioneuvoston asetus maatilan investointituen kohdentamisesta 241/2015, 18 prosenttia).

Maatalouden ilmastotavoitteita koskeviin toimiin liittyen vuonna 2019 on valmistunut kaksi VN-TEAS-hanketta, ”Maankäyttösektorin toimien mahdollisuudet ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi” (MISA) ja ”Ruokahävikin vähentämisen ja ravitsemussuositusten mukaisen syömisen ilmastovaikutukset” (Ruokaminimi). MISA-hankkeessa on tarkasteltu erilaisia keinoja vähentää metsäkatoa ja lisätä metsitystä hiilinielukehityksen vahvistamiseksi. Ruokaminimi-hankkeessa tarkasteltiin ravitsemussuositusten mukaisen syömisen ja ruokahävikin vähentämisen vaikutuksia ruokavalioiden ilmastovaikutuksiin ja suomalaiseen maa- ja elintarviketalouteen. Lisäksi pohdittiin, minkälaisilla politiikkakeinoilla ja toimenpiteillä muutosta voidaan tukea. Tulosten mukaan ruokavalion ilmastovaikutuksia on mahdollista vähentää merkittävästi, mutta siihen tarvitaan järjestelmätason muutosta.

Hallitusohjelman mukaan laaditaan maankäyttösektorin ilmasto-ohjelma. Sektorin ilmastopolitiikan ja -toimien vahvistamiseksi sisältyy jo vuoden 2020 talousarvioon rahoituspanostus maankäyttösektorin ilmastotoimia varten. Vuodelle 2020 osoitettu määräraha on yhteensä 20 miljoonaa euroa.

Vuonna 2018 otettiin käyttöön ohjauskeinoja, joilla pyritään vähentämään liikenteen päästöjä erityisesti autokannan uudistamisen ja vähäpäästöisten autojen hankinnan edistämisellä. Hankintatuki koskee uuden sähköauton hankintaa. Lisäksi muuntotukea voi saada käytetyn auton muuntamiseen kaasu- tai etanolikäyttöiseksi.

Syksyllä 2019 järjestettiin tarjouskilpailu liikenteen infrastruktuurituesta, jolla on tarkoitus edistää liikenteen sähköistymistä sekä liikenteen biokaasukäyttöä. Myös asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin rakentamiseen myönnetään edelleen tukea vuonna 2020. Tukitoimilla nopeutetaan siirtymistä vähäpäästöiseen liikenteeseen.

Liikennesektorin tukitoimien valmistelussa on otettu huomioon myös toimien muut vaikutukset. Tuet voivat edistää uuden liiketoiminnan syntymistä ja sen kautta työllisyyttä. Vaikutuksia on arvioitu tapauskohtaisesti tuen myöntämistä sisältävien hallitusten esitysten valmistelussa.

Sähkö- ja kaasuautojen kustannustehokkaita edistämiskeinoja on tutkittu GASELLI -nimisessä Valtioneuvoston TEAS-hankkeessa. Hankkeen päätavoitteena oli selvittää sähkö- ja kaasuautojen lähiajan markkinatilanne ja tulevaisuudennäkymät Suomessa. Edelleen tarkoitus oli selvittää, millä edellytyksillä ja toimilla on mahdollista saavuttaa hallituksen energia- ja ilmastostrategiaan sisältyvät tavoitteet, joiden mukaan Suomessa olisi 2030 mennessä vähintään 250 000 sähkökäyttöistä autoa (sisältää täyssähköautot, ladattavat hybridit ja vetypolttokennoautot) ja 50 000 (metaani) kaasukäyttöistä autoa. Hanke toteutettiin vuoden 2018 aikana.

Vuoden 2019 alussa järjestettiin kuntaorganisaatioille ja niiden sidosryhmille Kuntien ilmastotyö vauhtiin! -neuvottelupäivä, jossa kartoitettiin sektorin näkemyksiä ja odotuksia tarvittavista toimista. Kuntasektorin ilmastotyön vauhdittamiseksi rahoitetaan seuraavia hankkeita: alueellisten päästölaskentojen kehittäminen, kaupunkien ilmastotoimenpiteiden vaikutusarviotyökalu – esitutkimus, maakunnan ilmastotyön vauhdittaminen sekä aluehallinnon tiekartta.

Ympäristöministeriö on myöntänyt hankerahoitusta työkoneiden päästöjen laskentamallin tietopohjan vahvistamiseen. Hanke on käynnistynyt syksyllä 2018 ja sen on toteuttanut Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy. Hanke päättyi keväällä 2019. Hankkeessa keskityttiin laskentamallissa käytettävien lähtötietojen laadun parantamiseen.

Kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen on varattu 1 miljoonaa euroa vuodessa 2019–2021. Ympäristöministeriö on järjestänyt kaksi Kuntien ilmastohankkeet -avustushakua, joissa kunnat ja alueet ovat voineet hakea rahoitusta omille ilmastohankkeilleen. Keväällä 2019 järjestettiin myös avustushaku pienkokeiluille, jotka tähtäävät kulutuksesta aiheutuvan hiilijalanjäljen pienentämiseen. Lisäksi määrärahalla on rahoitettu isompia hankkeita, jotka tuottavat ratkaisuja ja toimintamalleja kuntien ja alueiden ilmastoyön vauhdittamiseksi kansallisella tasolla.

Ympäristöministeriön tutkimus- ja kehittämisrahoista on myönnetty rahoitusta fluorattujen kasvihuonekaasujen (F-kaasut) päästöjen vähentämiseen tähtääviin projekteihin. Suomen ympäristökeskus on laatinut kriteereitä julkisille vihreille hankinnoille F-kaasujen käytön ja päästöjen vähentämiseksi. Myös EU:n F-kaasuasetuksen tehokasta toimeenpanoa on tuettu tehostetun tiedotuksen ja ohjeistuksen avulla.

Ilmastodieettilaskuria uudistetaan ulkoasullisesti sekä uusiin teknisiin vaatimuksiin (mukaan lukien. mobiililaitteet) sopivaksi ja pyritään saamaan laajemmin mm. yritysmaailman käyttöön. Uusi versio tuli käyttöön maaliskuussa 2019.

Vuoden 2019 aikana toteutettiin hanke päästövähennystoimien kustannustehokkuusarvioinnin kehittämiseksi. Hankkeen tarkoituksena oli luoda kokonaiskuva tällä hetkellä käytössä olevista menetelmistä ja antaa suosituksia kustannustehokkuusarviointien kehittämiseksi.

2. toteuttaa ilmastokasvatusta kaikilla koulutusjärjestelmien tasolla oikean asenneilmapiirin varmistamiseksi ja suuntaa ilmastoviestintää laajasti kaikille kohderyhmille

2. Ilmastokasvatus liittyy kaikille koulutusjärjestelmätasoille. Opetushallitus on laatinut vuonna 2019 uuden ilmastovastuu koulutuksessa -vaikutusohjelman. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa kestävän kehityksen näkökulma on nostettu sisällöllisiin tavoitteisiin. Lisäksi uuden opetussuunnitelman ilmiöpohjainen oppiminen mahdollistaa monisyisten haasteiden, kuten ilmastonmuutoksen, käsittelyn oppiainerajat ylittäen. Ilmastopaneelin uusi raportti vuodelta 2019 pureutui ilmastokasvatukseen ja luokanopettajille laadittiin kattava, avoin ja ilmainen opettajien ilmastokasvatusmateriaali. Lukion opetussuunnitelmassa sivistyksen kasvattamiseen kuuluu kestävän elämäntavan ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys sekä osaamisperustan rakentaminen ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Climate University tulee laatimaan kaikille lukiolaisille avoimen ilmastoverkkokurssin vuonna 2020. Ammatillisessa koulutuksessa katetaan ennen kaikkea osaajien kouluttamisen ja tiedon tuottamisen tarvetta yhteiskunnan muuttuvat tarpeet huomioon ottaen.

Yliopistot ovat oman erityisalansa opetuksessa huomioineet ilmastonmuutoksen. Sen eri näkökulmat on katettu hyvin koko maan kurssitarjonnassa. Climate University on tehnyt myös kaikille korkeakouluopiskelijoille avoimen ilmasto.nyt-verkkokurssin. Myös ammattikorkeakouluissa ilmastonmuutos on tunnistettu toimintaympäristön muutostekijäksi ja siihen on vastattu. Opettajakoulutuksen kautta katetaan koulutusjärjestelmän kehittäminen tämän tärkeän yleissivistävän näkökulman osalta.

Ilmastoasiat on nostettu myös ensimmäistä kertaa näkyvämmin esiin valtakunnallisen nuorisopolittisen ohjelman VANUPO:n yhteydessä. Keski-Suomen ELY-keskus myöntää myös erilaisille ilmastokasvatushankkeille tukea.

Koululaitosta ja opiskeluaikaa laajempi kestävän kehityksen kasvatus sisältää ilmastoviestinnän. Jatkuva tiedeoppimisen ja tiedekasvatuksen edistäminen ovat välineitä edistettäessä kestävän elämäntavan ja ilmastotietoisuuden juurruttamista laajemmin. Tiedekeskuksissa ilmastonmuutos on yleinen näyttelyteema. Tutkijoiden ja toimittajien yhteistyön syventämistä edistetään, jotta tietopohjainen mediaviestintä pysyy ajan tasalla.

Ilmastoviestintää tekevät Suomessa useat ministeriöt, valtion tutkimuslaitokset ja kunta- ja kansalaisyhteiskunnan toimijat. Vuodesta 2010 saakka ympäristöministeriö on koordinoinut ilmastoviestinnän yhteistyötä eri tahojen kanssa. Yhteistyö mahdollistaa ilmastoviestinnän laajentamisen yhtä organisaatiota laveampaan

näkökulmaan. Ryhmä on mm. julkaissut verkkolehti Klimaattia, teettänyt kyselytutkimuksia, infografiikoita, huolehtinut tiedeviestinnän koordinaatiosta ja jakanut tietoa kampanjoista sekä tapahtumista. Lisäksi SYKE:n ja Ilmatieteen uudistavat kaikille avointa ilmasto-opasta vuoden 2020 aikana niin sisällöllisesti kuin teknisestikin. Ympäristöministeriö on rahoittanut myös erilaisia hankkeita, joissa mm. kuntien ilmastoviestintää tuetaan. Ympäristöministeriö viestii ilmastoasioista monikanavaisesti esimerkiksi verkkosivuilla, instagramissa ja twitterissä eri ryhmien tavoittamiseksi.

3. tarkastelee suunnitelman taustalla vaikuttavien epävarmuustekijöiden vuoksi aktiivisesti päästövähennystavoitteiden sekä ympäristö- ja biodiversiteettitavoitteiden toteutumista erityisesti liikenteen osalta ja esittää tarvittaessa lisätoimia tavoitteiden saavuttamiseksi

3. Vuoden 2018 lopulla ns. Ilmo-työryhmä julkaisi raporttina liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen poistamisesta vuoteen 2045 mennessä. Raportti esitti uusia toimia Kaisu-suunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi ja syvien päästövähennysten saavuttamiseksi vuoden 2030 jälkeen. Syksyllä 2019 on asetettu laajapohjainen työryhmä valmistelemaan Suomen tiekarttaa kohti fossiilitonta liikennettä. Työryhmän tehtävänä on esittää monipuolisia toimia, joiden avulla liikenteen päästöjen puolittaminen seuraavan kymmenen vuoden aikana voidaan varmistaa. Esitettävien ratkaisujen on oltava myös ekologisesti kestäviä eli ratkaisuissa tullaan kiinnittämään huomiota esitettävien toimien ympäristövaikutuksiin. Työryhmän toimikausi päättyy lokakuussa 2020.

Syksyllä 2019 on myös asetettu virkamiestyöryhmä tarkastelemaan liikenneverotuksen toimivuutta. Työryhmä antaa suosituksia verotuksen uudistamiseksi päästöohjauksen tehostamiseksi sekä veropohjan turvaamiseksi. Työryhmä tarkastelee ensin työsuhde-etujen verotuksen toimivuutta ja julkaisee siitä erillisen väliraportin. Työryhmän tulee saada työnsä päätökseen helmikuussa 2021.

Keskipitkän aikavälin suunnitelman tavoitteiden toteutumista seurataan eduskunnalle vuosittain annettavassa ilmastovuosikertomuksessa. Ensimmäinen vuosikertomus toimitettiin eduskuntaan kesäkuussa 2019. Siinä tarkasteltiin päästöjen kehittymistä suhteessa tavoitteisiin ja raportoitiin politiikkatoimien toteutumisesta. Päästökehitystä suhteessa tavoitteisiin tarkasteltiin sekä taakanjakosektorilla kokonaisuudessaan, että yksittäisten sektoreiden osalta.

Vuoden 2020 talousarvioon sisältyi esityksen liikennepolttoaineiden valmisteverojen korottamisesta. Korotuksen tulevat voimaan elokuussa 2020. Kyse on sekä bensiinin että dieselin valmisteverojen nostamisesta. Korotuksilla arvioidaan saavutettavan vähennyksiä liikennesektorin päästöihin.

4. ottaa edellä valiokunnan mietinnössä mainitut kehitystarpeet huomioon ilmastosuunnitelman tarkistamisessa selvittäen erityisesti vero- ja kannustinjärjestelmien uudistamista päästövähennystavoitteiden edistämiseksi.

4. Vaalikaudella uudistetaan ilmastolaki pääministeri Marinin ohjelman linjausten pohjalta. Vaalikaudella laaditaan myös uusi keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma, joka on linjassa hallitusohjelman

päästötavoitteiden kanssa. Hallitusohjelman keskeinen ilmastotavoite on hiilineutraaliuden saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä. Tavoite tulee edellyttämään kunnianhimoisia toimia kaikilla sektoreilla.

Energiaverotuksen muutostarpeista päästöohjauksen tehostamiseksi valmistui perusteellinen selvitys lokakuussa 2019. Energiaverotuksen uudistamista tarkasteleva työryhmä on asetettu marraskuussa 2019. Sen toimikausi loppuu elokuussa 2020. Työryhmän on otettava huomioon hiilineutraalisuustavoitteen ohella myös teollisuuden kilpailukyky sekä sosiaaliset ja alueelliset vaikutukset. Työryhmä esittää keskeiset linjaukset uudistamistarpeista jo kevään 2020 kehysriiheen mennessä. Kuten edellä jo mainittiin, energiaverotuksen ohella myös liikenneverotusta koskevaa verotusta tarkastellaan parhaillaan mm. päästöohjauksen tehostamisen kannalta.

Vapaaehtoiset green deal -sopimukset ovat suhteellisen uusi keino ilmastohaasteisiin vastaamiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi. Näiden käyttöä pyritään laajentamaan yhtenä keinona Kaisun tavoitteiden saavuttamiseksi. Green deal on vapaaehtoinen sopimus valtion ja eri toimijoiden, kuten etujärjestöjen, yritysten ja kuntien, välillä. Sopimusten avulla voidaan tehostaa lainsäädännön toimeenpanoa tai täydentää lainsäädäntöä. Tähän mennessä valtio on sopinut neljä green deal -sopimusta, joista kaksi liittyy tiiviisti ilmastotavoitteiden saavuttamiseen. Vuoden 2018 lopulla liikenne- ja viestintäministeriö sekä ympäristöministeriö solmivat Autoalan Keskusliitto ry:n ja Autotuojat ja teollisuus ry:n kanssa green dealin, jossa sovittiin liikenteen hiilidioksidipäästöjen pienentämisestä, vaihtoehtoisten käyttövoimien käyttöönoton edistämisestä sekä autokannan keski-iän ja romutusiän alentamisesta. Syksyllä 2019 ympäristöministeriö solmi Teknisen kaupan liiton kanssa green deal -sopimuksen työkoneiden hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi mm. sähköistämisen avulla.

Magnus Cederlöf, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

Jätelain muuttaminen

HE 195/2017 vp – EV 42/2018 vp

2. Eduskunta edellyttää, että ympäristöministeriö seuraa lainmuutoksen täytäntöönpanoa ja toimittaa valiokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä arvion sen kokonaisvaikutuksista ja erityisesti vaikutuksista kotitalouksien jätemaksujen hintakehitykseen, kuntien valvontaviranomaisten työmäärään sekä mahdollisen jätteiden laittoman käsittelyn lisääntymiseen haja-asutusalueilla.

2. Yhdyskuntajätehuollon vastuunjakoa sekä kunnan jätehuollon alan sidos- ja hankintayksiköiden markkinaehtoisen toiminnan ulosmyyntirajoja koskeva jätelain muutos (445/2018) tuli voimaan vuoden 2019 alussa. Koska laki on ollut voimassa vasta hyvin lyhyen ajan ja kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen alueilla muutoksen toimeenpanoa koskeva kolmen vuoden siirtymäaika on edelleen meneillään, lain vaikutuksista ei vielä tässä vaiheessa voida esittää arvioita. Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvän kirjauksen mukaan jätelakia olisi muutettava siten, että kunnallisen jätehuollon toimijan ulosmyyntiraja pidetään 10 prosentissa myös

1.1.2030 jälkeen. Ympäristöministeriön tarkoituksena on vuoden 2020 aikana ryhtyä valmistelemaan kirjauksen toteuttamiseksi tarpeellisia taustaselvityksiä. Tässä yhteydessä harkitaan myös tarpeellisia toimenpiteitä lain toimeenpanon ja vaikutusten seuraamiseksi ja arvioimiseksi. Seurannassa on otettava huomioon myös muut seurantakautena jätelainsäädäntöön kohdistuvat muutokset ja niistä johtuvat vaikutukset jätehuollon toimintakenttään. Eri muutokset voivat kytkeytyä toisiinsa välillisesti tai välittömästi ja niiden vaikutuksia voi siten olla haastavaa eritellä toisistaan täsmällisesti.

Riitta Levinen, ympäristöneuvos, ympäristöministeriö

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN: 978-952-287-889-2 PDF
ISBN: 978-952-287-885-4 nid.
ISSN: 2490-0966 PDF
ISSN: 2490-0613 nid.